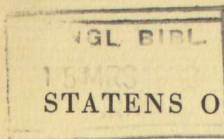

**National Library
of Sweden**

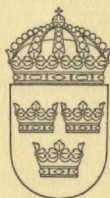
Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1963:10

Ecklesiastikdepartementet

SOU
1963:10

UNIVERSITETSVÄSENDETS ORGANISATION

Rapport av statskontoret

1955 ÅRS UNIVERSITETSUTREDNING

VII:BIHANG

Stockholm 1963

STATENS

OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1963

Kronologisk förteckning

1. En teknisk institution inom Stockholms universitet. Svenska Reproduktions AB. 114 s. E.
2. Kommunalförbundens lånerätt. Idun. 44 s. I.
3. Utrikesförvaltningens organisation och personalbehov. Idun. 90 s. U.
4. Administrativ organisation inom utrikesförvaltningen. Idun. 95 s. U.
5. Försvarskostnaderna budgetåren 1963/67. Idun. 130 s. Fö.
6. Indelnings- och samarbetsfrågor i Göteborgs- och Malmöområdena. Idun. 212 s. I.
7. Utlännings tillträde till offentlig tjänst. Svenska Reproduktions AB. 40 s. Ju.
8. Preliminär nationalbudget för år 1963. Marcus. IV + 97 s. Fi.
9. Universitetens och högskolornas organisation och förvaltning. Hægström. 309 s. E.
10. Universitetsväsendets organisation. Hægström. 190 s. E.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1963:10

Ecklesiastikdepartementet

UNIVERSITETSVÄSENDETS ORGANISATION

Rapport av statskontoret

1955 ÅRS UNIVERSITETSUTREDNING

VII:BIHANG

IVAR HÆGGSTRÖMS TRYCKERI AB
STOCKHOLM 1963

UNIVERSITÄTSGESAMTSCHULEN

Rapport au Parlement

1955/56 UNIVERSITÄTSGESAMTSCHULEN

VII. BILDER

Till Herr Statsrådet och Chefen

för Kungl. Ecklesiastikdepartementet

Under hänvisning till vad som anføres i den skrivelse, med vilken 1955 års universitetsutredning samtidigt till Herr Statsrådet överlämnar sitt betänkande VII, Universitetens och högskolornas organisation och förvaltning, får universitetsutredningen härmed, såsom ett bihang till detta betänkande, vördsamt överlämna statskontorets med skrivelse den 6 juli 1962 till utredningen avgivna rapport, Universitetsväsendets organisation.

Stockholm den 17 januari 1963

FÖR 1955 ÅRS UNIVERSITETSUTREDNING

TORGNY SEGERSTEDT

/ Håkan Berg

Till Högskolestyrelsen
för Kungl. Tekniska Högskolan i Stockholm

Under påseende till vad som anförts i den skriftliga rapporten om
undersökningarna samt till de i denna rapporten angivna
Vid Universitetets och Högskolans förhållanden för
tekniska utbildningen har jag som förordad utredning
länna statskontrollen och skicka den till Högskolestyrelsen
rapport, Universitetets och Högskolans förhållanden.

Stockholm den 17 Januari 1908

FÖR 1908 ÅRS BOKHÅLLNINGEN

TORNGÅRDEN

Hösten 1907

Till 1955 års universitetsutredning

Härmed översändes rapport rörande de undersökningar som statskontoret enligt uppdrag genomfört avseende universitetsväsendets organisation.

Stockholm den 6 juli 1962

PAUL TAMMELIN

/ *Jan Rydén*

Till 1955 års universitetskonferens

Härmed öfverlämnas rapport som af de i nämnda konferens deltagande lärarna utarbetats och som utgör en del af de i konferensen utarbetade förslagen till en ny lag om universitetets organisation.

Stockholm den 9 juli 1952

Y. J. J. J. J. J.

Innehåll

	Sid.
1. <i>Undersökningsuppdraget</i>	11
11. Det formella uppdraget	11
12. Uppdragets närmare innebörd	11
13. Statskontorets undersökningsgrupp	12
2. <i>Undersökningarnas inriktning och omfattning samt undersökningsrapportens utformning</i>	13
21. Undersökningarnas inriktning	13
22. Undersökningarnas omfattning	13
23. Undersökningsrapportens utformning	14
3. <i>Riktpunkter för den nya organisationen</i>	16
31. Allmänna utgångspunkter, de kvantitativa och kvalitativa kraven på organisationen	16
32. Särskilda utgångspunkter för statskontorets undersökningar och förslag	20
321. »Den egentliga verksamheten» och »den administrativa verksamheten» inom universitetsväsendet	20
322. Några egenskaper hos universitetsväsendets verksamhet av betydelse för statskontorets förslag	21
33. Organisatorisk samordning	22
331. Universitetsväsendets definitionsmässiga enhet	22
332. Universitetsväsendets organisatoriska enhet	22
333. Gemensamma planeringsorgan	23
334. Gemensamma administrativa funktioner	23
34. Styrelseorgan inom universitetsväsendet	24
35. Vissa krav på flexibilitet i den lokala organisationen	25
36. Några delar av ärendehantering i inom universitetsväsendet	27
361. Personaladministrativa ärenden	27
362. Budget och anslag	28

	Sid.
4. <i>Förslagets huvuddrag</i>	29
41. <i>Förslagets avgränsning</i>	29
42. <i>Förslagets innebörd på kanslers/överstyrelsenivån</i>	29
421. <i>Allmänt</i>	29
422. <i>Kanslerskollegiet och fakultetsberedningarna</i>	30
423. <i>Universitetskanslersämbetet</i>	31
424. <i>Underställda myndigheter</i>	31
43. <i>Förslagets innebörd på universitets/högskolenivån</i>	32
431. <i>Likformighet och samarbete</i>	32
432. <i>Akademiska angelägenheter — administrativa ärenden</i>	32
433. <i>De akademiska organen</i>	33
434. <i>De administrativa organen</i>	35
435. <i>Institutionsadministration</i>	37
5. <i>De riksomfattande organen inom universitetsväsendet</i>	39
51. <i>Nulägesbeskrivning</i>	39
511. <i>De befintliga riksomfattande organen</i>	39
512. <i>Universitetskanslerns, överstyrelsens för de tekniska högskolorna och de övriga högskolestyrelsernas nuvarande uppgifter</i>	40
52. <i>Vilket är universitetsväsendets behov av riksomfattande planerande organ?</i>	40
53. <i>Ett inom universitetsutredningen diskuterat förslag till organisation av universitetsväsendets planerande verksamhet</i>	42
54. <i>Statskontorets förslag till organisation av den centrala planerande verksamheten</i>	44
541. <i>I vilka hänseenden skiljer sig statskontorets förslag från det förslag som universitetsutredningen diskuterat?</i>	44
542. <i>Samordningen av fakultetsberedningarnas planer</i>	45
543. <i>Kanslerskollegiets och fakultetsberedningarnas samarbete med andra myndigheter och organ</i>	47
544. <i>Kontakten mellan universitetsväsendets planerande och administrativa centrala organ</i>	53
55. <i>Vilka läroanstalter bör vara underställda de riksomfattande planerande organen?</i>	56
56. <i>Vilket är universitetsväsendets behov av riksomfattande administrativa organ?</i>	57
561. <i>Universitetskanslersämbetets administrativa uppgifter—allmänna ställningstaganden</i>	57
562. <i>Ett eller flera riksomfattande administrativa organ?</i>	60
<i>Överstyrelsen för de tekniska högskolorna s. 60. Övriga högskolestyrelser s. 64. Utrustningsnämnden för universitet och högskolor s. 65. Antagningsnämnden för civilekonomutbildning s. 67. Forskningsråden s. 68. Garantilånenämnden och statsstipendienämnderna s. 71. Byggnadsstyrelsen s. 71.</i>	

	Sid.
57. Förslag till organisation av det riksomfattande administrativa organet . . .	72
571. Allmänt	72
572. Utrustningskommittén för universitet och högskolor	73
573. Akademiska byrån	75
Undervisningsadministrativa ärenden i universitetskanslersämbetet och överstyrelsen för de tekniska högskolorna; rapsodisk nulägesbeskrivning s. 75. Allmän karakteristik av den föreslagna akademiska byråns verksamhet s. 77. Arbetsfördelning i stort mellan lokala och centrala organ s. 78. Gemensamma uppgifter för den akademiska byrån och fakultetsberedningarna s. 79. Den akademiska byråns uppgifter som centralorgan för verksamheten med effektivisering och utveckling inom den akademiska utbildningen s. 80. Bestämmelser för undervisningen s. 81. Bestämmelser om tillträde eller intagning till utbildningen; arbetet med urval av sökande s. 82. Övriga uppgifter s. 83.	
574. Ekonomisk-administrativa byrån	84
575. Kanslibyrån	93
6. <i>De lokala organen inom universitetsväsendet</i>	97
61. De befintliga lokala organen och deras nuvarande organisation	97
611. De befintliga lokala organen	97
612. Universiteten	97
613. Karolinska mediko-kirurgiska institutet	100
614. Medicinska högskolan i Umeå	101
615. Tandläkarhögskolorna	101
616. Farmaceutiska institutet	102
617. Tekniska högskolorna	102
618. Handelshögskolorna	103
619. Lantbrukshögskolan, veterinärhögskolan och skogshögskolan	104
62. De organisatoriska problemen på läroanstaltsnivå	105
63. Principerna i förslaget till ny universitetsorganisation	107
631. Modelluniversitet	107
632. Akademiska angelägenheter — administrativa angelägenheter	108
64. Modelluniversitetets akademiska styrelseorgan	110
641. Inledning	110
642. Akademiska församlingen	110
643. Akademiska konsistoriet	110
644. Rektor	112
645. Fakultetsorganen	113
Allmänt s. 113. Fakultetsorganens hjälpkrafter s. 117. Förslag för ärendehan- dlingen inom fakulteterna (sektionerna) s. 121.	
65. Modelluniversitetets administrativa organ	122
651. Verksamhetsområdet	122
652. Generaldirektör	124
653. Universitetets råd	125
654. Universitetets sekreteriat	126
655. Utbildningssektionen	127
Allmänt s. 127. Verksamheten i undervisningsnämnderna s. 128. Uppgifter inom inskrivning, registrering, examina m. m. s. 129. Vissa övriga uppgifter s. 130.	

	Sid.
656. Ekonomiskt-administrativa sektionen	131
Planeringsgruppen s. 133. Inköpsgruppen s. 136. Servicegruppen s. 143.	
657. Personalsektion	147
658. Kamarsektion	151
659. Informationssektion	153
66. Institutionerna	155
661. Institutionernas ställning i stort	155
662. Institutionernas styrelse	156
663. Institutionernas ekonomiska förvaltning m. m.	158
664. Professorernas administrativa uppgifter	159
67. Universitetsbiblioteken	161
7. <i>Samgående mellan läroanstalterna på en och samma ort om en gemensam administration</i>	162
8. <i>Personalorganisation</i>	165
81. Det framlagda förslaget personalorganisatoriska innebörd	165
82. Personal för de riksomfattande planerande organen	168
83. Personal för institutionsadministrationen	170
84. Utbildningssektionens personal	172
9. <i>Vidare undersökningar samt förslaget genomförande</i>	174
91. Allmänt om det framlagda förslaget	174
92. Kostnadsberäkning	176
93. Ytterligare undersökningar	178
94. Förslaget genomförande	179
<i>Bilagor</i>	
1. Rörande användningen av rapportens organisationstablåer	181
2. Några data om det nuvarande universitetskanslersämbetet	182
3. Exempel inom universitetsväsendets ärendebehandling	184

1. Undersökningsuppdraget

11. Det formella uppdraget

Statskontoret har på begäran av 1955 års universitetsutredning verkställt organisationsundersökningar inom universitets- och högskoleväsendet.

12. Uppdragets närmare innebörd

Undersökningarna avsågs resultera i ett förslag till organisation av universitetsväsendet.¹ Förslaget skulle behandla den organisatoriska ramen samt sättet att lösa organisationens uppgifter dels i den administrativa ärendebehandlingen, dels i den övriga verksamhet, som är anknuten till forskningen och undervisningen. Undersökningarna skulle ingå som ett led i arbetet på universitetsutredningens sjunde betänkande. Med hänsyn till universitetsutredningens tidsplan borde statskontorets undersökningar, vilka påbörjades i oktober 1961, redovisas inom ett halvår.

Undersökningarna har i enlighet med universitetsutredningens intentioner omfattat flertalet myndigheter och organ på den högre undervisningens och forskningens område. Någon klar avgränsning av undersökningsområdet har inte angetts av universitetsutredningen, och statskontoret har heller inte självt sökt ge utredningarna principiell avgränsning i detta hänseende. Alla de myndigheter och organ, som återfinns i tablå 1, har emellertid beaktats i något avseende. Därutöver har kontakter tagits med olika utredningar och särskilt sakkunniga personer samt i ett par fall med myndigheter utanför universitetsväsendet.

Statskontorets undersökningar har utförts helt fristående från universitetsutredningens arbete. Med hänsyn till deras syfte att ingå som ett led i universitetsutredningens utredningsverksamhet har emellertid vissa i organisationsundersökningar vanligtvis ingående avsnitt kunnat uteslutas, däribland

- 1) beskrivning av nuläget och det historiska förlopp, som lett fram till dagens organisation. Sådana beskrivningar återfinns delvis i universitetsutredningens tidigare betänkanden och framförallt i ett inom universitetsutredningens sekretariat utarbetat skrivningsförslag, »Den nuvarande universitets- och högskoleorganisationen», till vilket hänvisas. Då så varit nödvändigt för argumentationens eller sammanhangets skull har dock nulägesbeskrivningar intagits i denna rapports text;

¹ För definition se kapitel 3.

- 2) diskussion av universitetsväsendets målsättningar. Universitetsutredningens arbete har främst varit avsett att bilda grundval för statsmakternas ställningstaganden till målsättningarna i stort för den högre undervisningen och forskningen. De målsättningar, som statsmakterna med utredningens förslag som grund godtagit, har därför inte ansetts behöva tas upp till diskussion eller redovisas.

För de begränsningar i undersökningarna eller presentationen av dessa, som måst göras på grund av tidsskäl, redogörs nedan i samband med redogörelse för undersökningsmetodiken och undersökningarnas inriktning.

I bilaga 1 anvisas hur rapportens organisationstablåer bör användas.

13. Statskontorets undersökningsgrupp

Undersökningarna har utförts av en arbetsgrupp bestående av pol. mag. Jan Rydén (chef), förste byråsekreterare Hans V. Adler, sekreterare S. A. Andersson och fil. kand. Bengt Sundell. Till gruppen har under tiden 4 december 1961 till 28 februari 1962 även civilekonom Björn Bladh varit knuten.

Pol. mag. Jan Rydén har sedan statskontorets undersökningar påbörjades deltagit i universitetsutredningens sammanträden.

2. Undersökningarnas inriktning och omfattning samt undersökningsrapportens utformning

21. Undersökningarnas inriktning

Statskontorets undersökningar har inriktats på att söka fastställa de eventuella bristerna i universitetsväsendets nuvarande organisation med särskild hänsyn till den administrativa verksamheten. Då har emellertid inte endast åsyftats en kartläggning av bristerna i dagsläget utan även ett försök till bedömning av vilka krav, som inom överskådlig tid kommer att ställas på organisationen och som den inte är avpassad för att tillgodose.

De riktlinjer, som undersökningarna har gett för universitetsväsendets framtida organisation och som behandlas i kapitel 3, har där getts en mycket allmän form. De kan främst betraktas som uttryck för en *principiell* uppfattning av universitetsväsendets organisatoriska problem. Riktlinjerna kan inte sägas vara tillräckligt preciserade för att ensamma kunna utgöra grund för ett organisationsförslag. Förutom de allmänna riktlinjerna har undersökningarna såsom resultat även gett anvisning på ett antal möjliga *administrativa förenklingar*, vilka i huvudsak redovisas i den löpande framställningen.

Universitetsväsendets organisatoriska problem har vid undersökningarna i första rummet betraktats som principiella och inte tekniska. I konsekvens härmed har undersökningsansträngningarna inriktats på att skapa en organisatorisk modell eller ett förslag till principiell lösning av organisationsfrågorna inom vad som kan kallas universitetsväsendets totala organisation. De fullständiga konkreta utformningarna inom den skisserade organisationens ram har följaktligen ansetts böra anstå tills organisationsförslagets principer prövats och tills kompletterande undersökningar har företagits.

22. Undersökningarnas omfattning

För uppdragets avgränsning av det materiella undersökningsområdet samt de inskränkningar, som betingas av förhållandet till universitetsutredningen, har redogjorts i avdelning 12.

Följande avgränsningar har ansetts böra göras vid uppställandet av frågeställningar för undersökningarna:

- 1) Inom universitetsutredningen diskuterade förslag har i regel tagits som utgångspunkt för statskontorets undersökningar och förslag. Statskontoret har emellertid ansett sig oförhindrat att vid undersökningen behandla sådana frågeställningar, som universitetsutredningen enligt sina preliminära diskussioner icke avsett att uppta.

- 2) I några fall har undersökningarnas omfattning begränsats av att universitetsutredningen inte tagit ställning i vissa frågor av icke-organisatorisk natur men med organisatoriska konsekvenser.

Undersökningarna har slutligen nödtvunget begränsats av den relativt korta tid — ett halvår — som stått till förfogande. Det har inom denna tidrymd inte varit möjligt att göra några i gängse mening fullständiga organisationsundersökningar. Då undersökningarna sålunda måst begränsas har olika vägar funnits att välja mellan. Begränsningen har kunnat göras huvudsakligen så att antingen endast ett par myndigheter och organ gjorts till föremål för undersökningar, men ingående sådana, *eller* så att undersökningarna inriktats på några särskilda frågor inom verksamhetsfältet, vilka studerats på samtliga platser, *eller* så att samtliga myndigheter och organ endast översiktligt behandlats. Vidare har begränsningar kunnat göras genom olika avvägningar mellan fältundersökningar och skrivbordsstudier.

På grund av att en inriktning på principiella organisationsproblem ansetts vara mest givande, har en sådan undersökningsmetod valts, att samtliga myndigheter inom universitetsväsendet innefattats i undersökningarna, att vissa läroanstalter utvalts för bredare upplagda undersökningar inom förvaltningsorganen och vissa institutioner samt att andra läroanstalter och övriga myndigheter endast blivit föremål för kortare besök.

23. Undersökningsrapportens utformning

Undersökningsrapportens utformning har präglats av att rapporten är riktad till universitetsutredningen. I viss utsträckning har redogörelsen emellertid kompletterats med uppgifter eller diskussioner, som är välkända för universitetsutredningen, men som kan väntas vara främmande för andra läsare.

Det organisationsförslag, som nu framläggs, har som nämnts icke begränsats till den allmänna ramen för universitetsväsendets verksamhet såsom denna uttrycks i statuter och övriga centrala författningar och varom universitetsutredningens diskussioner hittills rört sig. Rapportens omfattning har bestämts av den karaktär förutsättningslösa organisationsundersökningar bör ha. Dessa bör såvitt möjligt inbegripa alla en organisations mål och medel och kan därför inte göra halt inför uppgifter som i särskild ordning läggs på enheter i organisationen eller administrativa förfaranden, som vederbörande myndigheter själva reglerar. Därför kan organisationsundersökningarnas mål och universitetsutredningens hittillsvarande undersökningsmål ha kommit att skilja sig på vissa punkter.

Då det i den fortsatta texten talas om universitetsutredningens överväganden eller motsvarande, avses i samtliga fall inom utredningen diskuterade förslag såsom dessa gått att utläsa ur utredningens promemorior och skrivningsförslag. Det är alltså inte i något fall fråga om utredningens definitiva ståndpunkt. Det

har emellertid varit till stor hjälp för statskontorets undersökningar att tillgång funnits till allt universitetsutredningens eget utredningsmaterial.

Det har inte ansetts nödvändigt att i denna rapport inta en sammanfattande redogörelse för fältundersökningarnas förlopp eller en redovisning av rapporter och protokoll från fältundersökningarna vid tillhörande avsnitt i denna framställning.

För sammanhangets skull har gjorts vissa upprepningar inom senare avsnitt av vad som redan sagts i tidigare. Därigenom torde det vara möjligt att läsa varje kapitel som ett avrundat helt.

Denna rapport har tidigare utgivits i stencilerad form. Till nu förevarande utgivningen har smärre redaktionella ändringar vidtagits. Däribland bör särskilt framhållas att rapportens tablåer och tabeller fått delvis förändrade beteckningar.

En sammanfattning av förslaget återfinns i kapitel 4.

3. Riktpunkter för den nya organisationen

I det följande skall några faktorer behandlas, som på ett avgörande sätt inverkat på statskontorets ställningstaganden till utformningen av universitetsväsendets organisation. Terminologien i detta avsnitt hänför sig ibland exklusivt till universitetsvärlden medan sakinnehållet åsyftar förhållanden inom hela universitetsväsendet.

31. Allmänna utgångspunkter, de kvantitativa och kvalitativa kraven på organisationen

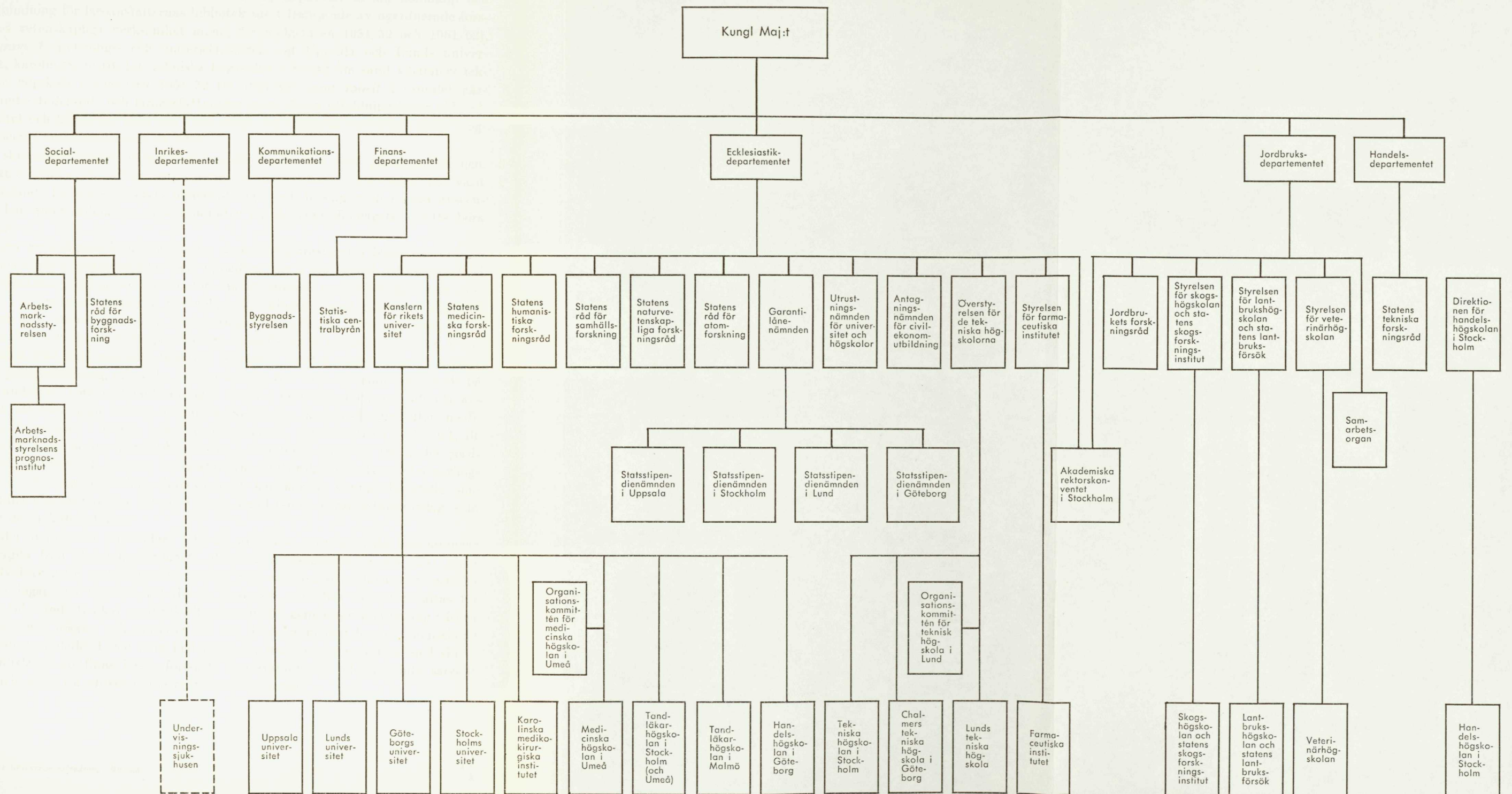
De promemorior och skrivningsförslag, som utarbetats inom universitetsutredningens sekretariat, har varit av betydelse för organisationsundersökningarna. Vid uppställande av allmänna utgångspunkter för statskontorets undersökningar och förslag har det varit möjligt att gå tillbaka till det förslag till första kapitel i universitetsutredningens kommande betänkande, som utarbetats av utredningens sekreterare.

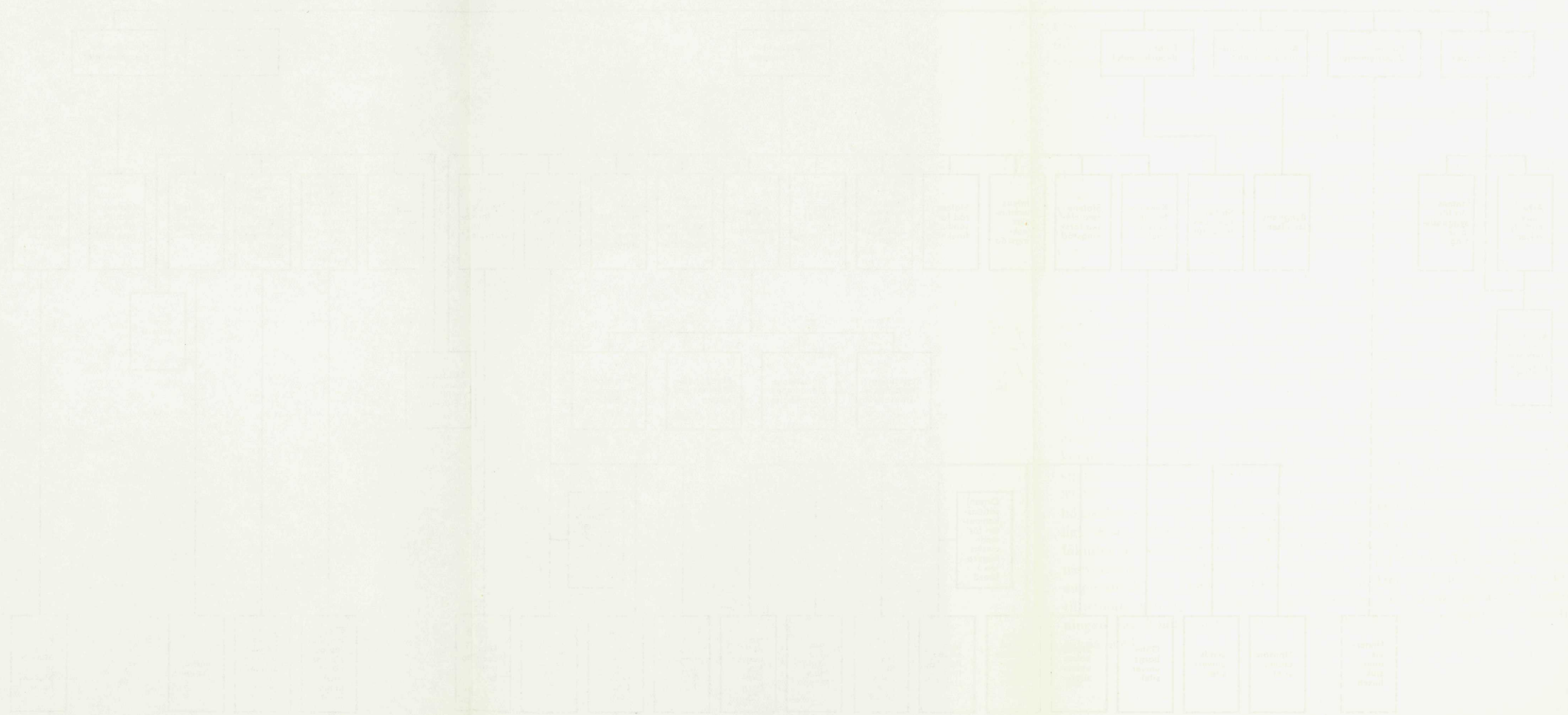
I detta förslag till första kapitel sammanfattas utgångspunkterna för en översyn av universitets- och högskoleorganisationens uppbyggnad och de högre läroanstalternas administration. Det har inte funnits anledning att här ifrågasätta riktigheten av de sammanställningar och bedömningar, som där ges rörande organisationens storlek och omfattningen av dess verksamhet under överskådlig tid. I rapporten återkommer frågorna om organisationens kostnader i kapitel 9.

I de *kvantitativa krav* på organisationen, som uppställts i det nämnda skrivningsförslaget, anges att universitets- och högskoleväsendet efter år 1970 skall kunna ge utbildning till minst 54 000 studerande enligt det av riksdagen fastställda utbyggnadsprogrammet. Enligt den officiella statistiken fanns mer än 38 000 närvarande studerande under höstterminen 1961 vid de universitet och högskolor, som rapporten behandlar. Av statistiken framgår bl. a. att en väsentligt större ökning inträtt av antalet närvarande studerande vid humanistisk fakultet än som tidigare ansågs sannolik. Höstterminen 1961 uppgick antalet närvarande vid de humanistiska fakulteterna till 16 106. Tidigare beräkningar anger antalet till 14 600 vid 1970-talets början. Det förefaller icke osannolikt att tillströmningen av studerande till universitet och högskolor även i fortsättningen kan komma att bli betydligt större än vad man förut haft anledning räkna med.

Tablå 1. De nuvarande i administrativt hänseende viktigare organen på den högre utbildningens och forskningens område

TABLE 1

För att ge en viss översiktlig bild av tillväxten inom universitets- och högskoleväsendet under senare år framläggs här *tabell 1* (fördelningen av anslagen till avlöningar, omkostnader, materiel m.m., apparater m.m., bokinköp och bokbindning för läroanstalternas bibliotek samt främjande av ograduerade forskares vetenskapliga verksamhet m.m., för budgetåren 1951/52 och 1961/62), *diagram 1* (avlönings- och materielanslagen vid Uppsala och Lunds universitet, karolinska institutet, tekniska högskolan i Stockholm samt Chalmers tekniska högskola budgetåren 1951/52 till 1961/62) samt *tabell 2* (antalet närvarande studerande och lärarbefattningar inom skilda utbildningslinjer vid universitet och högskolor 1950 och 1960 enligt den officiella statistiken samt prognosticerat antal studerande år 1970).

I skrivningsförslaget redogörs vidare för *kvalitativa krav* på organisationen. Diskussionerna och slutsatserna i detta avsnitt av skrivningsförslaget har varit vägledande för statskontorets undersökningar och förslag, men i vissa avseenden har andra allmänna utgångspunkter än skrivningsförslagets ansetts böra väljas.

Vissa grundläggande överväganden i skrivningsförslaget i fråga om universitetsväsendets avgränsningar och uppgifter har i sin helhet införlivats med de allmänna utgångspunkterna för statskontorets undersökningar och förslag. Universitetsutredningen har enligt skrivningsförslaget gjort den avgränsningen att endast behandla de statliga läroanstalter, som nu har och i framtiden bör ha de båda jämbördiga uppgifterna att vara centra för å ena sidan en fritt vald och fritt bedriven forskning samt å andra sidan en akademisk yrkesutbildning, och vilka således är eller bör vara likställda i avseende på sina ändamål. Universitetsutredningen anger i skrivningsförslaget sålunda avsikten att framlägga förslag rörande universiteten, karolinska institutet, medicinska högskolan i Umeå, tandläkarhögskolorna, farmaceutiska institutet, de tekniska högskolorna, handelshögskolan i Göteborg samt de tre under jordbruksdepartementet lydande läroanstalterna lantbrukshögskolan, veterinärhögskolan och skogshögskolan. Statskontoret har härvid kunnat fastställa sina allmänna utgångspunkter till att i första hand lämna organisationsförslag, som berör dessa läroanstalter.

Undersökningarna har vidare lett till att vissa mer speciella bedömningar övertagits från skrivningsförslagets allmänna utgångspunkter och fått bilda grundval även för statskontorets förslag. Som exempel på sådana mer speciella bedömningar kan nämnas, att det är önskvärt, att olika åtgärder vidtas för att få till stånd ett ökat sambruk eller i varje fall gemensam förvaltning i fråga om personal, lokaler och materiel och att dessa resurser i formellt hänseende bör hållas samlade. I den mån bedömningar, som är gemensamma med skrivningsförslaget återfinns i den fortsatta framställningen, refereras inte särskilt för varje gång till universitetsutredningens material.

Tabell 1. Fördelningen av anslagen till avlöningar, omkostnader, materiel m. m., forskares vetenskapliga verksamhet för budgetåren 1951/52 och 1961/62.

Läroanstalt	Budgetår	Avlöningar		Omkostnader	
		Tusen kr.	Ökning a/b	Tusen kr.	Ökning a/b
Universitetet i					
Uppsala	a 1961/62	27 010		1 601	
	b 1951/52	6 818	3,96	770	2,08
Lund	a 1961/62	25 523		1 000	
	b 1951/52	6 481	3,94	570	1,75
Göteborg	a 1961/62	13 249		1 064	
Medicinska högskolan i Göteborg	b 1951/52	771	—	96	—
Stockholm	a 1961/62	16 044		990	
	b 1951/52	—	—	—	—
Tekniska högskolan i					
Stockholm	a 1961/62	18 401		2 124	
	b 1951/52	4 162	4,42	1 116	1,90
Göteborg	a 1961/62	13 854		1 104	
	b 1951/52	2 346	5,91	488	2,26
Lund	a 1961/62	576	—	175	—
Karolinska mediko-kirurgiska					
institutet	a 1961/62	11 618		1 020	
	b 1951/52	2 930	3,97	515	1,98
Medicinska högskolan i Umeå	a 1961/62	3 096	—	232	—
Tandläkarhögskolan i					
Stockholm	a 1961/62	6 369		935	
	b 1951/52	2 248	2,83	594	1,57
Malmö	a 1961/62	4 036		613	
	b 1951/52	2 170	1,86	637	0,96
Farmaceutiska institutet	a 1961/62	1 472		142	
	b 1951/52	297	4,96	37	3,84
Handelshögskolan i Göteborg	a 1961/62	1 083	—	173	—
Summa a	1961/62	142 331	Ej jämför-	11 173	Ej jämför-
b	1951/52	28 223	bara summor	4 823	bara summor
Skogshögskolan och statens skogs-					
forskningsinstitut	a 1961/62	4 010 ⁴		966 ⁴	
	b 1951/52	1 702 ⁴	2,36	533 ⁴	1,81
Lantbrukshögskolan och statens					
lantbruksförsök	a 1961/62	7 716		1 000	
	b 1951/52	3 670	2,10	471	2,12
Veterinärhögskolan och statens					
veterinärmedicinska anstalt ...	a 1961/62	7 027 ⁴		1 852 ⁴	
	b 1951/52	3 570 ⁴	1,97	1 009 ⁴	1,84
Summa a	1961/62	18 753	Ej jämför-	3 818	Ej jämför-
b	1951/52	8 942	bara summor	2 013	bara summor
Totalsumma a	1961/62	161 084	Ej jämför-	14 991	Ej jämför-
b	1951/52	37 165	bara summor	6 836	bara summor

¹ Inkluderar dessutom bidrag till Göteborgs högskola 558 tusen kronor.

² Bidrag till Stockholms högskola.

³ För tandläkarhögskolorna tillkommer 1951/52 gemensamt anslag för bidrag till elever för anskaffande av instrument 303 tusen kronor och bidrag till driften av amanuenskliniker 55 tusen kronor samt för 1961/62 gemensamt anslag till lärarklinikerna 120 tusen kronor.

nyanskaffning av apparater m. m., bokinköp och bokbindning samt ograduerade
Omräknat till fast penningvärde efter 1961 års konsumentprisindex.

Materiel, apparater m. m.		Bokinköp m. m.		Ograduerade fors- kares verksamhet Tusen kr.	Summa	
Tusen kr.	Ökning a/b	Tusen kr.	Ökning a/b		Tusen kr.	Ökning a/b
3 680	1,72	600	1,62	682	33 573	3,33
2 136		371		—	10 095	
3 555	2,16	615	1,72	692	31 385	3,47
1 644		358		—	9 053	
1 810	—	564	—	771	17 058	7,02
853		154		—	2 432 ¹	
2 120	—	—	—	402	19 556	7,27
—		—		—	2 692 ²	
3 388	1,64	160	2,11	242	24 315	3,28
2 064		76		—	7 418	
2 678	1,58	160	2,32	143	17 939	3,90
1 696		69		—	4 599	
52	—	—	—	—	803	—
1 995	1,43	125	2,27	362	15 120	3,09
1 397		55		—	4 897	
486	—	150	—	83	4 047	—
421 ³	3,05	36	—	135	7 896 ³	2,65
138 ³		—		—	2 980 ³	
281 ³	4,07	22	1,57	105	5 057 ³	1,75
69 ³		14		—	2 890 ³	
348	15,13	—	—	53	2 015	5,64
23		—		—	357	
60	—	—	—	—	1 316	—
20 874	Ej jämför- bara summor	2 432	Ej jämför- bara summor	3 270	225 700 ³	4,73
10 020		1 097		—	47 771 ³	
185	1,36	40	2,11	—	5 201	2,25
55		19		—	2 309	
878	1,49	100	2,08	—	9 694	2,03
590		48		—	4 779	
502	2,02	43	3,58	135	9 559	1,98
248		12		—	4 839	
1 565	Ej jämför- bara summor	183	Ej jämför- bara summor	135	24 454	2,05
893		79		—	11 927	
22 439	Ej jämför- bara summor	2 615	Ej jämför- bara summor	3 405	250 154	4,19
10 913		1 176		—	59 698	

avlöningar
tusen kr.

omkostnader
tusen kr.

⁴ Statens skogsforskningsinstitut 1961/62
1951/52
Statens veterinärmedicinska anstalt 1961/62
1951/52

2 581
1 069
3 057
1 598

578
277
801
771

Tabell 2. Antalet närvarande studerande och lärarbefattningar inom skilda utbildningslinjer vid universitet och högskolor 1950 och 1960 enligt den officiella statistiken samt beräknat antal studerande 1970.

Studieinriktning	Antal studerande			Antal professorer		Övriga lärarbefattningar ⁴		Assistent- och amanuensbefattningar	
	1950	1960	1970 ¹	1950	1960	1950	1960	1950	1960
Teologisk fakultet	402	800	980	16	16	15	15	6	7
Juridisk fakultet	1 848	2 106	4 300	25	26	15	31	2	16
Medicinsk fakultet	1 962	3 316	5 670 ²	84	145	76	168	162	289
Humanistisk fakultet	4 999	15 282	14 600	102	122	149	300	90	248 ⁵
Naturvetenskaplig fakultet .	1 931	5 248	13 000	56	61	99	204	215	358 ⁵
Teknisk högskola	2 865	5 099	10 400	90	114	116	157	110	433 ⁶
Handelshögskola	976	1 380	2 570	15	17	20	31	—	12
Tandläkarhögskola	857	1 173	1 250 ²	10	10	79	113	138	211
Farmaceutiska institutet ...	280	538	500	2	4	9	19	2	34
Veterinärhögskolan	204	224	200	12	12	25	32	29	34
Skogshögskolan	121	145	180	7	7	22	25	20	23
Lantbrukshögskolan	281	293	300	15	17	30	15	53	69
Summa	16 726	35 604	53 950	434	551	655	1 110	827	1 734

¹ Enligt i prop. 1960: 119 angivna riktpunkter med de korrigeringar som föranletts av beslut fattade av 1960 och 1961 års riksdagar.

² Vid full utbyggnad — uppnås något år efter 1970 —, enligt läkarutbildningsberedningens »alternativ F».

³ Vid full utbyggnad av en odontologisk utbildning i Göteborg kommer antalet att uppgå till 1 730.

⁴ Omfattar precepturer, laboraturer, prosekturer, observatorsbefattningar, docenter (exklusive forskardocenter), lektorer, biträdande lärare och speciallärare.

⁵ Siffrorna ej direkt jämförbara med 1950 års, då primärmaterialen numera endast anger antal assistenttimmar, vilka här omräknats till hela assistentbefattningar.

⁶ Endast 1:e assistenter; vid de tekniska högskolorna finns därutöver timavlönade övningsassistenter.

32. Särskilda utgångspunkter för statskontorets undersökningar och förslag

321. »Den egentliga verksamheten» och »den administrativa verksamheten» inom universitetsväsendet

Statskontorets undersökningar har skett med syfte att framlägga förslag, som omfattar organisationen i stort och den administrativa verksamheten i dess helhet. Överväganden om övriga verksamhetsgrenar inom universitets- och högskoleväsendet har därmed erfordrats. I fältundersökningarna har ingått vissa studier av verksamheten inom institutionerna. Studierna av verksamheten inom institutionerna har även omfattat den verksamhet och administration, som be-

drivs rent internt, men har emellertid fullföljts främst med tanke på önskvärda åtgärder utom institutionerna för att underlätta institutionernas arbete och med tanke på att söka anvisa en ändamålsenlig arbetsfördelning mellan institutioner och övriga enheter. För organisationen av den verksamhet, som bedrivs rent internt inom institutionerna, föreligger i denna rapport endast förslag med begränsad räckvidd.

322. Några egenskaper hos universitetsväsendets verksamhet av betydelse för statskontorets förslag

Det har inte ansetts möjligt att i detta sammanhang sammanfatta alla de drag i universitets- och högskoleväsendets förhållanden, som uppmärksamrats vid undersökningarna och som blivit mer eller mindre betydelsefulla utgångspunkter för här framlagda förslag. Vissa väl kända egenskaper hos universitetsväsendet har här sammanställts på grund av att de i särskild grad haft betydelse för utformningen av förslaget.

De är för *det första* de egenskaper, som har att göra med den allmänna tillväxten, nämligen bl. a.

den pågående eller förestående uppbyggnaden av nya utbildningslinjer vid existerande eller nyinrättade akademiska läroanstalter;

det därmed i vissa fall förenade inrättandet av nya förvaltningsorgan med därtill särskilt hörande tjänstemän;

det på grund av utbyggnaden ökade förvaltningsansvaret i läroanstalternas och institutionernas personal- och ekonomiförvaltning;

det ökade antalet ärenden för förvaltningsorganen;

det större antalet institutioner;

den över lag alltmer kostnadskrävande verksamheten inom institutionerna;

det ökade ansvaret för det mänskliga materialet vid utbildningen av fler studenter.

De är för *det andra* de egenskaper, som har att göra med pågående eller förestående strukturförändringar i universitets- och högskoleväsendet, nämligen bl. a.

en ökad differentiering av läroanstalters, fakulteters och institutioners utbildningsprogram;

en ökande samverkan mellan skilda läroanstalter, fakulteter och institutioner om resurser av olika slag och en ökande samverkan mellan skilda läroanstalter och fakulteter i undervisningen för en utbildningslinje;

en förskjutning i den totala resursfördelningen till mer kostnadskrävande områden inom teknik och naturvetenskap.

Det ovanstående bör uppfattas som en skissartad redovisning av den allmänna referensram, varur den följande diskussionen av riktpunkter för en ny organisation härleds.

33. Organisatorisk samordning

331. Universitetsväsendets definitionsmässiga enhet

Som nämnts vid behandlingen av de kvalitativa kraven på organisationen enligt universitetsutredningens skrivningsförslag har statskontoret anammat universitetsutredningens preliminära ståndpunkt, att de berörda läroanstalterna bör anses likställda i avseende på sina ändamål. Denna ståndpunkt anses av statskontoret på ett rimligt sätt sanktionera rådande förhållanden.

De allmänna målsättningarna för läroanstalternas verksamhet uppkommer på ett likartat sätt. En enda formellt mer väsentlig olikhet förekommer i sättet att uppställa mål för verksamheten — en programbunden forskning förekommer vid sidan av den fria forskningen inom lantbrukshögskolan och skogshögskolan till skillnad från vad som är fallet inom övriga läroanstalter. Vidare har ansetts föreligga en i stort likartad organisationsstruktur med hänsyn till rättigheter och skyldigheter för enskilda befattningshavare och förvaltningsorgan samt en i väsentliga drag likartad personalorganisation bl.a. med hänsyn till den organisatoriska indelningen. Ärendebehandlingen har gemensamma grunddrag.

Olikheterna i arbetssättet mellan de olika läroanstalterna samt mellan deras olika överordnade myndigheter har ansetts vara av så liten principiell betydelse, att man kan tala om *ett* universitetsväsende, som utan svårigheter låter sig avgränsas i teknisk-terminologisk mening. I fortsättningen har därför valts att använda begreppet universitetsväsendet liktydigt med begreppet universitets- och högskoleväsendet. De förekommande olikheterna i uppgifter och nuvarande organisation har vidare ansetts så begränsade, att universiteten och de vetenskapliga högskolorna kan behandlas som en förvaltningsgren eller en organisation, vars organisationsproblem i betydande grad kan ges en generell behandling.

332. Universitetsväsendets organisatoriska enhet

Formuleringen av den nu angivna definitionsmässiga enheten hos universitetsväsendet ligger till grund för behandlingen av frågan om universitetsväsendet faktiskt *bör* vara en organisation och frågan om i vilken grad en organisatorisk integration kan ge lösningar till organisationsproblem inom universitetsväsendet.

Först kan därvid framhållas att statskontoret i princip inte ansett sig böra ta ställning till hur läroanstalternas och fakulteternas/avdelningarnas traditionella avgränsningar från varandra i framtiden bör ordnas med hänsyn till deras uppgift att utgöra organisationer av vetenskapsmän för angelägenheter inom dessas vetenskapsfält.

För att de olika läroanstalterna på visst sätt bör inordnas i en gemensam organisation talar följande förhållanden. Ett för flera läroanstalter gemensamt utnyttjande av resurser för forskningen och undervisningen blir i ökad utsträckning nödvändigt. Även en planeringsgemenskap både lokalt och för riket i dess

helhet är önskvärd. En förvaltningsapparat, som betjänar forskningen och undervisningen, kan inte ges samma resurser och slagkraft om den är ordnad i parallella och från varandra helt avgränsade organisationer med likartade uppgifter.

De tre ovan anförda omständigheter, som talar för att universitet och högskolor i vissa hänseenden bör sammanföras till större organisatoriska enheter, kan sägas vara av förvaltningsekonomisk natur. De kan vidare sägas särskilt göra sig gällande under pågående och förestående utbyggnadsskede.

333. *Gemensamma planeringsorgan*

Dessa förvaltningsekonomiska skäl för en gemensam ledning och en gemensam förvaltningsapparat synes emellertid ha en vidare räckvidd. Den nu beslutade utbyggnaden kan inte uppfattas som en engångsupprustning. Universitetsväsendets behov av vidgade resurser i planeringen för sin verksamhet är allomvittnat och kommer att ytterligare accentueras. För denna planering fordras på riksnivå permanenta planeringsorgan.

För att på riksnivå sammanhålla planeringsverksamheten inom universitetsväsendet, sammanställa program för dess målsättningar om utbildningskapacitet m. m. och avväga behoven mellan skilda verksamhetsgrenar har det ansetts böra finnas dels ett centralorgan, dels organ med specialisering till vetenskapliga huvudområden. Man kan anta om sådana permanenta planeringsorgan, att de kommer att arbeta med bättre effektivitet, om de ges ett mer vidsträckt ansvarsområde och om helst även alla berörda akademiska läroanstalter innefattas i deras verksamhet.

Denna bedömning av det önskvärda kompetensområdet för permanenta planeringsorgan innebär, att man på längre sikt bör ställa hela universitetsväsendet under gemensamma planeringsorgan. I denna rapport framförs förslag om hur samtliga berörda läroanstalter utom de, som hör under jordbruksdepartementet, skall föras in under centrala planeringsorgan. Vidare framhålls, att också de sistnämnda läroanstalterna senare med fördel kan inordnas under universitetsväsendets centrala planeringsorgan. Att läroanstalterna under jordbruksdepartementet i rapportens förslag fått inta en särställning beror på att förändringarna för dessa kräver mer omsorgsfulla överväganden än tiden för de nu verkställda organisationsundersökningarna kunnat medge.

334. *Gemensamma administrativa funktioner*

Liksom de akademiska läroanstalterna i avseende på deras centrala planeringsorgan bör hänföras till *en* organisation så bör även vissa administrativa funktioner och service-betonade funktioner göras gemensamma. Läroanstalterna på viss ort bör sålunda i vissa hänseenden göras till *en* organisation. Detta kan ske både med och utan förändringar i läroanstalternas omfattning och de akademiska organens antal och sammansättning. Den lokala organisationen bör därvid

konstrueras med särskild hänsyn till att främja en planeringsgemenskap mellan de akademiska enheterna inom orten. Att den lokala förvaltningsapparaten hålls samlad ger dessutom förutsättningar för ett mer rationellt utnyttjande av personella och materiella resurser.

För de uppgifter, som nu vilar på kanslersämbetet, överstyrelsen för de tekniska högskolorna och högskolestyrelserna och som i framtiden bör komma att handhas av organ på denna myndighetsnivå, har samma förvaltningsekonomiska skäl synts tala till förmån för *en* organisatorisk enhet som för den lokala nivån, nämligen att rationaliseringsvinster väntas uppträda, när identiska funktioner sammanförs till ett organ. Undersökningarna har här, liksom på den lokala nivån, visat på en omfattande överensstämmelse i ändamål och konkreta arbetsuppgifter för de nu skilda organen.

34. Styrelseorgan inom universitetsväsendet

Utmärkande för universitetsväsendet är att kollegiala organ har en mycket stark ställning i dess förvaltning. Man kan påstå att nästan alla väsentliga förvaltningsåtgärder inom en läroanstalt återgår på ett kollegialt organs handlande — antingen det självt beslutar eller det delegerat sitt avgörande.

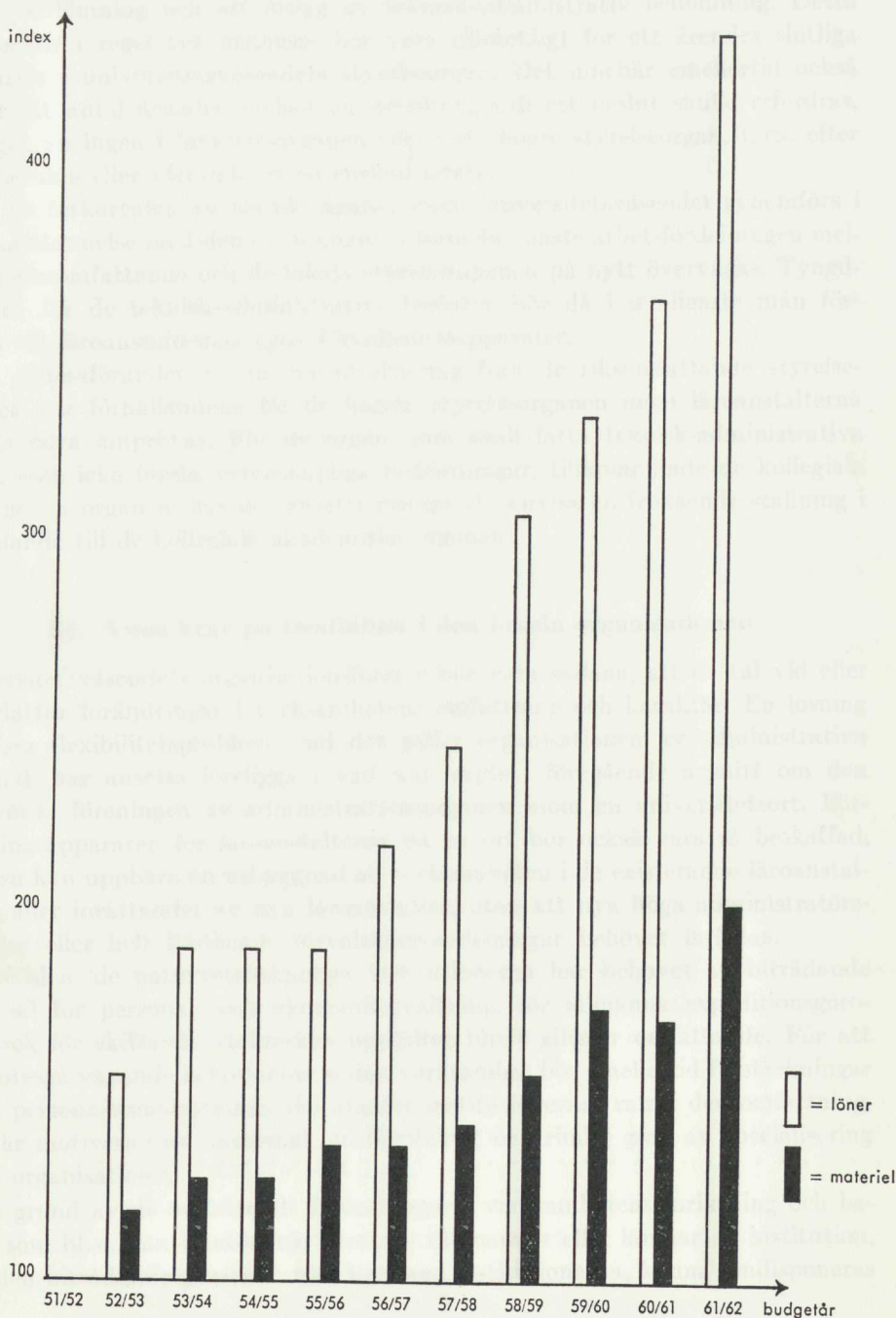
För att kunna möta en starkt ökad belastning av ärenden har de kollegiala organen ansett sig behöva delegera viss del av sin beslutanderätt. Inom universiteten har rektor oftast fått överta en mycket omfattande dagligförvaltning från det mindre konsistoriet. Fakulteterna (sektionerna) har i skiftande omfattning överlämnat besluten i vissa mer rutinbetonade ärenden till sina dekaner. Fakulteternas verksamhet som arbetande administrationsorgan kan antas ha försvärats genom deras tillväxt. Denna omständighet samt det förhållandet att vissa ärenden kräver en mer specialiserad insikt, som är gemensam endast för vissa av ledamöterna, har medfört att några fakulteter inrättat ett omfattande utskottsväsende för beredning av fakultetsärenden.

Att läroanstalternas förvaltning även i framtiden kräver kollegiala organ för vetenskapsmännens samråd kan icke sättas i fråga. Undersökningarna har dock sökt avgränsa förvaltningsuppgifter, som lämpligen bör ombesörjas av kollegiala organ, och förvaltningsuppgifter, som bör ombesörjas annorlunda.

Övervägandena har härvid utmynnat i att forskarna/lärarna skall ha tillfälle att genom kollegiala organ göra sin uppfattning gällande i de ärenden, som innesluter en vetenskaplig bedömning, men att de däremot icke bör anlitas för att delta i en betungande förvaltningsverksamhet, som icke i sig kräver samråd mellan vetenskapsmän.

I framtiden bör enskilda forskare/lärare eller nämnder, enligt vad som senare föreslås, betros med ett större ansvar i handläggningen av de ärenden, som nu behandlas i fakulteterna. Man bör vidare generellt förutse ett ökat inslag av tjänstemannaavgöranden i en mer omfattande förvaltningsverksamhet.

Diagram 1. Avlönings- och materielanslagen vid Uppsala och Lunds universitet, karolinska institutet, tekniska högskolan i Stockholm samt Chalmers tekniska högskola¹ budgetåren 1951/52—1961/62 (omräknade till fast penningvärde efter 1958 års konsumentprisindex) redovisade i indextal med budgetåret 1951/52 som basår (= 100)

¹ Övriga universitets och högskolors anslag utelämnade då mellan åren jämförbara siffror ej kan erhållas.

efter de skiftande omständigheterna. För uppgifter bl. a. ifråga om en rationell inplacering av läroanstalternas biträdande personal bör finnas särskilda organ inom organisationen.

För den tillväxande verksamheten inom personal- och ekonomiförvaltning inom vissa institutioner erfordras en förbättrad organisation. Det har ansetts nödvändigt överväga att antingen genomgående förstärka institutionernas resurser för verksamhet inom personal- och ekonomiförvaltning eller att genomgående överföra uppgifter inom institutionernas personal- och ekonomiförvaltning till centrala organ. Statskontoret har funnit, att de uppgifter med förvaltning av anslag, anställande av personal, m. m., som för närvarande i skiftande utsträckning inom olika läroanstalter omhänderhas av institutionerna, med hänsyn bl. a. till önskvärdheten av att uppnå en adekvat personalutrustning, bör överföras till centrala förvaltningsorgan. Därför har det befunnits lämpligt, att forskningsanslagen till institutionerna och deras forskare kommer att förvaltas av de särskilda organ, som enligt förslaget skall ombesörja de kamerala uppgifterna inom läroanstalterna, samt att den personal, som avlönas med hjälp av forskningsanslagen, anställs vid läroanstalten på samma sätt som övrig motsvarande personal. Genom denna centralisering samt genom centralisering av uppgifter inom inköpsverksamheten får organisationen en ökad flexibilitet i mening av mer ändamålsenlig anpassning till kraven för skiftande förvaltningsuppgifter än som institutionernas begränsade personalutrustning medger. Det bör understrykas att dessa förslag syftar till en avlastning av administrativt arbete från institutionernas ledande personal men givetvis icke till att befria denna personal från ansvar, då det gäller personalurval eller val av materiell utrustning.

I *tablå 2*, det akademiska kansliet och drätselverket, nuläge, ges en översiktlig beskrivning av ett universitets centrala administrationsorgan. Ur tablå kan utläsas hur uppgifter inom personalförvaltningen finns utspridda på ett stort antal underavdelningar och befattningshavare. Denna centrala förvaltningsorganisation bör enligt statskontorets mening ges en ny utformning, som hänför verksamheten med olika huvudslag av förvaltningsuppgifter till organisatoriskt sammanhållna funktioner, så att bl. a. all personalförvaltande verksamhet hänförs till en viss underavdelning inom förvaltningsorganisationen. Genom en organisatorisk indelning till funktioner inom den centrala förvaltningen kan man på ett rimligt sätt precisera kvalifikationskraven för främst de högre tjänstemännen samt upprätta en fördelning av personal i olika tjänsteställning, där fördelningen väl ansluter sig till de aktuella kraven för göromål av olika slag. Kraven på flexibilitet sedan man genomfört en organisatorisk funktionsuppdelning bör innebära, att förändringar i mängden göromål av visst slag icke skall ge anledning till förändringar i antal eller tjänsteställning för cheftjänstemännen, sedan de allmänna kvalifikationskraven en gång fastställts. Inom ramen för en principiell organisatorisk funktionsuppdelning bör man emellertid förutse en intern flexibilitet, som kan yttra sig i avvikelser mellan olika lokala organisationer i avseende på fördelningen av den centrala förvaltningens befattningshavare

i olika tjänsteställning samt deras inplacering i förvaltningsorganens underavdelningar och lokalmässigt sammanhållna enheter.

Under fältundersökningarna har uppmärksammats, att vissa läroanstalter, vars centrala förvaltningsorganisation väsentligen saknar en formaliserad arbetsfördelning, förefaller ha ett mycket gott personalutnyttjande. En organisatorisk funktionsindelning bör icke medföra att den lägre personalen knyts fast till de olika underavdelningarna i sådan omfattning att de observerade fördelarna hos en icke formaliserad arbetsfördelning bortfaller. Flexibiliteten hos organisationen av den administrativa verksamheten bör tryggas i förhållande till variationer i arbetsbelastningen under året och under längre skeden genom användningen av extra tjänstemän och en rörlig arbetsstyrka med placering hos administrationsorganen, genom korttidsanställningar samt genom inrättandet av en särskild funktion för personalplanering och rationell inplacering av den biträdande personalen.

Fältundersökningarna har måst helt förbigå vissa läroanstalter och endast mer flyktigt beröra vissa andra. Det förslag till personalorganisation, som senare framläggs, skall därför uppfattas som en något abstrakt principlösning, som bortser från skiftande miljöförutsättningar. Rapportens förslag om funktionell specialisering och tillförande av nya verksamhetsgrenar inom den centrala förvaltningsapparaten, framförs emellertid med den ambitionen att innebära en för alla universitetsorter tillämplig lösning med tillräckligt utrymme för intern flexibilitet. Statskontoret förutser att efterföljande organisationsundersökningar kommer att uppta problem gällande att i förekommande fall avdela uppgifter och personal till mindre enheter inom organisationen.

För de materiella resurser, som används inom organisationen, synes det kravet på flexibilitet göra sig gällande, att de icke på ett orationellt sätt bör förbehållas en exklusiv användning inom vissa enheter av organisationen. För petitaarbetet och inköpsverksamheten m.m. bör också särskilda organ inom den lokala administrationen inrättas med uppgift att delta i planeringen för utnyttjande av de materiella resurserna.

36. Några delar av ärendebehandlingen inom universitetsväsendet

361. Personaladministrativa ärenden

Handläggningen av personalärenden sker ofta genom ett omständligt förfarande med många medverkande instanser och under medverkan av ett eller flera kollegiala organ. Att systemet för beslutsfattande ändock fungerat med någorlunda tillfredsställande smidighet kan förklaras med användningen av expeditionella avgöranden inom de kollegiala organen. De långa ärendevägarna kan — med överdrift i ordvalet — sägas ha medverkat till att urholka ansvaret för beredning av ärendena inom de tidigare handläggningsställena. För att rationalisera arbetet med beredning har det därför ansetts riktigt att söka tillämpa den ovan angivna formeln för ärendebehandling så att behandlingen av personal-

ärenden i regel endast bör omfatta *ett* inslag av teknisk-administrativ bedömning och — då så erfordras — *ett* inslag av vetenskaplig bedömning. Den fackmässiga bedömningen i personaladministrativa ärenden bör därvid i regel ske antingen i ett fakultetsorgan eller genom en särskilt utsedd vetenskapsman, institutionsprefekten. För ett fåtal ärendegrupper bör behandling såväl i fakultetsorgan som i konsistorieorgan vara nödvändig, antingen när ärendena är av utomordentlig betydelse — såsom tillsättning av sakkunniga i befordringsärenden — eller rör fördelning mellan fakulteter. Om den fackmässiga bedömningen i regel skall ske hos en särskilt utsedd vetenskapsman, bör dock ärendet i det enskilda fallet på grund av särskilda omständigheter kunna hänskjutas till fakultetsorganen.

362. Budget och anslag

Det karakteristiska för verksamheten med *petita* inom universitetsväsendet är att många organ medverkar. Inom ett universitet kan förslag till anslagsäskanden i tur och ordning beredas inom följande enheter, innan det överlämnas till universitetskanslern: institutionen, fakultetens *petitakommitté*, fakulteten, mindre konsistoriet och större konsistoriet. Det större konsistoriets sammanställande av universitetets *petita* brukar dels ta sikte på att allmänt redovisa de behov, som framförts, dels att i åtminstone någon mån avväga de redovisade behoven mot varandra. Trots att många organ medverkar, har den nuvarande organisationen i alltför ringa grad stimulerat de berörda organen till totalbedömningar, översiktlig planering och realistiska avvägningar mellan skilda behov inom respektive kompetensområden.

I den framtida organisationen bör *petita*arbetet ges sådana former att avvägningarna kommer att ske först inom vetenskapliga huvudområden i universitetsväsendet och därefter mellan dessa huvudområden.

Statskontoret har anslutit sig till ett inom universitetsutredningen diskuterat förslag, som innebär inrättande av budgetberedningar på riksnivå omfattande vissa ämnesområden. Om avvägningarna kommer att först ske inom vetenskapliga huvudområden, bör emellertid de förslag, som anges till de nämnda budgetberedningarna från fakulteter och läroanstalter på viss ort, även ha genomlysts med hänsyn till god ekonomi i utbyggnaden av de akademiska läroanstalterna på orten.

I de avvägningar, som bör ske på riksnivå, bör särskilda resurser ställas till förfogande för en bedömning i ekonomiska termer av en föreslagen utbyggnad.

Med de förändringar, som bör uppkomma i formerna för *petita*arbetet, följer att åtgärder kan behöva vidtas i universitetsväsendets anslagssystem. Vid sidan av sådana formella konsekvensändringar, som gör att vissa anslag kommer att avse ändamål inom fakulteter i stället för inom läroanstalter, bör även åtgärder vidtas för att förkorta ärendevägarna i den medelsfördelande verksamheten inom universitetsväsendet. Förutsättningar bör skapas för att de lokala medelsfördelande funktionerna kan betros ett större ansvar.

4. Förslagets huvuddrag

41. Förslagets avgränsning

Såsom förut nämnts har undersökningarna på grund av tidsbrist måst begränsas i vissa angivna avseenden. Till följd härav har även det på undersökningarna grundade organisationsförslaget blivit ofullständigt. Detta är fallet i två avseenden, nämligen dels ifråga om förslag till kontorstekniska arbetsrutiner, dels beträffande lägre personal än byråsekreterare. I praktiken har denna avgränsning icke kunnat upprätthållas strikt, i varje fall icke ifråga om det arbete, som ligger till grund för de i redogörelsen framlagda förslagen. Sålunda måste det exempelvis bakom överväganden om behovet av en byråsekreterartjänst finnas analys av huvuddragen av den underställda personalens arbetsrutiner och av arbetsmängden för denna personal.

42. Förslagets innebörd på kanslers/överstyrelsenivån

421. *Allmänt*

Rapportens förslag till ny organisation för universitetsväsendet presenteras genom två olika ansatser eller moment. I det första momentet anges vilka organ, som behöver finnas inom universitetsväsendet, och arbetsfördelningen i stort mellan dem. Vad beträffar det förslag till universitetsorganisation som här ingår, så är det att betrakta som en modell för universitetens och högskolornas organisation (en principorganisation) och det hänför sig inte till något speciellt universitet. Det andra momentet innebär en tillämpning av det tidigare. Det innefattar dels förslag till personalorganisation, dels olika anpassningar till principorganisationen. Vidare redovisas i bilaga 3 »längdsnittsanalyser» rörande den föreslagna organisationen, d. v. s. beskrivningar av vissa ärendeflöpp.

I detta kapitel sammanfattas de förslag, som i de följande kapitlen framförs på ovan angett sätt. Förslaget innebär i huvuddrag följande.

På universitetsväsendets högsta myndighetsnivå skall en organisatorisk bostillnad göras mellan lösandet av planerande och administrativa uppgifter, vilket innebär att en ny organisation måste skapas för den så kallade kanslers/överstyrelsenivån. Detta är innebörden av ett inom universitetsutredningen diskuterat förslag, till vilket statskontoret anslutit sig med vissa modifikationer. I avseende till antalet organ har statskontoret accepterat de bedömningar, som

hittills gjorts inom universitetsutredningen, med det undantaget att utrustningsnämndens status förändrats. I fortsättningen redogörs för statskontorets förslag. (Se även tablå 3!)

Indelningen i planerande och administrativa uppgifter kan dock inte anses adekvat annat än som en allmänt hållen karakteristik för ärendefördelningen mellan de organ, som skall tillskapas på kanslers/överstyrelsenivån.

422. *Kanslerskollegiet och fakultetsberedningarna*

För planerande uppgifter skall inrättas fem permanenta beredningar, kallade *fakultetsberedningar*. Dessa fakultetsberedningar skall var för sig på sitt område handha en riksöversiktlig planering beträffande universitetens och högskolornas utbyggnad. De fem beredningar, som skall inrättas, är

- 1) fakultetsberedningen för de humanistiska och teologiska disciplinerna,
- 2) fakultetsberedningen för rätts-, samhälls- och företagsvetenskaperna,
- 3) fakultetsberedningen för medicin, odontologi och farmaci,
- 4) den matematisk-naturvetenskapliga fakultetsberedningen och
- 5) fakultetsberedningen för de tekniska disciplinerna.

Beredningarnas viktigaste arbetsuppgift blir att var och en inom sitt område utarbeta universitetsväsendets förslag till anslagsäskanden och att i samband därmed göra en rullande långtidsplanering. Varje beredning skall bestå av nio ledamöter.

Över beredningarnas förslag till anslagsäskanden skall avges yttrande av ett kollegium, bestående av de fem beredningsordförandena och med kanslern för rikets universitet som ordförande. Detta organ kallas här *kanslerskollegium* och är högsta planerande myndighet för hela det tillhörande universitetsväsendet. I sitt förslag till anslagsäskanden skall kanslerskollegiet sammansmälta de fem beredningarnas förslag till ett allmänt program för hela sitt verksamhetsområde. Medan förslag till anslagsäskanden för ändamål inom de respektive fakulteterna skall inges från var och en av fakulteterna till vederbörande beredning, skall de för de respektive universiteten och högskolorna gemensamma förslagen till anslagsäskanden utarbetas av den lokala universitets- eller högskoleledningen och överlämnas direkt till kanslerskollegiet.

Beträffande forskningsrådets verksamhet har statskontoret funnit, att frågorna om deras resurser bör inordnas i de totala avvägningar, som skall ske i kanslerskollegiet. Därför föreslås, att forskningsrådets petita skall behandlas av kanslerskollegiet. Det är vidare önskvärt att personalunioner åstadkoms mellan fakultetsberedningarna och forskningsråden med hänsyn till fakultetsberedningarnas uppgift att för varje fall överväga lämpliga finansieringsformer för forskningen. I framtiden bör en närmare organisatorisk samordning mellan fakultetsberedningarna och forskningsråden ske.

423. Universitetskanslersämbetet

Universitetsväsendets högsta administrativa myndighet skall vara ett nytt organ, vilket kallas *Kungl. universitetskanslersämbetet* och för vilket *kanslern för rikets universitet* är chef. Det nya universitetskanslersämbetet skall främst ha arbetsuppgifter av ledande och initiativtagande karaktär vad gäller utbildningen och den ekonomiska förvaltningen inom universitet och högskolor. Universitetskanslersämbetet skall samarbeta med fakultetsberedningar och kanslerskollegium i deras planeringsverksamhet. Inom detta ämbetsverk skall även handläggas ett fåtal av de juridisk-formella ärenden som idag åvilar universitetskanslersämbetet och överstyrelsen för de tekniska högskolorna. Till universitetskanslersämbetet skall vara knutet *utrustningskommittén för universitet och högskolor*, vars uppgifter och organisation skall motsvara den nuvarande utrustningsnämndens för universitet och högskolor. Universitetskanslersämbetet skall vara indelat i tre byråer, nämligen

- 1) akademiska byrån,
- 2) ekonomisk-administrativa byrån och
- 3) kanslibyrån.

424. Underställda myndigheter

Under dessa universitetsväsendets centrala myndigheter skall följande nuvarande universitet och högskolor lyda: Uppsala universitet, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Stockholms universitet, karolinska mediko-kirurgiska institutet, medicinska högskolan i Umeå, tandläkarhögskolan i Stockholm (och Umeå), tandläkarhögskolan i Malmö, farmaceutiska institutet, handelshögskolan i Göteborg, tekniska högskolan i Stockholm, Chalmers tekniska högskola och tekniska högskolan i Lund. Detta gäller oberoende av om läroanstalterna på en ort skall behålla sin självständighet eller uppgå i varandra med gemensamma akademiska organ, vilket icke prövats här. Starka skäl i avseende på organisationens effektivitet talar för att samtliga universitet och vetenskapliga högskolor — alltså även handelshögskolan i Stockholm, skogshögskolan, lantbrukshögskolan och veterinärhögskolan — på sikt bör inordnas under dessa universitetsväsendets centrala myndigheter. Den enda organisatoriska förändring på den centrala nivån, som ett sådant inordnande skall behöva föra med sig, är införlivandet av de skogs-, lantbruks- och veterinärmedicinska vetenskaperna med fakultetsberedningsorganisationen.

43. Förslagets innebörd på universitets/högskolenivån

431. *Likformighet och samarbete*

Den administrativa verksamheten inom de universitet och högskolor, som tillförs de centrala myndigheterna, bör ges en betydande likformighet. För dessa läroanstalter bör därför finnas en gemensam författning, »Kungl. Maj:ts universitetsstatuter», som bl. a. ger en gemensam nomenklatur. I rapporten framläggs i det följande en modell för läroanstalternas organisation, vars terminologi hänförs sig till de nuvarande universiteten men vars huvuddrag skall kunna appliceras på alla enheter inom den högre undervisningens och forskningens område och inom vars ram lokala variationer är tänkbara.

Den kraftigt utbyggda administrativa apparat, som i detta förslag lokalt ställs till universitetens och högskolornas förfogande, kräver för en tillfredsställande grad av utnyttjande en viss omfattning hos utbildningen och forskningen inom läroanstalten. Det framstår därvid vidare som uppenbart orationellt att på en och samma ort ha flera, helt skilda organisationer av förvaltningsapparaten, särskilt mot bakgrunden av det tilltagande behovet av samordning av läroanstalternas utbildande verksamhet och deras resurser för forskning och utbildning. Förslag ges därför till hur en *organisatorisk lokal koordination mellan flera läroanstalter* skall kunna åstadkommas. Möjlighet öppnas att inom denna administrativa samfällighet bibehålla olika läroanstalter som självständiga enheter. Exempelvis skall enligt förslaget de tre läroanstalterna i Göteborg — Göteborgs universitet, handelshögskolan i Göteborg och Chalmers tekniska högskola — bevara sin integritet men betjänas av en gemensam administration.

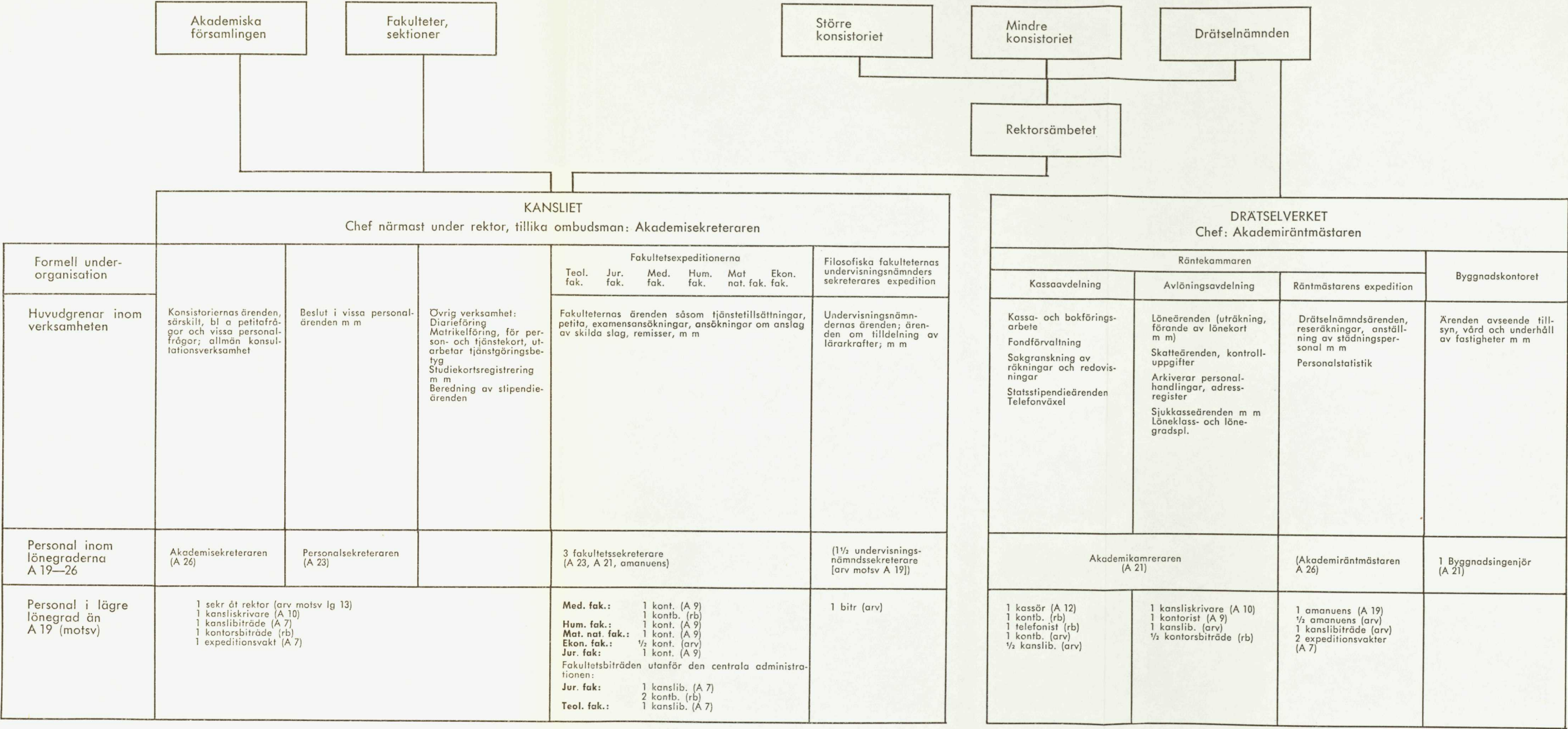
432. *Akademiska angelägenheter — administrativa ärenden*

I princip särskiljs enligt detta förslag universitetens och högskolornas renodlat akademiska angelägenheter från de övriga förvaltningsuppgifterna. Universiteten och högskolorna får därmed en tudelad organisation för deras ledning med å ena sidan organ för akademiska ärenden och å andra sidan organ för utbildnings-, personal- och ekonomisk-administrativa ärenden. Denna tudelning i den lokala organisationen korresponderar med förslagets indelning av de riksomfattande myndigheterna så tillvida att i båda fallen samverkande organisationer med skilda kompetensområden inrättas.

Den snabba omvandling och expansion, som universitetsväsendet genomgår och som i korthet tecknas i kapitel 3, gör organisatoriska förändringar nödvändiga. Utvecklingstakten har framhävt behovet av en förstärkning av universitetens och högskolornas organisatoriska utrustning, men nya krav på läroanstalternas ledning uppstår dessutom som en följd av den här föreslagna utvidgade lokala självbestämmanderätten inom universitetsväsendet. En större arbetsbörda läggs sålunda på läroanstalternas ledning genom en decentralisering av uppgifter från kanslers/överstyrelsenivån. En centralisering sker dess-

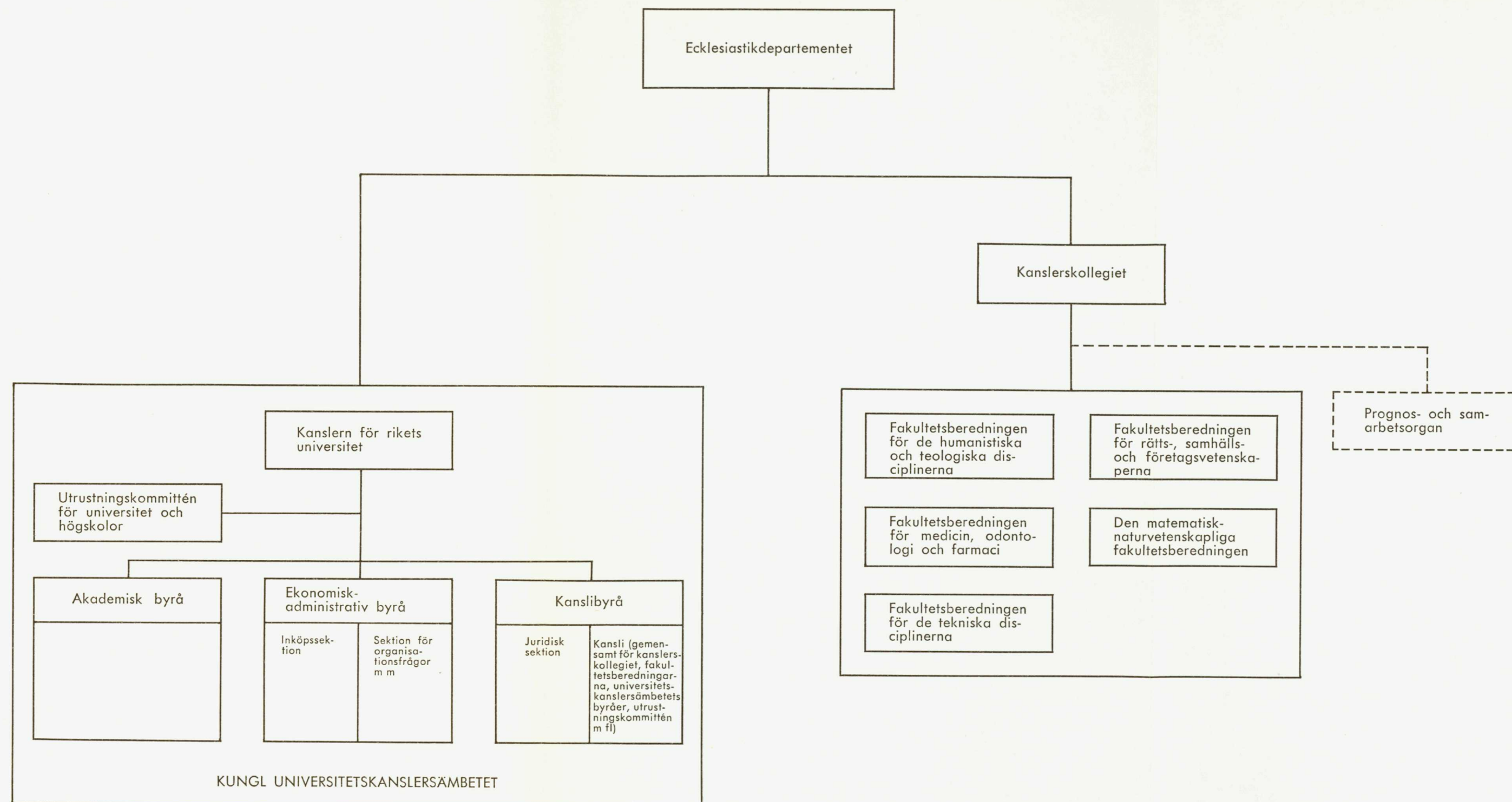
Tablå 2. Det akademiska kansliet och drätselverket. Nuläge (Lunds universitet)

TABLA 2

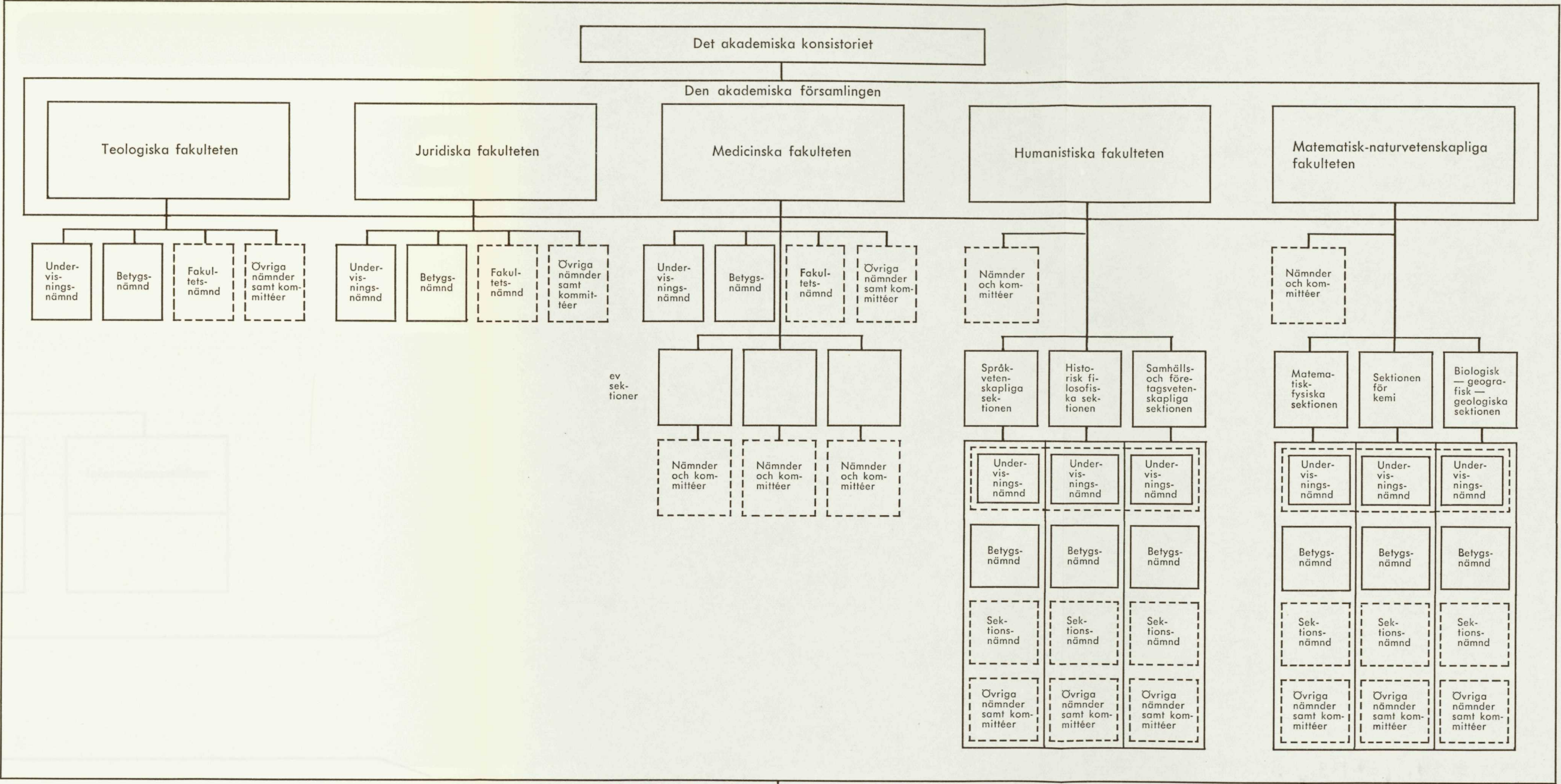

Tablå 3. Kanslerskollegiet, fakultetsberedningarna och universitetskanslersämbetet. Förslag

TABLÅ 3

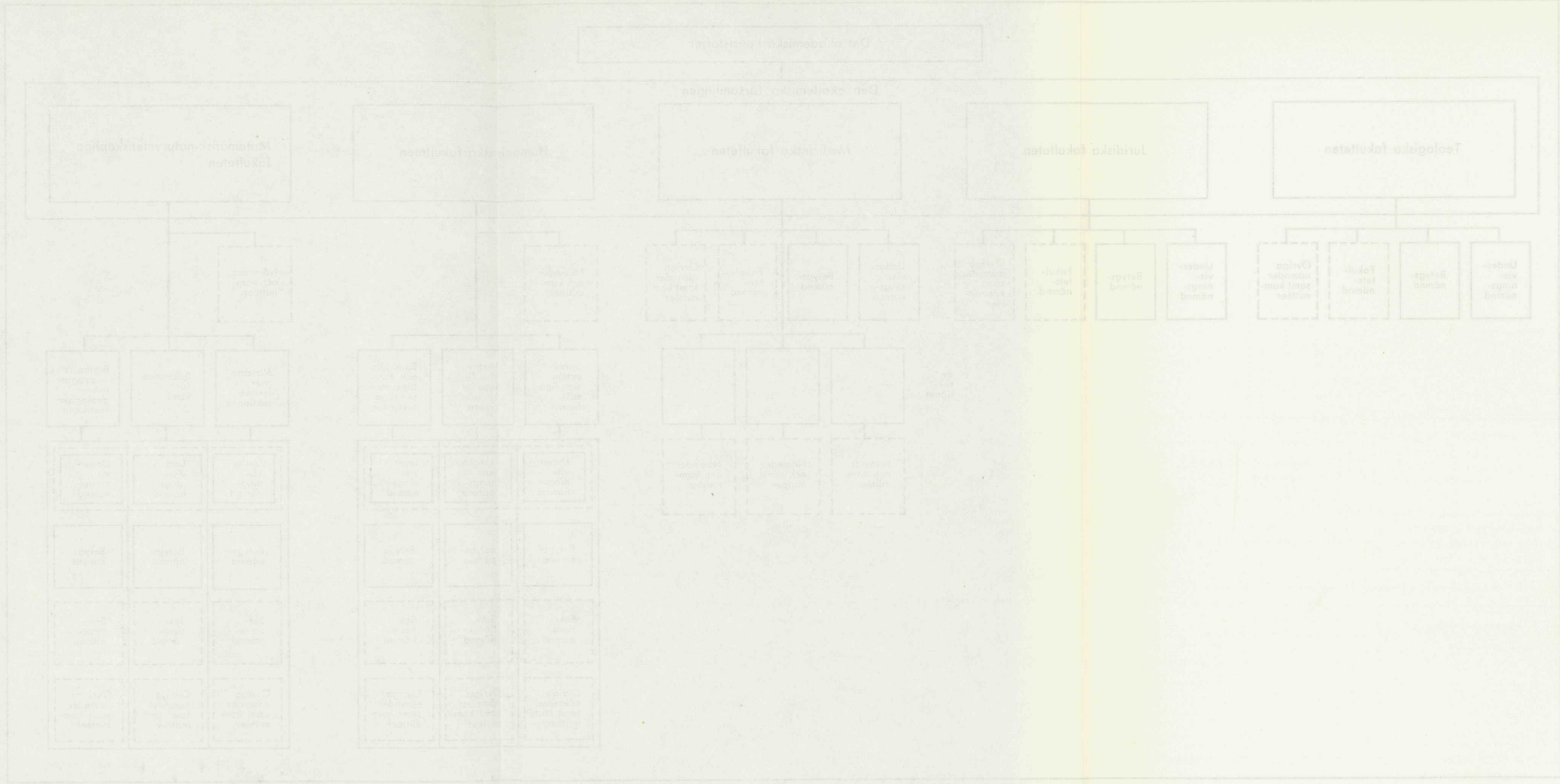
Tablå 4. Universitetets akademiska organ¹. Förslag²

Universitetets sekretariat

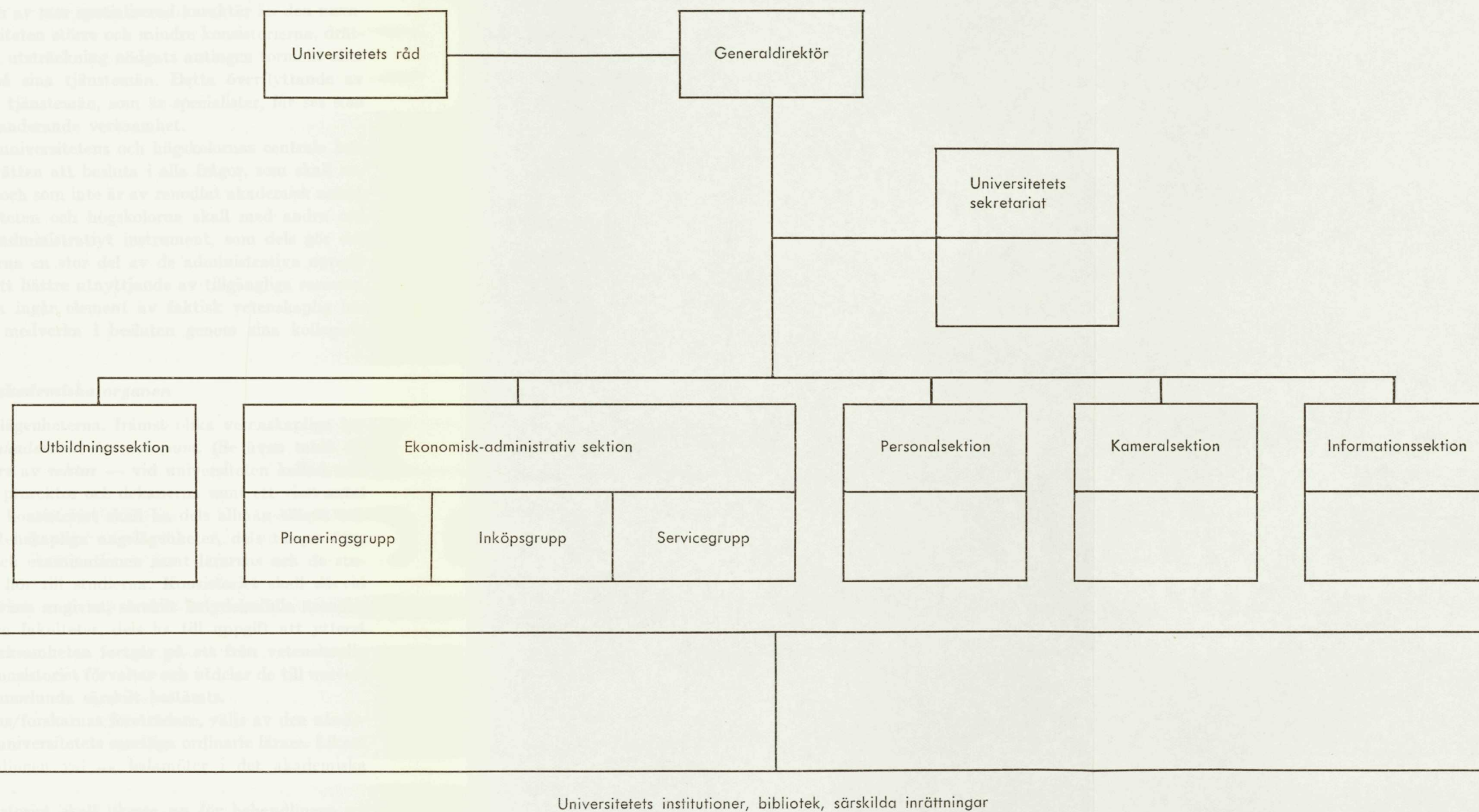
¹ Bland de akademiska organen kan vidare bl.a. finnas ämnesgrupper.
² Tablån har utarbetats i anslutning till ett inom universitetsutredningen diskuterat förslag till fakultetsindelning, sektionsindelning och indelning till undervisningsnämnder. Statskontoret har icke ansett sig böra göra ett eget ställningstagande i frågan om fakultets- och sektionsindelningen; tablån innebär en beskrivning av de organ som enligt statskontorets mening a) skall finnas (utmärkes med heldragna linjer) eller b) kan eller bör finnas (utmärkes med streckade linjer) sedan fakultets- och sektionsindelningen varit given.

Tabla 1. Organizacija i struktura fakulteta

Univerzitet
Fakultet
Fakultetsko vijeće
Pedagoška fakultet
Psihološka fakultet
Matematičko-naturalistička fakultet
Medicinska fakultet
Pravna fakultet
Teološka fakultet

Tablå 5. Universitetets administrativa organ. Förslag

utom inom läroanstalten av den ekonomiska förvaltningen samt av personal-administrationen därigenom att i framtiden all personal vid institutionerna skall vara anställd vid läroanstalten.

Den starka ansvällning av uppgifter för universitetens och högskolornas ledning, som kommer att uppstå under 1960-talet, fordrar en administrativ apparat av betydligt större dimensioner och av mer specialiserad karaktär än den nuvarande. Redan nu har inom universiteten större och mindre konsistorierna, drät-selnämnden och även rektor i stor utsträckning nödgats antingen formellt eller reellt överlåta beslutanderätten på sina tjänstemän. Detta överflyttande av uppgifter från kollegiala organ till tjänstemän, som är specialister, får ses som en nödvändig utveckling i en expanderande verksamhet.

Det förslag till organisation av universitetens och högskolornas centrala ledning, som här framläggs, lämnar rätten att besluta i alla frågor, som skall avgöras inom den centrala ledningen och som inte är av renodlat akademisk natur, åt anställda tjänstemän. Universiteten och högskolorna skall med andra ord betjänas av ett specialistbetonat administrativt instrument, som dels gör det möjligt att avlasta lärarna/forskarna en stor del av de administrativa uppgifterna, dels skapar betingelser för ett bättre utnyttjande av tillgängliga resurser. I de administrativa frågor i vilka ingår element av faktisk vetenskaplig bedömning, skall lärarna/forskarna medverka i besluten genom sina kollegiala organ eller eljest.

433. *De akademiska organen*

För de renodlat akademiska angelägenheterna, främst olika vetenskapliga bedömningsfrågor, skall finnas ett *akademiskt konsistorium*. (Se även tablå 4!) Det akademiska konsistoriet utgörs av *rektor* — vid universiteten kallad *rektor magnificus* — som ordförande, prorektor och dekanerna samt ett visst antal valda ledamöter. Det akademiska konsistoriet skall ha dels allmän tillsyn och vård ifråga om läroanstaltens vetenskapliga angelägenheter, dels tillsyn över den akademiska undervisningen och examinationen samt lärarnas och de studerandes förhållanden i vad som hör till studierna. Konsistoriet skall därvid dels ha till uppgift att behandla vissa angivna, särskilt betydelsefulla ärenden och vissa ärenden, som berör flera fakulteter, dels ha till uppgift att ytterst garantera att den akademiska verksamheten fortgår på ett från vetenskaplig synpunkt tillfredsställande sätt. Konsistoriet förvaltar och utdelar de till universitet givna stipendierna, där ej annorlunda särskilt bestämts.

Rektor, vilken skall vara lärarnas/forskarnas företrädare, väljs av den *akademiska församlingen*, bestående av universitetets samtliga ordinarie lärare. Likaså förrättar den akademiska församlingen val av ledamöter i det akademiska konsistoriet.

Förutom det akademiska konsistoriet skall liksom nu för behandlingen av akademiska ärenden finnas *fakulteter* och *sektioner*. Enligt ett inom universitetsutredningen diskuterat förslag skall samtliga läroanstaltens ordinarie lärare

vara ledamöter av fakultet (sektion) men med inskränkningar i vissa lärares rätt att delta i handläggningen av vissa ärenden. Lärare skall med vissa förbehåll för utövningen av ledamotskapet kunna vara ledamöter av flera än en fakultet (sektion). Vidare skall varje humanistisk fakultet delas i tre sektioner mot för närvarande två och varje matematisk-naturvetenskaplig fakultet likaledes delas i tre sektioner. Statskontoret har icke funnit anledning till eget ställningstagande i frågan om fakultetsförsamlingarnas sammansättning eller i frågan om fakulteternas delning i sektioner. I utformningen av sitt förslag har statskontoret ansett sig kunna behandla det inom universitetsutredningen diskuterade förslaget som givet.

Fakultetsorganen, d. v. s. fakulteter, sektioner, ämnesgrupper samt de nämnda församlingarnas underorgan, skall oförändrat behandla de personalärenden, anslagsärenden och övriga ärenden, som erfordrar en kollegial vetenskaplig bedömning. Om arbetsfördelningen i stort mellan en fakultet och dess sektioner har statskontoret icke funnit anledning till eget ställningstagande. För fakultetsorganen gäller att deras ansvar tillväxer i vissa avseenden vid genomförande av den föreslagna organisationen. Ett ökat ansvar för planerings- och budgetarbete uppkommer genom att fakultetsorganen skall avge sina petita direkt till fakultetsberedningarna. Om vidare i enlighet med förslaget läroanstaltens administrativa ledning läggs i händerna på en Kungl. Maj:ts förtroendeämbetsman och inte på akademiska organ, tillväxer fakultetsorganens ansvar i det att de från konsistorierna och drätselnämnden övertar den slutliga fackmässiga bedömningen i alla personal- och fördelningsärenden med några få undantag.

Inom varje fakultet skall finnas en *undervisningsnämnd*. Det synes vidare önskvärt, att fakulteter och sektioner inrättar särskilda nämnder, som i betydande utsträckning självständigt handlägger på fakulteten (sektionen) ankommande ärenden, när de icke anses kunna avgöras genom dekanus eller särskild tjänsteman. Fakulteterna (sektionerna) skall ha en obegränsad rätt att delegera sina avgöranden till sina nämnder. Så är redan fallet enligt universitetsstatuternas 45 § 4 momentet, men detta stadgande synes i ringa utsträckning ha kommit till användning. En ökad delegation från fakulteter och sektioner till exekutivorgan såsom fakultetsnämnd eller sektionsnämnd framstår som önskvärd, även om det inom universitetsutredningen diskuterade förslaget om en mer omfattande sektionsuppdelning genomförs. Genom de nytillkommande lärarkategorierna i fakulteter och sektioner tillväxer åter församlingarnas storlek; för att i besluten deltagande antal personer skall stå i en rimlig proportion till kraven på ärendebehandlingen, bör en delegation till exekutivorgan av beslutanderätten företas, som lämpligen utformas så, att dessa ensamma på fakultetens eller sektionens vägnar avgör de ärenden, där beslutet är enhälligt.

Ordföranden i fakultet och sektion är *dekanus*, vilken skall utses enligt nu gällande regler. Dekanus skall vara ledamot av de av fakultetens (sektionens) nämnder, vilka på fakultetens (sektionens) vägnar kan ensamma avgöra ärenden. Dekanus skall vidare ha tillsyn och ledning i allt som rör utbyggnad och

utveckling av verksamheten inom fakultetens (sektionens) ämnen. Denna uppgift skall förvaltas dels genom insatser i fakultetens (sektionens) petitaarbete, dels genom insatser för att utveckla utbildningen inom fakulteten (sektionen). Ibland kan därigenom en betydande ansvarskoncentration och arbetsbelastning läggas hos dekanus i hans befattning med förvaltningsärendena och planeringsverksamheten inom fakulteten (sektionen); därför föreslås i rapporten att dekanus med hänsyn till omständigheterna skall kunna beviljas sådan nedsättning i sin undervisningsskyldighet, som motsvarar hans tjänster åt fakulteten (sektionen).

Fakultet (sektion) skall till respektive fakultetsberedning lämna förslag till anslagsäskanden. Då sammanställandet av fakultetens (sektionens) anslagsäskanden delegerats till fakultetsnämnden (sektionsnämnden) eller annat fakultetsorgan, kan förslaget avlämnas direkt till vederbörande fakultetsberedning.

434. *De administrativa organen*

Den administrativa ledningen, som skall vara gemensam för alla läroanstalter på orten, vilka berörs av statskontorets förslag, skall utövas av en av Kungl. Maj:t utsedd förtroendeämbetsman med *generaldirektörs* ställning. (Se även tablå 5!) Denne ämbetsman skall på läroanstaltens vägnar besluta i alla ärenden, som inte uppdragits åt de akademiska organen att avgöra. Benämningen generaldirektör, som används i fortsättningen, uttrycker i likhet med rapportens övriga bestämmingar av namn och tjänstetitlar, inget fast ställningstagande i namnfrågorna.

Vid sin sida skall generaldirektören för varje läroanstalt ha ett råd, som här benämns *universitetsrådet*. Ordförande i detta är universitetets rektor och ledamöter, förutom generaldirektör och prorektor, förslagsvis fem av Kungl. Maj:t utsedda företrädare för allmänna intressen. Universitetsrådet skall bl. a. särskilt bereda frågor av större betydelse för universitetets utveckling och i den utsträckning det befinns erforderligt självständigt ta befattning med frågor rörande universitetets fonder. Generaldirektören är dessutom oförhindrad att höra rådets mening i alla frågor han önskar. Rådet skall slutligen vid vakans på generaldirektörsposten föreslå ny generaldirektör, vilken utses av Kungl. Maj:t inom eller utom detta förslag.

För administrationen skall finnas olika specialistorgan, här kallade sektioner. Cheferna för sektionerna är alla direkt underställda generaldirektören. I modellorganisationen finns följande sektioner:

- 1) universitetets sekretariat;
- 2) utbildningssektion;
- 3) ekonomisk-administrativ sektion;

- 4) personalsektion;
- 5) kameralsektion; och
- 6) informationssektion.

Jämfört med nuläget innebär detta en mycket kraftig utbyggnad av läroanstalternas administration. Utbildningssektionen, den ekonomisk-administrativa sektionen och informationssektionen är helt nya funktioner eller har i vart fall endast embryonala motsvarigheter inom den nuvarande organisationen.

Den nuvarande tudelningen i kansli och drätselverk (motsvarande) har vidare ersatts av en uppdelning på flera avgränsade enheter. Denna uppdelning är avsedd att åstadkomma en allmän separering av å ena sidan löpande uppgifter och å andra sidan verksamhet av planerande och ledande karaktär. En sådan åtskillnad framstår som nödvändig för att hindra att de planerande arbetsuppgifterna trängs tillbaka av de löpande och att administrationsapparatusens verksamhet därigenom blir passiv.

Sekretariatet är i tablå 5 inritat som ett stabsorgan, vilket emellertid är en delvis oegentlig beskrivning av dess uppgifter. Sekretariatet, vars chef är en kvalificerad jurist, är dels sekretariat åt universitetets akademiska församling, akademiska konsistorium, fakulteter, sektioner och eventuella ämnesgrupper samt underorgan för de tre sist nämnda församlingarna, dels universitetets allmänna juridiska konsultorgan.

Utbildningssektionen skall betjäna universitetets hela utbildande verksamhet. Utbildningssektionen skall delta i handläggningen av den centrala ledningens undervisningsadministrativa ärenden. Även vid sidan av den egentligt administrativa verksamheten skall sektionen på skilda sätt verka för att universitetet väl fyller sina utbildande uppgifter. Sekreterare i undervisningsnämnderna skall utgå ur utbildningssektionen.

Den ekonomisk-administrativa sektionen består av tre grupper, nämligen en planeringsgrupp, en inköpsgrupp och en servicegrupp. Planeringsgruppen skall vara ett organ för ekonomisk ledning och bedömning inom universitetet. Gruppen, som har till uppgift att bevaka att universitetets resurser kommer till optimalt utnyttjande, skall bl. a. ta aktiv del i utarbetandet av förslag till anslagsäskanden, upprätta förslag till fördelning av vissa anslag och medverka i utrustnings- och byggnadsplaneringen.

Inköpsgruppen handhar universitetets inköp, vilka avses bli helt centraliserade till detta organ förutom i de fall, då universitetskanslersämbetet är inköpare. Även förrådshållningen och inventarietillsynen inom universitetet sköts av denna grupp. Det bör i detta sammanhang påpekas, att statskontoret icke prövat bibliotekens ställning inom universitetsorganisationen.

Personalen inom de nedan behandlade service-enheter, för vilka särskild prefekt inte utsetts, samt den personal, som ej är underställd annat centralt administrativt organ, leds direkt av servicegruppen. Gruppen skall dessutom i

samråd med planeringsgruppen systematiskt planera för hela rutin- och servicepersonalens effektiva utnyttjande.

Personalsektionen handhar universitetets personalärenden och löneuträckningar.

Kameralsektionen är det bokhållande organet inom universitetet. Till denna sektion hör också kassaverksamheten.

Universitetets publikations- och informationsverksamhet samt uppgifter i samband med anordnande av akademiska högtider, representation och dylikt sköts av informationssektionen. Sektionen skall även svara för viss studieråd-givning.

435. *Institutionsadministration*

Institutionerna kan sägas vara universitetets primärorgan för undervisning och forskning. I organisatoriskt hänseende skall institutionerna vara omedelbara delar av universitetet. De består av för forskningen och undervisningen anställda lärare, assistenter, amanuenser och övningsassistenter och för deras verksamhet anvisade övriga tjänstemän jämte lokaler, samlingar, apparater och övrig materiel. För forskningens del skall de till institutionen givna personella och materiella resurserna fördelas inom institutionen, men i övrigt skall i forskningshänseende institutionen vara blott en station för där verksamma forskares fritt valda och fritt bedrivna forskning. För undervisningens del skall institutionen som sådan svara för anordnandet av den undervisning, handledning och examination, som uppdragits åt dess befattningshavare, samt också svara för övriga uppgifter i anslutning till undervisningen, som ålagts institutionen.

Att på institutionens vägnar behandla och avgöra förekommande förvaltningsärenden skall tillkomma en *prefekt*, utsedd bland institutionens ordinarie lärare. Prefekten skall kunna dela ansvaret för institutionens skötsel med en bland de ordinarie lärarna särskilt utsedd *underprefekt*. För den administrativa verksamheten inom institutionen skall vidare kunna finnas en *institutionssekreterare*. Samtliga dessa befattningshavare skall utses av generaldirektören.

Att i statskontorets förslag valts att lägga ledningsfunktionerna inom institutionerna i händerna på enskilda, av generaldirektören utsedda befattningshavare och inte på kollegiala organ, sammanhänger med att uppgifterna för dessa befattningshavare gäller administrativ verkställighet. Ett samråd inom institutionerna anses i regel kunna komma till stånd utan en tvingande bestämmelse om instiftande av särskilda förvaltningsorgan. För institutionernas ordinarie lärare skall fakultetsorganen finnas för samråd i vetenskapliga angelägenheter.

Inom universitetet upprättade *service-enheter*, vilka betjänar två eller flera institutioner, kan vara av två slag, nämligen dels av allmän karaktär, med eller utan teknisk specialutrustning — exempelvis skrivbyråer, verkstäder, förråd, vaktmästarcentral, budcentral —, dels av i viss bemärkelse vetenskaplig karaktär — exempelvis analyslaboratorier, matematikmaskincentral, atomreaktor,

muséer. För de senare kan generaldirektören utse särskilda prefekter, vilka då utarbetar förslag till anslagsäskanden för enheten i fråga. Dessa förslag behandlas på samma sätt som institutionernas petita-förslag och avges av den fakultet (sektion) till vilken prefekten hör. För de service-enheter som saknar prefekt utarbetar och avger generaldirektören förslag till anslagsäskanden.

Denna indelning i institutioner och service-enheter, varav de sistnämnda även kan delas i två slag, beskriver endast schematiskt universitetets primära enheter. Alla universitetsverksamhetens organ kan inte utan vidare katalogiseras med hjälp av dessa begrepp utan kräver mer ingående överbåganden, så bl. a. biblioteken, vilka emellertid synes kunna betraktas som en typ av service-enheter.

5. De riksomfattande organen inom universitetsväsendet

51. Nulägesbeskrivning

511. *De befintliga riksomfattande organen*

För närvarande finns inom universitetsväsendet på kanslers/överstyrelsenivån följande organ med vad som kan benämnas styrelseuppgifter. (Se även tablå 1!)

- 1) universitetskanslersämbetet;
- 2) överstyrelsen för de tekniska högskolorna;
- 3) styrelsen för farmaceutiska institutet;
- 4) direktionen för handelshögskolan i Stockholm;
- 5) styrelsen för skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut;
- 6) styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök; och
- 7) styrelsen för veterinärhögskolan.

De tre förstnämnda tillhör ecklesiastikdepartementet. Handelshögskolan i Stockholm beskrivs enklast som enskild högskola med statsunderstöd. De tre sistnämnda slutligen tillhör jordbruksdepartementet.

För universitetens och högskolornas byggnadsplanering svarar byggnadsstyrelsen. För planering av byggnadernas inredning och utrustning svarar direkt under ecklesiastikdepartementet dels utrustningsnämnden för universitet och högskolor, dels utrustningskommittén för Göteborgs universitet. Tekniska högskolans i Stockholm byggnadsplanering (och till och med innevarande budgetår dess lokalers utrustning) ombesörjs emellertid av dess särskilda byggnadskommitté.

Till ecklesiastikdepartementet hör dessutom antagningsnämnden för civil-ekonomutbildning och flertalet forskningsråd. Till andra departement hör vissa forskningsråd samt vissa andra myndigheter, som bl. a. handhar uppgifter av betydelse för universitetsväsendets administration, nämligen t. ex. arbetsmarknadsstyrelsen och statistiska centralbyrån.

Härtill kommer ett flertal av Kungl. Maj:t på den högre undervisningens och forskningens område tillsatta tillfälliga organ och utredningar. Till de tillfälliga organen hör organisationskommittéerna för medicinska högskolan i Umeå och för teknisk högskola i Lund, och till utredningarna hör 1955 års universitetsutredning och utredningen rörande vissa medicinska utbildningsfrågor m. m.

512. Universitetskanslerns, överstyrelsens för de tekniska högskolorna och de övriga högskolestyrelsernas nuvarande uppgifter

Universitetskanslersämbetet och överstyrelsen för de tekniska högskolorna har arbetsuppgifter av likartad karaktär. De övriga vetenskapliga högskolornas styrelser har dels arbetsuppgifter liknande universitetskanslersämbetets och överstyrelsens men dels också uppgifter analoga med organen inom den lokala styrelsen av ett universitet eller en högskola.

Enligt ett inom universitetsutredningen diskuterat förslag kan universitetskanslerns och överstyrelsens administrativa funktioner klassificeras i å ena sidan »administrativa» och å andra sidan »planerande». Till de administrativa hör exempelvis att behandla personalärenden, fördelning av anslag, ärenden rörande fastställande av kursfordringar, intagningsärenden samt besvär- och dispensärärenden. Den planerande funktionen fyller kanslern/överstyrelsen exempelvis genom att avge förslag till anslagsäskanden hos Kungl. Maj:t för de underställda universiteten och högskolorna.

Denna uppdelning på administrativa respektive planerande funktioner ger en god men inte helt adekvat tolkning av dubbelsidigheten i kanslerns/överstyrelsens arbete. För praktiskt bruk i samband med rapportens förslag till ny organisation har det inte heller ansetts nödvändigt att införa en helt stringent terminologi på detta område. Vad som här kallas administrativa funktioner omfattar beslutsfattande dels i enskilda sakärenden, dels för olika slag av generell administrativ reglering. För det senare slaget av uppgifter är klassificeringen »administrativ» respektive »planerande» mer eller mindre godtycklig. Bestämningen av administrativa uppgifter i förhållande till planerande kan i fortsättningen sägas förekomma i det att uppgifter förs till organ för administrativ verksamhet respektive till organ för planerande verksamhet. Administrativ och planerande verksamhet bör således uppfattas som allmänna termer, beskrivande funktionerna hos de respektive organen. Då konceptionen administrativ kontra planerande här accepterats, är det i så måtto, som den ger en användbar karakteristik av verkligheten och kan användas som hjälpmedel men inte som rättesnöre vid utformandet av organisationen.

De nuvarande förhållandena har ansetts innebära, att både universitetskanslersämbetet och överstyrelsen för de tekniska högskolorna till övervägande del fullgör administrativa uppgifter.

52. Vilket är universitetsväsendets behov av riksomfattande planerande organ?

Behövs överhuvudtaget någon planerande verksamhet på riksnivå vid sidan av planering inom eller på uppdrag av berörda departement? Om så är fallet skall denna verksamhet enbart inrikta sig på universitetsväsendet och akademikernas arbetsmarknad eller på utbildningsväsendet och arbetsmarknaden i gemen?

Den forcerade utveckling, som ägt rum på både utbildningens och forskningens område efter kriget, har framhävt bristerna i den nuvarande planeringsapparaten. Vad gäller dimensioneringen har underskattningar och felbedömningar med de utvecklade prognos- och planläggningsinstrument, man haft till förfogande, inte kunnat undvikas. Trots att uppmärksamheten sedan något decennium varit riktad på missförhållanden, som beror på otillräckliga kunskaper om behovet av högre utbildning, och trots att olika förbättringar vidtagits, bl. a. inrättandet av arbetsmarknadsstyrelsens prognosinstitut, kan behovet av organ och material för planeringen av universitetsväsendets utbyggnad ej anses tillfredsställande tillgodosett. Detta framstår som särskilt oroande med tanke på att en ytterligare stegring i universitetsväsendets expansionstakt bör förutses.

Ett återkommande krav från vissa universitets- och högskolekretsar har varit inrättandet av ett nytt departement för enbart den högre undervisningens och forskningens behov. Självfallet ligger det utanför statskontorets uppdrag att göra några ingående överväganden rörande en departementsreform av anggett slag. Mycket synes emellertid tala för att man bör eftersträva att till ett departement centralisera undervisnings- och forskningsfrågor, oavsett vilket område de tillhör och vilken karaktär de har. Inom ecklesiastikdepartementet bör enligt detta betraktelsesätt samordnandet av de olika förvaltningsgrenarna och skolsystemen vara huvuduppgiften. I konsekvens härmed menas också, att samtliga organ med uppgifter exklusivt på den högre undervisningens och forskningens fält, inklusive alla nu ifrågakvarande läroanstalter, bör inordnas under ecklesiastikdepartementet.

En möjlighet att lösa universitetsväsendets planeringsproblem vore att i enlighet med det sagda ställa de nödvändiga planerande funktionerna till förfogande för ecklesiastikdepartementet. I princip bör det emellertid tillkomma varje förvaltningsgren att planera för och framlägga förslag om sin verksamhet. Denna princip garanterar att varje förvaltningsgren tvingas analysera sina framtidsbehov och för sitt område självständigt bidra till en suboptimering av den offentliga verksamheten.

Det förda resonemanget har lett fram till att det för universitetsväsendet bör finnas fasta planerande organ utanför ecklesiastikdepartementet.

Arbetet inom universitetsväsendets centrala planeringsorgan måste ta formen dels av en långsiktig planering gällande flera år, dels också, med denna som grundval, en korttidsplanering för varje budgetår.

Den långtidsplanerande verksamheten bör utmynna i ett fastställande av vissa målsättningar för forsknings- och undervisningsverksamheten. Vad gäller forskningen bör ställningstagandena omfatta behovet av forskning och en bedömning av de personella och materiella resurser, som denna behöver. Dessa bedömningar bör utmynna i en avvägning mellan de olika forskningsgrenarna. På utbildningssidan skall det långsiktiga utbildningsbehovet uppskattas och antalet nybörjarplatser vid de spärrade utbildningslinjerna fastställas. Vidare

bör den långsiktsplanerande verksamheten lämna rekommendationer och förslag beträffande de fria utbildningslinjerna. Utbildningsplaneringen bör även ta sikte på frågor rörande bl. a. nya utbildningslinjer, vilka ämnen, som bör ingå i viss utbildning, vilka förkunskaper, som skall fordras för viss studiegång, och utbildningens innehåll och organisation. Långsiktsplaneringen bör göras »rullande».

Den kortsiktiga planeringen skall främst resultera i de förslag till anslags-äskanden som årligen skall avges. Dessa förslag bör vara fast förankrade i de långsiktiga planerna. De bör vidare, innan de avges till Kungl. Maj:t, samlas till en total plan för hur hela den högre undervisningens och forskningens behov skall tillgodoses.

Denna jämfört med nuläget välutvecklade planeringsapparat måste till sitt förfogande ha dels utrednings- och prognosorgan, dels tillgång till data, dels ingående kännedom om förhållandena inom universitetsväsendet. Dessutom fordras kontakt med planeringsarbetet på andra områden.

En planeringsverksamhet av det angivna slaget måste göras centralt för hela riket. En riksöversyn krävs för att göra en rationell bedömning av hur och var de tillgängliga resurserna skall sättas in. De skilda slagen av akademisk utbildning måste dessutom till både sin dimensionering och sitt innehåll bedömas med hänsyn till arbetsmarknadens behov totalt för hela riket sett.

53. Ett inom universitetsutredningen diskuterat förslag till organisation av universitetsväsendets planerande verksamhet

I statskontorets förslag har principerna i den organisation av planeringsverksamheten, som linjerats upp i ett inom universitetsutredningen diskuterat förslag, godtagits. Vissa modifikationer och tillägg har emellertid gjorts i den konkreta utformningen. Här redogörs först för de delar av det inom utredningen diskuterade förslaget, som övertagits av statskontoret. Denna resumé har måst göras tämligen fylld dels för att redovisa utgångspunkterna för statskontorets förslag, dels för att göra framställningen tillgänglig för universitetsutredningen utomstående läsare. I den efterföljande avdelningen behandlas de nämnda modifikationer och tillägg, som statskontoret funnit nödvändiga.

Det inom universitetsutredningen diskuterade förslaget innebär en strikt organisatorisk uppdelning av kanslers/överstyrelsenivån i å ena sidan ett administrativt organ och å andra sidan flera parallella planerande organ, vart och ett med ett avgränsat verksamhetsfält.

De överväganden, som lett fram till denna separation av de båda funktionerna, är bl. a., att man härigenom vinner den betydande fördel, som ligger i att kunna anpassa personalorganisationerna för dessa två slag av offentliga organ till de speciella krav, som de båda i grund skiljaktiga slagen av verksamhet ställer. Den mest framträdande skillnaden ligger i att den avsedda planerande verksamheten i långt högre grad än den administrativa måste vara

baserad på ingående kännedom om forskningens respektive utbildningens innehåll och syfte.

De planerande organens uppgifter blir att »ge regeringen råd» i fråga om dimensioneringen av forskningens och utbildningens resurser totalt och lokalt, i fråga om dimensioneringen av skilda akademiska utbildningslinjer och i fråga om utbildningens innehåll och organisation vad gäller olika examina och skilda examensnivåer.

Som ovan nämnts måste planeringsarbetet grundas på en ingående kännedom både om forskningsmetoder och forskningens utvecklingsmöjligheter och om förutsättningarna för en ändamålsenlig och rätt dimensionerad utbildningsorganisation. Ansvaret för de planerande uppgifterna bör därför ligga hos fackmannagrupper.

Enligt det diskuterade förslaget skall planeringsarbetet anförtros åt fasta delegationer. Dessa skall tillsättas av Kungl. Maj:t och som ledamöter ha företrädare för olika intresse- och kunskapsområden inom sin räjong, däribland företrädare för de ordinarie akademiska lärarna.

Det framstår som nödvändigt, att de planerande organen och deras stabsorgan ges en varaktig status. Härför talar även det förhållandet, att de planerande organen bör fungera som kontaktorgan mellan de olika läroanstalterna, och att planeringsverksamheten för att bli realistisk måste bedrivas i samråd med planeringsarbetet på andra områden.

Valde man att organisera dessa delegationer för var och en av de huvudsakliga utbildningslinjerna, borde kanske ett trettiotal sådana organ inrättas. Med ett så stort antal organ skulle dock utan tvivel den nödvändiga överblicken och den lika nödvändiga möjligheten att avväga mellan skilda intressen och behov gå förlorad. Vidare skulle ett rationellt bedrivet budgetarbete omöjliggöras.

Mot denna bakgrund har antalet delegationer i det inom universitetsutredningen diskuterade förslaget begränsats till fem. Dessa är

- 1) fakultetsberedningen för de humanistiska och teologiska disciplinerna;
- 2) fakultetsberedningen för rätts-, samhälls- och företagsvetenskaperna;
- 3) fakultetsberedningen för medicin, odontologi och farmaci;
- 4) den matematisk-naturvetenskapliga fakultetsberedningen; och
- 5) fakultetsberedningen för de tekniska disciplinerna.

Fakultetsberedningen för rätts-, samhälls- och företagsvetenskaperna bör ha ansvaret för planeringsarbetet för de juridiska fakulteternas, handelshögskolornas (motsvarande) och de samhälls- och företagsvetenskapliga sektionernas forskningsområden samt för utbildningsorganisationen för juridiska och samhällsvetenskapliga examina (inklusive utbildning för psykologyrket) jämte civil-ekonomutbildningen.

Vissa ämnen är gemensamma för både matematisk-naturvetenskaplig och teknisk forskning och utbildning, vilket skulle kunna motivera en sammanslagning av de under punkterna 4 och 5 ovan föreslagna beredningarna. En sådan berednings arbetsområde skulle bli mycket omfattande, och i stället avses att dessa båda fakultetsberedningar åläggs att samordna sitt utredningsarbete och att avge gemensamma förslag beträffande gemensamma ämnen.

Vid bestämmandet av antalet ledamöter inom beredningarna skall bl. a. tillses dels att beredningarna representerar sakkunskap inom såväl vidsträckta forskningsområden som stora delar av arbetsmarknaden, dels att antalet ledamöter begränsas så att arbetet kan bedrivas effektivt. I förslaget har man stannat för ett antal av nio ledamöter i varje beredning.

En av ledamöterna i varje beredning skall utses av chefen för det riksomfattande administrativa organet och de övriga av Kungl. Maj:t. Tre eller fyra av de ledamöter, som Kungl. Maj:t skall tillsätta, skall utses inom förslag från de berörda fakulteterna/sektionerna.

Beredningarnas uppgifter har redan i det tidigare berörts och här skall endast sammanfattningsvis de viktigaste uppräknas.

- 1) Rullande långsiktsplanering vad gäller både forskningen och utbildningen inom området.
- 2) Kortsiktig planering för det närmaste budgetåret, resulterande i förslag till anslagsäskanden. De lokala myndigheternas framställningar skall ingående bearbetas och vägas mot varandra. Vidare skall beredningarna kunna göra egna utredningar och på egen hand väcka förslag i alla frågor, som avser forskningen och utbildningen inom deras verksamhetsfält.
- 3) Kontaktorgan mellan statsmakterna och läroanstalterna, mellan statsmakterna och avnämarna av utbildad arbetskraft från de akademiska läroanstalterna samt mellan läroanstalterna och avnämarna.
- 4) Beredningarna skall av det riksomfattande administrativa organet regelmässigt beredas tillfälle att avge yttrande över frågor, som berör deras arbetsfält, bl. a. inkomna förslag till studieplaner.

54. Statskontorets förslag till organisation av den centrala planerande verksamheten

541. I vilka hänseenden skiljer sig statskontorets förslag från det förslag som universitetsutredningen diskuterat?

I den föregående avdelningen har redogjorts för de delar av ett inom universitetsutredningen diskuterat förslag till organisation av den centrala planerande verksamheten, som statskontoret gjort till delar av sitt eget förslag. Det är alltså inte något komplett sammandrag av utredningens diskussioner

i denna fråga, som här redovisats, och någon sådan fullständig redovisning återfinns inte heller i det följande. I detta kapitel skall i stället framläggas statskontorets förslag till organisation av den centrala planerande verksamheten i vad det går utöver det som hittills sagts.

Statskontorets förslag till organisation av planeringsverksamheten innefattar de idéer och lösningar för vilka redogjorts i den föregående avdelningen.

Framförallt på tre punkter avviker statskontorets förslag, nämligen

dels beträffande samordningen av fakultetsberedningarnas planer,

dels beträffande planeringsorganens samarbete med andra myndigheter och organ,

dels beträffande kontakterna mellan de planerande och de administrativa centrala organen inom universitetsväsendet.

Dessa tre avvikelser behandlas i det följande i var sitt avsnitt.

542. Samordningen av fakultetsberedningarnas planer

Statskontoret anser att fakultetsberedningarnas separata planer bör samordnas av ett överordnat organ utanför ecklesiastikdepartementet. Den avvägning, som måste göras mellan de fem beredningarnas önskemål, är för det första av den arten, att den bör göras under medverkan från dem, som ingående känner behovens styrka och omfattning, d. v. s. beredningarna själva. För det andra bör beredningarnas planer tillsammansantagna avstämmas mot det riksomfattande administrativa organets totalbedömning av ändamålsenligheten och realiserbarheten. För det tredje kan det inte anses rimligt att universitetsväsendet, i motsats till annan jämförbar statlig verksamhet, skall avge uppspaltade icke koordinerade och därmed ofta oförenliga förslag till anslagsäskanden. Därtill kommer, att det mellan de fem beredningarna inte finns några skarpa gränser, utan att deras verksamhetsområden skär i varandra. Redan av den sistnämnda anledningen existerar ett samordningsbehov.

Statskontoret anser att största avseende bör fästas vid dessa argument för inrättandet av ett samordnande organ över fakultetsberedningarna. Utan denna möjlighet för universitetsväsendet att självt lämna förslag till sitt totala handlingsprogram, måste fakultetsberedningarna i sin partiella planering arbeta med en otillräcklig grad av realism.

Enligt det inom universitetsutredningen diskuterade förslaget skall ett organ tillskapas med ett allmänt hållet uppdrag att behandla för universitet och högskolor gemensamma frågor; det skall överlåtas åt detta organ att självt finna arbetsuppgifter och arbetsformer.

I det inom universitetsutredningen diskuterade förslaget anförs väsentligen två skäl mot inrättandet av ett organ överordnat fakultetsberedningarna och det riksomfattande administrativa organet:

1) Huvudsyftet med förslaget att för planerings- och petitaarbetet inrätta de fem fakultetsberedningarna har varit att skapa grupper av sakkunniga för

den fackmannamässiga angelägenhetsbedömningen av föreliggande behov inom vart och ett av de stora forsknings- och utbildningsområdena, medan den avvägning av behoven dessa områden *emellan*, som alltid måste grundas på allmänna värderingar, helt skulle ligga hos de beslutande organen (regering och riksdag). Därför bör de fem fakultetsberedningarnas *petita* inte behandlas av ett samordnande organ.

2) Ett samordnande organ av det tilltänkta slaget borde för det första även tjäna som högsta administrativa myndighet. För att klara samordningsuppgifterna borde det för det andra bestå av, förutom chefen för det centrala administrativa organet, de fem beredningarnas ordförande. Som fakultetsberedningsordförande skall emellertid, enligt vad utredningen övervägt, väljas personer med kännedom om forskningens villkor och arbetsmarknadens krav på den akademiska utbildningen. Att därutöver kräva också intresse för administrativa angelägenheter vore liktydigt med att ytterligare begränsa kretsen av för dessa uppdrag tänkbara kandidater och sålunda att i icke ringa mån äventyra de vinster, som avses med förslaget om fakultetsberedningar för planeringsarbetet.

Dessa skäl har beaktats vid utformningen av statskontorets förslag. Sålunda har uppgifterna som universitetsväsendets högsta myndighet för administrativa angelägenheter inte lagts hos en högsta styrelse. Emellertid har samordningen av planering och planer ansetts erfordra även andra bedömningar än sådana, som grundas på allmänna värderingar. Därför bör för det tillhörande universitetsväsendet finnas ett organ för de bedömningar, som i princip förekommer inom alla förvaltningsgrenar, om hur hela organisationen med dess underordnade myndigheter bäst fyller samhällets behov.

Statskontorets förslag innebär, att fakultetsberedningarnas verksamhet skall samordnas av ett särskilt organ, kallat kanslerskollegium. Chefen för det riksomfattande administrativa organet, kallad kanslern för rikets universitet, skall vara kollegiets ordförande och dess övriga ledamöter de fem fakultetsberedningarnas ordförande. Kanslerskollegiet skall vara det högsta centrala planerande organet inom det tillhörande universitetsväsendet. Kollegiet skall avge universitetens och de vetenskapliga högskolornas samlade förslag till anslagsäskanden och därvid göra den nödvändiga avvägningen mellan de stora forsknings- och utbildningsområdena. Denna avvägning måste föregås av ett kontinuerligt inhämtande och analyserande av data beträffande inte endast universiteten och högskolorna utan även beträffande övriga samhällsförhållanden. Den information, som i detta senare hänseende kan erhållas från fakultetsberedningarna och det riksomfattande administrativa organet, kan inte förväntas täcka kollegiets hela informationsbehov. Kanslerskollegiet bör därför genom sammanträden med exempelvis samhällsekonomisk expertis, sakkunniga i arbetsmarknadsfrågor och företrädare för näringslivet bilda sig en uppfattning om tendenser i samhällsutvecklingen. Dessutom bör kanslerskollegiet ha löpande och ingående kontakter med statsdepartementen.

Kanslerskollegiet skall kunna initiera särskilda utredningar på den högre undervisningens och forskningens fält. Därtill kommer slutligen som en av kollegiets viktigaste uppgifter att balansera och fullborda fakultetsberedningarnas planer — både de kortsiktiga och de långsiktiga. Denna senare uppgift antas komma att resultera i periodiskt offentliggjorda utvecklingsplaner för universitetsväsendet.

Kanslerskollegiets och fakultetsberedningarnas närmare samarbete med andra myndigheter och organ behandlas särskilt i nästa avsnitt. Därvid omnämns också kollegiets prognosverksamhet och de av prognoser och planer betingade åtgärderna för att styra utvecklingen på undervisningsområdet.

Det bör påpekas, att den utrednings-, planerings- och prognosverksamhet, som avses komma till stånd i anknytning till kanslerskollegiet och fakultetsberedningarna, inte kan väntas ersätta den verksamhet som traditionellt bedrivs i av chefen för ecklesiastikdepartementet tillsatta utredningar, beredningar, delegationer och andra kommittéer, ehuru universitetsväsendets fasta planeringsorgan ibland torde kunna fullgöra sådana utredningsuppgifter, som eljest tilldelats ad hoc-kommittéer. Då en beredning erhåller ett uppdrag av denna karaktär skall direktiv för arbetet kunna framläggas.

543. Kanslerskollegiets och fakultetsberedningarnas samarbete med andra myndigheter och organ

Hur fakultetsberedningarnas och kanslerskollegiets inbördes samverkan och deras samverkan med det riksomfattande administrativa organet skall vara organiserad beskrivs närmare under 544. Där liksom i samband med framläggande av förslag till personalorganisation redogörs för de resurser varje organ självt skall disponera över för ärendeberedning. För att planeringsorganen skall kunna arbeta på önskvärt sätt, erfordras också att andra myndigheter och organ i organiserade former bidrar till planeringsorganens arbete, och att ett visst system för samverkan kommer till stånd, främst avseende utredningsarbete. För att belysa de allmänna arbetsförutsättningarna för förslagets centrala planeringsorgan återges i det följande diskussioner och förslag om nödvändig medverkan från andra myndigheter och organ samt om systemet för samverkan.

Genom att de föreslagna organen skall omfatta endast ett fåtal ledamöter, erfordras särskilda åtgärder för att främja en tillräcklig försörjning av information till organen. Enligt vad som tidigare sagts eftersträvas med den föreslagna konstruktionen av fakultetsberedningarna, att dessa skall bli kapabla att utföra sitt arbete i nära kontakt med den verksamhet vid läroanstalterna, de är satta att bedöma. För att vidare tillförsäkra beredningarna kunskaper om de samhällsbehov, som forskningen och utbildningen skall motsvara, föreslås åtgärder, som skall skapa samverkan med andra specialistorgan. Fyra områden har utskilts, där särskilda åtgärder härvidlag erfordras för att fakul-

tetsberedningarna och kanslerskollegiet skall kunna göra avsedd insats. Dessa områden berör den till universitetsväsendet hörande produktionen av utbildningsprognoser, åtgärderna för att reglera tillströmningen till skilda utbildningsvägar, samrådet med företrädare för det allmänna och avnämarna av den utbildade arbetskraften rörande de enskilda studievägarnas utbildning samt forskningsanslagen.¹

a) Yrkes- och utbildningsprognostisk verksamhet

Tyngdpunkten i samhällets yrkes- och utbildningsprognostiska verksamhet har förlagts till arbetsmarknadsstyrelsens prognosinstitut. Inledningsvis vill statskontoret framhålla, att denna verksamhet icke bör undergå en organisatorisk splittring vid genomförandet av den föreslagna förstärkningen av universitets- och högskoleorganisationens högsta planerande organ. Frågorna om organisationen av samhällets yrkes- och utbildningsprognostiska verksamhet måste beröras i denna redogörelse på grund av att de föreslagna centrala planeringsorganen inom universitetsväsendet skall ges ett samlande och under departementet högsta ansvar för de tillhörande universitetens och vetenskapliga högskolornas utbildande verksamhet. Planeringsorganen kan förmodas bli storkonsumenter eller storbeställare av samhällets produktion av yrkes- och utbildningsprognoser.

Som sagts i redogörelsen för fakultetsberedningarnas och kanslerskollegiets uppgifter skall dessa organ bl.a. ha att ta ställning till den önskvärda utbildningskapaciteten hos skilda utbildningsvägar. För dessa och närbesläktade ställningstaganden krävs vissa utredningsresurser. Behovet av sådana behandlas vidare i samband med förslaget till personalorganisation. Det kan i detta sammanhang i korthet nämnas, att det icke befunnits påkallat, att för fakultetsberedningarna var och en eller gemensamt inrätta särskilda fasta utredningssekretariat. Detta ställningstagande har skett på grundval av särskilt tre antaganden: dels skall det riksomfattande administrativa organet under kanslern för rikets universitet även fungera som stabsorgan för fakultetsberedningarna och kanslerskollegiet; dels skall fakultetsberedningarna och kanslerskollegiet rekrytera utredningspersonal till tillfälliga arvodesbefattningar i mån av behov och tillgång på medel; dels finns förutsättningar för nära samverkan med andra myndigheter.

Arbetsmarknadsstyrelsens prognosinstitut kan lämpligen komma att biträda fakultetsberedningarna och kanslerskollegiet på följande sätt, nämligen dels genom större utredningar, som sker inom prognosinstitutet (och efter beslut av prognosdelegationen), dels genom att personal deltar i arbetet med en viss utredning, dels slutligen genom att personal för viss tid ställs till förfogande för en fakultetsberedning eller kanslerskollegiet med avlöning från fakultetsberedningens eller kanslerskollegiets anslag.

¹ De »prognos- och samarbetsorgan», som anges i tablå 3 såsom stabsorgan för kanslerskollegiet, inbegriper även de tillfälliga organ, som arbetar i anslutning till en eller flera fakultetsberedningar.

Om det här framlagda förslaget om planeringsorganens personalorganisation genomförs, innebär detta, att arbetsmarknadsstyrelsens prognosinstitut regelmässigt måste gå fakultetsberedningarna och kanslerskollegiet till handa, för att dessa organ på ett tillfredsställande sätt skall kunna fullgöra sina uppgifter.

För detta tillhandagående dels genom större utredningar inom institutet, dels genom att ställa till förfogande den undersökningsmetodiska kunskap, som erfordras för fakultetsberedningarnas och kanslerskollegiets egna utredningar, torde det ankomma på Kungl. Maj:t, att, i takt med utvecklingen av fakultetsberedningarnas och kanslerskollegiets behov, vidta behövliga åtgärder beträffande resurserna hos arbetsmarknadsstyrelsens prognosinstitut.

Statskontoret har funnit lämpligt föreslå att de riksomfattande planeringsorganen vinner representation i arbetsmarknadsstyrelsens prognosdelegation. Förslaget innebär ett försök att säkerställa en intim kontakt med och ett visst inflytande över den yrkes- och utbildningsprognostiska verksamheten där. Förslaget preciseras därhän, att Kungl. Maj:t bör utse ledamot av arbetsmarknadsstyrelsens prognosdelegation på förslag av kanslerskollegiet. Detta förslag bör uppfattas som endast ett led i en erforderlig organiserad samverkan mellan ifrågavarande myndigheter. Det har emellertid inte ansetts nödvändigt att här framlägga ytterligare förslag, som formbinder denna samverkan inom utredningsverksamheten.

b) Åtgärder för att styra produktionen av arbetskraft med akademisk utbildning

Det prognosarbete, som sker för de centrala planeringsorganens räkning och vars organisation behandlats i föregående avsnitt, kan antas i många fall ingå som ett viktigt led såväl i upprättande och revision av målsättningarna för en viss utbildningsväg som i avvägningarna mellan flera utbildningsvägars behov. Många slag av information och många bidragsgivare erfordras för sammanställandet av planer, förslag och rekommendationer i de centrala planeringsorganen. I detta sammanhang saknas anledning att generellt eller konkret söka förutsäga, hur arbetsprocessen bakom de centrala planeringsorganens framlagda planer, förslag och rekommendationer kommer att fortgå eller bör fortgå.

I det följande skall frågorna om samverkan mellan arbetsmarknadsstyrelsen och universitetsväsendets högsta myndigheter behandlas i vad avser att dra slutsatser av prognosarbetet och vidta åtgärder för att uppnå uppställda mål i fråga om sammansättningen i produktionen av utbildad arbetskraft. Först behandlas slutsatser från utredningsverksamheten och uppställande av allmänna målsättningar, därefter diskuteras de konkreta åtgärder som kan tänkas vidtas för att uppnå uppställda mål och slutligen framläggs på grundval av den tidigare diskussionen förslag om organisatoriska åtgärder.

Att medverka till en lämplig kapacitet och en lämplig tillströmning av studerande till olika utbildningsvägar kan sägas vara en uppgift för både den arbetsmarknadsvårdande myndigheten, arbetsmarknadsstyrelsen, och för universitetsväsendets högsta myndigheter. Enligt statskontorets mening bör detta också uppfattas som en *gemensam* uppgift, vilket bl.a. kommer till uttryck i tanken på att arbetsmarknadsstyrelsens utredningsorgan skall betjäna universitetsväsendets centrala planeringsorgan i deras arbete. Utredningsresultat, som berör utbildningen inom universitetsväsendet, bör i stor utsträckning göras till föremål för gemensamma överväganden mellan arbetsmarknadsstyrelsens och de centrala universitetsmyndigheternas organ. En skiss, som exemplifierar det önskvärda förloppet, innefattar följande steg på vägen till uppställandet av nya målsättningar för en viss utbildningsväg: 1) Ett behov anses föreligga att ompröva en viss utbildningsväg med avseende på utbildningens innehåll och kapacitet. 2) Vederbörande fakultetsberedning formulerar de allmänna förutsättningarna för en omprövning och beslutar hänvända sig till arbetsmarknadsstyrelsens prognosinstitut för att få studier genomförda, som berör utbud och efterfrågan på arbetskraft av ifrågavarande slag. 3) Undersökningarna utförs och föreläggs prognosinstitutets ledning och arbetsmarknadsstyrelsen, som i framställningar och eventuellt i regelrätta överläggningar framlägger för vederbörande fakultetsberedning sina önskemål om efter vilka linjer en eventuell omprövning bör ske. 4) Fakultetsberedningen framlägger sitt förslag till ny organisation för ifrågavarande utbildning.

Sedan en utbildnings mål kommit till uttryck i de centrala planeringsorganens planer och vunnit statsmakternas gillande kan det sägas vara en uppgift gemensam för universitetsväsendets centrala planeringsorgan och det riksomfattande administrativa organet att vidta eller föreslå alla behövliga åtgärder för att uppnå de uppställda målen.

Målsättningarna i fråga om sammansättningen i produktionen av utbildad arbetskraft förverkligas genom att de offentliga organen reglerar tilldelningen av medel, administrerar spärrear till vissa utbildningsvägar samt bedriver upplysningsverksamhet. Här gäller sålunda att universitetsväsendets högsta myndigheter bör hantera de två sistnämnda medlen i samverkan med i första hand arbetsmarknadsstyrelsen.

Enligt det här framlagda förslaget skall universitetskanslersämbetet ha att besluta i frågor om *spärrear* till utbildningen, när Kungl. Maj:t inte förordnat annorlunda. Universitetskanslersämbetet skall vidare i förekommande fall besluta om hur intagningen skall tillgå eller inom myndigheten verkställa denna.

Hittills har det varit en uppgift för arbetsmarknadsstyrelsen att inverka på tillströmningen av studerande till olika utbildningsvägar genom sin upplysningsverksamhet. Denna fortgår genom publikationsverksamhet, personlig yrkesvägledning, m. m.

Med denna arbetsfördelning i handhavandet av spärrear och upplysningsverksamhet har två väsentliga medel för att styra utvecklingen tilldelats var

sin förvaltningsgren. Det är önskvärt att alla åtgärder, som myndigheterna vidtar för att påverka tillströmningen till olika utbildningsvägar, koordineras.

Rörande upplysningsverksamheten skall i detta sammanhang i förbigående påpekas, vad som nedan anförs om modelluniversitetets informationssektion. Det sägs att det observerats att den nuvarande universitets- och högskoleorganisationen har otillräckliga resurser för bl. a. studierådgivning; statskontoret har icke funnit det ingå i sitt uppdrag att ta ställning till behoven men har i medvetande om önskvärdheten av en utbyggnad gett förslag om arbetsformer för en mer omfattande verksamhet på detta område. Ökar omfattningen av upplysningsverksamheten inom universitetsväsendet, uppkommer vidgade behov av samråd mellan de högsta myndigheterna i policy- och andra frågor.

Det i föregående avsnitt framlagda förslaget, att en av ledamöterna i arbetsmarknadsstyrelsens prognosdelegation skall utses av Kungl. Maj:t på förslag av kanslerskollegiet, motiveras även av önskvärdheten av samråd med arbetsmarknadsstyrelsens organ om åtgärder på grundval av prognosdata för att bättre uppfylla utbildningens allmänna målsättningar om arbetskraftsmängder.

Statskontorets förslag innebär vidare, att man i instruktioner för arbetsmarknadsstyrelsen och universitetsväsendets högsta myndigheter bör ge vissa reciproka samrådsskyldigheter inför väsentliga åtgärder, som syftar till att styra tillströmningen till olika utbildningsvägar.

c) Utbildningsråd och motsvarande organ på riksnivå

Universitetsutredningen har diskuterat inrättandet av organ på riksnivå, som till sin allmänna karaktär motsvarar de avdelningsråd som finns vid var och en av de tekniska högskolornas avdelningar. I diskussionen har framskymtat tanken på att dessa organ skulle kunna uppfattas som subkommittéer för fakultetsberedningarna.

För statskontoret har det förefallit vara av värde att sådana råd tillskapas.

Om ställningen för dessa råd har statskontoret funnit, att organen, när de inrättas, bör få sina förhållanden reglerade genom statuter. Efter förebild av de existerande avdelningsråden vid de tekniska högskolorna, som utses av överstyrelsen för de tekniska högskolorna, skall enligt förslaget dessa råd utses genom vederbörande fakultetsberedning. Det har framstått som väsentligt att likartade principer med hänsyn till deras ställning i stort blir utnyttjade för alla organ av detta slag. Motiveringen härför är, att organen bör kunna spela en viss, reglerad roll i fakultetsberedningarnas verksamhet.

Om rådets uppgifter har det ansetts att deras allmänna uppdrag bör inbegripa möjlighet att behandla alla angelägenheter tillhörande den fakultetsberedning, som omsluter rådets ämnen. Statskontoret förutsätter att råden

anlitas dels för att såsom kontaktorgan tillvarata de önskemål och initiativ om universitetsväsendets verksamhet, som uppkommer i samhället och särskilt hos avnämarna av den akademiska arbetskraften, dels i övrigt för att såsom ett slags beredningsorgan för fakultetsberedningarna behandla de ärenden, som särskilt hänskjuts till dem.

Det har inte ansetts nödvändigt att söka förutse vilka ärenden och vilken arbetsmängd, som i framtiden kan komma att läggas på råden. Om rådets resurser framläggs endast det förslaget, att de medel, som kan komma att ställas till förfogande för rådets verksamhet, bör tas från anslag till motsvarande fakultetsberedning och att eventuell personal, för den händelse den inte kan vara identisk med fakultetsberedningens, bör vara anställd vid universitetskanslersämbetet enligt samma konstruktion som beträffande fakultetsberedningarnas personal.

Härvid vill statskontoret även framhålla, att de nuvarande avdelningsråden vid de tekniska högskolorna samt motsvarande lokala organ vid övriga läroanstalter, bör ges en oförändrad ställning i den nya organisationen även om här behandlade organ på riksnivå inrättas. Utbildningsrådet vid handelshögskolan i Göteborg torde dock böra ombildas till det föreslagna rådet för läroanstalten.

d) Forskningsråden

Det har ansetts nödvändigt, att i rapporten behandla frågan om forskningsrådets ställning i stort i samband med förslaget om inrättande av fakultetsberedningarna och det nya riksomfattande administrativa organet. Som tidigare föreslagits skall de centrala planeringsorganen ombesörja planering för alla delar av universitetsväsendet. Eftersom viss verksamhet inom universitetsväsendet bekostas genom forskningsråden, föreligger behov av samverkan och samråd, gällande bl. a. vilka anslag, som skall bekosta viss forskning.

Skäl föreligger därför att överväga, huruvida en organisatorisk samordning bör åstadkommas av verksamheten inom ett forskningsråd och en fakultetsberedning, vars ämnessfärer möts, och vilken omfattning en eventuell organisatorisk samordning bör få. För organisatorisk samordning talar att man därigenom inför regering och riksdag kan uppnå bedömningar av de samlade behoven inom ett visst område av universitetsväsendet och bedömningar av hur detta område som helhet bäst gagnas genom åtgärder rörande finansiering och organisation samt fördelning av medel. Mot en organisatorisk samordning innebärande en viss grad av sammansmältning mellan fakultetsberedning och forskningsråd talar de olika kraven på organens sammansättning. I forskningsråden är med hänsyn till fördelningsuppgifterna ett majoritetsinslag av vetenskapsmän motiverat till skillnad från i fakultetsberedningarna. Mot organisatoriska förändringar rörande forskningsråden talar även en allmän uppfattning, att de hittills mycket väl fyllt sina uppgifter.

Statskontorets ställningstagande innebär, att en viss samordning bör kom-

ma till stånd mellan universitetsväsendets centrala planeringsorgan och forskningsråden. Som organisatoriska uttryck för denna samordning har övervägts följande förfaranden, nämligen att fakultetsberedningar och forskningsråd efter föreskrifter därom ingår i lämpliga personalunioner, att forskningsråden i vissa hänseenden ställs under kanslerskollegiet samt att varje forskningsråd sammanförs med motsvarande fakultetsberedning på ett sådant sätt, att de två organen bevarar sin identitet men tillsammans ingår i en större organisatorisk enhet med vissa gemensamma uppgifter.

Efter inrättande av de nya centrala planeringsorganen kan det vara lämpligt att vinna en tids erfarenhet av deras verksamhet, innan man tar de organisatoriska konsekvenserna för andra organ av de nya planeringsorganens tillkomst. I detta fall har det ansetts, att eventuella mer genomgripande organisatoriska förändringar beträffande forskningsråden bör anstå tills vidare. Statskontoret anser, att forskningsråden i framtiden lämpligen kan inordnas i den här föreslagna organisationen, så att vart och ett ingår i en större organisatorisk enhet tillsammans med motsvarande fakultetsberedning och därvid således ställs under kanslerskollegiet. I avvaktan på dessa mer avlägsna, önskvärda förändringar bör enligt statskontorets mening petita från de forskningsråd, som finansierar forskning inom kanslerskollegiets ämnesområde, passera det sistnämnda organet. Det föreslås sålunda, att kanslerskollegiet bereds tillfälle att yttra sig över forskningsrådets petita, och vidare föreslås, att föreskrifter utfärdas om att varje forskningsråd, som fördelar medel för ett forskningsområde inom kanslerskollegiets ämbetsområde, skall ha minst en ledamot gemensam med vederbörande fakultetsberedning.

Forskningsrådets förhållande till det föreslagna nya ämbetsverket för universitetsväsendet, universitetskanslersämbetet, behandlas under 562 c.

544. *Kontakten mellan universitetsväsendets planerande och administrativa centrala organ*

Detta är det tredje och sista avsnittet rörande vad som kallats avvikelser från ett inom universitetsutredningen diskuterat och av statskontoret i princip accepterat förslag till organisation av den centrala planeringsverksamheten. Vad beträffar det område, som här skall behandlas — kontakten mellan de planerande och de administrativa centrala organen —, är det dock delvis oegentligt att rubricera skillnaden i inställning som en avvikelse. Det här framlagda förslaget kan även uppfattas som en utbyggnad av det inom universitetsutredningen diskuterade förslaget. Utbyggnaden innebär huvudsakligen, att en omfattande decentralisering av administrativa avgöranden genomförs, att det administrativa organet ges nya uppgifter samt att dess roll som stabsorgan för de planerande organen markeras.

Det högsta administrativa organet har trots förändringarna i ämbetsområde, uppgifter och organisation övertagit benämningen universitetskanslersämbetet.

Det här föreslagna universitetskanslersämbetet (se avdelning 56!) kommer att fortlöpande göra analyser och därav betingade aktioner på både det utbildnings- och det ekonomisk-administrativa området. Denna verksamhet måste byggas upp på en nära kontakt med universiteten och högskolorna. Inom det nya universitetskanslersämbetet kommer att finnas en sakkunskap och en datasamling som bör stå till fakultetsberedningarnas förfogande. Genom att göra de planerande organen fasta har eftersträfvats en fortlöpande bevakning av verksamhetens villkor och behov och därmed en garanti för att förekommande initiativ förs fram. Denna fortlöpande bevakning måste ta sin utgångspunkt dels i den externa informationsinsamling, som behandlats i föregående avsnitt, dels i ett utnyttjande av universitetskanslersämbetets sakkunskap och interna data ursprungligen emanerande från de enskilda läroanstalterna. Dessa senare informationer blir av särskild betydelse för uppföljningen av framtidsplanerna och prognoserna. Ett kontinuerligt planerande får inte bara innebära ett uppställande av planer, prognoser och årsbudgetar utan även en kontroll av dessa. Det »verkliga utfallet» måste ständigt ställas i relation till det förutspådda. Varje avvikelse från normer eller trender måste analyseras och orsakerna klarläggas. Är prognosen eller bedömningsgrunden felaktig? Är produktionsapparaten feldimensionerad eller är den ineffektiv av annan orsak? Dessa och andra frågor måste besvaras.

I budgetarbetet ingår att bedöma medelsbehovet för olika områden. De planerande organen måste därvid kunna besvara frågor som

- a) hur kommer det sig att 100 tvåbetygskemister vid en läroanstalt använder lika mycket materiel som 60 vid ett annat;
- b) varför behöver lärarna vid en medicinsk fakultet fler kontorsbiträden än lärarna vid en annan medicinsk fakultet;
- c) vad är anledningen till variationer i examensfrekvensen.

Dylik komparativ analys skall naturligtvis icke leda till en nivellering av forskningens och undervisningens resurser utan i stället medverka till att lämna tillräcklig kunskap om hur en rimlig differentiering av resurserna bör ske och ge tillfälle till en saklig bedömning av framställningar från lärare/forskare.

Vid bedömningen av de årliga anslagsäskandena får planeringsorganen också anledning att ta ställning till frågor av typen: Hur erhåller ett visst slag av institution en lämplig organisation och utrustning? Frågeställningar av detta slag bör kunna göras till föremål för särskilda utredningar. Möjligheter bör därför finnas att tillkalla experter representerande lärarna/forskarna för att i samarbete med den ekonomisk-administrativa byrån inom det nya universitetskanslersämbetet bereda sådana ärenden.

Undersökningarna har visat på behov av organ, som i skilda hänseenden skall medverka till en förbättrad undervisning. För dessa uppgifter erfordras

å ena sidan kontakt med undervisningen i läroanstalterna och information om verksamhetens resultat och å andra sidan möjligheter att inverka för att uppnå förbättringar. Förslag framläggs därför senare om inrättande av en byrå inom det nya universitetskanslersämbetet, vars uppgifter bl. a. kommer att omfatta informationsinsamlande, analys och förslag till åtgärder om undervisningen. De förslag, som byråns verksamhet kan utmyнна i, kan dels rikta sig till universitetskanslersämbetet underställda organ, dels ställas till förfogande för de centrala planeringsorganen.

När statskontoret nu funnit behov av organ, som skall hopsamla och analysera universitetsväsendets interna information, har det varit naturligt att inordna denna funktion i den centrala administrativa enheten, universitetskanslersämbetet. Hur skall denna information successivt kunna tillföras de centrala planerande organen?

Universitetskanslersämbetet skall enligt förslaget ha att vid sidan av sin självständiga verksamhet fungera som beredningsorgan för de centrala planeringsorganen. I sin självständiga verksamhet skall ämbetet formbundet samverka med de centrala planeringsorganen och därvid ha skyldighet att underätta de centrala planeringsorganen om varje åtgärd av betydelse för dessa organs handlande. Ämbetet skall representeras av en ledamot i varje beredning och kanslern för rikets universitet skall själv vara ordförande i kanslerskollegiet. Ett fjärde slag av garanti för att informationer blir tillgängliga för de planerande organen ligger i den lokalmässiga samordning, som är tänkt komma till stånd mellan kollegiet, beredningarna och deras kanslier samt universitetskanslersämbetet.

Det mest väsentliga av de nämnda sammanbindningarna av å ena sidan kanslerskollegiet och fakultetsberedningarna och å andra sidan universitetskanslersämbetet ligger i att universitetskanslersämbetet ges ställning av beredningsorgan åt den planerande verksamheten. Detta innebär, att universitetskanslersämbetet skall ges i uppdrag att i största möjliga utsträckning lämna kollegiet och beredningarna de upplysningar och det biträde, som de begär, och även självmant underrätta dessa organ om förhållanden, vilka kan vara av intresse för dem. Universitetskanslersämbetet skall vidare underrätta de planerande organen om de utredningar ämbetet tar initiativ till och vilka är av intresse för planeringsarbetet. Universitetskanslersämbetet skall också, då det utfärdar föreskrifter eller gör framställningar, informera och i vissa fall även rådgöra med de planerande organen.

Universitetskanslersämbetet skall som tidigare föreslagits utse en ledamot i var och en av de fem fakultetsberedningarna. Detta är det inom universitetsutredningen diskuterade förslagets lösning av samordningen. Man har tänkt sig att chefstjänstemännen i universitetskanslersämbetet skall ingå i beredningarna.

En invändning kan resas mot att chefstjänstemännen insätts i beredningarna. Chefstjänstemännen i det nya universitetskanslersämbetet skall vara specialister var och en på sitt »fackområde», medan fakultetsberedningarna

representerar olika »ämnesområden». Denna olikhet i indelningsgrunden bör dock inte ses som ett avgörande hinder för att chefstjänstemännen anlitas som kontaktmän och ges ledamotskap i fakultetsberedningarna. Det kan tvärtom vara en fördel, att beredningarna tillförs specialister med, låt vara på ett begränsat fält, vidare utblickar. Därtill kommer, att chefstjänstemännen inbördes kan diskutera frågor inom varandras gebit och därigenom erhålla de nödvändiga insikterna på för dem främmande fält. För universitetskanslersämbetet måste det vara en avgjord fördel att en av dess tjänstemän får ingående kännedom om ett »ämnesområdes» samtliga problem.

Kanslern bör ha möjlighet att till ledamot av fakultetsberedning utse person, vilken inte är anställd inom universitetskanslersämbetet.

Genom att kanslern skall fungera som ordförande i kanslerskollegiet, bör samarbetet mellan de planerande och de administrativa centrala organen när som helst kunna upptas till diskussion i kanslerskollegiet och förekommande problem snabbt lösas.

55. Vilka läroanstalter bör vara underställda de riksomfattande planerande organen?

Följande nuvarande universitet och högskolor föreslås lyda under de riksomfattande planerande organen:

Uppsala universitet,
Lunds universitet,
Göteborgs universitet,
Stockholms universitet,
karolinska mediko-kirurgiska institutet,
medicinska högskolan i Umeå,
tandläkarhögskolan i Stockholm (och Umeå),
tandläkarhögskolan i Malmö,
farmaceutiska institutet,
handelshögskolan i Göteborg,
tekniska högskolan i Stockholm,
Chalmers tekniska högskola och
tekniska högskolan i Lund.

Detta gäller oberoende av om vissa av dessa läroanstalter skall förbli fristående eller förenas med andra under gemensamma akademiska organ, vilket här icke prövats. Starka skäl i avseende på organisationens effektivitet talar för att samtliga universitet och vetenskapliga högskolor — alltså även handelshögskolan i Stockholm, skogshögskolan, lantbrukshögskolan och veterinärhögskolan — på sikt bör inordnas under universitetsväsendets centrala pla-

nerande myndigheter. Den enda organisatoriska förändring på den centrala nivån som ett sådant inordnande skall behöva föra med sig är att den föreslagna fakultetsberedningsorganisationen upptar uppgifter och företrädare för arbetet inom de berörda läroanstalterna.

56. Vilket är universitetsväsendets behov av riksomfattande administrativa organ?

561. *Universitetskanslersämbetets administrativa uppgifter — allmänna ställningstaganden*

Här har konstaterats ett påtagligt behov av fasta centrala organ för universitetsväsendets planeringsverksamhet. I viss mån hör denna planering nu hemma under kanslern för rikets universitet, överstyrelsen för de tekniska högskolorna och de särskilda högskolestyrelserna. De bedömningar, som här anföras om framtida uppgifter och organisation på det nuvarande universitetskanslersämbetets arbetsfält, kan emellertid väl översättas till att gälla även överstyrelsens, som behandlas särskilt nedan under 562 a.

Om planeringsuppgifter för universitetsväsendet, som här föreslås, förläggs till särskilda centrala planeringsorgan, finns då fortfarande behov av centrala administrativa organ? Det nuvarande universitetskanslersämbetet har viktiga planerande funktioner, nämligen petitaarbetet, organisationsplanearbetet, anordnande av kanslers- och ämneskonferenser och initiativtagande till vissa utredningar. Ämbetet saknar emellertid de personella resurser, som erfordras för att vid fullgörande av dessa uppgifter kunna nedlägga det omfattande arbete, som svarar mot universitetsväsendets nuvarande kraftiga expansion och framtida stora volym.

Arbetet av planeringsmässig karaktär är i själva verket den kvantitativt mindre delen av universitetskanslersämbetets verksamhet.

Frågan därefter är då om universitetskanslersämbetets övriga uppgifter, som i mindre grad har en planeringsmässig karaktär, skulle vara av den arten att de måste utföras av ett organ *inom* universitetsväsendet och *överordnat* läroanstalternas ledning. Skulle med andra ord universitetskanslersämbetets administrativa funktioner med fördel kunna centraliseras (till Kungl. Maj:t) och/eller decentraliseras (till universitetens och högskolornas administrativa ledning)? Denna fråga kan inte besvaras utan att det klargörs vilka de nuvarande administrativa uppgifterna är.

Följande beskrivning av universitetskanslersämbetets administrativa uppgifter gör inte anspråk på att vara uttömmande utan är endast avsedd som en översikt. (Se även bilaga 2!)

Universitetskanslersämbetet övervakar allmänt att universiteten och högskolorna fyller sina uppgifter och efterlever gällande bestämmelser.

Kanslern för rikets universitet utfärdar instruktioner, reglementen och liknande föreskrifter, som behövs för att reglera undervisnings-, examinations- och förvaltningsverksamheten vid universiteten.

Universitetskanslersämbetet handlägger ett stort antal i vid mening personaladministrativa ärenden. Till dessa hör bl. a. att beträffande högre tjänster besluta om eller avge yttrande rörande tjänstetillsättningar, beviljande av tjänstledighet och i samband därmed förordnande av vikarie. Till de personaladministrativa ärendena kan även föras beslut rörande ersättningar till sakkunniga och opponenter.

På universitetskanslersämbetet ankommer att besluta i studieplaneärenden, vissa ärenden rörande intagning av studerande och vissa dispensärenden rörande rätt att bli inskriven och att avlägga examina. Universitetskanslersämbetet beslutar angående tilldelning av lärarkrafter för undervisningen i de av de filosofiska fakulteternas ämnen, som har fastställt organisationsplan samt lämnar framställningar till Kungl. Maj:t om tilldelningen av lärarkrafter för undervisningen inom de filosofiska fakulteternas övriga ämnen.

Vissa fördelningsärenden avgörs också av kanslern, bl. a. fördelningen av icke-ordinarieposterna på avlöningsanslagen, av materielanslagen och av anslagen till nyanskaffning av apparater m. m. Viss del av anslaget till extra utgifter fördelas också av kanslern. Andra fördelningsärenden behandlas av kanslern innan dessa avgörs av Kungl. Maj:t såsom till exempel i fråga om den del av anslaget till extra utgifter, som disponeras av Kungl. Maj:t.

Till fördelningsärendena hör också fördelningen mellan läroanstalterna av anslaget till gästföreläsningar och fördelning av viss del av anslaget till licentiat- och doktorandstipendier mellan läroanstalterna och även mellan fakulteterna.

Kanslern beslutar i vissa disciplinärenden, avgör vissa och yttrar sig i andra besvärärenden.

Universitetskanslersämbetet är slutligen remissorgan.

I de riktpunkter, som uppställdes i kapitel 3, ingick förkortning av ärendevägarna som en viktig föresats för förslaget till organisation av det framtida universitetsväsendet.

Vilka är då möjligheterna att förkorta och därmed förenkla ärendegången för de ärenden i vars behandling universitetskanslersämbetet deltar? Kan en sådan förkortning göras, utan att olika kvaliteter i ärendebehandlingen går förlorade?

Universitetskanslersämbetets administrativa uppgifter kan med en något artificiell indelning sägas vara dels av juridisk-administrativ, dels av undervisningsadministrativ karaktär.

De juridisk-administrativa uppgifterna — till dessa hänförs de personaladministrativa ärendena, disciplin-, besvär- och fördelningsärendena samt utfärdande av instruktioner — kräver för sin lösning organ med förvaltningsjuridisk kompetens, vilka genom sin uppbyggnad ger särskilda garantier för

att partsintresse inte skall kunna inverka på besluten. Om lösandet av dessa uppgifter skall decentraliseras till de enskilda läroanstalternas ledning, fordras sådana åtgärder, som förändrar de lokala förvaltningsorganens kompetens i angiven riktning.

I kapitel 6 framläggs förslag om förstärkning av de enskilda läroanstalternas ledning och administration, avsedd att möjliggöra en omfattande decentralisering av kanslersnivåns juridisk-administrativa avgöranden. Ett fåtal av dessa ärenden — främst rörande tillsättning av ordinarie lärarbefattningar — föreslås trots detta även fortsättningsvis behandlas på kanslersnivån.

De undervisningsadministrativa uppgifter, som ombesörjs inom universitetskanslersämbetet, är främst ärenden rörande den s. k. automatiken vid tilldelning av lärarkrafter inom de filosofiska fakulteterna, studieplaneärenden samt intagnings- och dispensärenden. Vissa eller vissa delar av dessa ärenden bör lämpligen behandlas på riksnivå. Om så befanns önskvärt med hänsyn till överväganden om organisationen i stort, skulle dock även en väsentlig del av dessa arbetsuppgifter utan olägenheter kunna decentraliseras.

Statskontorets allmänna slutsats har blivit, att de administrativa uppgifter, som för närvarande ombesörjs av universitetskanslersämbetet, inte är av den arten, att de motiverar ett särskilt riksomfattande administrativt organ eller — med andra ord — ett bibehållande av det nuvarande universitetskanslersämbetet, som enbart ett administrativt organ. De ärenden, som enligt det sagda bör behandlas på riksnivå, är i kvantitativt hänseende obetydliga och kräver inte en så omfattande administrationsapparat som det nuvarande universitetskanslersämbetet. De administrativa uppgifter, t. ex. rörande studieplanefrågor och dispensfrågor, som bör lösas på riksnivå av myndigheter inom universitetsväsendet, kan hänföras till exempelvis mindre specialorgan.

Statskontoret har emellertid även kommit till den slutsatsen, att vissa administrativa funktioner, som borde finnas på riksnivå, i dag helt saknas. De arbetsfält, som framförallt kan anses försummade, är de som rör översynen av utbildningens och den ekonomiska förvaltningens effektivitet. För närvarande finns knappast alls någon effektivitetskontroll och inte heller någon uppföljning av utvecklingen på utbildningens område eller i fråga om tillvaratagandet av personella och materiella resurser inom universitetsväsendet. Följaktligen existerar inom universitetsväsendet inte heller något organ med direkt uppgift och inriktning på att ta initiativ till effektiviseringar. Detta förhållande måste betraktas som otillfredsställande. Statskontoret är av den mening, att administrativa funktioner inom utbildningens område och inom det ekonomisk-administrativa området måste ha särskilda organ både på riksnivå och lokalt. Statskontoret finner sålunda, att universitetsväsendet bör utrustas med riksomfattande administrativa organ även om lösandet av nuvarande administrativa uppgifter för de riksomfattande organen i väsentlig mån kan decentraliseras.

562. *Ett eller flera riksomfattande administrativa organ?*

Kan *ett* organ handha de centrala administrativa uppgifterna, eller är en splittring av nuvarande slag nödvändig?

Ett allmänt övervägande har varit, att funktioner av samma slag bör koncentreras till ett organ med bortseende från vilken läroanstalt, som är arbetsfält. Det kan ur rationell synvinkel inte betraktas som acceptabelt, att flera varandra sidoordnande riksomfattande organ handlägger identiska ärenden var och en på sitt håll enbart av den anledningen, att ärendena emanerar från olika läroanstalter. Om riksomfattande administrativa organ såsom föreslagits i föregående avsnitt skall ges i uppgift att bedriva effektivitetskontroll, bör de ges ansvar för mera vidsträckta fält av universitetsväsendets verksamhet för att medverka till ett rationellt utnyttjande av dess resurser. Också för att ge funktionerna inom den riksomfattande administrativa verksamheten utökade resurser och för att därvid ge organisationen en tillräcklig grad av funktionell specialisering, erfordras att dessa funktioner kommer att arbeta med ett större fält av sammanhörande arbetsuppgifter inom förvaltningsgrenen.

Statskontoret har den uppfattningen, att en ökad organisatorisk koncentration inom universitetsväsendet bör eftersträvas och är möjlig. Då så kan undvikas bör inte mer än ett riksomfattande organ inom universitetsväsendet handlägga en viss typ av ärenden. I de fall där statsmakterna inrättat särskilda myndigheter för särskilda uppgifter inom flera förvaltningsgrenar, bör universitetsväsendets administrativa verksamhet på området så vitt möjligt anknytas till sådan myndighet.

I fortsättningen av detta avsnitt prövas i vilken mån de nuvarande riksomfattande organen inom universitetsväsendet har uppgifter av samma slag och huruvida dessa uppgifter kan koncentreras till ett för olika slag av läroanstalter gemensamt organ samt vilken arbetsfördelning, som är lämplig i förhållande till organ vid sidan av de centrala styrelseorganen.

a) Överstyrelsen för de tekniska högskolorna

Överstyrelsen för de tekniska högskolorna tillkom år 1947 (Prop. 1946:244) som en sammanslagning av de lokala styrelserna för tekniska högskolan i Stockholm och Chalmers tekniska högskola. Såsom skäl för denna sammanslagning anfördes att ett gemensamt organ för de båda högskolorna behövdes för att åstadkomma ett stadgat och fördjupat samarbete dem emellan. Svårigheter förelåg för Kungl. Maj:t att utan en gemensam överinstans mot varandra avväga högskolornas behov. De sakkunniga hade stannat för att denna instans borde utformas som en överstyrelse i motsats till ett en-mansorgan av typ universitetskanslersämbetet främst med två motiv, nämligen vanskligheten för en man att överblicka den tekniska utvecklingens hela område och önskvärdheten av en nära personlig kontakt med näringslivet och den tekniskt vetenskapliga forskningen.

Överstyrelsen utgörs av en ordförande, benämnd preses, och sex ledamöter, samtliga förordnade av Kungl. Maj:t för fyra år i sänder. Befattningshavare vid någon av de tekniska högskolorna kan inte vara ledamot av överstyrelsen.

Överstyrelsen har överinseende över de tekniska högskolornas alla angelägenheter och skall själv vidta eller hos Kungl. Maj:t föreslå de åtgärder, som anses lämpliga för främjande av högskolornas verksamhet.

Överstyrelsen skall bl. a. avge yttranden i ärenden, som skall underställas Kungl. Maj:t, besluta i vissa personaladministrativa ärenden, fastställa program samt läro- och timplaner för undervisningen, fastställa intagningsbestäm-
melser samt avge förslag till anslagsäskanden inom sitt verksamhetsområde.

Överstyrelsens kansli består för närvarande av:

1 byråchef	Bo 1
1 1:e byråsekreterare	Ag 23: 23
1/2 byråsekreterare	Ag 19: 19
1 kontorist	Ae 9: 12

Överstyrelsens avlöningsanslag för budgetåret 1961/62 uppgick till 135 000 kronor. Preses har ett arvode på 10 800 kronor och ledamöterna ett på 1 200 kronor vardera.

Överstyrelsens ärenden kan behandlas som

- 1) Pleniärenden.
- 2) Kommunikationsärenden. — Ärendet skickas på cirkulation mellan överstyrelsens ledamöter.
- 3) Chefsärenden. — Ärendet föredras av byråchefen inför preses.
- 4) Byråchefsärenden. — Rena expeditiönsärenden.

Byråchefen fördelar ärendena enligt huvudprincipen lättare och svårare ärenden. Fördelningen är relativ till den arbetsbörda, som för tillfället föreligger, men sker i princip enligt följande:

Byråchefen	handlägger ärenden av kvalificerad natur — större remisser och till stor del ärenden, som skall gå vidare till Kungl. Maj:t.
Förste byråsekreteraren	handlägger övriga ärenden — remisser, partiella tjänstledigheter, komplicerade vikariatsförordnanden. Arbetet är i huvudsak en efterkontroll av uppgifter lämnade av högskolornas lärarkollegier eller kollegienämnder. Till största delen är arbetet av juridisk-administrativ art.
Byråsekreteraren	handlägger de enklare ärendena — »rena» tjänstledigheter (med vikariatsförordnande) och enkla remissvar.

Som speciellt svåra problem vid handläggningen anses bl. a.

- a) tjänstetillsättningar när reservation föreligger;
- b) kvotberäkning vid partiell tjänstebefrielse;
- c) beräkning av vikaries lön;
- d) avvägningsproblem i samband med att vikarie lånas från annan arbetsgivare;
- e) vikariatsförordnande då vikarie hämtas i successionen.

Petitabehandlingen utförs i huvudsak av byråchefen och förste byråsekreteraren. Underhandskontakter tas med rektorerna. Detta arbete tar 3—4 månader i anspråk.

Toppar i den sammanlagda arbetsbördan förekommer i

sept—okt	(tillsättningsärenden, undervisningsplanering och studerandeärenden)
febr, okt, nov	(remissvar)
maj—juni	(förslag till regleringsbrev, petitabehandlingen börjar, tjänstledigheter och förordnanden).

Antal in- och utgående skrivelser noterade i brevdariet var

1959	781
1960	799
1961 t. o. m. nov	824

Av 799 skrivelser 1960 behandlades 788 som chefsärenden, varav 253 anmäldes som ad acta-skrivelser, 10 som pleniärenden och 1 som kommunikationsärende. Av de skrivelser som behandlades som chefsärenden yttrade sig myndigheten över 117 för vidarebefordran till Kungl. Maj:t. Antalet chefsärenden, där överstyrelsen fattat beslut som sista instans, utgör alltså 418. Av dessa utgör övervägande antalet rent personaladministrativa ärenden.

Föredragning inför preses äger i regel rum en gång i veckan. I medeltal vid varje föredragning anmäls och behandlas 15—16 ärenden, varav 2—3 som skall gå vidare till Kungl. Maj:t. Upp till hälften kan vara ad acta-skrivelser. Variationsbredden är emellertid stor och fördelningen mellan de olika ärendetyperna mycket ojämn. Toppbelastning förekommer i maj—juni och i början på hösten.

Föredragning inför preses tar 2—3 timmar. Vid dessa är även förste byråsekreteraren närvarande. Preses erhåller ej någon föredragningslista i förhand. En livlig underhandskontakt per brev och telefon förekommer emellertid mellan byråchefen och preses.

Som chefsärenden kan speciellt noteras att följande ärendetyper behandlas:

fastställande av program för professur,

yttrande angående professorstillsättning (endast i de fall, där reservation föreligger inom lärarkollegiet, tas ärendet upp i plenum),

tillsättningar av de tjänster, som det åligger överstyrelsen att tillsätta och fastställande av läro- och timplaner.

Plenum hölls under 1960 8 gånger och under 1961 3 gånger. Av sistnämnda tre plena tog ett plenum två dagar i anspråk (för behandling av petita), övriga kortare tid.

Till plenum hänskjuts följande ärenden:

- a) petita,
- b) tillsättningsärenden av kontroversiell art,
- c) remissutlåtanden av större betydelse och som direkt berör högskole/universitetsförhållandena,
- d) planeringsärenden i övrigt. Speciella utredningar gjorda inom överstyrelsen. (Under tiden 1952—1961 har 8 större sådana utredningar gjorts.),
- e) förslag till hedersdoktorer,
- f) stadgeändringar och
- g) utseende av ledamöter i avdelningsråd.

En genomgång av remissliggaren visade följande fördelning:

Remisser från:

	1960	(1961 t. o. m. nov)
Ecklesiastikdepartementet	18	17
Universitetskanslersämbetet	3	—
Medicinalstyrelsen	8	6
Försvarets kommandoexpedition	1	5
Övriga departement	11	10
Statliga verk och utredningar	5	3
Kollegienämnderna vid de tekniska högskolorna	12	13
Övriga	8	6
Summa	66	60

Remisserna inkommer ungefär jämnt fördelade under året. De större remisserna (betänkandena) inkommer dock i huvudsak i två omgångar (mars—april, oktober—november).

En sakgenomgång visade att cirka 25 % av remisserna kunde rubriceras som kvalificerade prognoser, ställningstaganden i utbildningsfrågor och ärenden med planeringsmässig innebörd. De övriga 75 % gällde frågor som placering av ämne i giftklass, bemyndigande att ta emot donation, behörighet för utlänning att studera vid svensk läroanstalt, besvärfrågor (4—5 st.) och resebidrag.

Något mått på hur mycket arbete, som ligger bakom varje beslut går ej att erhålla. Man får därför vara försiktig med att dra vittgående slutsatser om

överstyrelsens arbetsbörda ur ovanstående siffermaterial. Sammanfattningsvis kan dock konstateras, att överstyrelsen i ganska ringa utsträckning är ett planerande organ utan fastmer ett juridisk-administrativt sådant.

Det framgår av den speciella undersökning, som gjorts vid överstyrelsen, att beslutsfördelningen alltmör har förskjutits mot *en* mans beslut. Vidare framgår av undersökningen, att om i likhet med vad som föreslås för universitetskanslersämbetet en delegering av rent administrativa ärenden till läroanstalterna genomförs, fräntas överstyrelsen den kvantitativt sett största delen av sitt arbetsområde. Överstyrelsen och dess kansli kan därmed inte rimligen bestå som självständig myndighet, om en överflyttning sker av planerande uppgifter till fakultetsberedningarna och av administrativa uppgifter till läroanstalternas ledning.

De administrativa uppgifter, som för närvarande handläggs av överstyrelsen och som alltför anses böra handläggas på riksnivå, föreslås överflyttade till det riksomfattande administrativa organ inom universitetsväsendet, som statskontoret funnit behov av. Det nära samarbete, som förutsatts komma till stånd mellan den matematisk-naturvetenskapliga fakultetsberedningen och fakultetsberedningen för de tekniska disciplinerna, underlättas, om beredningarna ges ett gemensamt beredningsorgan i det riksomfattande administrativa organet. Även i sina övriga arbetsuppgifter torde ett för de tekniska högskolorna och de matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna gemensamt administrativt organ vara till nytta för ett vidgat samarbete mellan de olika slagen av läroanstalter.

b) Övriga högskolestyrelser

Det principresonemang, som föranlett förslaget om att låta de nya riksomfattande planerande och administrativa organen överta överstyrelsens och universitetskanslersämbetets uppgifter, kan även appliceras på de särskilda högskolestyrelserna. Det har dock inte ansetts möjligt att ge den föreslagna organisationen av administrativ verksamhet på riksnivå ett mer vidsträckt ämbetsområde än de tidigare föreslagna centrala planeringsorganen. Således har de läroanstalter, som hör till jordbruksdepartementet, icke kunnat införas i förslaget till ny organisation; det förslag till riksomfattande administrativt organ, som framläggs under 57, berör endast de läroanstalter, som är uppräknade under 55, och enligt förslaget skall ställas under de riksomfattande planeringsorganen, fakultetsberedningar och kanslerskollegium. För att få samma goda kontakt med företrädare för allmänna intressen, som man otvivelaktigt haft i de särskilda högskolestyrelserna, skall enligt det nedan framlagda förslaget inrättas särskilda lekmannaråd på lokal nivå som ersättning för de styrelser, som nu eller senare kan komma att upphöra. Ett sådant skall höra till varje universitet och högskola lydande under de riksomfattande administrativa och planerande organen. En motsvarighet till dessa lekmannaråd finns inom den nuvarande organisationen i lokalstyrelsen för Chalmers tekniska högskola.

c) Utrustningsnämnden för universitet
och högskolor

Utrustningsnämnden tillkom år 1959 (prop. 1959:1 VIII ht) genom en sammanslagning av fyra speciella utrustningskommittéer. Nämnden har till uppgift att inreda och utrusta de institutioner, som Kungl. Maj:t för varje enskilt fall bestämmer. För utrustning och inredning av Göteborgs universitet svarar en speciell kommitté, vilken är sammanlänkad med utrustningsnämnden genom personalunioner och gemensamt kansli. När här nedan talas om utrustningsnämnden, inkluderas denna kommitté.

Uppdragen omfattar utrustning av nybyggda samt om- och tillbyggda institutioner. Detta innebär dels granskning och prövning av institutionernas utrustningsbehov, dels äskande av anslag för att fylla detta, samt dels bedrivande av inköpsverksamhet med anlitande av för ändamålet anvisade medel. I vissa fall gäller uppdragen speciella kompletteringar efter hand, vilka då i regel överstiger ett värde av 20 000 kronor.

De beviljade anslagen till inredning och utrustning av nya lokaler ställs till respektive läroanstalts förfogande och utbetalas av läroanstalten till utrustningsnämnden på rekvisition i förskott. Utrustningsnämnden kommer därför att arbeta med mycket stora förskott och har varit tvungen att upprätta en stark kassaorganisation. Motivet för förskottssystemet är att nämnden vill ha en säker kontroll över att fastställda betalningsvillkor uppfylls och att man tillgodogör sig rabatter och andra förmåner.

Någon sakuppdelning av utrustningsuppdraget mellan läroanstalten och nämnden sker ej. Nämnden svarar för *hela* utrustningen och inredningen av en nybyggnad.

Nämnden har vid sidan av universitetsväsendet även fått vissa andra utrustningsuppdrag. Dessa gäller budgetåret 1961/62 utrustning av specialskolan för tal- och hörselskadade i Örebro, riksarkivet, Kungl. biblioteket och statens bakteriologiska laboratorium. Då arbetsbelastningen på nämnden även vid sidan av dessa uppdrag är mycket stor, har nämnden med stor tvekan och endast undantagsvis åtagit sig uppdrag utanför universitetsväsendet.

Den 1 juli 1961 innehade utrustningsnämnden och den speciella utrustningskommittén i Göteborg uppdrag för tillsammans över 58,2 milj. kronor i utrustningsanslag avsedda för universitet och högskolor och 5,5 milj. kronor för andra myndigheter och organ. Nämnden gjorde under hösten 1961 inköp för 6 milj. kronor och väntas inköpa för 17 milj. kronor under första halvåret 1962.

Läroanstalternas anslag till apparater m. m. disponeras aldrig av utrustningsnämnden. I några fall har nämnden anlitats av institutionerna för att verkställa inköp av större apparater eller instrument. Nämndens arbete inskränks, vad gäller dessa anslag, i allmänhet till rådgivning beträffande leverantörer och priser. Denna verksamhet har en förhållandevis blygsam omfattning.

Institutionerna kan även inhämta råd och upplysningar rörande inköpen hos riksrevisionsverket. För att erhålla inblick i myndigheternas upphandling

inforrar riksrevisionsverket kopior av handlingar rörande företagen upphandling uppgående till ett värde av 500 kronor och däröver. På grundval av dessa handlingar och den registrering, som i övrigt förekommer hos riksrevisionsverket, kan verket lämna upplysningar angående inköp och ingripa vid systematiskt ekonomiskt ogynnsamma inköp, så att rättelse kommer till stånd. Den service i form av rekommendationer och upplysningar angående priser och leverantörer, som riksrevisionsverket tillhandahåller, utnyttjas mycket sparsamt av institutionerna.

Genom utrustningsnämndens ställning som storupphandlare har den ett gynnsamt läge vid inköpsförhandlingar. Som specialistorgan har den dessutom kunnat utveckla en högt uppdriven inköpsteknik, erhållit en stor marknadskänedom och skaffat sig erfarenhet rörande upphandlingen av ett variationsrikt sortiment varor för universitetens och högskolornas behov. Det är påvisat att utrustningsnämnden lyckats erhålla betydligt större rabatter vid inköp än de enskilda läroanstalterna.

På grund av att läroanstalterna ej äger någon utvecklad inköpsorganisation, anser sig nämnden inte kunna överföra sina rabatter till dessa. Nämnden riskerar nämligen att förlora sin good will, om inköpskontraktens villkor inte hålls.

Handhavandet av utrustningsfrågorna är således sammanfattningsvis för närvarande organisatoriskt splittrat mellan å ena sidan utrustningsnämnden och å andra sidan universitetskanslersämbetet respektive överstyrelsen. De två sistnämnda organen bedömer och äskar smärre inrednings- och utrustningsbehov, där motsvarande uppdrag inte av Kungl. Maj:t läggs på utrustningsnämnden. Bland de bedömningar, som nu åvilar universitetskanslersämbetet, återfinns sålunda sådana som gäller inredning och utrustning av ett flertal institutioner, som saknar mera omfattande experimentell eller annan utrustning.

Man kan därför med skäl tala om nödvändigheten av en samordning inom universitetsväsendet i behandlingen av utrustnings- och inköpsfrågor. Det föreligger vidare ett behov av större samordning av läroanstalternas inköpspolitik. Det föreligger också behov av ett väl utvecklat informationsnät vad beträffar det praktiska inköpsförfarandet. Att fylla dessa behov bör utan tvekan vara en uppgift för utrustningsnämnden.

De frågor, nämnden därvid sätts att lösa likaväl som den verksamhet, som utrustningsnämnden idag bedriver, hör organisatoriskt samman med de allmänna ekonomisk-administrativa överväganden och insatser, som skall göras inom det centrala administrativa organet. Samhörigheten mellan utrustnings- och inköpsverksamheten och övrig ekonomisk-administrativ verksamhet är av den arten, att en organisatorisk boskillnad dem emellan måste betraktas som olämplig. De aktioner, som centralt kan vidtas på dessa områden, bör inte endast ske i samråd utan äga en gemensam ledning.

Statskontoret vill därför föreslå, att utrustningsnämnden och dess kansli inordnas i universitetsväsendets nya centrala administrativa organ. Expan-

sionen inom universitetsväsendet torde leda till en sådan ökning av utrustningsnämndens arbetsuppgifter att den helt kan försörjas med uppgifter för universitet och högskolor. En organisatorisk uppdelning av inköps- och övriga ekonomisk-administrativa funktioner medför, att det föreslagna universitetskanslersämbetets förutsättningar att vara ledande på det ekonomisk-administrativa området försämrats till den grad att vad som i övrigt därvid föreslås knappast längre kan gälla.

Den nuvarande utrustningsnämnden bör således anslutas till det nya universitetskanslersämbetet. Utrustningsnämnden får då betraktas som en av universitetskanslersämbetet tillsatt kommitté av närmast permanent karaktär. I konsekvens härmed bör dess namn ändras till *utrustningskommittén för universitet och högskolor*. Utrustningskommittén skall ha en sammansättning motsvarande utrustningsnämndens.

Utrustningskommitténs kansli, som kommer att ingå i det centrala administrativa organet, skall inte endast handlägga de nuvarande inköpsfrågorna utan verksamheten bör vidgas till att i viss utsträckning omfatta läroanstalternas »dagligköp».

d) Antagningsnämnden för civilekonomutbildning

Kungl. Maj:t har den 16 juni 1961 meddelat bestämmelser rörande antagning av studerande vid den ekonomiska fakulteten i Lund samt vid handelshögskolorna. Enligt dessa bestämmelser skall bl. a. en gemensam antagningsnämnd, om antalet behöriga sökande är större än antalet tillgängliga platser, verkställa urval av de sökande. Vidare föreskrivs att kostnaderna för nämndens verksamhet skall bestridas av statsverket. Kungl. Maj:t har hos riksdagen äskat ett anslag om 18 000 kronor för budgetåret 1962/63.

Statskontoret har i sina överväganden om förfarandet vid intagning till universitetsväsendets olika utbildningsvägar ansett sig böra behandla verksamheten i detta organ, ehuru det även betjänar en enskild inrättning utanför den organisation av universitetsväsendet, som varit föremål för undersökningar, nämligen handelshögskolan i Stockholm.

Övervägandena om verksamheten i detta organ har skett efter två huvudlinjer, dels i fråga om verksamhetens syfte och hur dess målsättningar bör förenas med målsättningar hos andra organ inom universitetsväsendet, dels i fråga om förvaltningsekonomi och ändamålsenlig integration av förvaltningsapparaten inom universitetsväsendet.

Det har beträffande intagningen till universitetsväsendets utbildning tidigare i rapporten föreslagits, att det böra vara en uppgift för universitetskanslersämbetet att besluta i alla frågor om intagningen till undervisningen i underställda läroanstalter i den mån avgörandet icke ligger hos Kungl. Maj:t eller har delegerats till underställda myndigheter. Hur denna uppgift för universitetskanslersämbetet bör lösas behandlas nämare under 57. Där sägs bl. a. att universi-

tetskanslersämbetet i lämplig omfattning kan avbörda sig det praktiska intagningsförfarandet till underställda myndigheter. Men hänsyn till den omständigheten att en enskild läroanstalt, handelshögskolan i Stockholm, ingår i det existerande intagningsystemet, är det naturligt att universitetskanslersämbetet i detta fall skall kunna överlåta intagningsbesluten rörande ämbetet underställda läroanstalter till en särskild nämnd. Om dennas ställning till universitetskanslersämbetet kan sålunda sägas att den med hänsyn till intagningen för handelshögskolan i Göteborg och den ekonomiska fakulteten vid Lunds universitet verkar på universitetskanslersämbetets uppdrag och att universitetskanslersämbetet skall kunna ompröva sitt uppdrag eller eljest kunna inverka på nämndens handhavande av intagningen till de universitetskanslersämbetet underställda läroanstalterna.

Här föreslås, att den nämnd, som framdeles kan omhänderha antagningen till civilekonomutbildning, skall sammansättas så, att universitetskanslersämbetet utser de personer, som i nämnden skall företräda den statliga civilekonomutbildningen. Hur nämndens sammansättning i övrigt bör vara beskaffad lämnas utsagt.

Med utgångspunkt från överväganden om förvaltningsekonomi och ändamålsenlig integration av förvaltningsapparaten inom universitetsväsendet har statskontoret något axiomatiskt önskat fastslå att små, högt specialiserade myndigheter i princip inte är eftersträfvansvärda. Varje fristående förvaltningsenhet belastas med uppgifter i självförvaltningen, som med bättre förvaltningsekonomi kan ombesörjas i en större organisation. Detta talar för att antagningsnämndens administrationsapparat på lämpligt sätt anknyts till universitetskanslersämbetet.

Enligt vad som sägs under 57 om universitetskanslersämbetets befattning med intagningsärenden, bör universitetskanslersämbetet ges ansvar för att verksamheten med intagning av studerande väl fyller sina ändamål och samtidigt arbetar med god förvaltningsekonomi. Det föreslås därför — med hänsyn till den sistnämnda målsättningen och med hänsyn till det nya universitetskanslersämbetets övriga uppdrag inom intagningen till spärrade utbildningsvägar — att medel för antagningsnämnden för civilekonomutbildningsverksamhet i fortsättningen skall anvisas från anslag till universitetskanslersämbetet.

e) Forskningsråden

Vid sidan av de till universitet och högskolor direkt anvisade medlen för forskningens bedrivande ställs årligen större klumpsummor till speciella statliga forskningsråds förfogande. För närvarande finns följande forskningsråd:

- 1) statens medicinska forskningsråd,
- 2) statens humanistiska forskningsråd,
- 3) statens råd för samhällsforskning,
- 4) statens naturvetenskapliga forskningsråd,

- 5) statens råd för atomforskning,
- 6) jordbrukets forskningsråd och
- 7) statens tekniska forskningsråd.

Av dessa tillhör de fem förstnämnda ecklesiastikdepartementet, jordbrukets forskningsråd jordbruksdepartementet och statens tekniska forskningsråd handelsdepartementet. Till de statliga forskningsråden äskade medel för budgetåret 1962/63 enligt statsverkspropositionen behandlas i texten under 574.

Forskningsrådets verksamhet är i första hand reglerad genom av Kungl. Maj:t utfärdade instruktioner. För dem som hör under ecklesiastikdepartementet finns en gemensam instruktion. För jordbrukets forskningsråd och statens tekniska forskningsråd finns särskilda instruktioner.

För de råd, som lyder under ecklesiastikdepartementet, gäller enligt instruktion »att de medelst anslag och annorledes inom sitt område skall främja forskning och därmed sammanhängande verksamhet samt befordra samverkan mellan forskning inom respektive råds område och forskningen inom angränsande discipliner. I detta syfte bör nära samarbete åvägabringas med andra forskningsråd och därmed jämförliga institutioner.» De har vidare enligt instruktion särskilt till uppgift

»att följa utvecklingen inom sitt forskningsområde och uppehålla nära kontakt med forskare och vetenskapliga institutioner samt med näringslivets organisationer på de områden, som kunna beröras av rådets verksamhet,

att stödja forskningsprojekt, som äro särskilt betydelsefulla för vetenskapens utveckling samt vid behov taga initiativ till främjande av sådana projekt och deras utnyttjande,

att bevilja anslag till institutioner och enskilda forskare för inköp av instrument eller annan materiel eller för avlönande av vetenskapligt eller annat biträde eller för täckande av kostnader, förorsakade av forskningsarbetet, såsom resor, mistade avlöningsförmåner och dylikt, eller för säkerställande av forskarens utkomst,

att främja och taga initiativ till samarbete med andra länder, särskilt de nordiska, inom rådets forskningsområde,

att främja publiceringen av vetenskapliga forskningsresultat samt författandet av läroböcker inom rådets forskningsområde.»

Dessutom finns i instruktionen vissa specialbestämmelser för vart och ett av råden.

De övriga forskningsrådets instruktioner anger i huvudsak samma arbetsuppgifter.

Forskningsråden är sammansatta av ett varierande antal ledamöter. Ordförande utses i samtliga fall av Kungl. Maj:t. Övriga ledamöter är antingen självskrivna, utsedda av Kungl. Maj:t eller valda.

Hos samtliga råd skall finnas en sekreterare. Denne förordnas av Kungl. Maj:t, då det gäller statens tekniska forskningsråd och statens råd för atomforskning. I jordbrukets forskningsråd är lantbruksakademiens sekreterare ledamot och tillika sekreterare. Övriga sekreterare förordnas av respektive råd självt. Så är också fallet beträffande övrig personal, vilken råden anställer.

Statens råd för atomforskning och statens naturvetenskapliga forskningsråd har gemensam sekreterare. Denne är heltidsanställd. Så är också fallet med sekreteraren hos statens tekniska forskningsråd. I de övriga råden är sekreteraren deltidсанställd. Några råd förfogar dessutom över del- eller heltidsanställd biträdande sekreterare.

Bidrag ur forskningsrådets anslag erhålls genom särskild ansökan för varje forskningsuppgift eller motsvarande. Ansökan föredras inför rådet av sekreteraren eller särskild föredragande.

Bidragen utbetalas i princip till forskaren på rekvisition, som är åtföljd av verifikationer över utgifterna. I regel har forskaren möjlighet att utfå viss del av beloppet som förskott. Reglerna härför är mycket varierande mellan de olika råden. Förskotten förvaltas antingen av forskaren själv eller i vissa fall av läroanstaltens centrala ekonomiska förvaltning. I det förra fallet medför förvaltningen betydande administrativa arbetsuppgifter för den enskilda forskaren i form av löneutbetalningar, skattebetalningar, betalningar av ATP-avgifter m. fl. avgifter, likvidering av fakturor och redovisning av dessa utbetalningar.

Vid de tekniska högskolorna förvaltar den centrala ekonomiska förvaltningen de förskotterade anslagsmedlen. Härigenom har den enskilde forskarens administrativa arbetsbörda kunnat nedbringas väsentligt. Dessutom har man vunnit den fördelen, att enhetliga principer kunnat tillämpas vid anställning av personal och vid reglering av arbetsförhållandena. Forskningsråden har i dessa fall kunnat utbetala hela det beviljade anslaget i förskott och anförtro större delen av sina granskningsuppgifter åt den enskilda läroanstaltens kameralavdelning.

I det avsnitt, som behandlar fakultetsberedningarnas samröre med andra organ (543), har föreslagits en viss organisatorisk samordning mellan kanslerskollegiet, fakultetsberedningarna och forskningsråden.

Vad beträffar forskningsrådets kansliorganisation — förutom sekreterare och biträdande sekreterare — föreslås att denna samordnas med det nya universitetskanslersämbetet i samband med inrättandet av detta.

I och med att den ekonomiska förvaltningen vid universiteten och högskolorna enligt förslaget förstärks, bör vidare forskningsråden kunna överlåta en stor del av sina kamerala verksamheter på läroanstalternas administrativa ledning, i överensstämmelse med vad som nu är fallet beträffande statens naturvetenskapliga forskningsråd och statens tekniska forskningsråd vis à vis de tekniska högskolorna.

De kamerala verksamheter, som därutöver måste åvila forskningsråden, bör kunna skötas av universitetskanslersämbetets kanslibyrå. Kanslibyrån bör också

kunna tillhandahålla den biträdespersonal, som är erforderlig för rådets verksamhet.

Det är statskontorets mening, att samtliga under ecklesiastikdepartementet hörande forskningsråd på detta sätt skall betjänas av universitetskanslersämbetets kansli. Med den här föreslagna organisationen på universitetsväsendets riksomfattande planerande nivå synes tekniska forskningsrådet med fördel kunna överföras till ecklesiastikdepartementet. Även övriga forskningsråd bör, om det befinns fördelaktigt, kunna medges att etablera samorganisation med universitetskanslersämbetet.

f) Garantilånenämnden och statsstipendienämnderna

Garantilånenämndens och statsstipendienämndernas verksamhet har icke inbegripits i fältundersökningarna.

Garantilånenämnden är centralorgan för statsstipendienämnderna samt har själv befattning med statlig kreditgaranti för den som avlagt akademisk eller därmed jämförlig examen m. m. För budgetåret 1961/62 omfattar garantilånenämndens avlöningsanslag 93 000 kronor. För statsstipendienämnderna i Uppsala, Lund, Stockholm och Göteborg, vilka utdelar studielån och statsstipendier, har tillhoppa förvaltningskostnaderna beräknats till 190 000 kronor under budgetåret 1961/62.

Hittills har det studiesociala systemet varit skilt från den akademiska förvaltningen, vilken dock anlitats för att utbetala de naturastipendier m. m., som utdelas av rikets fyra statsstipendienämnder.

Vid genomförande av den förstärkning av den administrativa organisationen för universitetsväsendet, som föreslås i denna redogörelse såväl på riksnivån som på lokal nivå, blir det möjligt att anknyta ifrågavarande nämnders verksamhet fast till denna organisation. Huruvida detta bör ske och i så fall på vilket sätt torde emellertid böra ses mot bakgrunden av de resultat, som den nu arbetande studiesociala utredningen kan komma till. Om det genom denna utredning skulle befinnas, att en gemensam organisation bör bildas för studiehjälp åt såväl universitets- och högskolestuderande som åt andra studerande, framstår en nära anknytning till universitetsväsendets administration av den verksamhet, som nu bedrivs av garantilånenämnden och statsstipendienämnderna, icke lika naturlig som om nämnda verksamhet alltjämt skall bedrivas separat från annan studiehjälpsverksamhet.

g) Byggnadsstyrelsen

Formerna för samarbetet mellan universitetsväsendet och byggnadsstyrelsen kan komma att påverkas av resultatet av byggnadsstyrelseutredningens arbete och av arbetsresultat från utredningen om universitetens egendomsförvaltning.

Dessa former har därför icke närmare behandlats vid organisationsundersökningarna. Vid dessa har det emellertid stått klart, att de instanser, som kommer att ha till uppgift att handlägga frågor rörande planering inom universitetsväsendet, i icke ringa omfattning kommer att få syssla med byggnadsfrågor av olika slag, alltså såväl nybyggnads- som ombyggnads- och underhållsfrågor. Det kan i fråga om nybyggnad vara lämpligt att i detta sammanhang återge ett citat ur prop. nr 119/1960 (sid. 146):

»Inte minst med hänsyn till nödvändigheten att vidmakthålla forskningens resurser finner jag det vara realistiskt att man nu inriktar sig på att de närmaste fem åren utbygga universitet och högskolor i stort sett i den takt utredningen [universitetsutredningen] förordat. Samtidigt vill jag, i anslutning till vad jag nyss anfört, kraftigt understryka att dessa utbyggnadsprogram måste kunna revideras. Detta betyder att den utbyggnad, som jag i det följande kommer att rekommendera, måste planläggas och utföras så, att den utan mera omfattande tids- och kostnadskrävande omläggningar av undervisnings-, forsknings- och byggnadsplaner skulle kunna fullföljas med de avvikelser från det i dag uppställda programmet som kan påkallas av utvecklingen. En dylik flexibilitet i programmeringen ställer givetvis särskilt stora krav såväl på universitets- och högskoleorganisationen själv som på den som närmast skall svara för byggnadsplaneringen.»

Det har här eftersträfvats att ge byggnadsfrågorna ett bestämt utrymme i universitetsväsendets organ. Den planering, som skall ske i kanslerskollegiet och fakultetsberedningarna, skall inkludera en utbyggnadsplanering; till de ekonomisk-administrativa ärenden, som det riksomfattande administrativa organet skall ägna uppmärksamhet åt hör universitetens och högskolornas byggnadsfrågor; slutligen skall i den lokala universitets- och högskoleförvaltningen inrangeras funktioner med bestämda uppgifter på byggnadssidan.

57. Förslag till organisation av det riksomfattande administrativa organet

571. Allmänt

Statskontoret föreslår, att ett på universitetsväsendets område riksomfattande administrativt organ inrättas jämsides med de tidigare nämnda centrala planerande organen. Det administrativa topporganet bör främst ha uppgifter av ledande och initiativtagande karaktär vad gäller utbildningen och den ekonomiska förvaltningen. På detta organ bör också ankomma att behandla de juridisk-administrativa ärenden, som enligt tidigare resonemang ansetts böra handläggas på riksnivå. Det administrativa topporganet bör ges namnet Kungl. universitetskanslersämbetet och dess chef, här kallad kanslern för rikets universitet, bör i enlighet med vad som gäller andra centrala statliga myndigheter, förordnas av Kungl. Maj:t. De arbetsuppgifter, som det nya universitetskans-

lersämbetet föreslås fullgöra, blir icke av den arten, att de bör uppdras åt någon av universitetens lärare/forskare såsom deras högste företrädare vald person.

Kanslern bör enligt statskontorets förslag förordnas av Kungl. Maj:t på sex år.

Kanslern skall ensam äga beslutanderätt i de ärenden, som ankommer på universitetskanslersämbetet. Ärenden skall på brukligt sätt föredras och skyldighet skall föreligga för föredraganden att vid skiljaktig mening anteckna sin mening till protokollet.

Universitetskanslersämbetet skall överta de administrativa uppgifter, som för närvarande handläggs av kanslern för rikets universitet, överstyrelsen för de tekniska högskolorna och styrelsen för farmaceutiska institutet, och som ansetts böra utföras av ett centralt förvaltningsorgan. Det förutsätts, att i framtiden samtliga universitet och vetenskapliga högskolor inordnas under det nya universitetskanslersämbetet och, vilket framhållits i avdelning 55, under de riksomfattande planerande organen.

Till universitetskanslersämbetet skall vara knuten en kommitté av närmast permanent karaktär — utrustningskommittén för universitet och högskolor. Utrustningskommittén bör vara sammansatt som den nuvarande utrustningsnämnden för universitet och högskolor och helt överta dennas arbetsuppgifter.

Universitetskanslersämbetet skall vara indelat i tre byråer, nämligen:

- 1) akademiska byrån,
- 2) ekonomisk-administrativa byrån och
- 3) kanslibyrån.

Utrustningskommitténs och dessa tre byråers närmare verksamhet beskrivs i det följande.

572. Utrustningskommittén för universitet och högskolor

Den under det nya universitetskanslersämbetet inordnade utrustningskommittén kommer att i princip utöva samma verksamhet som den nuvarande utrustningsnämnden, d. v. s. i huvudsak planläggning av utrustningsuppdragen i stort, infordran av utrustningsförslag från berörda institutioner, sakprövning av de inlämnade förslagen, fastställande av kostnadsramar och äskande av medel.

Kommitténs verksamhetsområde bör omfatta all inredning och utrustning, som upptas under riksstatstitlarna »Inredning och utrustning av nya lokaler» för de universitet och högskolor, vilka sorterar under det nya universitetskanslersämbetet. Enligt statskontorets förslag skall Kungl. Maj:t alltså inte behöva besluta i varje enskilt fall om vilka utrustningsuppdrag, som skall åläggas utrustningskommittén. Alla dessa anslag skall disponeras av utrustningskommittén att brukas till föreskrivna ändamål.

Till utrustningskommitténs planläggande arbete skall höra att bedöma, huruvida kommittén själv slutgiltigt skall besluta om och verkställa viss upphand-

ling eller om detta beslut och denna verkställighet kan delegeras till den enskilda läroanstaltens administrativa ledning. På grund av den ställning en centraliserad inköpsverksamhet enligt förslaget kommer att få i läroanstalternas administrationsorgan och den samordning, som avses komma till stånd mellan dessa organ och universitetskanslersämbetet, torde beslut och verkställighet i utrustningsärenden till stor del kunna delegeras.

Då utrustningskommittén beslutat i ett visst utrustningsärende och själv avser att verkställa upphandlingen, bör denna normalt hänskjutas till inköpssektionen inom universitetskanslersämbetets ekonomisk-administrativa byrå. Denna sektion skall fungera som kansli åt kommittén.

De nybyggnader inom universitetsväsendet, som byggnadsstyrelsen får i uppdrag att utföra, kommer regelmässigt att utrustas av utrustningskommittén. Detta blir kommitténs viktigaste uppgift.

Uppfyllandet av utrustningsbehoven måste av kommittén tidsmässigt samordnas med byggnadernas uppförande. En god kontakt måste därför etableras mellan byggnadsstyrelsen och kommittén. Denna kontakt föreslås säkerställd på så sätt, att en ledamot av utrustningskommittén är en befattningshavare hos byggnadsstyrelsen. Härigenom uppnås också att i byggnadsplaneringen tillbörlig hänsyn blir tagen till utrustnings- och/eller förrådshållningskraven.

Sedan utrustningsuppdragen tidsmässigt schemalagts och övrig samplanering med byggnadsstyrelsen är avslutad, skall utrustningskommittén infordra utrustningsförslag från vederbörande institution. Om expert inom det berörda ämnesområdet ej finns att tillgå vid den läroanstalt, till vilken nybyggnaden hör, kan expert från annan läroanstalt tillkallas. Institutionens förslag skall av kommittén sakgranskas. Prövningen bör ske i samråd med tillkallad sakkunnig inom institutionens ämnesområde från annan läroanstalt. Efter beredning inom inköpssektionen skall en kostnadsplan fixeras och anslag åskas.

Chefen för universitetskanslersämbetets ekonomisk-administrativa byrå — omfattande en inköpssektion samt en sektion för organisationsfrågor m. m. — bör vara ledamot av utrustningskommittén. Utrustningskommitténs sammansättning kommer som tidigare sagts enligt förslaget att i övrigt motsvara utrustningsnämndens. Förutom av en ordförande skall alltså kommittén bestå av en ledamot som representant för byggnadsstyrelsen, chefen för universitetskanslersämbetets ekonomisk-administrativa byrå samt, vid handläggning av frågor om utrustning och inredning av institutionerna, ytterligare minst en ledamot förordnad för vart särskilt fall. Byggnadsstyrelsens företrädare inom kommittén skall förordnas på förslag av denna myndighet.

573. Akademiska byrån

a) Undervisningsadministrativa ärenden i universitetskanslersämbetet och överstyrelsen för de tekniska högskolorna; rapsodisk nulägesbeskrivning¹

I det följande redovisas endast de nuvarande uppgifter, som är regelbundet återkommande, av mer central betydelse och som låter sig avgränsas till ärendegrupper. Framställningen ger därför en ofullständig beskrivning av hur myndigheterna löser sina utbildningsadministrativa uppgifter; dels har avgränsningarna av utbildningsadministrativa angelägenheter genomförts med ett visst godtycke i gränsdragningen mot personaladministrativa angelägenheter, dels har den verksamhet lämnats åsido som består i fullgörandet av mer tillfälliga uppgifter — t. ex. utredningar, samråd med andra myndigheter inom och utom universitetsväsendet, utarbetande av särskilda föreskrifter.

Av *universitetskanslersämbetets* ärenden rörande kunskapsmässiga målsättningar och övriga föreskrifter för utbildningen kan först nämnas förslag till Kungl. Maj:ts lagstiftning på utbildningsområdet, *examensstadgor*, av vilka universitetskanslersämbetet behandlat ett stadgekomplex om året under tiden 1953 till 1960.

Universitetskanslersämbetet fastställer de *studieplaner*, vilka anger föreskrifter för undervisningen inom ett examensämne och bl. a. innehåller fordringar för tillträde till studier i ämnet, kunskapsfordringar för tentamina samt angivelser av normalstudietider och formerna för kunskapskontrollen. Verksamheten med fastställande av studieplaner är att betrakta som åtminstone huvudsakligen en formalgranskning med hänsynstagande till examensstadgornas föreskrifter m. m. Ett hundratal förslag till studieplaner granskas och fastställs varje år. I förbigående kan anmärkas, att ganska omfattande fördröjningar uppkommit i universitetskanslersämbetets behandling av förslagen till studieplaner.

Universitetskanslersämbetet kan sägas ingripa i ämnesföreträdarnas och fakulteternas (motsvarande) arbete med att i studieplanerna uttrycka undervisningens mål främst på så sätt, att det utfärdar *anvisningar om studieplanernas formella innehåll* samt anordnar *ämnes- och fakultetskonferenser*, ett tiotal per år, där studieplanefrågor diskuteras.

I anslutning till universitetskanslersämbetets verksamhet med studieplaner kan nämnas ärenden om *nordisk tentamensgiltighet*, vilka behandlas vid ett par årliga konferenser och i vilka ärenden kanslern utfärdar särskilda föreskrifter.

Universitetskanslersämbetet utfärdar bestämmelser om tillträde till *medicinska och odontologiska studier*. Universitetskanslersämbetet genomför urvalet

¹ Beteckningen »undervisningsadministrativ» används i detta avsnitt med bortseende från den eljest i rapporten vanliga distinktionen mellan »administrativ» och »planerande». Vad som uppfattas som personaladministrativ verksamhet inbegrips icke i denna beteckning.

av de medicinska läroanstalternas nybörjare samt mottar anmälningarna för tandläkarutbildning, vidarebefordrar dem till läroanstalterna och avgör slutligt intagningen. 1961 förelåg cirka 1 100 ansökningar om att få påbörja medicinsk utbildning, 440 om att få påbörja tandläkarutbildning.

Universitetskanslersämbetet behandlar ett stort antal *dispensärenden*, som berör utbildningen m.m. Inom universitetskanslersämbetet har dessa indelats i fyra huvudgrupper:

- 1) dispenser för svenska medborgare från svensk studentexamen;
- 2) vissa dispenser för utländska medborgare;
- 3) dispenser från bestämmelser i examensstadgor och studieplaner;
- 4) övriga dispenser.

Som ett exempel på ärenden under övriga dispenser kan anföras yttrande till Kungl. Maj:t om behörighet för innehavare av utländsk examen till svensk lärartjänst. År 1961 förekom 762 dispensärenden.

Till den utbildningsadministrativa verksamheten kan vidare hänföras ärenden om *examinatorsförordnanden*, av vilka år 1961 förekom 98.

Universitetskanslersämbetets undervisningsadministrativa verksamhet är utsträckt till att ha överinseende över viss *akademisk utbildning utanför universitet och högskolor* — akademisk korrespondensundervisning, som anordnas av Hermods korrespondensinstitut, och vissa akademiska ettbetygskurser för främst folkskollärare, som anordnas i samverkan med skolöverstyrelsen.

Universitetskanslersämbetets befattning med frågor om undervisningens resurser förekommer huvudsakligen inom följande områden:

ingivande av sedvanliga *petita*;

framläggande av förslag till nya och ändrade *organisationsplaner* för ämnen inom de filosofiska fakulteterna (samt medgivande av ändring i organisationsplan, när detta icke medför ökade utgifter);

tilldelning av lärarkrafter enligt fastställd organisationsplan;

framställning om tilldelning av lärarkrafter för de ämnen inom de filosofiska fakulteterna, som saknar organisationsplan;

fördelning av anslag (materielanslag, apparatanslag, extra utgifter, reservfond, gästföreläsare, gästprofessorer);

framställning om disposition av anslag (extra utgifter).

År 1961 förekom enligt universitetskanslersämbetets diarium 114 organisationsplaneärenden och 118 ärenden rörande tilldelning av lärarkrafter.

För att tjäna verksamheten med tilldelning av lärarkrafter låter universitetskanslersämbetet genomföra två årliga *studenträkningar* vid alla institutioner inom de filosofiska fakulteterna.

Under de senaste åren har utarbetande av förslag till organisationsplaner inom läroanstalterna givit anledning till viss *konferensverksamhet* (de tidigare omnämnda ämneskonferenserna).

Om *överstyrelsens för de tekniska högskolorna* undervisningsadministrativa verksamhet skall i korthet följande anföras. Överstyrelsen för de tekniska högskolorna beslutar i ärenden om *program* för professurerna samt om *läro- och timplaner*. Ett tiotal ärenden rörande program behandlades under år 1961. Läro- och timplanerna anger antalet lärotimmar i medeltal i veckan för varje årskurs och avdelning för både höst- och vårterminerna samt undervisningens art; obligatorisk, frivillig eller valfri. Läro- och timplanerna »godkänns» en gång per år; smärre ändringar kan enligt delegationsbeslut ske genom rektorerna.

Överstyrelsen för de tekniska högskolorna bestämmer *grunder för urvalet bland de inträdessökande* till de tekniska högskolorna. Överstyrelsen beslutar i *dispensärenden* rörande tillträde till undervisningen, rörande rätt att medta ämne i tekn. lic.-examen, m. fl. dispensärenden.

b) Allmän karakteristik av den föreslagna akademiska byråns verksamhet

Akademiska byrån skall främst handha uppgifter, som gäller den akademiska utbildningen. Vidare skall byrån handlägga vissa ärenden, som berör lärare och studerande inom de läroanstalter, som är underställda universitetskanslersämbetet.

Enligt förslaget skall universitetskanslersämbetet ha överinseende över alla läroanstalternas angelägenheter. I detta uppdrag kan följande funktioner beskrivas:

Den övervakande funktionen — att universitetskanslersämbetet håller sig underrättat om hur skilda verksamhetsgrenar fyller sina uppgifter.

Den planerande och styrande funktionen — att universitetskanslersämbetet utfärdar eller hos Kungl. Maj:t söker utverka erforderliga föreskrifter för läroanstalternas verksamhet samt i övrigt vidtar åtgärder, som bedöms önskvärda för läroanstalternas verksamhet.

Den administrativa funktionen — att universitetskanslersämbetet behandlar sådana sakärenden, som ankommer på myndigheten.

Inom byråns verksamhetsfält skall samtliga dessa funktioner finnas företrädade. Byråns uppgift, vid sidan av att omhänderha rent administrativa angelägenheter, skall vara att fungera som ett centralorgan för verksamheten med att effektivisera och utveckla den akademiska utbildningen. Byrån skall därvid gå bl. a. fakultetsberedningar och läroanstalter tillhanda. Byrån skall genomföra eller medverka till genomförandet av undersökningar, som belyser den akademiska utbildningens förhållanden i vid mening. Byrån skall på olika sätt söka främja en god ekonomi i den utbildande verksamheten. Byrån skall slutligen själv handha sådana administrativa göromål, som t. ex. viss intagning

av studerande, vilka av hänsyn till god förvaltningsekonomi bör ombesörjas av centrala organ.

Byrån kommer enligt förslaget att handlägga en del av de ärenden, som i föregående avsnitt betecknats som undervisningsadministrativa.

c) Arbetsfördelning i stort mellan lokala och centrala organ

En huvudlinje i förslaget har varit att genomföra en omfattande decentralisering i arbetsfördelningen mellan lokala och centrala organ. De flesta personaladministrativa ärendena torde kunna avgöras lokalt under de förutsättningar förslaget anvisar. De medelsfördelande funktionerna torde vidare ofta kunna förläggas till lokal nivå i den organisation, som här föreslås. Genom att i universitetsstäderna inrätta administrationsorgan, som är fristående från de akademiska organen, har det ansetts möjligt att undanröja de farhågor om ett oberättigat hänsynstagande till partsintressen, som tidigare kan ha hindrat en mer omfattande decentralisering.

Emellertid torde den del av de nuvarande riksomfattande organens verksamhet, som gäller att fastställa utbildningens kunskapsmässiga målsättningar och formerna för undervisningen och examinationen, i stort böra anförtrors åt de föreslagna riksomfattande organen. De gängse förutsättningarna om likvärdighet mellan den akademiska utbildningen på skilda orter i fråga om kunskapsmålen har varit en naturlig utgångspunkt för detta ställningstagande. I fråga om utbildningens förhållanden i övrigt har det ansetts självklart nödvändigt att de riksomfattande organen kommer att pröva de pedagogiska och/eller ekonomiska målsättningarna för undervisningen inom ett visst ämne eller en viss utbildningslinje. Universitetskanslersämbetet skall sålunda enligt förslaget bl.a. handlägga organisationsplaneärenden.

För den föreslagna organisationen har förutsatts en sådan arbetsfördelning i stort att — schematiskt uttryckt — fakultetsberedningarna skall beredas tillfälle att ta ställning till ärenden rörande undervisningens allmänna målsättningar, att universitetskanslersämbetet, bl.a. genom sitt arbete med att fastställa studieplaner och andra föreskrifter, skall utöva en allmän ledning över undervisningen och examinationen samt att de lokala myndigheterna skall fatta beslut rörande undervisningens och examinationens anordnande samt om dispositionen av resurser för undervisningen inom fastställda ramar.

Dessa riktpunkter kan behöva modifieras med hänsyn till nuvarande skillnader mellan universitetskanslersämbetet och överstyrelsen för de tekniska högskolorna. När uppgifterna för dessa två sammanförs till en myndighet, uppkommer frågan, huruvida traditionerna från de båda äldre myndigheterna kommer att föranleda en skiljaktig behandling av universitetens och de tekniska högskolornas utbildningsadministrativa angelägenheter i det nya universitetskanslersämbetet. För de tekniska högskolorna föreligger idag bl.a. den skill-

naden från den förvaltningsgren, som lyder under kanslern för rikets universitet, att föreskrifter om undervisningens anordnande årligen meddelas genom de läro- och timplaner, som fastställs av överstyrelsen. Det närmast motsvarande för- farandet inom universiteten innebär, att en undervisningsplan fastställs av fakultet eller sektion. Som exempel på vidare avvikelser kan omnämnas de tekniska högskolornas program för professurerna, vars bestämmelser saknar direkt motsvarighet vid övriga läroanstalter.

Man kan förutsätta, att inrättandet av en gemensam central myndighet med- för, att denna under tiden kommer att låta utveckla en sådan administrativ likformighet, som är motiverad av en förvaltnings krav på enkelhet och enhet- lighet i sin uppsättning av administrativa instrument, men som tar hänsyn till de skiftande behoven. Som anförts i ett annat sammanhang har det befunnits principiellt önskvärt att största möjliga likformighet uppkommer i grundstad- gar och administrativa kommunikationer för den här behandlade organisationen. Emellertid synes frågorna om ett förenhetligande av de utbildningsadministra- tiva åtgärderna kunna anstå till ett avgörande inom eller med hjälp av den föreslagna organisationen. För de vidare övervägandena i denna rapport har det inte ansetts nödvändigt att förutse förändringar i uppsättningen av admi- nistrativa instrument. Konkreta förslag om förändringar, som skulle göra ar- betsfördelningen mellan lokala och centrala avgöranden i stort likformig, fram- förs inte heller.

d) Gemensamma uppgifter för den akademiska byrån och fakultetsberedningarna

Till de uppgifter, som i det tidigare anvisats för fakultetsberedningarna så- som önskvärda eller nödvändiga, har ärenden om kursfordringar och utbild- ningskostnader ansetts höra. Frågan om i vilken grad fakultetsberedningarna bör delta i de administrativa avgörandena på utbildningens område har ansetts böra besvaras med att fakultetsberedningarna bör beredas tillfälle ge uttryck för en policy i fråga om utbildningens målsättningar men däremot icke regel- mässigt anlitas för uppgifter, som innebär en detaljgranskning av förelagda förslag. I samrådsskyldigheterna mellan fakultetsberedningarna och uni- versitetskanslersämbetet skall enligt förslaget särskilt ingå att hänskjuta alla ärenden om tillträdes- och intagningsbestämmelser, studieplaner, program samt läro- och timplaner till vederbörande fakultetsberedning för yttrande. Detta innebär icke, att fakultetsberedningarna i varje fall behöver ägna sådana ärenden en ingående uppmärksamhet. Även organisationsplaneärenden torde ibland vara av intresse för fakultetsberedningarna liksom andra ärenden om un- dervisningens anordnande och resurser, som kan ankomma på universitetskans- lersämbetet. Fakultetsberedningarnas möjligheter att inverka på beslut inom universitetskanslersämbetet avses tryggade genom en allmän underrättelse- skyldighet från universitetskanslersämbetets sida och genom att fakultets-

beredningarna därvid även i förekommande fall kan ge sin uppfattning till känna utan ett formligt remissförfarande.

Fakultetsberedningarna bör i sitt arbete syssla med frågor om effektivisering inom det akademiska utbildningsväsendet, i det att existerande utbildningslinjer kommer att förändras och anpassas till nya utbildningsbehov och att nya utbildningslinjer kommer att tillskapas. Den akademiska byrån bör anlitas av fakultetsberedningar i utredningar och utarbetande av förslag för deras verksamhet med den akademiska utbildningens effektivisering.

e) Den akademiska byråns uppgifter som centralorgan för verksamheten med effektivisering och utveckling inom den akademiska utbildningen

Inom det nuvarande universitetskanslersämbetet återfinns uppgifterna att medverka till en effektivisering och utveckling av den akademiska utbildningen bl. a. i den konferensverksamhet, som tidigare omnämnts. Av kanslern har vidare tillsatts utredningar för skilda utbildningsfrågor.

Det har ansetts väsentligt, att det föreslagna universitetskanslersämbetet ges större förutsättningar än nuvarande myndigheter att medverka till en effektivisering och utveckling av den akademiska utbildningen. Detta ställningstagande har även varit avgörande för förslaget att till en byrå sammanföra alla uppgifter för universitetskanslersämbetet, som mer direkt berör universitetsväsendets utbildningsfunktion. Den akademiska byrån skall enligt förslaget vid sidan av de undervisningsadministrativa uppgifterna även kunna ombesörja utredningar om den akademiska utbildningens förhållanden. Utredningsverksamheten kan ske på särskild framställning från eller på initiativ inom myndigheten och kan företas med anlitande av egen personal eller särskilt tillkallade utredningsmän.

Den akademiska byrån bör kunna få en ledande och kunskapsförmedlande roll i det arbete, som bedrivs inom landet, för att öka våra kunskaper om den akademiska utbildningens förhållanden. I detta arbete torde beteendevetenskaplig forskning vara ett nödvändigt inslag. Byråns verksamhet vad beträffar forskningen rörande den akademiska utbildningen kan komma att bestå i att ange ett forskningsprogram, att placera ut forskningsuppgifter, att låta utarbeta rapporter och sammanställningar, att förmedla kunskaperna till berörda delar inom universitetsväsendet och på universitetskanslersämbetets vägnar vidta de åtgärder, som påkallas av nyvunna kunskaper.

Den akademiska byrån skall vidare genomföra sådana konferenser i utbildningsfrågor, som redan förekommer inom universitetskanslersämbetet och vilka bör fortgå. Dessa konferenser torde i stort vara en gemensam angelägenhet för fakultetsberedningarna och universitetskanslersämbetet. Det har förefallit rimligt att förutsätta, att den akademiska byrån skall kunna uppträda som arrangör av dessa konferenser. På grund av de erfarenheter byrån förvärfvar som

arrangör av konferenser kan även uppgifterna att praktiskt omhänderta de riksomfattande organens övriga konferenser med fördel anförtros den akademiska byrån.

Även om undersökningarna har påvisat ett behov av insatser från en central myndighet för att uppnå effektiviseringar av den akademiska utbildningen, ger de däremot inte tillfälle att konkret och i detalj förutse arbetsfält och arbetsformer. Verksamheten med en fortlöpande översyn av den akademiska utbildningen kommer att vara fördelad på många händer. Andra avvägningar i fråga om fördelningen av de nödvändiga resurserna för arbetet har inte ansetts böra göras här än att de riksomfattande organen bör ges tillfälle att delta i och delvis leda ett sådant arbete. Att leda arbetet skulle bl. a. kunna innebära att ange metodiska riktlinjer för tillvägagångssättet vid en lokalt bedriven översyn av utbildningen inom ett visst ämne eller en viss utbildningslinje.

Inom verksamheten med effektivisering av undervisningen innebär den löpande undervisningsstatistiken en väsentlig utgångspunkt för därpå följande undersökningar. Inom universitetskanslersämbetet skall den akademiska byrån enligt förslaget handha alla ärenden om undervisningsstatistik m. m.. Det har inte förutsatts, att någon förändring bör ske i arbetsfördelningen mellan statistiska centralbyrån och universitetsväsendets myndigheter i fråga om den löpande statistikproduktionen. För de särskilda enkätundersökningar, som kan vara erforderliga för den akademiska byråns arbete, skall så vitt möjligt statistiska centralbyrån anlitas.

Effektiviseringar inom den akademiska utbildningen kan tänkas uppkomma även genom åtgärder, som inte berör den egentliga undervisningen. Det bör därför ankomma på den akademiska byrån att bl. a. ha tillsyn över de kurativa åtgärderna avseende de studerande och studieupplysningen inom läroanstalterna.

De uppgifter av studiesocial karaktär, som i framtiden kan komma att hänföras till universitetskanslersämbetet, bör ombesörjas av den akademiska byrån. När byrån i statskontorets förslag har getts i uppdrag att ha tillsyn över universitetsväsendets utbildningsfunktion, har det förutsatts, att byrån även kan komma att behandla angelägenheter av studiesocial karaktär.

f) Bestämmelser för undervisningen

Enligt förslaget skall universitetskanslersämbetet i princip fylla samma uppgifter i fråga om att ange allmänna bestämmelser för underställda myndigheter som de nuvarande riksmyndigheterna; arten och omfattningen av denna verksamhet kan endast delvis förutsägas. Till den akademiska byrån skall därvid hänföras ärenden om allmänna bestämmelser för undervisningen, dess anordnande och fördelning i tiden, m. m.

Den akademiska byrån skall vidare utarbeta erforderliga föreskrifter för den undervisningsadministrativa verksamheten inom läroanstalterna. Dessa föreskrifter kan omfatta bestämmelser om arbetsformerna i allmänhet eller bestäm-

melser om handläggning av särskilda ärendegrupper. Sådana ärendegrupper kan t. ex. vara tilldelning och disposition av lärarkrafter för undervisningen eller andra ärendegrupper, som fordrar särskilda tillämpningsföreskrifter. Byrån skall vidare utarbета erforderliga föreskrifter för uppgiftslämnande i samband med undervisningen såsom studiestatistik, lärarnas redogörelser för meddelad undervisning, m. m.

Övriga ärenden, som berör undervisningens förhållanden i stort och som skall hänföras till den akademiska byrån, är ärenden om examensstadgor, tillträdesbestämmelser, studiegången till examina.

Särskilda bestämmelser om undervisningen inom de enskilda ämnena eller utbildningslinjerna skall enligt förslaget behandlas inom universitetskanslersämbetet i samma omfattning som inom de nuvarande riksmyndigheterna. Till den akademiska byrån skall således höra ärenden om studieplaner, program samt läro- och timplaner. Den akademiska byrån skall vidare enligt förslaget handlägga ärenden om examinatorsförordnanden. Till byrån skall enligt förslaget vidare höra alla ärenden om dispenser rörande inskrivning, studiegång, examina, m. m., som för närvarande handläggs av de nuvarande riksmyndigheterna. Även om ytterligare vissa dispensärenden skulle kunna avgöras lokalt, om de faller inom ramen för allmänna riktlinjer, har det ansetts rimligt, att överlämnande till lokalt avgörande bör ske genom att universitetskanslersämbetet fattar delegationsbeslut.

g) Bestämmelser om tillträde eller intagning till utbildningen; arbetet med urval av sökande

Detta förvaltningsområde har inte kunnat behandlas mer ingående under organisationsundersökningarna. Här redovisas därför endast ett allmänt ställningstagande till hur denna verksamhet bör vara ordnad. Att utfärda bestämmelserna om tillträdet eller intagningen till utbildning inom de läroanstalter, som är underställda universitetskanslersämbetet, skall enligt förslaget ankomma på universitetskanslersämbetet i de fall dessa angelägenheter inte regleras annorlunda av Kungl. Maj:t. Ärenden om bestämmelserna för tillträde eller intagning skall enligt förslaget hänskjutas för yttrande av vederbörande fakultetsberedning.

I flera sammanhang kan en riksomfattande intagning av studerande vara motiverad, så t. ex. för de spärrade naturvetenskapliga ämnena för att utjämna skillnaderna i tillströmningen på de olika studieorterna och medverka till ett bättre kapacitetsutnyttjande inom utbildningsapparaten. Om organisationen av intagningsarbetet framförs här emellertid inga förslag, som innebär att viss intagning nu görs riksomfattande.

Den akademiska byrån skall genomföra den intagning till medicinsk utbildning, som nu sker genom universitetskanslersämbetet. Den skall i framtiden ombesörja de övriga intagningsförfaranden, som kan komma att centraliseras. Det har ansetts möjligt att intagningen till läroanstalter och utbildningslinjer

med många sökande kan genomföras med sänkta totala administrationskostnader i ett centralt organ med tillgång till tekniska hjälpmedel för rationell behandling av ansökningsmaterialet. En centralisering av intagningsförfaranden bör ske först efter närmare utredning av tekniska förfaranden och med hänsyn till de samlade administrationskostnaderna. För att under arbetet med en rationalisering direkt ansvara för en ändamålsenlig driftsform föreslås universitetskanslersämbetet få medel anvisade, som särskilt avses för att täcka alla särskilda kostnader för intagningsverksamheten.

h) Övriga uppgifter

Universitetskanslersämbetet skall enligt förslaget i framtiden i princip kunna befrias från uppgifter i samband med medelsfördelning. Att så blir fallet följer dels av att inrättandet av fakultetsberedningarna medger en annan budget- och anslagsteknik än den nuvarande — bl. a. möjliggörs fakultetsdestination hos en huvudmassa av anslagen — dels av att den föreslagna lokalorganisationen möjliggör att den formella prövningen i större grad kan anförtros de lokala instanserna. Att uppgifter i samband med medelsfördelningen ankommer på universitetskanslersämbetet kan till och med sägas vara främmande för principerna bakom det här framlagda förslaget: den juridisk-administrativa behandling, som kan komma i fråga inom universitetskanslersämbetet, skulle utgöra en dubbling av den, som enligt förslaget är möjlig på lokal nivå; för den sakbehandling, som avser avvägningar mellan flera fakulteters eller flera ämnens behov, kommer universitetskanslersämbetet att sakna fackmannakunskap. Sålunda har även tilldelning av lärarkrafter enligt fastställda organisationsplaner i detta förslag ansetts böra ankomma på de lokala myndigheterna. Om så skulle befinnas önskvärt, kan all medelsfördelning inom universitetskanslersämbetet decentraliseras.

Undantag från den ovan angivna huvudregeln torde enligt statskontorets mening emellertid kunna komma i fråga. Universitetskanslersämbetets verksamhet med fördelning av anslag bör vidare, om avgörandet i fördelningsärenden decentraliseras, kunna innebära att t. ex. ange allmänna normer för medelsanvändningen. Anslag för verksamhet underställd läroanstalternas administrativa ledning kan med större fog förbehållas universitetskanslersämbetet för fördelning bland underställda myndigheter — om ett sådant förfarande anses nödvändigt — än anslag till den vetenskapliga verksamheten. De anslag, som i framtiden kommer att ges till universitetskanslersämbetet för fördelning bland underställda myndigheter — t. ex. olika slag av bidrag till deras lärare liksom anslag till gästföreläsare — skall enligt förslaget behandlas av den akademiska byrån. Likaledes skall enligt förslaget de stipendier, som det ankommer på universitetskanslersämbetet att fördela, behandlas inom byrån.

Byråns befattning med läroanstalternas ekonomiska resurser är främst ett rent planeringsarbete, som bl. a. gäller framläggande av förslag till organisationsplaner för de filosofiska fakulteternas ämnen.

574. *Ekonomisk-administrativa byrån*

För budgetåret 1962/63 äskas under åttonde huvudtiteln anslag på driftbudgeten om i runt tal 207 miljoner kronor (se tabell 3!) till verksamheten i de universitet och högskolor, som enligt det här framlagda förslaget kommer att sortera under det nya universitetskanslersämbetet. Forskningen erhåller dessutom betydande summor ur andra källor än de direkta statliga anslagen. Till de forskningsråd, som är underställda ecklesiastikdepartementet, begärs anslag uppgående till 24,6 miljoner kronor. Av dessa utgör forskningsrådets förvaltningskostnader 441 000 kronor. De resterande medlen kan till övervägande del väntas bli tagna i anspråk av universitetens och högskolornas forskare. Statens tekniska forskningsråd föreslås för budgetåret 1962/63 erhålla ett anslag på 6,7 miljoner kronor (varav förvaltningskostnader 162 000 kronor), av vilket de tekniska högskolorna kan väntas tillgodoräkna sig större delen för sin forskningsverksamhet. Till främjande av forskning på jordbrukets område äskas under jordbruksdepartementets huvudtitel för kommande budgetår ett anslag på 1,7 miljoner kronor. Utom dessa statliga anslag och övriga indirekta offentliga anslag erhåller universitetens och högskolornas forskande personal betydande belopp till sin verksamhet genom enskilda donationer, bidrag från privata stiftelser och fonder samt i samband med uppdragsverksamhet för privata och statliga uppdragsgivare. Bidragen är dels inhemska, dels utländska. Enbart gåvor från och kontrakt med utländska institutioner av skilda slag beräknas under 1960 ha givit bidrag med minst 10 miljoner kronor enligt vad som anförs i statsverkspropositionen 1962.

De privata bidragen har lämnats till antingen läroanstalten eller institutionen eller den enskilda universitetsforskaren. Statskontoret har ej genomfört någon beräkning av hur stor del av universitetsväsendets verksamhet, som ligger utanför den direkt statligt understödda. På grund av att bidragen till verksamheten inom vissa läroanstalter inte redovisas till läroanstalten och att offentlig redovisning ibland överhuvud saknas är det förenat med stora svårigheter att genomföra en sådan studie.

Ett specialstudium, företaget vid tekniska högskolan i Stockholm, visar att totala avlöningskostnaderna under budgetåret 1960/61 kan uppskattas till 28,3 miljoner kronor (se tabell 4!). Medel ur riksstatsanslagen tillgodosåg 71 procent av dessa kostnader. All högvärlönad personal — professorer, laboratorer m. fl. — och så gott som all administrativ personal avlönades med hjälp av riksstatsanslagen. Nettoutgifterna för inköp av materiel, apparater och dylikt uppskattades till 8,9 miljoner kronor, varav de direkta statliga anslagen bidrog med 5,7 miljoner kronor eller 64 procent av kostnaderna. Kostnaderna fördelade sig på 928 olika konton — institutioner eller enskilda forskare. Antalet löneutbetalningar under oktober 1961 uppgick till 2 122, varav 633 utbetalningar till personal anställd för icke riksstatsmedel.

För forskningen och undervisningen erfordras vidare stora investeringar i utrustning och byggnader. Utbyggnaden på detta område har under de senare åren

varit omfattande och kan väntas fortsätta i oförminskad takt ett flertal år framåt. Investeringsbehovet för perioden 1961/62—1965/66 har i statsverkspropositionen 1962 beräknats till 500 miljoner kronor för de under ecklesiastikdepartementet sorterande universiteten och högskolorna. För budgetåret 1962/63 äskas ett anslag på 40,5 miljoner kronor till byggnadsverksamheten och ett beräknat anslag på 15 miljoner kronor till utrustning av nya lokaler. Till nyanskaffning av apparater m. m. begärs enligt statsverkspropositionen 1962 ett anslag uppgående till 5,6 miljoner kronor. Inköp av beständig utrustning kommer dessutom att ske till mycket stora belopp för bidrag från forskningsråden och för övriga bidrag. Förvaltningen av universitetens och högskolornas fasta egendom omfattar således betydande värden.

Universitetsväsendets organisation är uppbyggd på en mycket bred bas. Under det nya universitetskanslersämbetet kommer enligt här framlagt förslag att sortera tretton av de nuvarande universiteten och högskolorna och i framtiden samtliga läroanstalter på den högre utbildningens och forskningens område. Dessa är av skiftande karaktär och storleksordning. Ett universitet eller en stor högskola kan omfatta över 100-talet produktionsenheter — institutioner.

Vid de större läroanstalterna sysselsätts 1 500—2 000 anställda fördelade på en mångfald olika personalkategorier. Utmärkande för universitets- och högskole-systemets arbetskraft är dessutom dess stora rörlighet. Som exempel kan nämnas att antalet löneplansplacerade löntagare vid tekniska högskolan i Stockholm under en månad, oktober 1961, uppgick till 831, under det att antalet inrättade tjänster var 691. Under budgetåret 1960/61 innehades vidare 43 fasta tjänster som s. k. kliniska amanuenser vid Göteborgs universitet av 200 olika personer. För att ytterligare belysa rörligheten kan nämnas att under tiden 2 oktober 1960 till 1 oktober 1961 slutade 162 löneplansplacerade befattningshavare vid tekniska högskolan i Stockholm och nyanställdes 211, som arbetade kvar 1 oktober 1961. Korttidsanställda var samma datum ungefär 100 personer. En stor del av läroanstaltens personal är anställd för mycket tillfälliga uppdrag, t. ex. som timavlönade lärare.

Vid institutionerna bedrivs en forsknings- och undervisningsverksamhet, som starkt varierar såväl kvantitativt som i fråga om arbetsmetod. Institutionernas verksamhet är dessutom ofta internt mångskiftande och sträcker sig från rent teknisk och experimentell till helt teoretisk. Behoven för de olika verksamhetsgrenarna varierar inom vida gränser genom bl. a. förändringar i studenttillströmningen och förändringar i forskningsinriktningen.

Ett särdrag för universitetsväsendet är att produktionsenheter — institutioner — ej leds av administrativt utbildad eller meriterad personal utan av vetenskapsmän, som erhållit sin ställning på grund av sin vetenskapliga skicklighet och för att vidareutveckla sin vetenskap. Detta medför att den administrativa apparaten i görligaste mån måste avlasta institutionerna de rutinmässiga förvaltningsgöromålen och även i övrigt tillhandahålla den hjälp som erfordras.

Tabell 3. Åskade anslag till universitet och högskolor samt statens forskningsråd.
(Prop. 1962: 1, bil. 10 och 11 samt prop. 1962: 43.) I 1 000-tal kronor.

Anslagsrubrik	Belopp	Summa	Anslagsrubrik	Belopp	Summa
<i>Driftbudgeten:</i>			Vissa forskningsändamål:		
Uppsala universitet	35 963		Främjande av ograduera-		
Lunds universitet	33 307		de forskares vetenskap-	3 825	
Göteborgs universitet ..	18 698		liga verksamhet m. m.		
Stockholms universitet .	20 012		Stipendier för främjande		
Karolinska mediko-kirur-			av högre vetenskapliga		
giska institutet	15 331		studier	5 532	
Medicinska högskolan i			Bidrag till tryckning av		
Umeå	4 811		doktorsavhandlingar .	925	10 282
Tandläkarhögskolan i			Forskningsråd:		
Stockholm ¹	7 901		Statens medicinska forsk-		
Malmö	5 152		ningsråd:		
Tandläkarhögskolorna			förvaltningskostnader	201	
gemensamt (lärar-			medicinsk forskning .	6 850	
klinikerne)	450		Humanistisk forskning .	1 840	
Farmaceutiska institutet	2 058		Statens råd för samhälls-		
Handelshögskolan i			forskning:		
Göteborg	1 511		förvaltningskostnader	74	
Tekniska högskolan i			samhällsforskning ..	1 575	
Stockholm	26 142		Statens naturvetenskapli-		
Chalmers tekniska hög-			ga forskningsråd:		
skola	20 228		förvaltningskostnader	166	
Tekniska högskolan i			naturvetenskaplig		
Lund	1 676		forskning	7 150	
Bidrag till handelshög-			Atomforskning	6 705	
skolan i Stockholm ..	1 052	194 092	Statens tekniska forsk-		
Lantbrukshögskolan	12 539 ²		ningsråd:		Förvalt-
Veterinärhögskolan	5 997		förvaltningskostnader	162	nings-
Skogshögskolan	7 501 ³	26 037	teknisk forskning ..	6 500	kostnader
Centrala myndigheter:			Främjande av forskning		603
Universitetskanslers-			på jordbrukets område	1 700	Forskning
ämbetet	691		Inredning och utrustning		32 320
Överstyrelsen för de tek-			av nya lokaler	15 000 ⁵	266 404
niska högskolorna	156		<i>Kapitalbudgeten:</i>		
Utrustningsnämnden för			Byggnadsarbete vid		
universitet och hög-			universitetet i Uppsala	5 333 ⁵	
skolor	249		universitetet i Lund ..	7 983	
Antagningsnämnden för			universitetet i Göte-		
civilekonomutbildning	18		borg	1	
Bidrag till akademiska			universitetet i Stock-		
rektorskonventet i			holm	5 264	
Stockholm	31	1 145	karolinska mediko-		
Gemensamt för universi-			kirurgiska institutet	200	
tet och högskolor ⁴ ...	1 925	1 925	medicinska högskolan i		
			Umeå	1 000	
			tekniska högskolan i		
			Stockholm	4 786	
			Chalmers tekniska		
			högskola	14 418	
			tekniska högskolan i		
			Lund	1 525	40 570
			Totalsumma		321 914

Tabell 4. Nettoutgifter budgetåret 1960/61 i 1 000-tal kronor för avlöningar, inköp av materiel m. m., nyanskaffningar av apparater m. m. samt vissa övriga ändamål vid tekniska högskolan i Stockholm uppdelade på olika anslagstyper.

Kontobeteckning	Nettoutgift för materiel etc.	Nettoutgift för löner
<i>Riksstatsbyggnadsanslag:</i>		
Avlöningar för ordinarie tjänstemän		3 761
Arvoden och särskilda ersättningar		636
Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal		9 341
Rörligt tillägg m. m.		3 050
Materiel	2 254	16 788
Nyanskaffningar av apparater m. m.	1 443	
Inredning och utrustning av nya lokaler	1 366	
Bokinköp och bokbindning	160	
Främjande av ograduerade forskares vetenskapliga verksamhet m. m.	176	10
	5 669	10
<i>Övriga anslag och bidrag:</i>		
Forskningsråd	955 ²	2 940 ¹
Rörelsekonto (uppdragsverksamhet)	1 050 ²	2 652 ¹
Övriga anslag och gåvomedel	1 150 ²	1 380 ¹
	3 255	6 972
Summa	8 924	23 770
Procentuell andel direkta statliga medel	64 %	71 %

¹ Lönekostnaderna beräknade genom att multiplicera en månadslön med tolv.

² Rest då lönekostnaderna enligt 1. dragits från den totala utgiftssumman.

¹ Omfattar även tandläkarinstitutet i Umeå.

² Varav till försöksverksamheten 1 401 tusen kronor.

³ Beräknat anslag. Inkluderar från och med detta budgetår även verksamheten vid statens skogs-forskningsinstitut.

⁴ Rubriken är uppdelad enligt följande:

ersättning åt vissa opponenter vid disputation	150
ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden	880
resestipendier åt lärare m. fl.	155
gästföreläsningar	205
extra utgifter vid universitet och högskolor	535

⁵ Beräknat anslag.

Storleken och tillväxten hos universitetsväsendets ekonomiska förvaltning och dess särdrag föranleder statskontoret att föreslå inrättande både på riksnivå och lokalt av särskilda ekonomisk-administrativa funktioner. På riksnivå bör i det nya universitetskanslersämbetet, som redan nämnts, inrymmas en ekonomisk-administrativ byrå. Denna bör ha motsvarigheter inom de lokala administrationsapparaterna.

Dessa organ skall svara för en ekonomisk-administrativ effektivitetskontroll genom insamling av empiriska data och analys av dessa. De skall dessutom dels bistå lärarna/forskarna i ekonomiska frågor, dels själva ta initiativ till effektiviseringar samt dels som beredningsorgan för petita-myndigheterna kunna ange olika handlingsalternativs ekonomiska konsekvenser samt ekonomiska kriterier för verksamheten överhuvudtaget.

De ekonomisk-administrativa organen måste beredas möjlighet att tillkalla eller internt verkställa utredningar i samregi med å ena sidan den expertis i forsknings- och undervisningsfrågor, som finns att tillgå inom universitets/högskolesystemet och å andra sidan utomstående expertis.

De lokalt arbetande ekonomisk-administrativa sektionerna kommer att närmare behandlas i kapitel 6.

Den ekonomisk-administrativa byrån inom det nya universitetskanslersämbetet skall enligt statskontorets förslag vara indelad i en inköpssektion och en sektion för organisationsfrågor m. m. Den senare sektionen skall, enligt vad som närmare beskrivs nedan, svara för en riksomfattande ekonomisk-administrativ effektivitetskontroll. Den skall ta initiativ till rationaliseringar och tillse, att de tillgängliga resurserna effektivt utnyttjas. Den skall ävenledes utöva konsulterande verksamhet inom sitt arbetsfält samt ha ett ansvar för personaladministration och personalutbildning.

Enligt vad som tidigare framhållits talar otvetydiga skäl för en samordning av utrustningsnämnden för universitet och högskolor med det nya universitetskanslersämbetet. Utrustningsnämnden skall enligt förslaget bli en kommitté tillhörig universitetskanslersämbetet och kallad utrustningskommittén. Inköpssektionen skall dels fungera som kansli åt utrustningskommittén, dels ha vissa självständiga uppgifter.

Sektionen för organisationsfrågor m. m. skall vara ett organ för ekonomisk planering och analys — delvis kan dess verksamhet beskrivas som ekonomisk driftkontroll. Sektionen skall inom sitt område för universitetskanslersämbetets räkning utarbeta direktiv, rekommendationer och förslag till de lokala administrativa myndigheterna. Dessutom skall sektionen vara ett beredningsorgan åt kanslerskollegiet och fakultetsberedningarna i planeringen och petitaarbetet. Vid sidan av fakulteternas anslagsäskanden kommer i regel anslagsäskanden avgivna av de enskilda läroanstalternas centrala administration att remitteras från kanslerskollegiet till universitetskanslersämbetet och blir då föremål för behandling inom denna sektion. Sektionen skall bereda universitetskanslersämbetets

egna petitaframställningar. Sektionen skall slutligen även utöva en konsulterande verksamhet i ekonomiska och organisatoriska frågor.

Arbetet i sektionen skall inte syfta till en detaljreglering av verksamheten i universitetsväsendets enheter. I första hand skall sektionen enbart ställa sitt organisationskunnande till förfogande för alla grenar inom universitetsväsendet. Detta skall då ske inom ramen för universitetskanslersämbetets allmänna uppdrag att ha tillsynen över de underställda myndigheterna.

Enligt statskontorets mening skall sektionens verksamhet främst komma att beröra de nya enheter, som kommer att inrättas inom universitetsväsendet. Sektionen kan med andra ord väntas fungera som centralorgan för den lokala administrationens befattning med utbyggnad av befintliga och nya institutioner.

Särskilt bör framhållas vikten av att byggnadsplaneringen och den därmed sammanhängande utrustningsplaneringen görs i intim samverkan mellan dels lokala myndigheter och de riksomfattande planerande och administrativa organen, dels universitetskanslersämbetet och andra centrala myndigheter som t. ex. byggnadsstyrelsen.

Sektionen skall vidare ha till uppgift att följa upp arbetsrutiner inom universitets- och högskoleadministrationen samt verka för arbetsförenkling, kostnads-sänkning och rationalisering. Sektionen bör därvid särskilt anlitas för att utarbeta enhetliga lösningar för alla universitet och högskolor. I sin strävan efter att förenkla arbetsrutinerna inom universitets- och högskolesystemet bör sektionen ägna stor uppmärksamhet åt kontorstekniska frågor. Ett område i anknytning härtill, som måste stå i förgrunden för sektionens arbete, är informationsgivandet och kommunikationsvägarna såväl inom varje läroanstalt som mellan dessa, ävenså mellan dessa och överordnade organ respektive externa organ.

Viss del av sektionens verksamhet skall som nämnts ha karaktär av ekonomisk driftkontroll. Sektionen bör således bl. a. försöka kartlägga och analysera, hur utfallet av genomförda åtgärder förhåller sig till statsmakternas intentioner och kanslerskollegiets och fakultetsberedningarnas planer. Sektionen skall med andra ord så vitt möjligt försöka bedöma exempelvis varför ett projekt av något slag blev dyrare att genomföra än beräknat, varför en anläggning inte utnyttjas i den utsträckning man avsett, varför personalen på en enhet efter en kort tid, i motsats till vad som var förutskickat, måste kraftigt ökas.

Sektionen fordrar för sin verksamhet tillgång till en mängd informationer angående universitetens och högskolornas verksamhet. Sektionen förutsätts därför insamla och bearbeta ekonomisk statistik. Primärmaterialet till denna skall dels inflyta kontinuerligt i form av periodiska rapporter från läroanstalternas administrativa ledning, dels införskaffas särskilt för speciella ändamål. Sektionen skall även ha möjlighet att genom studier på platsen inhämta den information, den är i behov av.

Sist skall här beröras, hur det avsetts att man bör förfara med ett par ärenden av ekonomisk natur, som för närvarande handläggs inom universitetskanslersämbetet.

Till de ekonomiska frågor, som åvilar kanslern att utreda, avgöra eller yttra sig i, hör ärenden angående köp, försäljning eller byte av läroanstalts fasta egendom och andra ärenden av samma slag, behandlade i de nuvarande universitetsstatuterna, 73 och 74 §§. Dessa ärenden skall beredas av sektionen för organisationsfrågor m. m., vilken beträffande de juridiska problemställningarna och följdverkningarna skall samråda med den juridiska expertisen inom kanslibyrån.

Fördelningen av beviljade anslag sker nu beträffande vissa anslag eller anslagsposter hos Kungl. Maj:t, beträffande andra hos universitetskanslersämbetet/överstyrelsen och beträffande ytterligare andra hos den enskilda läroanstalten. För närvarande beslutar kanslern om fördelning av följande anslag: icke-ordinarie-posterna under avlöningsanslaget, materielanslaget och anslaget till nyanskaffning av apparater m. m., del av anslaget till extra utgifter samt reservfonderna vid Uppsala och Lunds universitet, anslaget till gästföreläsare, licentiand- och doktorandstipendier, ersättning åt fakultetsopponent och resestipendier åt ordinarie lärare. Förslag till fördelning upprättas vid läroanstalten och »godkänns» av universitetskanslersämbetet respektive överstyrelsen.

Det är statskontorets mening, att med den förstärkning och omorganisation av den lokala administrationen, som här föreslås, i princip ingen anslagsfördelning skall behöva äga rum i det nya universitetskanslersämbetet. I vissa fall kan det emellertid finnas ändamålsenligt med »riksomfattande» anslag givna till universitetskanslersämbetet att fördela. Denna fördelning bör då beredas antingen av ekonomisk-administrativa byrån eller akademiska byrån. Förmodligen bör härvid i regel alla ärenden, som inte gäller direkta undervisningskostnader, med fördel hänföras till den ekonomisk-administrativa byrån. Rörande formerna för anslagsäskande och fördelning av anslag se även bilaga 3.

Inköpssektionens inrättande är betingat av att enligt förslaget dels den nuvarande utrustningsnämnden samordnas med universitetskanslersämbetet, dels inköpsfunktionen vid de lokala läroanstalterna omorganiseras och centraliseras.

Statskontoret har, enligt vad som tidigare framhållits, funnit det betydelsefullt att inordna utrustningsnämnden, i förslaget omdöpt till utrustningskommittén, och dess kansli i det nya universitetskanslersämbetet.

Utrustningsnämnden disponerar för närvarande över 63,7 miljoner kronor. För budgetåret 1962/63 tillkommer ytterligare ett beräknat anslag på 15 miljoner kronor. Nämndens omsättning beräknas till cirka 21 miljoner kronor för budgetåret 1961/62.

Departementschefen föreslår för de universitet och högskolor, som sorterar under universitetskanslern och överstyrelsen, ett sammanlagt materielanslag på 18,3 miljoner kronor och ett apparatanslag på 5,6 miljoner kronor för budgetåret 1962/63. Till detta kommer att universiteten och högskolorna företar inköp för forskningsrådsmedel och stora bidrag från bl. a. enskilda stiftelser, industrier, halvstatliga institut samt från utländska anslagsgivare.

Det är statskontorets mening, att utrustningsuppdrag rörande ny- eller tillbyggda samt renoverade institutionslokaler främst skall läggas på utrustnings-

kommittén. Denna bör alltså bedöma storleken av och skriva petita för hela anslaget för inredning och utrustning av ifrågavarande lokaler. Vissa äskanden och upphandlingar måste dock ske i samråd med annan berörd myndighet, t. ex. vid utrustning av undervisningssjukhusen. Detta bör i så fall framgå av Kungl. Maj:ts uppdrag. De nu existerande utrustningsuppdrag, som lämnats till lokala instanser, bör slutföras under bestående arbetsformer men inga nya uppdrag bör i fortsättningen läggas utanför utrustningskommittén. Handläggningen av vissa utrustningsuppdrag bör av utrustningskommittén kunna delegeras till läroanstalternas administrativa ledning.

Universitetskanslersämbetets inköpssektion skall verkställa de inköp, som för-
anleds av utrustningskommitténs av Kungl. Maj:t godkända förslag. Dessa inköp skall göras med medel som ställs *direkt* till sektionens förfogande. För närvarande disponeras medlen av utrustningsnämnden men måste rekvireras från universiteten och högskolorna. Denna omgång synes vara onödig.

Det är av avgörande betydelse för inköpssektionens verksamhet att den har god betalningsberedskap. Stora kostnadssänkningar kan uppnås om betalningsvillkoren kan utformas så att betalning sker per 10 dagar i stället för 1 månad kassa. Utrustningsnämnden har lyckats erhålla ända upp till 9 procent rabatt genom en sådan förkortning av betalningsterminen.

Eftersom den lokala inköpsverksamheten enligt det här framlagda förslaget skall uppgöras och förstärkas, torde det vara möjligt för universitetskanslersämbetets inköpssektion att ibland delegera inköpsdelen inom ett utrustningsuppdrag till de enskilda läroanstalterna.

I inköpssektionens redovisning bör anslagen uppspaltas i ett konto per uppdrag med de underrubriker som befinns vara nödvändiga. Utrustningsnämnden använder nu nio underrubriker. Uppdelningen sker bl. a. i sak samt i forsknings- och undervisningsbehov.

Inköpssektionens verksamhet bör för att bli rationell och affärsmässig omfatta:

- 1) bedömning och kostnadsberäkning av de reella behoven,
- 2) förhandlingar om leveransavtal och/eller införskaffande av anbud samt i samband därmed en allmän penetrering av marknaden,
- 3) granskning av avtal och anbud,
- 4) samordning och tidsbestämning av leveranser,
- 5) kontroll av leveransen — genom leveransmottagarens attest samt utanordning av likvid för den levererade varan. Utbetalning och journalbokföring ombesörjs av universitetskanslersämbetets kassaverksamhet inom kansli-
byrån,
- 6) bevakning av att inköpskontraktens villkor uppfylls, bl. a. genom att betalning sker inom fastställd tid,

- 7) kontobokföring och inköpsregistrering på varuslag, leverantör och läroanstalt,
- 8) uppföljning av priser och upprättande av inköpsstatistik och
- 9) lagring av övrig information (kataloger, priskuranter, etc.).

I sin verksamhet kommer inköpssektionen att tillägna sig en stor marknadskännedom och högt uppdriven inköpsteknik. Varukännedomen kommer att bli betydande och omfatta ett omfångsrikt register på artiklar — allt från halvfast inredning till rena förbrukningsartiklar.

Denna erfarenhet bör av sektionen ställas till förfogande för de enskilda läroanstalterna. Genom att dessa senares inköpsorganisation också centraliseras bör en intim kontakt kunna upprättas mellan dem och inköpssektionen på kanslernivån.

Inköpssektionen bör i den omfattning det befinns lämpligt förhandla även för de enskilda läroanstalterna och upprätta inköpskontrakt, i vilka dessa inkluderas. Härvid bör medtas läroanstalternas inköp för såväl direkta statliga medel som för forskningsrådsmedel och andra medel, som kan bli ställda till förfogande. Den centrala upphandlingstekniken bör utvecklas genom upprättande av avropsavtal och dylikt.

En hel del lokala inköp kan således samordnas med den centrala inköpssektionens inköp. På så sätt blir det möjligt för de enskilda läroanstalterna att utnyttja de rabatter, som inköpssektionen arbetat upp. Speciellt gäller detta vid inköp av dyrbarare instrument och apparatur.

Statskontoret har funnit det både opraktiskt och ogenomförbart att uppdraga några kostnadsgränser för arbetsfördelningen mellan den enskilda läroanstaltens inköpsverksamhet och inköpssektionens. Genom ett intimt samarbete mellan inköbspersonal på de olika nivåerna kan det bli möjligt att bedöma från fall till fall hur inköpet praktiskt bäst ordnas och vilket organ som affärsmässigt bäst kan genomföra upphandlingen. Vissa regler kommer efter en tid att kunna utvecklas ur praxis.

Den rådgivning i inköpsfrågor, som nu tillhandahålls av riksrevisionsverket, kan vad beträffar universitet och högskolor i huvudsak överflyttas till den föreslagna inköpssektionen. Sektionen avses dock etablera nära kontakt med såväl riksrevisionsverket som olika centrala inköpsorgan på andra områden.

Informationen till den enskilda läroanstalten bör inte enbart ges på dess initiativ utan bedrivs som en kontinuerlig verksamhet. På motsvarande sätt bör läroanstalten till den centrala inköpssektionen självmant meddela sina erfarenheter.

I sektionens rådgivande verksamhet inkluderas även tillhandahållande av data för universitets- och högskolesystemets hela planerande verksamhet. Bl. a. detta har motiverat inköpssektionens organisatoriska sammankopplande med sektionen för organisationsfrågor m. m.

Inköpssektionen måste även den ha en tämligen omfattande datainsamling och registrering. För att möjliggöra en bedömning av om utrustningen utnyttjas

rationellt måste sektionen ha kännedom om åtminstone den dyrbarare utrustningens placering, ålder och dylikt. I samråd med berörda parter skall sektionen kunna föranstalta om försäljning eller förflyttning av överskottsmateriel från en läroanstalt till en annan eller från en institution till en annan.

I sitt arbete kommer inköpssektionen även att syssla med förrådshållnings- och egentillverkningsproblem. Dessa bör lösas i samarbete med sektionen för organisationsfrågor m. m.

575. Kanslibyrån

Denna byrå föreslås indelad i två sektioner — juridiska sektionen och kansliet.

Den juridiska sektionen skall handlägga de ärenden av juridisk-formell karaktär, som ansetts böra ombesörjas av universitetens och högskolornas centrala administrativa organ.

Ett särskilt organ bör finnas, som ombesörjer universitetskanslersämbetets kansligöromål samt kassa- och bokföringsverksamhet. Då det vidare måste anses orationellt att låta kanslerskollegiet och fakultetsberedningarna och till dem hörande organ samt forskningsråden ha särskilda organisationer för sådana rutinuppgifter, föreslås att ett samgående härvidlag etableras med universitetskanslersämbetet.

Den *juridiska sektionen* föreslås i stort få handlägga de till det nuvarande universitetskanslersämbetet och överstyrelsen för de tekniska högskolorna samt styrelsen för farmaceutiska institutet hörande uppgifter, som dels icke ansetts böra överflyttas på universitetens och högskolornas lokala ledning eller på andra organ, dels i den nya organisationen icke främst kommer att åligga akademiska byrån eller ekonomisk-administrativa byrån.

Enligt statskontorets uppfattning bör den allmänna målsättningen vara att administrativ juridisk prövning av ett ärende — om inte särskilda skäl talar däremot — bör begränsas till så få myndigheter som möjligt och när avgörandet inte ligger hos Kungl. Maj:t endast fullgöras i *en* instans. En strävan har därför varit att låta avgörandet ske lokalt i alla de ärenden, där icke oundgängligen avgörandet anses böra ligga hos ett organ, som är helt avskilt från lokala värderingar och intressen. Genom förslaget förstärks läroanstalternas ledning och skapas lokalt ökade administrativa resurser. I praktiken blir enligt förslaget universitetens och högskolornas lokala ledning närmast att likna vid moderna statliga ämbetsverks. Den lokala administrationen kommer att vara gemensam för flera läroanstalter. Dessa förhållanden utgör starka motiv för en långtgående decentralisering till universitetsnivå av juridisk-administrativa ärenden. Genom den föreslagna decentraliseringen i arbetsfördelningen mellan organisationens enheter kan uppoffringar tänkas behöva ske i fråga om likformigheten i den administrativa behandlingen av vissa ärenden. Dessa uppoffringar kan emellertid förutses bli av obetydlig omfattning, dels på grund av universitetskanslersämbetets möjligheter att utfärda föreskrifter för underställda myndig-

heters handlande, dels på grund av att samråd av nödvändighet kommer att uppstå mellan de berörda myndigheterna.

En decentralisering har ansetts rimlig med beaktande av att en allmän besvärsmätt skall finnas i fråga om de lokala organens beslut. Det föreslagna universitetskanslersämbetet kan väntas i högre grad än nuvarande motsvarighet få uppgifter som besvärsmättighet vid genomförande av den föreslagna decentraliseringen.

Av det sagda följer sålunda att den föreslagna juridiska sektionen vid sidan av ett fåtal ärenden, där universitetskanslersämbetets medverkan regelmässigt förutsätts, kommer att ha sina uppgifter i behandlingen av mer eller mindre unika ärenden, såsom ärenden rörande föreskrifter för underställda myndigheter eller besvärssärenden. Följande tre huvudgrupper av ärenden skall behandlas inom sektionen:

- a) vissa personaladministrativa ärenden m. m.,
- b) juridisk-konsultativa uppgifter och
- c) övriga uppgifter.

Till gruppen »a) vissa personaladministrativa ärenden m. m.» hänförs de ärenden, i vilka det nuvarande universitetskanslersämbetet avger yttrande till Kungl. Maj:t, och vissa ärenden, i vilka universitetskanslersämbetet skall fatta beslut. Därtill kommer de dispensärenden, som ej skall handläggas inom den akademiska byrån. En gränsdragning mellan den akademiska byråns och kanslibyråns arbetsfält för dessa och motsvarande ärenden kan knappast ske i denna rapport med en tillräckligt realistisk bedömning. I fråga om dispensärendena kan man dock allmänt förutsätta, att de dispensframställningar, som gäller fordringar på befattningshavare, lämpligen bör hänföras till kanslibyrån.

Universitetskanslersämbetet skall avge yttrande i ärenden avseende ordinarie lärare (professor, laborator — motsvarande — och universitetslektor), nämligen vad gäller tillsättning, entledigande, rätt att kvarstå i tjänst, tjänsteförning (uppdrag) och tjänstledighet under längre tid än 6 månader.

Statskontoret finner för sin del intet hinder mot att behandlingen av dessa ärenden i den föreslagna organisationen decentraliseras.

Statskontoret har emellertid med hänsyn till den utomordentliga vikt, man inom universitetsvärlden tillmäter dessa ärenden, icke önskat påyrka en förändring, som kunde uppfattas som en sänkning av de stränga kraven på det administrativa förfarandet.

Universitetskanslersämbetet skall vidare besluta i ärenden rörande utseende av fler än tre sakkunniga och av specialsakkunnig och i besvärssärenden i samma utsträckning som stadgas i de nuvarande universitetsstatuterna, 167 §. Dessa ärenden bör behandlas inom den juridiska sektionen.

Den juridiska sektionen skall allmänt ställa sin juridiska sakkunskap till förfogande inte endast för universitetskanslersämbetets övriga byråer utan även

för läroanstalterna. Till den del universitetskanslersämbetet i framtiden skall handlägga ärenden rörande köp och försäljning av fast egendom eller större ombyggnadsarbeten eller rörande donationer (d. v. s. universitetsstatuterna, 73 och 74 §§), skall dessa handläggas av den ekonomisk-administrativa byrån, vilken emellertid i den utsträckning så erfordras bör konsultera den juridiska sektionen.

De »övriga uppgifter», som sektionen skall ombesörja, är exempelvis att bereda remissutlåtanden, som inte närmast bör beredas inom någon av de övriga byråerna. Vidare avses sektionen ta del i behandlingen av ärenden, som rör utfärdande av sådana instruktioner och andra föreskrifter, som finnas erforderliga för reglering av universitetens och högskolornas verksamhet och förvaltning.

Vad ovan sagts om den juridiska sektionens arbetsuppgifter innebär att statskontoret anser, att ett stort antal personaladministrativa ärenden, som nu ombesörjs av kanslern/överstyrelsen, i stället bör handläggas och avgöras av respektive läroanstalts ledning. Här nedan följer en uppräknig av ärenden, som föreslås decentraliserade.

- 1) Beviljande av annan ledighet än ferier eller semester för
 - a) innehavare av tjänst å löneplan B eller i lönegrad 25 eller högre å löneplan A under högst 6 månader,
 - b) innehavare av tjänst i någon av lönegrader 19—24 å löneplan A under längre tid än 3 månader.
- 2) Inrättande av extra ordinarie befattning, tillsättning av ordinarie och extra ordinarie tjänster i lönegraderna 19—23 å löneplan A och vissa tjänster i lönegrad 19 eller högre å löneplan A.
- 3) Tillsättning, entledigande och tjänstledighet längre tid än 30 dagar beträffande speciallärare.
- 4) Förordnande av vikarie, där kanslern/överstyrelsen nu äger besluta.
- 5) Tillsättning, entledigande, partiell tjänstebefrielse(sabbatstermin), tjänstefrihet längre tid än 6 månader samt tjänsteförening avseende forskardocent.
- 6) Beslut rörande docentförordnande (docentkompetens).
- 7) Förordnande å e. o. docenttjänst under längre tid än 6 år.
- 8) Partiell tjänstebefrielse för e. o. docent (sabbatstermin).
- 9) Rätt att vara bosatt utom universitetsorten.
- 10) Disciplinärenden.

Universitetskanslersämbetets *kansli* bör, som ovan antytts, även fungera som en för kanslerskollegiet, fakultetsberedningarna, forskningsråden, m. fl. organ gemensam förvaltningsorganisation, innefattande gemensam kassaverksamhet, gemensam bokföring och registrering samt gemensamt arkiv. Vidare bör till

kansliet höra biträdespersonal, expeditionsvaktspersonal, telefonväxel och skrivcentral, som skall betjäna de ovannämnda centrala organen gemensamt. Således bör den biträdande personal, som regelmässigt utnyttjas av mer än en byrå, föras till kansliet. Att handlägga dessa organs personal- och lönefrågor samt frågor avseende reseersättningar skall ankomma på kansliet. Kanslerskollegiet, fakultetsberedningarna och forskningsråden skall emellertid själva disponera över egna anslagsposter och själva anställa den personal, som erfordras för deras verksamhet.

För att ett samgående i fråga om kansli skall vara möjligt, fordras, att de nämnda organen har lokaler i samma fastighet. Här förutsätts att så blir fallet.

6. De lokala organen inom universitetsväsendet

61. De befintliga lokala organen och deras nuvarande organisation

611. De befintliga lokala organen

De nuvarande läroanstalterna på den högre undervisningens och forskningens område utgörs av universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm. karolinska mediko-kirurgiska institutet, medicinska högskolan i Umeå, tandläkarhögskolorna i Stockholm (inklusive tandläkarinstitutet i Umeå) och Malmö, farmaceutiska institutet, tekniska högskolan i Stockholm, Chalmers tekniska högskola, Lunds tekniska högskola, handelshögskolan i Göteborg, lantbrukshögskolan, veterinärhögskolan och skogshögskolan samt handelshögskolan i Stockholm.

Ett flertal lokala organ av betydelse för läroanstalterna finns inrättade vid sidan av de egentliga universitets- och högskoleorganisationerna. Som exempel på sådana organ kan nämnas organisationskommittéerna för medicinska högskolan i Umeå respektive för tekniska högskolan i Lund, det akademiska rektorskonventet i Stockholm, naturvetenskapliga samordningskommittén i Göteborg, programkommittén för Stockholms universitets blivande anläggningar i Frescati samt statsstipendienämnderna i Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm.

612. Universiteten

Universitetens interna styrelseorgan är det större konsistoriet, det mindre konsistoriet, drätselnämnden, rektorsämbetet och den akademiska församlingen. Dessa organ har främst förvaltningsuppgifter, medan uppgifter i samband med universitetens egentliga verksamhet, forskning och utbildning, åligger fakulteterna och institutionerna. Bestämmelser om de nämnda organens verksamhet återfinns i universitetsstatuterna, regleringsbrev och andra föreskrifter.

Det *större konsistoriet* består av rektor som ordförande, prorektor och fakulteternas (sektionernas) dekaner samt därutöver av ett visst antal ledamöter, dels valda, dels ledamöter, som inträder efter fullmaktsålder. Det större konsistoriet skall ha allmän tillsyn och vård i fråga om universitetets vetenskapliga, administrativa och ekonomiska angelägenheter, behandla frågor om anslag av statsmedel till universitetet, behandla förslag till instruktioner och andra föreskrifter rörande den vid universitetet bedrivna verksamheten, avge remissyttranden, förvalta och utdela stipendier samt utse sakkunniga för bedömning av sökande till ledigförklarade professors- och laboratorsbefattningar.

Det *mindre konsistoriet* består av rektor som ordförande, prorektor och dekanerna. Det mindre konsistoriet skall fungera som beredningsorgan åt det större konsistoriet beträffande universitetets anslagsäskanden. Enligt statuterna skall det vidare ha tillsyn över den akademiska undervisningen och examinationen samt lärarnas och de studerandes förhållande, i vad som hör till studierna, samt handlägga alla sådana ärenden, beträffande vilka det icke är stadgat att de tillhör annan myndighet.

Det mindre konsistoriet tillsätter de flesta ordinarie och icke-ordinarie tjänsterna i högst lönegrad A 18 liksom även e. o. docenttjänster, biträdande lärartjänster och forskarassistenttjänster. I fråga om högre tjänster, bortsett från professors- och laboratorsbefattningar, avger det mindre konsistoriet förslag. Det har vidare till uppgift att avgöra eller förberedelsevis behandla tjänstledighetsansökningar från samtliga anställda tjänstemän vid universitetet samt att förordna respektive föreslå vikarier.

I den utsträckning som kan anses lämpligt kan det mindre konsistoriet uppdra åt rektor, särskild nämnd, överbibliotekarien, akademisekreteraren eller annan särskild tjänsteman att fatta beslut på konsistoriets vägnar.

Drätselnämnden består av rektor som ordförande, prorektor, akademiräntmästare samt vid universiteten i Uppsala, Lund och Stockholm av tre övriga ledamöter, som utses genom val av den akademiska församlingen. Vid Göteborgs universitet är de övriga ledamöterna fyra, av vilka två utses genom val av den akademiska församlingen och två väljs av stadsfullmäktige i Göteborg.

På förslag av drätselnämnden kan kanslern bemyndiga nämnden att utse högst två därtill villiga personer utanför universitetet, vilka besitter stor erfarenhet och insikt rörande ekonomiska spörsmål, att under viss tid eller för vissa ärenden såsom rådgivande delta i behandlingen av särskilt betydelsefulla frågor.

Drätselnämnden skall leda och övervaka den ekonomiska förvaltningen vid universitetet. På nämnden ankommer bl. a. att utanordna löner och anslag, granska räkningar och redovisningar, handha förvaltningen av universitetets fonder, vaka över att universitetets fastigheter och byggnader väl vårdas och brukas, besluta om reparationer och mindre ombyggnadsarbeten, ansvara för arrende- och hyresärenden samt tillse att inventarieförteckningar förs över universitetets lösa egendom. Nämnden är ansvarig för universitetets kassarörelse och bokföring.

Drätselnämnden utarbetar vidare förslag rörande fördelning av anslag till avlöningar åt icke-ordinarie personal samt fördelning av materielanslag och anslag till nyanskaffning av apparater. Nämnden avger även förslag rörande anslag ur reservfonden eller riksstatsanslaget till Extra utgifter. Nämnden kan även avge förslag till och efter kanslerns bemyndigande själv utfärda särskilda föreskrifter rörande institutionernas förvaltning.

Rektor väljs för tre år i sänder av den akademiska församlingen. Valbar är endast professor.

Rektor skall utöva den närmaste vården och tillsynen i fråga om allt, som rör universitetet. Särskilt åligger det honom att vaka över att undervisningen och examinationen vederbörligen handhas, att universitetets egendom behörigen vårdas, att lärare och övriga tjänstemän noggrant uppfyller sina åligganden samt att konsistoriernas, drätselnämndens och rektors egna i behörig ordning fattade beslut befordras till verkställighet.

Rektor skall besluta rörande tjänstemans placering och uppflyttning i löneklass samt äger låta inventera universitetets kassor och samlingar. Rektor representerar universitetet utåt i olika sammanhang.

Den akademiska församlingen utgörs av rektor som ordförande samt av samtliga vid universitetet anställda ordinarie lärare, vilka äger säte och stämma i fakultet eller sektion. Den akademiska församlingens uppgift är att förrätta val av rektor, prorektor samt ledamöter i drätselnämnden.

Den centrala universitetsförvaltningen är uppdelad i två huvudavdelningar, en kameral- och en kansliavdelning. Den kamerala avdelningen, *drätselverket*, förestås av räntmästaren som chef. Närmast under rektor är akademisekreteraren chef för *kansliet*. Dessa båda cheftjänster tillsätts av Kungl. Maj:t efter förslag från universitetet och yttrande av kanslern för rikets universitet.

För forskningen, undervisningen och examinationen i särskilda ämnen finns sex *fakulteter*, nämligen den teologiska, den juridiska, den medicinska, den humanistiska, den matematisk-naturvetenskapliga och den ekonomiska. Den humanistiska fakulteten är för handläggning av vissa göromål delad i två sektioner, den historisk-filosofiska och den språkvetenskapliga.

Varje fakultet och sektion består av samtliga till densamma hörande professorer, laboratorer och med laboratorer i lönehänseende jämställda ordinarie lärare.

Varje odelad fakultet och varje sektion utser genom val en dekanus att som ordförande leda arbetet. Dekanus vid fakultet delad på sektioner är den till fullmaktsåldern äldste av sektionsdekanerna.

Varje fakultet och sektion skall upprätthålla och främja forskningen, undervisningen och examinationen inom sitt område. Så snart anledning därtill föreligger, skall fakulteten eller sektionen vidta eller hos vederbörande myndighet föreslå de åtgärder, som kan vara påkallade eller eljest lämpliga, särskilt i fråga om undervisningens och examinationens anordnande, upprättande av studieplaner samt bedömande av disputationssprov.

Fakulteternas (sektionernas) uppgifter kan sammanfattas i fyra huvudgrupper, nämligen dels fördelningsärenden (att mellan fakultetens ämnen, institutioner eller forskare fördela åt fakulteten gemensamt anförtrödda medel eller tjänster), dels vetenskapliga bedömningsärenden (exempelvis upprättande av förslag till sakkunniga, förslag till lediga lärarbefattningar, förslag till vikariatsförordnanden på sådana befattningar samt betygsättning av avhandlingar), dels ärenden rörande utbildningens innehåll och organisation, dels planläggning (som främst kommer till synes i fakulteternas årliga förslag till anslagsäskanden).

Oberoende av fakultetstillhörighet kan lärare, som företräder närbesläktade vetenskaper, sammanföras till en *ämnesgrupp* med uppgift att handlägga sådana till dessa vetenskaper anknyttande ärenden, vilka enligt gällande föreskrifter och särskilda beslut hänvisas till gruppen.

Inom varje odelad fakultet och varje sektion skall finnas en *undervisningsnämnd* med uppgift att bereda ärenden om undervisningens planmässiga ordnande, granska studieplaner och studiehandböcker samt framlägga förslag i dessa och liknande frågor.

Fakulteterna kan utse särskilda berednings- och arbetsutskott, exempelvis fakultetsnämnd och petitakommitté.

Till den ekonomiska fakulteten vid Lunds universitet har knutits ett *fakultetsråd*. Rådet består av 5—7 ledamöter, utsedda av Kungl. Maj:t. Rådet skall bl. a. ägna uppmärksamhet åt att utbildningen utformas på ett för näringslivet och den allmänna förvaltningen ändamålsenligt sätt.

Den egentliga universitetsverksamheten, forskning och utbildning, bedrivs vid *institutionerna*. Föreståndare för vetenskaplig institution (prefekt) är professor, till vilkens ämnesområde institutionen hör. Finns i ämnet mer än en professor, ankommer det på kanslern att utse en av dem till föreståndare eller att mellan dem fördela de till föreståndarskapet hörande göromålen. Finns ej professor i ämnet, utövas föreståndarskapet av vederbörande laborator (mot- svarande).

Är två eller flera institutioner inrymda inom samma byggnad, eller utnyttjar de gemensamt vissa lokaler eller viss personal, skall kanslern förordna en av föreståndarna att efter samråd med övriga berörda föreståndare handha de gemensamma angelägenheterna.

613. Karolinska mediko-kirurgiska institutet

För karolinska institutet gäller särskilda stadgar från år 1916. Dessa har ändrats på ett stort antal punkter. Förslag till nya stadgar har underställts Kungl. Maj:t för fastställelse. Genom kungl. brev år 1956 har stadgats vissa provisoriska bestämmelser att gälla tills vidare. Institutets styrelse och förvaltning handhas av dess lärarkollegium, dess kollegie- och förvaltningsnämnder samt dess rektor.

Lärarkollegiet består av institutets samtliga professorer. Lärarkollegiet har vissa funktioner, som vid universiteten utövas av den akademiska församlingen (val av rektor och vissa ledamöter av förvaltningsnämnden). Kollegiet utövar dessutom de funktioner, som vid universiteten tillkommer de större konsistorierna. Såsom det mindre konsistoriet vid ett universitet åligger det kollegiet att vaka över att undervisningen och examinationen vederbörligen upprätthålls samt över lärarnas och de studerandes förhållande i vad som hör till studierna. I funktionen som medicinsk fakultet har kollegiet i stort sett samma uppgifter som åvilar fakulteterna vid universiteten.

För beredning av ärenden rörande utbildningens innehåll och organisation finns en *undervisningsnämnd*, vars arbete (till skillnad från universitetens undervisningsnämnder) leds av en *studierektor*.

Kollegienämnden består av rektor som ordförande, dess dekanus (vicerektor) samt tre professorer, valda av lärarkollegiet.

Kollegienämnden är delvis ett beredningsorgan åt lärarkollegiet för ärenden, som icke är av ekonomisk natur. Nämnden har vidare att handlägga personaladministrativa ärenden i stort sett i samma omfattning som det mindre konsistoriet vid ett universitet.

I praktiken har collegienämndens ställning ändrats, sedan lärarkollegiet från och med den 1 januari 1957 inrättat en s. k. *förstärkt collegienämnd*.

Kollegienämndens personaladministrativa ärenden avgörs sålunda nu i stor utsträckning av rektor, medan den förstärkta nämndens uppgifter närmast är att jämföra med sådana som åvilar ett mindre konsistorium. Den förstärkta collegienämnden utgörs av rektor som ordförande, dekanus, åtta övriga professorer samt två laboratorer.

Förvaltningsnämnden består av rektor som ordförande, dekanus samt två professorer, valda av lärarkollegiet. Förvaltningsnämndens uppgifter är väsentligen desamma som universitetens drätsel-nämnds.

Rektor väljs av lärarkollegiet för en tid av tre år i sänder. Rektors åligganden m. m. är i huvudsak desamma som gäller för universitetsrektorerna.

614. *Medicinska högskolan i Umeå*

Medicinska högskolan i Umeå är en fristående medicinsk läroanstalt, ännu icke fullt utbyggd.

Den omedelbara ledningen handhas tills vidare av en särskild *organisationskommitté*, som i stort sett fullgör konsistoriernas och drätsel-nämndens uppgifter vid ett universitet.

Fakultetsfunktionerna utövas av *lärarkollegiet*, vilket har samma sammansättning som universitetsfakulteterna.

615. *Tandläkarhögskolorna*

De enskilda tandläkarhögskolornas styrelse och förvaltning handhas i första hand av rektor, lärarkollegium, collegienämnd och förvaltningsnämnd.

Lärarkollegiet består av respektive högskolas professorer samt de laboratorer, som självständigt företräder vissa läroämnen. I kollegiet ingår också representeranter för de medicinska läroämnen, vilka ingår i tandläkarutbildningen. Lärarkollegiet skall bl. a. övervaka undervisningen, väcka förslag rörande högskolans verksamhet, avge yttranden i viktigare frågor, utse sakkunniga, bedöma disputationsavhandlingar och meddela tandläkarexamen.

För beredning av ärenden rörande undervisningens innehåll och organisation finns en *undervisningsnämnd*.

Kollegienämnden består av högskolans rektor som ordförande samt minst två, högst fyra ledamöter av lärarkollegiet. Kollegienämndens uppgifter motsvarar i stort sett de mindre konsistoriernas.

Vid tandläkarhögskolan i Stockholm finns två kollegienämnder, varav en särskild för tandläkarinstitutet i Umeå. Ordförande i sistnämnda nämnd är institutets *föreståndare*.

Förvaltningsnämnden består av rektor som ordförande, två ledamöter av lärarkollegiet, vilka tillika är lärare vid högskolan, samt högskolans intendent. Förvaltningsnämndens uppgifter är i allt väsentligt de som åvilar en drätselråd vid universiteten.

Rektor utses av lärarkollegiet för en tid av tre år i sänder. Rektors ställning och förmåner motsvarar i allt väsentligt rektorernas vid universiteten och karolinska institutet.

616. *Farmaceutiska institutet*

Farmaceutiska institutets *styrelse* består av sex ledamöter, av vilka ordföranden och två andra ledamöter utses av Kungl. Maj:t och en av apotekarsocietetsens direktion. Styrelsens huvudsakliga arbetsuppgifter motsvaras på universitetssidan av uppgifter, som ankommer dels på kanslern, dels på de större konsistorierna, dels på de mindre konsistorierna. Styrelsen företräder institutet inför Kungl. Maj:t.

Lärarkollegiet består av rektor som ordförande, institutets professorer, lektorn i botanik, institutets laboratorer samt specialläraren i social- och rättsfarmaci. På kollegiet ankommer bl. a. att ha allmän tillsyn och vård om institutets angelägenheter, att upprätta förslag om instruktioner m. m. rörande institutets verksamhet, att föreslå studieplaner, att upprätta förslag till anslagsäskanden, att besluta om timordning för undervisningen och att utfärda examina.

Rektor förordnas av Kungl. Maj:t på en tid av högst tre år i sänder.

617. *Tekniska högskolorna*

De beslutande organen vid de tekniska högskolorna (bortsett från Lunds tekniska högskola, där den omedelbara ledningen handhas av en särskild organisationskommitté) är lärarkollegiet, kollegienämnden, rektor och avdelningskollegierna. Beträffande Chalmers tekniska högskola finns i högskolestadgarna särskilda bestämmelser rörande lokalstyrelse.

Lärarkollegiet utgörs av högskolans samtliga professorer med rektor som ordförande. Kollegiets uppgifter motsvarar flera av universitetsorganens, nämligen den akademiska församlingens, det större konsistoriets och fakulteternas.

Kollegienämnden består av högskolans rektor som ordförande, prorektor samt avdelningarnas föreståndare. Nämnden avgör bl. a. vissa personaladministrativa

ärenden, avlåter högskolans petita samt föreslår fördelning av vissa anslag. Vissa av nämndens uppgifter motsvarar en fakultets.

Rektor väljs för fyra år i sänder av lärarkollegiet. Rektors funktioner vid teknisk högskola motsvaras av både rektors och drätselnämnds vid ett universitet.

De tekniska högskolornas motsvarighet till universitetens fakulteter kallas *avdelningar*. Dessa är emellertid ej så självständiga som fakulteterna och ej sammansatta efter samma grunder som dessa. Avdelningarnas uppgifter avser vidare inte i samma grad både forskning och utbildning utan är mera koncentrerade till de utbildande uppgifterna.

Överstyrelsen fördelar högskolans lärartjänster på de skilda avdelningarna. Innehavarna av dessa tjänster bildar tillsammans avdelningens *avdelningskollegium*. Kollegiets arbete leds av en avdelningsföreståndare, vald av lärarkollegiet efter förslag av avdelningskollegiet.

Avdelningskollegiet åligger bl. a. att genom samarbete mellan dess ledamöter verka för en tidsenlig utveckling av avdelningen och det fackområde avdelningen företräder, att avge förslag till kollegienämnden samt att avge yttranden i frågor som hänskjuts till kollegiet av rektor, lärarkollegiet och kollegienämnden. Kollegiets centrala uppgift gäller utbildningens organisation och innehåll. I detta sistnämnda avseende biträds kollegierna av *avdelningsråden*, ett för varje avdelning. Dessa råd tillsätts av överstyrelsen med för varje särskilt fall lämpligt antal ledamöter. Till ledamöter utses personer som kan anses företräda avnämningens intresset.

Högskolans *institutioner* förestås av en föreståndare. Befattningen som institutionsföreståndare utövas enligt högskolestadgarna av läraren i det läroämne, som institutionen omfattar. I praktiken finns en institution för varje professur och varje speciallärarbefattning samt särskilda institutioner för vissa laboraturer och biträdande lärarbefattningar.

613. *Handelshögskolorna*

a) *Handelshögskolan i Göteborg*. Enligt av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser skall beträffande handelshögskolan i Göteborg universitetsstatuterna i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Högskolan skall anses som en odelad fakultet, vilken även har att fullgöra åligganden, som vid universitet ankommer på andra akademiska myndigheter.

De beslutande organen är rektor, lärarkollegiet och förvaltningsnämnden.

Lärarkollegiet består av rektor som ordförande, högskolans övriga professorer samt i vissa fall vid högskolan anställda ordinarie universitetslektorer. Kollegiet har de funktioner, som enligt universitetsstatuterna åligger den akademiska församlingen, konsistorierna och fakulteterna.

För beredning av ärenden rörande undervisningens innehåll och organisation finns en *undervisningsnämnd*.

Förvaltningsnämnden består av rektor som ordförande, en av lärarkollegiet vald ledamot samt förste byråsekreteraren vid högskolan. Nämndens arbetsuppgifter motsvarar drätselnsämndens vid ett universitet.

Rektor skall fullgöra de uppgifter, som enligt universitetsstatuterna åligger såväl rektor som dekanus.

Till högskolan är knutet ett *utbildningsråd* med ställning och uppgifter motsvarande fakultetsrådet för ekonomutbildning i Lund. Rådet består av 5—7 av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter.

b) *Handelshögskolan i Stockholm*. För handelshögskolan i Stockholm gäller bl.a. grundstadgar fastställda av Kungl. Maj:t den 27 maj 1909 med ändringar den 30 juni 1954.

Högsta vården och styrelsen av handelshögskolan utövas av dess *direktion*, som består av åtta ledamöter, nämligen ordförande och en ledamot, förordnade av Kungl. Maj:t, en ledamot utsedd av Stockholms stadsfullmäktige, fyra ledamöter utsedda av handelshögskoleföreningens styrelse samt som självskriven högskolans rektor.

Högskolans *lärarråd* består av rektor, de lärare som innehar professorsbefattningar samt de som på förordnande förestår sådan befattning eller leder självständig och med examination förenad undervisning. På lärarrådet ankommer bl.a. att vaka över undervisningens tillbörliga gång samt över ordningen vid skolan, att hos direktionen göra de framställningar, som lärarrådet anser befordra högskolans bästa, samt att avge yttranden angående lärarbefattningarnas tillsättande och lärarförordnanden.

Rektor utses av högskolans direktion för en tid av fem år i sänder. Rektorsförordnandet skall stadfästas av Kungl. Maj:t.

619. Lantbrukshögskolan, veterinärhögskolan och skogshögskolan

Dessa tre högskolor lyder under jordbruksdepartementet.

Lantbrukshögskolans styrelse består av nio ledamöter, av vilka Kungl. Maj:t utser ordförande och sex andra ledamöter.

Veterinärhögskolans styrelse består av åtta ledamöter. Självskrivna är rektor, chefen för veterinärstyrelsen och föreståndaren för statens medicinska anstalt. Övriga ledamöter, inklusive ordförande, utses av Kungl. Maj:t.

Skogshögskolans styrelse skall enligt beslut av 1961 års riksdag angående omorganisation av skogshögskolan bestå av det antal ledamöter Kungl. Maj:t bestämmer. Självskrivna ledamöter skall rektor samt cheferna för domänverket och skogsstyrelsen vara. Övriga ledamöter, inklusive ordförande, skall utses av Kungl. Maj:t.

Styrelsernas uppgifter motsvarar i stort sett de uppgifter, som åligger farmaceutiska institutets styrelse.

Rektorerna förordnas vid berörda högskolor av Kungl. Maj:t. Till rektor vid veterinärhögskolan kan endast professor vid högskolan förordnas. Enligt propo-

sition 69:1961 angående omorganisation av lantbrukshögskolan bör enligt uttalande av departementschefen formella hinder ej möta att till rektor utse även annan person än någon av högskolans professorer. I tidigare nämnda proposition rörande skogshögskolans rektor har hänvisats till detta ställningstagande beträffande lantbrukshögskolan.

Vid lantbrukshögskolan finns en befattning som *ekonomidirektör*.

Enligt ovan omnämnda proposition avseende lantbrukshögskolan skall högskolan bestå av tre avdelningar — en organisation för forskning och utbildning, en för lantbrukets försöksverksamhet och en för forskning, försök och högre utbildning inom trädgårdsområdet. För försöksverksamhet svarar ett *försökskollegium* indelat i tre sektioner. Dessutom skall finnas ett *lärarkollegium* med rektor som ordförande och prorektor som vice ordförande. Prorektor har även att närmast under rektor svara för undervisningen. Lärarkollegiet skall handlägga ärenden, som hör samman med undervisningen. De båda kollegiernas gemensamma ärenden, främst anslagsäskanden, skall behandlas av en *kollegienämnd*, bestående av rektor som ordförande, de tre försökskollegiesektionernas ordförande samt tre av lärarkollegiet valda ledamöter.

Lärarkollegiet vid veterinärhögskolan liknar till sin sammansättning motsvarande organ vid karolinska institutet. Kollegiet har inseende och vård över högskolans vetenskapliga angelägenheter.

För utformningen av undervisningen och för vissa andra slag av ärenden är skogshögskolans *kollegium* närmast ansvarigt. Detta består av rektor som ordförande samt därutöver av högskolans samtliga professorer.

62. De organisatoriska problemen på läroanstaltsnivå

I den föregående avdelningen har illustrerats den organisatoriska splittring, som för närvarande finns på universitetsväsendets lokala nivå — läroanstaltsnivå. De markerade skillnader mellan olika slag eller typer av läroanstalter, som där exponerats, gäller läroanstalternas principiella organisatoriska uppbyggnad som den går att utläsa ur statuter eller andra föreskrifter. Förutom denna formella oenhetlighet existerar även väsentliga olikheter i den praktiska tillämpningen av bestämmelserna.

Det organisatoriskt oenhetliga intryck, som universitetsväsendet ger, är emellertid inte enbart beroende på dessa nämnda skillnader mellan läroanstalterna. Ett annat drag i bilden är den vida latituden i avseende på antalet lärare och studerande mellan minsta och största läroanstalt — den minsta har ett drygt hundratal studerande och den största omkring tiotusen. Till intrycket av splittring bidrar dessutom att läroanstalterna är delade på två departement och har olika hemvist på kanslers/överstyrelsenivån. Flera organisatoriska särdrag än dessa existerar, men de nämnda framstår som de mest påtagliga och organisatoriskt mest betydelsefulla.

Vad är då bakgrunden till denna organisatoriska söndring? Delvis är den beroende på en interdependens mellan de uppräknade faktorerna; genom att läroanstalterna tillhör olika departement och olika organ på kanslers/överstyrelsenivån har olika förordningar och regler kommit att gälla och därmed har skillnader i organisationen uppstått; en läroanstalt med ett hundratal studerande har måst bygga upp sin administration på ett annat sätt än en med mångdubbelt fler, vilket fått till följd en olikartad tillämpning av gällande bestämmelser. Om man går ett led tillbaka i orsakskedjan kan splittringen och de organisatoriska oenhetligheterna återföras på främst skillnader i målsättning. Läroanstalterna har uppstått av olika skäl och vid olika tidpunkter, vilket naturligen kommit att sätta sin prägel på den organisatoriska utformningen. Som framhållits i kapitel 3 har emellertid ett närmande skett, och man kan i dag tala om gemensamhet i målsättningen och om *ett* universitetsväsende. Trots att läroanstalterna sålunda utvecklats mot en ökad likhet i ändamålet, har de samtidigt tillåtits att i organisatoriskt hänseende i hög grad leva sitt eget liv, vilket närmast medfört ett fördjupande av skillnaderna mellan olika läroanstalters organisation.

Då här talats om läroanstalternas organisation, har inkluderats organisationen av både det vetenskapliga samarbetet och förvaltningsorganisationen (administrationen). Vad beträffar det vetenskapliga samarbetet, så kan detta tänkas ha ett legitimt behov av skiljaktig utformning. Trots att målsättningen för verksamheten numera är densamma, är det med andra ord möjligt att de olika »ämnesområdena» fordrar olika slag av samarbete lärarna/forskarna emellan. Huruvida så är fallet, och huruvida de nuvarande läroanstalterna av detta skäl bör bestå som självständiga enheter, har inte prövats vid de nu företagna organisationsundersökningarna. I det organisationsförslag, som här framläggs, består därför samtliga de nuvarande läroanstalterna som organisationer för vetenskapligt samarbete. Statskontoret har inte heller tagit ställning till vilka organ för det vetenskapliga samarbetet — fakulteter och motsvarande organ —, som måste finnas, och hur de böra vara sammansatta.

Statskontoret ifrågasätter däremot nödvändigheten av att bibehålla olikartade organisationer för läroanstalternas administration. Hur skiftande den vetenskapliga verksamheten må vara och vilka särskilda krav den än må ställa, skall administrationen överallt fylla samma funktioner och enligt detta förslag överallt tillämpa bestämmelser från samma riksomfattande administrativa organ, det nya universitetskanslersämbetet. Övervägandena bakom vad som är en för en läroanstalt lämplig administration bör vidare endast gälla hur största förvaltningseffektivitet i förhållande till den lokala organisationen av vetenskapligt arbete uppnås. Dessa överväganden kan inte rimligen leda till olika slutsatser i olika fall om den principiella uppbyggnaden av den administrativa verksamheten. Olika omständigheter, såsom skillnader i läroanstalternas storlek och skillnader i avvägningen mellan utbildning och forskning, kan visserligen betyda behov av variationer i förvaltningsapparatens dimensionering eller i dess inriktning, men i princip bör läroanstalternas administrationsapparat ges en *identisk*

utformning. Inom ramen för en sådan enhetlig organisation skall variationer vara möjliga, bl. a. i fråga om administrationspersonalens lokalmässiga inplacering under hänsynstagande till de särskilda kraven på respektive orter.

Förvaltningsekonomiska överväganden talar emellertid inte endast för att läroanstalterna skall ha en administration av samma slag utan även för ett *samgående lokalt* mellan olika läroanstalter om en gemensam administration. Genom ett samgående lokalt om ett administrativt organ kan detta utrustas dels med fler och mer specialiserade funktioner, dels med en mer differentierad personalstab, dels med mer rationella tekniska hjälpmedel än om varje läroanstalt skall ha egen administration. För ett lokalt samgående talar dessutom det tidigare nämnda snabbt ökande behovet av sambruk på institutionsplanet. Undervisningens och forskningens resurser torde inte kunna utnyttjas effektivt, om inte ett samarbete över läroanstalternas gränser kan åstadkommas. Om läroanstalterna i administrativt hänseende är samordnade, ökar möjligheterna för sambruk väsentligt.

Här framläggs på ovan anförda grunder förslag till dels ett förenhetligande av universitetens och högskolornas administration, dels en förvaltningsmässig koordination mellan samtliga läroanstalter på en och samma ort.

Först skall den förvaltningsapparat behandlas, som bör finnas till varje läroanstalts förfogande. Generellt uttryckt är det fråga om en i förhållande till nu läget kraftigt utbyggd förvaltningsorganisation, och förslaget tar sin utgångspunkt i en förstärkning av den administrativa ledningen. Särskilt på utbildningens område och på det ekonomisk-administrativa området innebär förslaget en utbyggnad. Därtill kommer den tidigare berörda decentraliseringen av ärenden från kanslers/överstyrelsenivån och vissa andra förändringar, som leder till ett större förvaltningsområde för läroanstalternas administration.

63. Principerna i förslaget till ny universitetsorganisation

631. Modelluniversitet

I det följande framläggs förslag till organisation av vad som kallats ett *modelluniversitet*. Förslaget gäller således inte något visst universitet utan är avsett att vara en principorganisation, som med olika anpassningar skall kunna tillämpas på samtliga universitet och vetenskapliga högskolor. Organisationen är dessutom så uppbyggd att dess administration skall kunna betjäna mer än en läroanstalt på samma ort.

Modelluniversitetet har konstruerats så, att det i princip innehåller alla de fasta organ, som de största universiteten har behov av. Eftersom den här framlagda modellorganisationen vidare skall kunna appliceras på alla läroanstalter på den högre undervisnings/forskningens område, bör den kunna läggas till grund för en för alla läroanstalter gemensam författning. För enkelhetens skull

bör då också såvitt möjligt inom universitetsväsendet användas en enhetlig nomenklatur. De benämningar, som här används, är endast förslagsvis framförda. De ansluter närmast till de termer, som brukas inom läroanstalter, på vilka de nuvarande universitetsstatuterna är tillämpliga.

632. *Akademiska angelägenheter — administrativa angelägenheter*

Redan av vad som tidigare sagts har framgått, att vissa förvaltningsuppgifter inom universiteten och högskolorna endast kan utföras av de kvalificerade vetenskapsmännen kollegialt (*akademiska ärenden*). Vissa ärenden, som handläggs inom en läroanstalt, är av ett renodlat administrativt slag och fordrar inte vetenskapsmännens medverkan för sin rätta behandling utan uppdras med fördel åt tjänstemän att behandla — exempelvis administrativa chefstjänstemän eller olika specialister såsom ekonomer, tekniker och jurister (*administrativa ärenden*¹). En tredje grupp av ärenden, som med säkerhet är den kvantitativt mest betydande, kräver både en vetenskaplig och en administrativ bedömning på läroanstaltsnivå.

Denna skillnad i ärendenas karaktär korresponderar för närvarande inte med universitetens och högskolornas organisation. Såväl de akademiska som de administrativa angelägenheterna ombesörjs av styrelseorgan bestående av lärare/forskare.

För de ärenden, som nu handläggs av det mindre konsistoriet och drätsel-nämnden och som tidigare varit föremål för prövning i fakultet (sektion) och som inte gäller en avvägning mellan flera fakulteter (sektioner), fungerar dessa båda organ som renodlat administrativa styrelseorgan. Så är fallet beträffande den övervägande delen av mindre konsistoriets och drätsel-nämndens uppgifter.

Universitetens och högskolornas rektorer har för närvarande ansvar för både akademiska och administrativa angelägenheter. Dels är rektorerna i sin egen-skap av lärarnas/forskarnas valda förtroendemän dessas företrädare och fullgör som sådana akademiska uppgifter; dels fungerar rektorerna som verkschefer med verkställighets- och andra administrativa uppgifter. De administrativa uppgifterna har utvecklats till de mest betydelsefulla.

Den blandning av akademiska och administrativa uppgifter, som förefinns inom universitetens mindre konsistorier och drätsel-nämnder, har varit en bidragande orsak till att långa ärendevägar uppstått. En flerfaldig prövning ur både akademisk och administrativ aspekt är för närvarande ofta förekommande inom universitetsväsendet. För att möta en starkt ökad belastning av ärenden har vidare de mindre konsistorierna och drätsel-nämnderna måst delegera en betydande del av sin beslutanderätt. Främst har rektorerna och på de flesta håll chefstjänstemännen — akademisekreterarna och akademiräntmästarna — fått överta uppgifter från dessa organ.

¹ Riktigare borde dessa kallas »icke-akademiska ärenden».

Den diskussion, som här förts beträffande universitetens organisatoriska brister, kan i princip utsträckas till att omfatta även högskolorna, åtminstone de större av dessa. Trots skiljaktigheterna i organisation är de organisatoriska problemen av samma art, om också mer eller mindre utpräglade. Det har därför inte ansetts nödvändigt behandla högskolorna särskilt.

Riktpunkter för här framlagt förslag har varit dels att försöka avgränsa de förvaltningsuppgifter, som lämpligen bör ombesörjas av kollegiala organ, dels att förkorta ärendevägarna på så sätt att endast en instans skall fullgöra den vetenskapliga och en den administrativa prövningen. Dessa riktpunkter har lett fram till ett förslag, där de akademiska och de administrativa funktionerna inom läroanstalternas styrelseorgan organisatoriskt särskiljs. Genom att särskilja den administrativa funktionen och uppdraga de administrativa avgörandena åt tjänstemän kan lärarna/forskarna avlastas en betydande del av de alltmer betungande förvaltningsuppgifterna.

Denna funktionella uppdelning i akademiska och administrativa ärenden på läroanstaltsnivå har ansetts möjlig med utgångspunkt även från att en i princip likartad separering härvidlag mellan planerande och administrativa uppgifter kommer till stånd på kanslers/överstyrelsenivån enligt ett inom universitetsutredningen diskuterat förslag, vilket statskontoret accepterat. Kriteriet på såväl akademiska som planerande uppgifter är att de för sin handläggning i någon grad fordrar vetenskapsmännens medverkan. De administrativa ärendena avgörs därmed med fördel av tjänstemän utanför lärarnas/forskarnas krets.

Här har tidigare framhållits, att någon isolering mellan fullgörandet av planerande och administrativa uppgifter på kanslers/överstyrelsenivån varken är möjlig eller önskvärd. Tvärtom har understrukits betydelsen av en nära kontakt mellan de båda funktionerna.

Vad som härvidlag sagts beträffande kanslers/överstyrelsenivån gäller även på läroanstaltsnivå. Det bör emellertid också framhållas, att det är betydligt svårare att i abstrakta termer dra någon klar skiljelinje mellan å ena sidan akademiska eller planerande uppgifter och å andra sidan administrativa uppgifter än att i realiteten skilja de olika ärendena från varandra.

Statskontoret föreslår vidare som tidigare nämnts en omfattande decentralisering av administrativa uppgifter från kanslers/överstyrelsenivån. Detta förhållande tillsammans med de administrativa uppgifternas alltmer ökade omfattning och betydelse har gjort det nödvändigt att ompröva läroanstalternas styrelseorgans ställning. För den administrativa ledningen inom en läroanstalt har det ansetts rimligt att förutsätta en fristående ställning i förhållande till de kollegiala akademiska organen.

64. Modelluniversitetets akademiska styrelseorgan

641. Inledning

De akademiska styrelseorganen inom en läroanstalt skall enligt statskontorets förslag vara följande:

- den akademiska församlingen,
- det akademiska konsistoriet och
- fakulteterna (sektionerna).

Det har vid organisationsundersökningarna icke funnits anledning att till närmare prövning uppta frågor om de akademiska styrelseorganens antal eller sammansättning i annan mån än som befunnits nödvändigt som en direkt följd av andra organisatoriska övervåganen. Statskontoret har i utformningen av sitt förslag utan eget ställningstagande till antalet fakulteter (motsvarande) ansett sig kunna räkna med de akademiska styrelseorgan, som förekommer i ett inom universitetsutredningen diskuterat förslag.

Förutom de akademiska styrelseorganen behandlas här även förtroendemännen inom de akademiska styrelseorganen — rektorerna och dekanerna. Dessa behandlas i samband med de organ, inom vilka de innehar förtroendeuppdrag. Institutionernas prefekter behandlas i avsnittet om institutionerna, 66.

För institutionernas och andra läroanstalternas primärenheters organisation redogörs särskilt. Den avskilda behandlingen av dessa senare organ från övriga akademiska och administrativa organ har enbart gjorts av översiktlighetsskäl.

642. Akademiska församlingen

Den akademiska församlingen skall enligt förslaget liksom för närvarande bestå av samtliga vid läroanstalten anställda ordinarie lärare, vilka äger säte och stämma i fakultet. Församlingen skall fungera som läroanstaltens lärares/forskares valkorporation. Dess uppgifter skall vara att förrätta val av rektor och prorektor samt av ledamöter i det akademiska konsistoriet.

643. Akademiska konsistoriet

Enligt statskontorets förslag skall de vetenskapliga bedömningsfrågorna, såvitt de inte kan avgöras inom institutionerna, i största möjliga utsträckning ankomma på fakulteterna (sektionerna). Ett antal ärenden är emellertid av den karaktären, att de bör behandlas av ett akademiskt kollektiv ovanför fakulteterna (sektionerna). Till dessa ärenden hör bl. a. vissa som är för flera fakulteter (sektioner) gemensamma. För behandling av sådan frågor bör finnas ett akademiskt konsistorium.

Det akademiska konsistoriet skall utgöras av läroanstaltens rektor som ordförande, prorektor och samtliga dekaner. Om så befinns ändamålsenligt skall också statuterna kunna föreskriva, att ett antal ledamöter därutöver väljs (eller

eventuellt inträder efter fullmaktsålder). Detta val skall då förrättas av den akademiska församlingen. Statskontoret finner för sin del ingen anledning till ett mer ingående ställningstagande i frågan om det akademiska konsistoriets ledamotsantal och formerna för utseende av dess ledamöter. Statskontoret anser från sina utgångspunkter knappast skäl tala för att bibehålla formerna för det nuvarande större konsistoriets sammansättning, nämligen att vissa ledamöter inträder efter fullmaktsålder. Med hänsyn till att man inom universiteten kan anse starka traditionsskäl tala för att vissa ledamöter utses efter fullmaktsålder, vill statskontoret emellertid för universitetens del inte kategoriskt avvisa denna lösning.

Det akademiska konsistoriet skall enligt förslaget ha dels allmän tillsyn och vård i fråga om läroanstaltens vetenskapliga angelägenheter, dels tillsyn över den akademiska undervisningen och examinationen samt lärarnas och de studerandes förhållanden i vad som hör till studierna. Konsistoriet skall därvid dels ha till uppgift att behandla vissa angivna särskilt betydelsefulla ärenden och vissa ärenden som berör flera fakulteter, dels ha till uppgift att ytterst garantera att den akademiska verksamheten fortgår på ett från vetenskaplig synpunkt tillfredsställande sätt.

Det akademiska konsistoriet skall utdela de till läroanstalten givna stipendierna, där ej annorlunda särskilt bestämts. Konsistoriet skall också kunna utfärda föreskrifter för donationsmedlens förvaltning utöver vad som sägs i donationsbestämmelserna om så anses behövt. Den egentliga förvaltningen av medlen bör emellertid ankomma på den administrativa ledningen.

På det akademiska konsistoriet skall ankomma att utse sakkunniga i akademiska befodringsärenden.

Det akademiska konsistoriet skall bereda sådana fördelningsärenden, som avser anslag, vilka getts till läroanstalten utan hänsyn till fakultet och som fordrar en vetenskaplig bedömning. Sådana nuvarande anslag, i vilkas fördelning konsistoriet kommer att delta, är anslagen till resestipendier åt lärare, extra utgifter, biträdes hjälp m. m. åt docenter samt internationellt-kulturellt samarbete, förutsatt att anslagen kommer att ges på nuvarande sätt. Den formella prövningen och det slutliga avgörandet, när detta skall ske lokalt, skall enligt förslaget ankomma på den administrativa ledningen i alla ärenden, som gäller fördelning av anslag inom läroanstalten. Det nya universitetskanslersämbetet skall däremot, vilket redan framhållits, i minsta möjliga utsträckning behöva anlitas för fördelningsärenden.

Det akademiska konsistoriet kan tänkas fungera även som självständig anslagsäskande myndighet, så i fråga om biblioteksanslagen. Förslag till anslagsäskanden för universitetsbiblioteken skulle emellertid kunna avlämnas av överbibliotekarien eller av läroanstaltens administrativa ledning utan det akademiska konsistoriets medverkan. På grund av att tiden för organisationsundersökningarna inte medgett att universitetsbibliotekens organisationsfrågor behandlats, avstår statskontoret från att här behandla det akademiska konsistoriets förhållande till universitetsbiblioteket. Statskontoret önskar framhålla önskvärdheten av att

universitetsbibliotekens ställning och interna organisation blir föremål för fortsatta undersökningar.

Om det akademiska konsistoriet skall uppgöra förslag till anslagsäskanden, skall dessa avges direkt till kanslerskollegiet.

Förslag till anslagsäskanden till icke fakultetsbundna ändamål bör emellertid avges av läroanstaltens administrativa ledning under den förutsättning, som förslaget anvisar, nämligen att de direkta bidragen till undervisning och forskning ges i fakultetsbetecknade anslag. För de förslag till anslagsäskanden, som enligt förslaget skall avges av läroanstaltens administrativa ledning, kan det akademiska konsistoriet även komma att anlitas för beredning och/eller yttrande enligt vad som särskilt bestäms.

Ärenden rörande utseende av innehavare till forskardocenttjänst skall beredas av det akademiska konsistoriet, i det fall att dessa befattningar liksom nu kommer att vara avsedda för hela läroanstalten. Den formella prövningen skall även i dessa ärenden åligga läroanstaltens administrativa ledning.

Det akademiska konsistoriet skall allmänt tjäna som fakulteternas (sektionernas) samarbetsdelegation. Formerna för samarbetet kan antas bäst skapas av de akademiska organen själva.

Besvär över fakultets (sektions) beslut avgivna till universitetskanslersämbetet antas regelmässigt leda till att akademiska konsistoriets yttrande i ärendet infordras.

Det akademiska konsistoriet skall slutligen kunna fungera som remissinstans.

Enligt ett inom universitetsutredningen diskuterat förslag skall anslag och tjänster, som behandlats i det ovanstående, göras fakultetsbundna, vilket i förekommande fall skulle göra det akademiska konsistoriets medverkan i en vetenskaplig bedömning onödig.

För en sammanfattande redogörelse för förslaget till ärendehantering inom vissa huvudgrupper av ärenden hänvisas till bilaga 3.

I förslaget förutses, att de slutliga avgöranden, som enligt förslaget tillkommer läroanstaltens administrativa organ, skall kunna delegeras till det akademiska konsistoriet, vad beträffar de ärenden, som konsistoriet skall bereda.

644. Rektor

Läroanstaltens lärare/forskare skall enligt statskontorets förslag utse en professor att fungera som deras främste företrädare. Denne kallas rektor eller vid universiteten rektor magnificus.

Rektor skall fungera som ordförande i den akademiska församlingen.

Rektor skall som ordförande leda arbetet i det akademiska konsistoriet. Rektor bör hålla sig underrättad om läroanstaltens alla förhållanden och i konsistoriet uppta till behandling de frågor han önskar. Särskilt bör rektor verka för förbättringar i undervisningens och forskningens villkor. Han bör således i alla sammanhang kunna sägas representera både undervisningen och forskningen

inom läroanstalten. I denna egenskap bör rektor bli en naturlig samrådskontakt för läroanstaltens administrativa ledning i ett flertal frågor.

Denna kontakt mellan den akademiska och den administrativa ledningen bör lämpligen institutionaliseras genom att rektor anförtros ordförandeskapet i läroanstaltens råd. Detta råd skall vara knutet till läroanstaltens administrativa ledning och förutom representanter för läroanstaltens akademiska och administrativa sida skall där som ledamöter finnas företrädare för allmänna intressen. I detta råd är meningen att läroanstaltens mest vitala frågor skall kunna diskuteras och bli allsidigt belysta. Rådet avses bereda särskilt viktiga problem genom att tillsätta olika kommittéer, i vilka rektor lämpligen bör fungera som ordförande.

Även i läroanstaltens övriga kommittéverksamhet förutsätts rektor komma att göra en betydelsefull insats. Han bör som representant för den akademiska sidan av universitetsförvaltningen ingå i flertalet av de stiftelser, nämnder och kommittéer, som finns inom läroanstalten eller som har anknytning till denna.

Rektor skall enligt förslaget även kunna ingå i fakulteternas (sektionernas) planerande kommittéer.

Rektor skall som läroanstaltens högste vetenskapliga företrädare i olika sammanhang inom och utom det akademiska livet representera läroanstalten.

I uppdraget att representera läroanstaltens lärare/forskare bör också ingå som en väsentlig uppgift för rektor att fylla en personalvårdande uppgift inom läroanstalten. Han bör således inte endast vara företrädare för lärarna/forskarna som ett kollektiv utan även i det individuella fallet kunna verka för förbättringar i olika avseenden. Rektor bör också i detta hänseende fylla en medlande funktion och bidra till att uppkomna tvister kan lösas samt verka för goda arbetsförhållanden i allmänhet.

Som ställföreträdare för läroanstaltens rektor skall enligt förslaget tjänstgöra en prorektor, vilken utsetts på samma sätt som rektor.

645. Fakultetsorganen

I detta avsnitt behandlas fakulteter, sektioner, ämnesgrupper samt deras nämnder och kommittéer. Organisationen av avdelningsråd, utbildningsråd och motsvarande organ, som arbetar i anslutning till fakultetsorganen, behandlas inte här, emedan statskontoret förutsätter att deras ställning och uppgifter bör förbli oförändrade i den nya organisationen. Som ett undantag härvidlag vill statskontoret framhålla, att utbildningsrådet vid handelshögskolan i Göteborg kan uppgå i det råd, som föreslås bli inrättat vid läroanstalten.

Statskontoret har med hänsyn till ett inom universitetsutredningen diskuterat förslag räknat med att de tekniska högskolornas avdelningar ombildas till sektioner inom en teknisk fakultet.

a) Allmänhet. Enligt förslaget kommer fakultetsorganens ställning och arbetsförhållanden att i stort vara oförändrade i förhållande till nuläget. De mest

väsentliga förändringarna för fakultetsorganens ställning och arbetsförhållanden är följande:

dels anser sig statskontoret utan eget ställningstagande böra införliva med förutsättningarna för sitt förslag ett inom universitetsutredningen diskuterat förslag om indelningen till fakulteter och sektioner samt till undervisningsnämnder. En självständig bedömning av dessa frågor har ansetts ligga utanför de genomförda organisationsundersökningarnas möjligheter;

dels kommer enligt förslaget en viss förändring av fakultetsorganens arbetsförhållanden och betydelse för förvaltningen till stånd på grund av föreslagna förändringar i läroanstalternas administrativa styrelseorgan och på grund av föreslagna förändringar i organisationen av universitetsväsendets petitaarbete;

dels kommer en viss förändring i fakultetsorganens arbetsförhållanden enligt förslaget till stånd i avseende på deras hjälpkrafter.

Enligt ett inom universitetsutredningen diskuterat förslag skall samtliga universitetets ordinarie lärare vara ledamöter av fakultet (sektion) men med inskränkningar i vissa lärares rätt att delta i handläggningen av vissa ärenden. Vissa lärare skall kunna vara ledamöter av fler än en fakultet (sektion). Vidare skall varje humanistisk fakultet delas i tre sektioner mot för närvarande två och varje matematisk-naturvetenskaplig fakultet likaledes delas i tre sektioner. Statskontoret har icke funnit anledning till eget ställningstagande i frågan om fakultetsförsamlingarnas sammansättning eller frågan om fakulteternas delning i sektioner.

Undersökningarna har inte omfattat studier för att underbygga mer genomgripande förslag om fakultetsorganens verksamhet. De förslag, som i detta avsnitt framförs om arbetsfördelningen mellan å ena sidan fakulteter och sektioner och å andra sidan deras nämnder och kommittéer, har således — vilket bör observeras — fått en begränsad räckvidd på grund av att undersökningarna inte ansetts ha gett tillräckligt underlag för förslag om mer väsentliga förändringar på detta område, även om undersökningsresultaten pekar i en viss riktning.

Det har inte heller ansetts möjligt eller önskvärt att i den framtida organisationen genom allmänna bestämmelser alltför ingående reglera den verksamhet, som skall förekomma i fakultetsorganen. En utgångspunkt har i stället varit att fakultetsorganen som organ för kollegialt vetenskapligt samråd själva bör ges en betydande frihet i valet av arbetsformer. Vid organisationsundersökningarna har det emellertid framkommit, att fler av fakultetens ärenden för närvarande tas upp till behandling i fakultetsförsamlingen eller sektionsförsamlingen än som förefaller nödvändigt. De delegationsåtgärder, som kan erfordras för att ge fakultetsärenden och sektionsärenden en olika behandling med hänsyn till deras olika art och vikt, har i princip ansetts böra tillkomma fakulteterna själva. Frågorna om fakultetsledamöternas belastning med administrativa avgöranden har dock ansetts så väsentliga att fakultetsorganens arbetsformer här tagits upp till diskussion.

Enligt statskontorets förslag skall inga allmänna inskränkningar anges i fakulteternas eller sektionernas möjligheter att hänskjuta avgörandet i vissa ärenden eller ärendegrupper till en viss person eller ett visst specialorgan.

Det har här inte varit möjligt att för en »modellfakultet» förutse, hur avgörandet i ett större antal ärenden eller ärendegrupper kan överföras till skilda delegationsmottagare. Det förefaller dock rimligt, att organ med stort antal ledamöter endast i begränsad omfattning anlitas i förvaltningsverksamheten. Det inom universitetsutredningen diskuterade förslaget om indelning i fakulteter och sektioner har ur denna synpunkt antagits innebära principiella fördelar för organisationen, bl. a. därigenom att de föreslagna sektionerna inom den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten till sin numerär kan bli mer ändamålsenliga förvaltningsorgan än den nuvarande samlade fakulteten.

Den inom universitetsutredningen diskuterade reformen kan däremot inte väntas i sig innebära en förändring i omfattningen av de samlade kraven på fakulteternas ledamöter att delta i lösandet av vissa förvaltningsuppgifter. Ett mer omfattande delegationsförfarande kommer ändock att vara önskvärt för att för varje ärendegrupp begränsa det antal personer, som anlitas för administrativa avgöranden, till vad som är nödvändigt.

Ärenden för fakulteten eller sektionen skall enligt statskontorets förslag därför kunna avgöras av dess lekanus, av enskild tjänsteman eller av ledamot. För fakulteten eller sektionen skall vidare kunna finnas exekutivorgan, som ingår bland fakultetens eller sektionens nämnder, och vilka skall kunna avgöra vissa ärenden inom av fakulteten uppdraget kompetensområde. Enligt förslaget skall vid varje fakultet finnas en undervisningsnämnd.¹ Vidare skall betygsnämnd finnas för varje odelad fakultet eller sektion. Om inrättande av vissa övriga nämnder skall enligt förslaget ingen allmän föreskrift föreligga. Bland de övriga nämnder, som kan finnas, bör framhållas fakultetsnämnden eller sektionsnämnden. Förutom uppgifter som allmänt beredningsorgan för fakulteten respektive sektionen torde en sådan nämnd kunna uppta och avgöra sådana fakultets- eller sektionsärenden, som inte bör behandlas rent expeditionellt men icke heller bör belasta fakultetens eller sektionens samtliga ledamöter.

I detta sammanhang bör behandlas vilka former, som skall anvisas för ett överförande av beslutanderätten till exekutivorgan. Sålunda skall enligt förslaget de nämnder, som bildas inom fakultet eller sektion med uppgift att besluta i vissa ärenden, som eljest tillkommer fakulteten eller sektionen, ges en statutmässig reglerad ställning. Enligt förslaget skall detta ske så att fakultet eller sektion, som beslutar inrätta en dylik nämnd, skall göra anmälan om detta beslut hos det akademiska konsistoriet, de lokala administrationsorganen samt hos universitetskanslersämbetet. De nämnder, som finns inrättade med uppgift att be-

¹ Rörande antalet undervisningsnämnder har statskontorets ställningstagande inskränkt sig till att omfatta det förslaget, att undervisningsnämnder skall finnas vid samtliga läroanstalter och fakulteter och i lämpligt förhållande till antalet utbildningsgrenar; undervisningsnämndernas verksamhet behandlas även i anslutning till den föreslagna utbildningssektionen, under 655 b).

sluta i vissa angivna av fakultetens eller sektionens ärenden, skall kunna stå i direkt förbindelse med andra myndigheter och självständigt handlägga de ärenden, som av andra myndigheter hänskjuts till dem.

Enligt förslaget skall fakultetens (sektionens) dekanus utses enligt nu gällande regler. Dekanus skall vara ledamot av de nämnder, som kan avgöra ärenden på fakultetens (sektionens) vägnar. Dekanens medverkan har ansetts önskvärd med hänsyn till den ökade betydelse, som kommer att tilläggas beslut i fakultetens namn, när den enligt förslaget nästan genomgående inom ärendehan- dlingen skall vara sista instans för vetenskaplig bedömning. Dekanus skall med ett försök till sammanfattande beskrivning ha tillsyn och ledning i allt som gäller utbyggnad och utveckling av verksamheten inom fakultetens (sektionens) ämnen. Dekanus skall sålunda leda petitaarbetet och det övriga planeringsarbete, som bedrivs gemensamt inom fakulteten, såsom t. ex. byggnadsplanering. Dekanus skall också inom undervisningsnämnden och eljest ta del i arbetet med att utveckla den utbildande verksamheten inom fakulteten. Inom universitetsutredningens första betänkande föreslogs att de filosofiska fakulteterna (sektionerna) ges möjlighet att befria dekanus från ledamotskap av undervisningsnämnden. Därest frågan på nytt skulle aktualiseras och dekanus icke obligatoriskt kommer att vara ledamot av undervisningsnämnden, bör enligt statskontorets mening särskilda åtgärder vidtas för att ge dekanus medansvar för undervisningsnämndens handlande i fakultetens namn. En sådan åtgärd, som skulle tillfredsställa kraven på en tillräckligt stark ställning för fakultetens dekanus, vore att undervisningsnämnden utrustades med suppleanter och att dekanus sålunda kunde träda tillbaka för sin suppleant men också inta sin plats, när han fann lämpligt. Även om införande av ett suppleantsystem i undervisningsnämnderna också allmänt kunde vara till fördel, inte minst för studentrepresentanterna, avstår statskontoret från att framföra något bestämt förslag i frågan liksom i frågan om möjlighet till befrielse för dekanus att vara ledamot av undervisningsnämnden.

Dekanus skall i den omfattning fakulteten (sektionen) föreskriver själv avgöra ärenden på fakultetens (sektionens) vägnar. Sådant bemyndigande kan ges även i dag. Den omfattning ett sådant bemyndigande har, kan för närvarande illustreras med följande exempel från Uppsala universitet.

»Fakulteten beslutar uppdraga åt dekanus att å sektionens vägnar

A. avgiva yttrande över ansökningar om

- 1) tjänstledighet under högst 6 månader för akademiska lärare och assistenter ävensom avgiva förslag till vikarie,
- 2) befrielse från undervisningen för innehavare av docentbefattning (undervisningsfri termin eller befrielse på grund av opposition),
- 3) förordnanden av assistenter samt förnyade förordnanden av biträdande lärare,

- 4) avlöningsförmåner under tjänstledighet,
- 5) undervisningens anordnande (koncentration, utbyte),
- 6) resebidrag,
- 7) statsbidrag till utgivande av vetenskapliga tidskrifter,

B. *hemställa om* arvoden till sakkunniga och fakultetens opponenter,

C. *besluta om*

- 1) förkortad spikningstid,
- 2) tillstånd att försvara disputationsavhandling på främmande språk,
- 3) tillstånd för doktorand- och licentandstipendiater att inneha bisyssla eller vistas på annan ort inom riket,
- 4) berättelser över stipendier och fältarbeten.»

Utöver vad som hittills anförts om de delegationsåtgärder, där fakulteterna bör lämnas handlingsfrihet, bör dock enligt statskontorets mening en statutmässig delegation vidtas för vissa ärenden. De förslag, som statskontoret framför om förändringar i behandlingen av de ärenden, som nu tillkommer fakulteterna, finns återgivna inom det följande avsnittet, c) Förslag för ärendehan-
delningen inom fakulteterna (sektionerna).

En betydande belastning av ansvar och arbete kan komma att läggas hos dekanus i dennes befattning med planeringsverksamheten och de förvaltningsärenden, som avgörs av dekanus ensam eller av de organ, i vars arbete dekanus deltar. Dekanus skall därför enligt förslaget kunna beredas en särskild nedläggning i undervisningsskyldigheten, som är avpassad efter det arbete han har att nedlägga på fakultetens angelägenheter.

b) *Fakultetsorganens hjälpkrafter.* För närvarande saknas en enhetlig organisation av fakultetsorganens hjälpkrafter. Den personal, som nu arbetar »på fakultetsnivå», kan dels bestå av för fakulteten tilldelad personal, dels av personal knuten till det akademiska kansliet. Den personal, som tillhör det akademiska kansliet, omfattar fakultetssekreterarna samt oftast deras biträdespersonal. Till det akademiska kansliet hör vidare undervisningsnämndssekreterarna. Den personal ur det akademiska kansliet, som sysslar med fakultetsärenden, är i skiftande omfattning införd i en formell personalorganisation för en särskild fakultets förvaltning.

Fakultetssekreterarna tillhör det akademiska kansliet men kan anses ha en fast detachering till en särskild eller flera särskilda fakulteters angelägenheter. Deras tjänstgöring kan ske inom en viss avdelning med beteckningen fakultets-expedition eller fakultetskansli. Sådana avdelningar saknas helt vid Stockholms universitet. En mer omfattande utbyggnad av dessa organisationsenheter har uppkommit endast inom Lunds universitet.

Allmänna expeditionsgöromål för fakulteten kan sägas ha hänförts till biträdespersonal inom fakultetsexpeditionen, vad det gäller Lunds samt Göteborgs universitet. Inom Uppsala universitet disponerar fakultetssekreterarna över särskilt avdelad biträdespersonal inom det akademiska kansliet för sina allmänna expeditionsgöromål.

Arbetsuppgifter och organisation är skiftande för fakultetsexpeditioner/fakultetskanslier. För de fakulteter, vars vetenskapliga verksamhet kan sägas fortgå inom en enda institution såsom de juridiska och teologiska fakulteterna, kan uppgifter tillkomma såsom förvaltning av medel från anslaget till materiel m. m. samt utförande av allmänna skrivgöromål för lärare och studerande. Fakultetsexpedition/fakultetskansli med en mer omfattande verksamhet, såsom fakultetsexpeditioner inom Lunds universitet och den juridiska fakultetens kansli inom Uppsala universitet, kan ha uppgifter i fråga om inskrivning av de studerande, utfärdande av tentamensböcker, förande av fakultetsmatrikel, utfärdande av matrikelutdrag, mottagande av examensansökningar, förande av examensjournaler, m. m.

Uppdragen som fakultetssekreterare i den nuvarande organisationen brukar medföra relativt likartade uppgifter, som mer abstrakt kan sammanfattas dels i sekreteraruppdrag för fakulteten med kommittéer och nämnder, dels i kansligöromål såsom utfärdande av examina m. m. samt dels i att allmänt gå fakultetens ledamöter tillhanda.

Sekreteraruppdraget innebär uppgifter inom beredning, protokollföring och expedition. Beredningsuppgifterna brukar åtminstone i någon mån omfatta de flesta av fakultetens ärenden. I beredningsarbetet är personalärenden och ärenden om fördelning av stipendier ofta särskilt betydande. Sekreteraruppdraget kan även omfatta att som sekreterare följa arbetet inom kommittéer och nämnder. Sekreteraruppgifterna kan även här omfatta beredningsuppgifter, t. ex. i fördelningsärenden. Sekreteraruppdraget har endast i undantagsfall inneburit att fakultetssekreterarna anlitats som föredragande i fakultet eller sektion.

Bland de kansligöromål, som kan ankomma på fakultetssekreteraren, kan nämnas utfärdande av tentamensböcker och examensbevis, ledigkungörande av tjänster. Arbetsfördelningen mellan fakultetssekreterarna och annan personal skiftar mellan olika läroanstalter i fråga om uppgifterna att utfärda handlingar rörande de studerande.

Undersökningarna har visat att fakultetssekreterarnas arbetsfält sträcker sig över ett mycket vidsträckt område. Kvalifikationskraven skiftar också starkt med arbetsuppgifterna. I arbetet kan ingå så vitt skilda verksamhetsgrenar som kvalificerad juridisk rådgivning i t. ex. befodringsärenden, beredning av stipendieärenden och sekreterarskap t. ex. i en byggnadskommitté.

En utbyggnad av personalorganisationen, som ställde en ny personalkategori till förfogande för fakultetsorganen, har skett genom inrättandet av tjänster som undervisningsnämndssekreterare. Erfarenheterna synes visa på att de filosofiska fakulteternas undervisningsnämndssekreterare i allt mer övervägande utsträck-

ning kommit att utnyttjas för uppgifter i samband med systemet för tilldelning av ämnenas lärarkrafter. Med utgångspunkt från den ovan antydda splittringen i kvalifikationskraven har ansetts böra övervägas helt nya former för att ställa kvalificerad personal och biträdespersonal till förfogande för fakultetsorganen och för de uppgifter som nu ankommer på fakultetssekreterare och fakultetsexpeditioner. En utväg som innebär en differentiering av de personella resurserna, har ansetts mest lämplig.

Mot en sådan differentiering skulle tala värdet av att en person, nämligen fakultetssekreteraren, med tiden får en omfattande kännedom om verksamhetens förhållanden i den eller de fakulteter, vars administrativa verksamhet i stort går genom fakultetssekreterarens händer. Mot en sådan differentiering skulle också tala värdet av att sammanhålla fakultetsexpeditionen som en för fakulteten särskilt avsedd servicestation för verksamheten inom fakulteten.

För en fortsatt differentiering av de personella resurserna talar att man på så sätt får ett rikare urval av personal och ett mer adekvat utnyttjande av tjänstemännens individuella kvalifikationer.

Om en förstärkning av de personella resurserna skall komma i fråga, vilket statskontoret finner rimligt för flera administrativa verksamhetsgrenar, anser sig statskontoret böra förordna mer långtgående differentiering av de personella resurserna i den centrala universitetsadministrationen.

Formerna för en differentiering av de personella resurserna har angetts i förslaget till sektionsindelning av universitetets administrativa organ. Här skall i korthet beskrivas vilka förändringar, som enligt förslaget skall uppträda i tjänstemannaberedningen av fakultetsorganens ärenden samt i fullgörandet av fakultetssekreterarnas och fakultetsexpeditionernas övriga nuvarande göromål.

Från *universitetets sekretariat* skall vid behov utgå personal för tjänstgöring vid fakultetsorganen för uppgifter som sammanträdessekreterare, för vissa uppgifter i beredning, föredragning och expedition av fakulteternas (sektionernas) ärenden. Inom universitetets sekretariat kan fakulteternas och sektionernas handlingar diarieföras och arkiveras.

I förslaget ingår inte att bestämma under vilka former som personal för »egentliga sekreteraruppgifter» skall utgå ur universitetets sekretariat för tjänstgöring vid fakulteter eller sektioner. Personaldispositionerna kan komma att ansluta sig till det nuvarande förfarandet, att en tjänsteman anlitas som sekreterare för flera fakulteter.

För att genom en närmare reglering trygga samarbetet mellan de administrativa organen och de kollegiala organen har i rapporten framförts särskilda förslag. Sålunda har inom avsnittet om fakultetsberedningarna föreslagits, att en företrädare för universitetskanslersämbetet skall vara ledamot av var och en av fakultetsberedningarna. I avsnittet om modelluniversitetets administrativa organ kommer att föreslås att chefen för dessa organ eller en ersättare för denne ges närvarorätt, yttrande- och förslagsrätt samt skyldighet att reservera sig mot de

beslut han inte biträder inom fakultetsorganen vid deras behandling av petita-ärenden.

Enligt vad som föreslås i detta sammanhang skall chefen för universitetets sekretariat ha närvarorätt samt yttrande- och förslagsrätt i alla fakulteternas, sektionernas och ämnesgruppernas sammanträden. Sekretariatets chef eller annan tjänsteman skall vidare kunna tjänstgöra som föredragande. Sekretariatets chef skall i fakultet, sektion eller ämnesgrupp ha den formella ställningen av ständig föredragande med skyldighet att låta anteckna avvikande mening till protokollet. Sekretariatets chef skall ha möjlighet att överlåta det uppdrag, som följer av föreskrifter med ovan angivna innehåll, till annan befattningshavare inom den centrala administrationen.

För arbetet med beredning av fakulteternas, sektionernas och ämnesgruppernas ärenden har ingen i förväg helt bestämd gränslinje ansetts böra dras mellan de administrativa organens olika sektioner. Vid genomförande av den föreslagna organisatoriska funktionsuppdelningen inom läroanstaltens administrativa organ bör det ankomma på deras chef att anvisa de mer precisa gränser mellan de olika enheterna, som inte kan förutbestämmas i denna rapport. För den dagliga ärendefördelningen mellan enheterna i den centrala administrationen skall chefen för universitetets sekretariat enligt förslaget ansvara i den meningen att han i förekommande fall skall ha skyldighet att tjänstgöra som kontaktman mellan fakultetsorganen och de administrativa organen, i vissa fall förmedla fakultetsorganens ärenden för beredning inom vederbörande fackorgan och i andra fall låta bereda ärendena inom universitetets sekretariat. Allmänt skall sålunda universitetets sekretariat låta bereda de ärenden, som icke kräver medverkan av en särskild sakkunskap, som finns representerad inom någon annan av administrationsorganens sektioner. Det kan t. ex. lämpligen ankomma på universitetets sekretariat att bereda eller delta i beredningen av vissa fördelningsärenden, såsom bl. a. fördelning av doktorand- och licentiandstipendier och s. k. magnatstipendier samt fördelning av anslag till ograduerade forskare m. m.

Från universitetets *utbildningssektion* skall personal hämtas för sekreteraruppgifterna vid undervisningsnämnderna. Utbildningssektionen skall vidare då så erfordras anlitas för föredragning av undervisningsnämndernas ärenden i fakulteter eller sektioner. Utbildningssektionen skall dessutom om så erfordras tillhandahålla personal för uppgifter som sekreterare i utredningar och kommitéer eller självständigt genomföra utredningsuppdrag för de akademiska organens räkning.

Till universitetets utbildningssektion skall hänföras uppgifter, som nu vilat på fakultetssekreterare, såsom utfärdande av examensbevis, tentamensböcker m. m. eller sådana uppgifter, som nu i vissa fall ålegat en fakultetsexpedition med förande av matrikel och annan registrerande verksamhet.

Ur universitetets *ekonomisk-administrativa* sektion skall personal vid behov utgå för beredning och föredragning av ekonomisk-administrativa ärenden, såsom äskande och fördelning av anslag, byggnads- och utrustningsfrågor m. m. Den

ekonomisk-administrativa sektionen skall vidare, om så erfordras, tillhandahålla personal för uppgifter som sekreterare i utredningar eller kommittéer såsom t. ex. petitakommitté, byggnadskommitté eller inom sektionen genomförda utredningsuppdrag för de akademiska organens räkning.

Ur universitetets *personalsektion* skall personal utgå för att vid behov bereda och föredra fakulteternas eller sektionernas personalärenden. Hurudan arbetsfördelningen lämpligen bör vara i förhållande till universitetets sekretariat i beredningen av de akademiska organens personalärenden kan inte förutses. Så kan t. ex. vissa akademiska befordringsärenden möjligen med fördel handläggas genom universitetets sekretariat.

Till personalsektionen skall vidare hänföras de uppgifter i fråga om ledigkungalörande m. m. av tjänster, som hittills vilat hos fakultetssekreterare eller fakultetsexpeditioner.

c) Förslag för ärendebehandlingen inom fakulteterna (sektionerna). Enligt statskontorets mening bör fakulteterna i princip endast anlitas för att regelmässigt behandla sådana *personaladministrativa ärenden*, som innebär en bedömning av vetenskaplig kompetens. Det skall alltså alltjämt åvila fakulteterna (sektionerna) att upprätta förslag till innehavare av och vikarie på ordinarie lärarbefattningar (professorer, laboraturer och universitetslektorat). Fakulteten skall vidare föreslå innehavare av e. o. docenttjänst och forskardocenttjänst.

Beträffande befattningar som extra universitetslektorer, utländska lektorer, biträdande lärare, forskarassistenter samt assistenter och amanuenser erfordras en viss vetenskaplig kompetensprövning. Den kompetensprövning, som institutionsprefekten genomför, torde i allmänhet vara tillfyllest. Till följd av att dessa befattningar i övervägande antalet fall ej utlyses, omfattar fakultetsbehandlingen för närvarande normalt endast en redovisning av ämnesrepresentantens förslag, som godtas utan diskussion, såvitt ärendet inte behandlas expeditionellt av dekanus. Enligt förslaget bör därför den administrativa förenklingen införas att tillsättningsärenden för dessa befattningar ej regelmässigt skall passera fakultet (sektion).

Enligt förslaget skall ärenden om olika slag av ledighet ej regelmässigt bli föremål för fakultetsbehandling.

Statskontorets förslag rörande *petitabehandlingen* innebär i stort, att läroanstaltens *petita* kommer att vara av två slag, dels en del som överlämnas av generaldirektören direkt till kanslerskollegiet, dels en del som bereds av fakulteterna (sektionerna) och överlämnas direkt till respektive fakultetsberedning. Anslagsäskanden, som överlämnas av generaldirektören, omfattar läroanstaltens centrala administration och inbegriper därvid även centrala service-enheter utan prefekt och omkostnadsstaten. Fakulteternas (sektionernas) *petita* kommer således att omfatta de enskilda institutionerna och de service-enheter, för vilka prefekt är utsedd.

Om fakultetsnämnd (sektionsnämnd) eller petitakommitté finns tillsatt, skall detta organ kunna bereda men även på fakultetens (sektionens) vägnar, om så befinns önskvärt, avge petita direkt till vederbörande fakultetsberedning.

Vid de tekniska högskolorna skall enligt förslaget förfarandet bli att sektionerna (nuvarande avdelningarna) avlämnar sina förslag till fakultetsnämnden, vilken i sin tur överlämnar förslaget till anslagsäskanden till fakultetsberedningen för de tekniska disciplinerna.

För att bedömningar inom läroanstaltens centrala administration skall kunna komma till uttryck vid fakulteternas och sektionernas petitaberedning, föreslår statskontoret, att generaldirektören, eller den generaldirektören utser, ges närvarorätt samt yttrande- och förslagsrätt vid behandlingen av petitaärenden i fakulteten eller det organ, som avgör ärendet på fakultetens eller sektionens vägnar, och skyldighet att låta anteckna en mot beslutet avvikande mening till protokollet.

Har petitaärende inom fakultet eller sektion beretts av befattningshavare inom universitetets administrativa organ, bör denne beredas tillfälle föredra ärendet i fakulteten eller sektionen.

Se vidare bilaga 3 rörande ärendehantering.

65. Modelluniversitetets administrativa organ

651. Verksamhetsområdet

Enligt statskontorets förslag skall i den nya universitetsorganisationen de administrativa uppgifter, som är gemensamma för en läroanstalt, handläggas av en särskild central administration. Denna skall främst överta den verksamhet, som inom universiteten i dag hör under drätselnämnden och det mindre konsistoriet, såvida det inte är fråga om avvägningar mellan flera fakulteter (sektioner). De ärenden, som dessa båda nuvarande organ handlägger, är till övervägande del av personaladministrativt och ekonomiskt slag.

Förutom att den centrala administrationen skall överta dessa uppgifter, skall enligt statskontorets förslag vissa till största delen nya funktioner införlivas med läroanstaltens administration. I den nya centrala läroanstaltsadministrationen skall således en särskild funktion finnas för utbildningsfrågorna och en särskild funktion för ekonomisk-administrativa uppgifter — en utbildningssektion och en ekonomisk-administrativ sektion.

Därutöver föreslås att universitetens och högskolornas centrala förvaltning får sitt verksamhetsområde ytterligare vidgat genom dels en decentralisering av ärenden från kanslers/överstyrelsenivån till den lokala administrativa ledningen, dels ett ökat serviceåtagande för den centrala administrationen i förhållande till institutionerna.

Därtill kommer, vilket skall behandlas särskilt i kapitel 7, att förslag framläggs till hur flera läroanstalter med bibehållande av sin identitet skall kunna

gå samman lokalt om en gemensam central administration. Ett sådant samgående är i de flesta fall nödvändigt för att de ökade administrativa resurser, som föreslås ställas till universitetens och högskolornas förfogande, skall kunna rationellt utnyttjas.

Den verksamhet, som enligt detta förslag kommer att handhas av den centrala administrationen, är av renodlat administrativ karaktär, d. v. s. icke innehållande någon vetenskaplig bedömning. Verksamheten kommer vidare att i framtiden få en betydligt större omfattning än motsvarande nuvarande verksamhet. Därtill kommer den förut nämnda decentraliseringen av ärenden från kanslers/överstyrelsenivån till läroanstaltsadministrationen, varigenom den sistnämnda kan sägas i viss mån överta en del av universitetskanslersämbetets och överstyrelsens karaktär av överinstans. Dessa förhållanden leder enligt statskontorets mening till krav på en i förhållande till de kollegiala akademiska organen fristående ställning för den centrala administrationen.

Att leda de administrativa organ, som bör finnas vid sidan av de akademiska organen, bör uppdras åt en styresman, vilken skall ha befogenheter för beslut och verkställighet i likhet med chef för ett statligt centralt ämbetsverk.

För att få en uppdelning på avgränsade och ur organisationsteknisk synpunkt lämpligt avvägda enheter har den nuvarande tudelningen i kansli och räntekammare måst frångås. Den föreslagna uppdelningen är framför allt avsedd att åstadkomma en allmän separering av löpande rutinuppgifter och verksamhet av planerande och ledande natur. En sådan åtskillnad har undersökningarna visat nödvändig för att hindra att de planerande uppgifterna trängs i bakgrunden av rutingörömlen och att verksamheten därigenom blir passiv. Ytterligare ett skäl till en ny uppdelning har varit, att åtskilliga ärenden för närvarande inom vissa läroanstalter kräver beredning både i kansliet och i räntekammaren, vilket tynger handläggningen. En sektionsindelning av de administrativa organen, vilken upplöser nuvarande akademiska kansliet och räntekammaren i mindre enheter, har möjliggjorts genom att läroanstaltens förvaltning leds av *en* styresman.

Enligt statskontorets förslag till *modelluniversitet* skall följande organ finnas inom den centrala universitetsadministrationen:

- generaldirektör,
- universitetets råd,
- universitetets sekretariat,
- utbildningssektion,
- ekonomisk-administrativ sektion,
- personalsektion,
- kameralsektion och
- informationssektion.

Universitetets råd är en permanent kommitté vid sidan av generaldirektören.

De sex sektionerna (inklusive sekretariatet) skall ledas av var sin chef direkt underställd generaldirektören.

I det följande redogörs för vart och ett av de nämnda organen inom läroanstaltens centrala administration. För behandling av de lokala variationerna i den föreslagna modellorganisationen se kapitlen 7 och 9.

652. Generaldirektör

Vad gäller läroanstalternas administrativa ledning har organisationsundersökningarna, i överensstämmelse med vad som tidigare sagts, lett till följande fyra slutsatser.

För det första bör den administrativa ledningen inom en läroanstalt ha en fristående ställning gentemot de kollegiala akademiska organen.

För det andra bör ledningen av de administrativa organen läggas i händerna på en man och inte ett eller flera kollegiala organ.

För det tredje är det ledningsansvar, som kommer att vila på denne man, ett ansvar motsvarande det, som traditionellt uppbärs av ämbetsverkens chefer och inte ett ansvar inför de hos läroanstalten anställda kvalificerade vetenskapsmännen.

För det fjärde är de arbetsuppgifter, som skall fullgöras av denne förtroende-ämbetsman av det slaget, att de bör anförtros en skicklig och erfaren administratör, av vilken inte behöver fordras att han är professor.

Statskontoret föreslår att chefskapet för den centrala universitetsadministrationen uppdras åt en ämbetsman med generaldirektörs ställning.¹ Generaldirektören skall utses efter förslag av universitetets råd. I de fall, där flera råd hör till den centrala administrationen, skall vart och ett av dessa ha rätt att lämna förslag på lämpliga kandidater till posten som generaldirektör.

Generaldirektören skall i princip besluta i alla ärenden, som för närvarande vid universitetet tillkommer drätselnämnden och mindre konsistoriet — med undantag av ärenden, som gäller avvägning mellan flera fakulteter (sektioner), och med undantag av de av dessa organs ärenden, som särskilt föreslagits tillkomma annan myndighet att handlägga (t. ex. petitafrågorna). Generaldirektören skall vidare, i överensstämmelse med det tidigare anförda resonemanget om de två nödvändiga, skilda leden i läroanstaltens ärendebehandling — nämligen ett led av vetenskaplig bedömning och ett led av formell prövning —, kunna avgöra sådana ärenden, som fakulteterna nu har i uppgift att avgöra. En sådan formell maktkoncentration hos generaldirektören har ansetts rimlig, i det att man kan förutse att ett ärendevägsförkortande delegationssystem uppstår.

Vad beträffar petitafrågorna skall dessa dels åligga fakulteterna (sektionerna), dels, beträffande de flesta gemensamma ändamål, generaldirektören. Denne skall

¹ Benämningen generaldirektör är här endast framförd i syfte att uttrycka hans tjänstställning. I namnfrågan har statskontoret, här som eljest, icke önskat ta slutlig ställning.

emellertid enligt förslaget, vilket redan framgått, vid behandlingen av petita-ärenden i fakultet (sektion) eller någon av fakultetens (sektionens) nämnder och kommittéer ha rätt att delta i handläggningen och skyldighet att reservera sig mot de beslut, han inte biträder. Då så befinns nödvändigt, skall generaldirektören kunna uppdra åt någon av sina underställda tjänstemän att i hans ställe utföra detta uppdrag.

I de nuvarande universitetsstatuterna har någon fullständig konkret uppdelning av läroanstalternas ärenden på olika myndigheter och organ ej kunnat göras. Det mindre konsistoriet skall således handlägga alla ärenden, om vilka ej är förordnat, att de tillhör annan myndighet. Denna konstruktion synes böra bibehållas i den här föreslagna organisationen. Generaldirektören skall således enligt förslaget på läroanstaltens vägnar behandla de ärenden, som inte utsagts höra till någon annan myndighet.

Generaldirektören skall i korthet sagt vara läroanstaltens (eller i förekommande fall läroanstalternas) administrative chef och följaktligen chef för den centrala administrationen och till denna hörande andra enheter inom läroanstalten. Eftersom generaldirektören ensam skall ha beslutanderätt i läroanstaltens alla administrativa frågor, bör också på honom ankomma den disciplinära myndighet, som i nuvarande universitetsstatuter tillkommer universitetskanslern.

I övrigt har här inte funnits anledning att närmare ange generaldirektörens arbetsuppgifter. Dessa torde kunna utläsas av vad som i fortsättningen sägs om den centrala administrationens verksamhetsfält och åligganden. Generaldirektörens uppgifter i ärendehantering avhandlas även i bilaga 3.

653. Universitetets råd

Till varje läroanstalt skall enligt statskontorets förslag höra ett råd bestående av rektor som ordförande, prorektor, generaldirektören och fem andra såsom företrädare för allmänna intressen av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter. Detta råd skall vara knutet till läroanstaltens administrativa ledning. En nuvarande förebild för det här föreslagna universitetets råd är lokalstyrelsen vid Chalmers tekniska högskola.

Modelluniversitetets råd skall ha till uppgift att bereda frågor på det administrativa området av större betydelse eller av känslig natur. Rådet tänks sålunda särskilt komma att spela en framträdande roll för den långsiktiga planeringen rörande läroanstaltens utveckling och utbyggnad och i samband därmed frågor rörande fastighets- och markförvärv eller eljest av större ekonomisk vikt. Frågor av policykaraktär överhuvudtaget, t. ex. angående läroanstaltens lämpliga storlek och inriktning, bör också med fördel kunna behandlas i rådet.

Rådet bör i dessa och liknande frågor sträva efter att förbättra läroanstaltens villkor så att den bäst gagnar det allmännas intressen.

Genom sin sammansättning — med företrädare inte endast för läroanstaltens lärare/forskare och den administrativa ledningen utan även för avnäm- och

andra från läroanstalten fristående intressen — bör rådet bli en naturlig kontaktpunkt för diskussion av frågor, vilka för sitt avgörande fordrar en mer allsidig penetration. Rådet bör således tjäna som en fast samarbetsdelegation, inom vilken utbyte av information och synpunkter kan komma till stånd och menings-skiljaktigheter mellan olika intressen eventuellt lösas.

För åtminstone fackhögskolornas del antas rådet få en viktig funktion att fylla som förbindelseorgan mellan läroanstalten och avnämaringintressena. Rådet skall på utbildningens område sålunda kunna behandla frågor av samma slag som för närvarande på vissa håll handläggs i särskilda utbildningsråd.

Läroanstaltens råd skall i den utsträckning det befinns erforderligt självständigt ta befattning med frågor rörande läroanstaltens fonder. Rådet antas i dessa frågor ofta behöva uppdra åt ordföranden eller eventuellt någon annan av sina ledamöter att i samråd med det akademiska konsistoriet ägna frågor rörande fondernas utveckling särskild omsorg.

Läroanstaltens råd förutsätts också kunna fungera som remissinstans.

Det skall vara möjligt för generaldirektören att i rådet uppta till diskussion alla de frågor inom den centrala administrationens arbetsfält, vilka han anser behöver en allsidig belysning. Överhuvud bör ingen begränsning göras beträffande rådsledamöternas möjlighet att i rådet väcka frågor om läroanstaltens förhållanden.

Rådet skall om så erfordras kunna tillsätta kommittéer för att göra särskilda utredningar eller för behandling av större frågor.

654. Universitetets sekretariat

Inom den centrala administrationen skall enligt förslaget finnas en sektion med uppgift att vara dels sekretariat åt berörda läroanstalters råd, akademiska församlingar, akademiska konsistorier, fakulteter (sektioner), ämnesgrupper och till dessa organ hörande nämnder och kommittéer, dels den centrala administrationens kvalificerat juridiska organ. Denna sektion har benämnts modelluniversitetets sekretariat.

De nuvarande fakultetssekreterarnas och de flesta fakultetsexpeditionernas kvalificerade uppgifter skall i den nya organisationen fördelas på olika organ inom den centrala administrationen. Exempelvis avses den ekonomisk-administrativa sektionen regelmässigt tjäna som fakulteternas (sektionernas) petita-beredande organ. Utbildningssektionen bör på motsvarande sätt medverka i fakulteternas (sektionernas) arbete, vad gäller undervisningsnämndernas ärenden, och personalsektionen, vad gäller fakulteternas (sektionernas) personalärenden. Universitetets sekretariat skall däremot bestrida dels egentlig sekreterarhjälp, dels de övriga uppgifter i samband med fakultetsorganens arbete, som inte lämpligare ombesörjs av facksektionerna. Universitetets sekretariat skall vidare arbeta såsom ett allmänt juridiskt konsultorgan för läroanstalten.

Som redan tidigare framhållits avses sekretariatets chef i första hand själv i mån av tid fungera som sekreterare i samtliga fakultetsorgan tillhöriga den centrala administrationen. Han skall — såsom framgått av avsnittet om fakultetsorganen — delta i fakulteternas (sektionernas) överläggningar med skyldighet att till protokollet anteckna en mot besluten avvikande mening. Han skall vidare av fakulteten kunna användas som föredragande och skall, då fakulteten (sektionen) så önskar, av den centrala administrationens övriga organ begära beredning och föredragning (exempelvis i de ovan nämnda fallen).

Mindre kvalificerade uppgifter, som de nuvarande fakultetssekreterarna fullgör, skall dels i konsekvens med vad som ovan sagts övertas av andra sektioner inom administrationen, dels utföras inom läroanstaltens sekretariat av personal med lägre utbildning. Kanslisterna inom sekretariatet skall sålunda enligt förslaget fungera som protokollsekreterare i fakulteter (sektioner) och i förekommande fall inom dessas nämnder och kommittéer. Kanslisterna och biträdespersonalen avses också överta en betydande del av det förberedande arbete, som erfordras för fakulteternas (sektionernas) sammanträden.

Det arbete med studentmatriklar, tentamensböcker samt liknande handlingar rörande de studerande, som för närvarande kan omhänderhas av fakultetsexpeditionerna, skall enligt förslaget centraliseras till universitetets utbildningssektion.

Läroanstaltens sekretariat skall innehålla den allmänna juridiska sakkunskapen inom den centrala administrationen. Sekretariatet skall därför av bl. a. de akademiska organen, den centrala administrationen samt institutionsadministrationen kunna konsulteras i juridiska frågor. Chefen för sekretariatet skall vara läroanstaltens ombudsman.

Sekretariatet skall vara modelluniversitetets registratorskontor. Inom sekretariatet skall registrering av inkommande och utgående skrivelser ske samt postöppning verkställas. Läroanstaltens arkiv skall vårdas av sekretariatet.

Förutom att de angivna uppgifterna skall vila på sekretariatet, skall detta fungera som kontaktorgan mellan administration och akademiska organ på sätt som behandlats i avsnittet om fakultetsorganen.

655. Utbildningssektionen

a) **Allmänt.** Utbildningssektionen är sammansatt för uppgifter i anslutning till universitetets utbildande funktion. Sektionen skall i stort omfatta all personal inom de centrala administrationsorganen, som huvudsakligen sysslar med utbildningen eller de studerande. Till utbildningssektionen har förts uppgifter, som för närvarande kan ombesörjas av undervisningsnämndssekreterare, fakultetssekreterare, studentexpedition, m. m.

Utbildningssektionen skall ha som väsentlig uppgift att i samarbete med lärarna, studenterna samt utbildningsråd och andra intressenter söka medverka till att den akademiska utbildningen sker ändamålsenligt. Sektionen kan beskri-

vas som ett stabsorgan för utbildningsfrågor, som dock även självt — t. ex. genom studierådgivning — skall genomföra en verksamhet utanför den egentliga undervisningen men med betydelse för utbildningsresultaten.

Sektionen skall enligt förslaget handlägga de ärenden om fördelning eller ianspråktagande av anslag som helt är avsedda för undervisningens behov och uppgifter i samband med undervisningen och där universitetets administrativa organ getts i uppdrag att besluta. Regler för arbetsfördelningen mellan utbildningssektionen och den ekonomisk-administrativa sektionen vad gäller ärenden, som endast delvis avser undervisningens behov, torde få utbildas genom praxis.

Inom sektionen skall finnas personal för sekreteraruppgifterna vid undervisningsnämnderna.

Inom sektionen skall finnas personal för verksamheten i studentexpeditionen med registreringsuppgifter samt utfärdande av handlingar rörande de studerande.

Uppgifterna inom informationsverksamheten i anslutning till utbildningen skall ombesörjas gemensamt med informationssektionen.

Förslaget om sektionens arbetsformer har följande innebörd. Utbildningssektionen skall vara underställd generaldirektören och som sådan ombesörja vissa uppgifter för de administrativa organen. Chefen för utbildningssektionen skall ställa viss personal ur utbildningssektionen till förfogande för de akademiska organen. Detta skall ske dels genom att sekreterare till undervisningsnämnderna mer permanent ställs till förfogande för undervisningsnämnderna, dels genom att personal mer tillfälligt vid behov ställs till förfogande för beredning (utredning) och föredragning i övriga akademiska organ. Att personal ur sektionen enligt förslaget skall ställas till förfogande för undervisningsnämnderna men samtidigt tillhöra den från fakultetsorganen fristående förvaltningsorganisationen ansluter sig till den nuvarande ordningen att undervisningsnämndssekreterare liksom fakultetssekreterare tillhör det akademiska kansliet och därmed kan sägas vara underkastade ett dubbelt förmansskap. I den nuvarande organisationen har undervisningsnämndssekreterare sålunda fullgjort uppgifter både på rektorsämnet och på undervisningsnämndernas uppdrag. Undervisningsnämndernas sekreterare kommer enligt förslaget att ur formell synpunkt ha samma ställning hos undervisningsnämnderna som personalen inom universitetets sekretariat hos fakultetsorganen.

b) Verksamheten i undervisningsnämnderna. Undervisningsnämnder skall, som framgår av beskrivningen av fakultetsorganen, finnas vid alla läroanstalter och fakulteter.

Det tidigare i rapporten uttalade önskemålet om en mer omfattande delegering till nämnder och kommittéer av fakulteternas och sektionernas uppgifter har ansetts böra tillgodoses genom fakulteternas och sektionernas egna åtgärder. Vad beträffar undervisningsnämnderna kan önskemålet om att fakulteter och sektioner skall delegera viss beslutanderätt till undervisningsnämnderna grundas på ett allmänt vittnesmål vid organisationsundersökningarna om att de ärenden,

som tidigare behandlats i undervisningsnämnderna, knappast någonsin behövde sakligt omprövas inom fakulteterna eller sektionerna.

Bland undervisningsnämndernas löpande ärenden ingår främst studieplaner, organisationsplaner och undervisningsplaner. Övriga ärenden i de nuvarande undervisningsnämndernas verksamhet är av mångskiftande slag.

I omedelbart samband med undervisningsnämndernas arbete finns uppgifter för undervisningsnämndssekreterarna i att bereda undervisningsnämndernas ärenden, att vara nämndernas protokollsekreterare samt att »bevaka» de ärenden, som redan behandlats av undervisningsnämnderna. Chefen för utbildningssektionen skall enligt förslaget själv ha en formell ställning i undervisningsnämnderna som ständig föredragande i överensstämmelse med vad som föreslås beträffande chefen för universitetets sekretariat och med möjlighet att låta sig företrädas av annan befattningshavare inom de administrativa organen. Han skall också — vilket följer av det sist sagda — fördela uppdragen att fungera som undervisningsnämndssekreterare. Av dessa förslag anses inte följa att undervisningsnämndernas ärenden faktiskt behöver föredras av personal ur utbildningssektionen.

För att genomföra ett fortlöpande arbete med översyn av den akademiska utbildningens förhållanden har undervisningsnämnderna ansetts ha särskilda förutsättningar. Undervisningsnämndernas kompetens skall enligt förslaget utvidgas till att omfatta alla utbildningens angelägenheter, i motsats till de nuvarande universitetsstatuternas föreskrift att undervisningsnämnderna skall »bereda ärenden om undervisningens planmässiga anordnande, granska studieplaner och studiehandböcker samt framlägga förslag i sådana eller liknande frågor». Därigenom samt genom en förstärkning av deras utredningsresurser kan undervisningsnämndernas betydelse öka som initiativorgan för alla frågor om den akademiska undervisningen. Sålunda framläggs i kapitel 8 förslag till väsentliga förstärkningar inom personalorganisationen avseende utredningsresurserna i den utbildande verksamhetens tjänst; dessa förstärkningar, som i förslaget tilldelas utbildningssektionen, motiveras främst av behovet av ökad tillgång på resurser för utredningar på uppdrag av eller i samråd med undervisningsnämnderna.

c) Uppgifter inom inskrivning, registrering, examination. m. m. Till utbildningssektionen skall enligt förslaget hänföras ledningen och en del av det praktiska handhavandet av all registrering av de studerande och deras prestationer. Ett system för registrering av studerande vid de filosofiska fakulteterna har framlagts av en kommitté, som arbetat på uppdrag av kanslern för rikets universitet. Enligt kommitténs förslag skall ett registreringssystem införas med följande grenar:

- a) ett för läroanstalten centralt register,
- b) ett register vid varje institution,
- c) en redovisning av närvaro vid undervisningen inom de enskilda ämnena att läggas till grund för beräkningar av lärarbehoven,

- d) tentamensstatistik,
- e) generationsstudier och
- f) studietidsstatistik.

I arbetet med denna registrering skall enligt kommitténs förslag institutionerna, det akademiska kansliet och statistiska centralbyrån delta. Vidare skall enligt kommittéförslaget den administrativa ledningen av registreringssystemet handhas av universitetskanslersämbetet och inom läroanstalterna av rektorsämbetet samt undervisningsnämndernas sekreterare. Efter remissbehandling befinnes sig nu kommitténs förslag under förnyad prövning på uppdrag av universitetskanslern.

Enligt statskontorets mening bör ett registreringssystem liknande det ovan angivna snarast genomföras för de filosofiska fakulteterna. Enligt statskontorets förslag skall den ovan angivna arbetsfördelningen i stort bibehållas. Utbildningssektionen skall ha ledningen över verksamheten i institutionerna med registrering av de studerande.

Inom utbildningssektionen skall handhas det centrala register, som i överensstämmelse med registreringskommitténs förslag skall vara läroanstaltens matrikel över de studerande och sammanfatta informationen om dessa. I utbildningssektionens uppgifter skall ingå att genomföra de bearbetningar av registreringsystemets material, som sektionen eller undervisningsnämnderna finner behov av och som inte kan utföras av statistiska centralbyrån.

Verksamheten inom universitetets studentexpedition skall tillhöra utbildningssektionen med uppgifter bl. a. i fråga om inskrivning, inhämtande av statistikuppgifter, diverse ansökningar och utlämnande av handlingar, som rör examina, m. m. Ärenden om utfärdande av examina skall beredas och avgöras inom utbildningssektionen.

d) Vissa övriga uppgifter. Utbildningssektionen skall i regel bereda ärenden om fördelning eller ianspråktagande av anslag, som är avsedda helt eller delvis för ändamål inom undervisningen eller i anslutning till denna. Fördelningsärenden liksom andra ärenden är avsedda att behandlas i två instanser inom läroanstalten, dels i fakultetsorganen och dels av generaldirektören. Det slutliga avgörandet i fördelningsärenden kan delegeras av generaldirektören. Utbildningssektionen skall bereda sådana ärenden om fördelning av medel eller ianspråktagande dels inför besluten i fakultetsorganen och dels inför besluten hos generaldirektören. Beredning genom utbildningssektionen av fakultetsorganens ärenden, skall självfallet icke vara en nödvändighet; med hänsyn till lokala önskemål skall beredningen av fakultetsorganens ärenden kunna ske genom dekanus eller annan befattningshavare.

Tilldelning av lärarkrafter för de ämnen inom de filosofiska fakulteterna, som har fastställd organisationsplan, skall ske genom beslut av generaldirektören. Utbildningssektionen skall genomföra erforderliga beräkningar inför beslut om

tilldelning av lärarkrafter. Sektionen skall i förekommande fall samarbeta med personalsektionen, som enligt förslaget skall handlägga ärenden om förordnanden m. m., i behandlingen av de ärenden, som gäller tilldelning och disposition av lärarkrafter. Utbildningssektionen skall bereda behandlingen i fakultetsorganen av den undervisningsplan, som inom de filosofiska fakulteterna ligger till grund för tilldelningen av lärarkrafter. I sådana och motsvarande uppgifter skall sektionen vid behov biträda institutionernas personal.

Rörande behandlingen av utbildningssektionens undervisningsadministrativa ärenden se vidare kapitel 9 och bilaga 3. Vid sidan av löpande undervisningsadministrativa ärenden bör man förutse övriga uppgifter för sektionen, som i särskild ordning åläggs läroanstaltens administrativa organ. Sådana nuvarande uppgifter för undervisningsnämndernas sekreterare är t. ex. uppgiftlämnande i fråga om antalet doktorander och licentiander.

Utbildningssektionen skall svara för studierådgivning vid universitetet och innefatta personal härför. Utgivningen av kataloger, studiehandböcker, m. m. skall ske i samverkan mellan utbildningssektionen och informationssektionen. Sektionen skall vidare svara för de kurativa åtgärder avseende de studerande, som vidtas av universitetet, och tillse att en erforderlig verksamhet på detta område kommer till stånd inom institutionerna.

Schemaläggning av undervisningen med upprättande av plan för dispositionen av lokaler skall genomföras av utbildningssektionen i den mån dessa uppgifter inte löses inom institutionerna.

Stora delar av uppgifterna inom utbildningssektionen är svåra att förutse på grund av personalens uppgift att fullgöra undervisningsnämndernas uppdrag. När ett organ för utbildningsfrågor enligt förslaget tillskapas inom universitetets centrala administration med uppgift att betjäna verksamheten inom denna, inom fakultetsorganen samt inom institutionerna, skall detta organ enligt förslaget även tjänstgöra som kontaktorgan mellan dessa enheter och övriga organ med förbindelse till läroanstaltens utbildande verksamhet såsom lokala utbildningsråd eller arbetsmarknadsverkets lokala organisation.

656. Ekonomisk-administrativa sektionen

Den vid universitet och högskolor bedrivna undervisningen och forskningen kräver allt större personella och materiella hjälpresurser. I diagram 1 påvisas en mer än fyrdubbling av avlöningsanslaget och en fördubbling av materielanslaget under den senaste tioårsperioden för de större universiteten och högskolorna. Antalet studerande har mer än fördubblats från år 1950 till år 1960 (tabell 2) och 1970 beräknas antalet studerande vara över fem gånger så stort som 1950. Enligt den redovisning, som återfinns i tabell 2, har det sammanlagda antalet lärarfattningar inom universitet och högskolor ökat från 1 916 år 1950 till 3 395 år 1960. Härtill kommer en ökning av den biträdande personalen beroende på dels en automatisk anpassning till ökningen av lärare/forskare, dels en allmän för-

stärkning av de personella hjälpresurserna. Sammanlagda antalet fast anställda, vilka erhöll lön genom den centrala löneutbetalningen, uppgick exempelvis vid Uppsala universitet till 1 750 budgetåret 1959/60 mot 1 000 budgetåret 1953/54 och vid tekniska högskolan i Stockholm till 1 507 respektive 931.

Utöver den ökning av verksamhetens omfattning, som har kommit till stånd genom ökningen av de direkta statliga bidragen, har en betydande expansion kunnat åstadkommas tack vare att allt större bidrag har erhållits ur andra källor än de direkta riksstatsanslagen. Sålunda erhöll t. ex. statens forskningsråd för budgetåret 1952/53 forskningsanslag belöpande till 9,8 miljoner kronor omräknat i fast penningvärde efter 1961 års konsumentprisindex, medan för budgetåret 1962/63 äskas 32,3 miljoner kronor.

Universitetsväsendets expansion, vilken här så ofta omvittnats och som ovan belysts med några godtyckliga exempel, har i skilda avseenden medfört en ökad belastning på institutionsorganisationen. En ökning av de tekniska resurserna och av den biträdande personalen har i flertalet fall kommit institutionerna till del först då arbetsuppgifternas ökning redan varit en realitet. Inom de flesta läroanstalter saknas vidare funktioner inom den centrala förvaltningen, som kan bistå institutionerna i planeringen eller genomförandet av organisatoriska förbättringar. Dessa förhållanden har haft flera nackdelar.

Lärarnas/forskarnas primära uppgifter — undervisning och forskning — har i många fall inte kunnat bedrivas i den omfattning som varit tänkt, beroende på att lärarnas/forskarnas arbetskraft fått tas i anspråk för administrativa uppgifter inom institutionen. De administrativa problemen har dessutom inte alltid kunnat lösas på det effektivaste och rationellaste sättet, då läraren/forskaren ofta saknat kunskaper för de administrativa uppgifterna och samarbetsorganisationen mellan läroanstaltens olika enheter ej varit utvecklad i någon högre grad. Genom att de administrativa uppgifterna i stor utsträckning har kommit att vila på de enskilda lärarna/forskarna, har de blivit lösta individuellt och därmed oenhetligt.

Knappheten på biträdande personal har bl. a. haft till följd att på en del håll amanuenser och assistenter i alltför stor utsträckning kommit att anlitas för sysslor som — om man ser till förvaltningsekonomiska skäl — hellre borde utförts av biträdes- eller expeditivsvaktspersonal.

Bristen på resurser för översyn och planering hos den lokala centrala förvaltningen inom läroanstalterna har i vissa fall medfört en låg utnyttjandegrad vad gäller de tillgängliga resurserna. Därtill kommer att möjligheterna att samordna projekt och inköp av likartad beskaffenhet inte tagits tillvara på grund av att ingen lokal instans i den fasta organisationen haft till särskild uppgift att ta initiativ till gemensam planering och resursanvändning. Fall existerar där två institutioner eller läroanstalter på samma ort var för sig inköpt identisk, dyrbar apparatur, då båda utan olägenhet hade kunnat använda samma. Trots att man ibland till och med haft vetskap om varandras planer har, enligt vad undersökningarna gett vid handen, projekt av detta slag ibland inte koordinerats.

Den typ av problem, som här angetts, uppträder emellertid inte enbart i en expansionsperiod utan uppträder även i den »normala» verksamheten. Då en lärare/forskare erhåller en ny tjänst på annat håll och avflyttar från läroanstalten, kan den situationen uppkomma, att efterträdarens forskningsinriktning är en helt annan och att den apparatur, som finns på institutionen, blir oanvänd. I hög grad saknas i dag funktioner inom universitetsväsendet, som i ett sådant fall verkar för flyttning eller avyttring av överflödiga resurser.

Av det sagda har statskontoret dragit följande slutsatser.

Den dyrbara utrustning, som vetenskapen av i dag behöver för lösandet av sina problem, förutsätter i flera fall ett samarbete över institutionernas gränser för att ett effektivt resursutnyttjande skall komma till stånd. Detta medför i sin tur, att de administrativa åtgärderna kan komma att omfatta flera institutioners, fakulteters eller läroanstalters verksamhetsfält. Den administrativa apparaten måste byggas upp på ett sådant sätt att den aktivt kan göra en insats för ökat sambruk.

För de materiella resursernas effektiva utnyttjande fordras vidare inom läroanstalten en ekonomisk planering och en administrativ funktion, som besitter sakkunskap i organisationsfrågor och som kan ställas till förfogande för lärarna/forskarna. De administrativa personella resurserna — all personal, som inte är lärare/forskare — bör i största möjliga utsträckning göras rörlig i förhållande till institutionerna eller sammanföras till olika servicecentraler. För att en ändamålsenlig rörlighet hos den biträdande personalen skall kunna uppnås fordras en systematisk personalplanering.

Inköp av utrustning och förbrukningsmateriel bör samordnas och genomföras på affärsmässigt sätt.

Dessa uppgifter föreslås av statskontoret åligga en ekonomisk-administrativ sektion inom läroanstaltens centrala administration. Denna skall vidare vaka över att fastigheter och byggnader väl vårdas och brukas samt att de fondmedel, som i framtiden kan komma att förvaltas av läroanstalterna, får en god placering. Sektionen skall vara indelad i tre grupper — en planeringsgrupp, en inköpsgrupp och en servicegrupp, alla inordnade under samma chef. De tre gruppernas arbetsuppgifter beskrivs i det följande.

a) **Planeringsgruppen.** Enligt statskontorets förslag skall inom den ekonomisk-administrativa sektionen finnas ett speciellt organ för ekonomisk planering och rationalisering inom läroanstalten. Detta organ har benämnts planeringsgruppen.

Planeringsgruppen skall kontinuerligt bistå lärarna/forskarna i frågor rörande såväl forskningens som undervisningens personella och materiella behov och söka täcka detta på ett rationellt och kostnadsbesparande sätt. Den måste därför ständigt vara väl orienterad om den undervisning och forskning, som bedrivs vid läroanstalten. Den måste ävenledes vara mycket välinformerad om alla de resurser, som finns tillgängliga. Gruppen skall tillhandahålla ekonomiska kalkyler

och utredningar och då så erfordras utföra mindre organisationsundersökningar. Förutom att inom gruppen sålunda måste finnas företagsekonomisk expertis, skall den även innehålla viss teknisk sakkunskap, speciellt inom byggnadsfacket.

Enligt statskontorets förslag kommer läroanstalternas administrativa verksamhet i vid bemärkelse att bedrivas inom tre olika huvudtyper av organ:

1. *Den centrala administrationen* vilken är funktionellt uppdelad i olika sektioner och grupper exempelvis för inköp, arbetsledning av servicepersonal, ekonomisk förvaltning och redovisning samt personaladministration.

2. *Institutionerna* inom vilka läroanstaltens egentliga verksamhet — undervisning och forskning — bedrivs och vars administrativa ledning utövas av en prefekt.

3. *Speciella service-enheter* gemensamma för två eller flera institutioner och med uppgift att betjäna dessa inom en viss verksamhet. En service-enhet kan antingen vara av allmän karaktär — t. ex. skrivcentral, central expedition för de interna transporterna — eller utöva en vetenskapligt inriktad serviceverksamhet — t. ex. analyslaboratorium, matematikmaskincentral. Denna senare typ av service-enhet kommer att i de flesta fall behöva stå under en vetenskapsmans ledning. Generaldirektören bör liksom för institutionerna utse särskilda prefekter för dessa enheter. Arbetsledningen inom sådana enheter tillkommer prefekten. Service-enheter av allmän karaktär skall enligt förslaget sortera direkt under en annan av grupperna inom den ekonomisk-administrativa sektionen — servicegruppen —, för det fall de inte sorterar direkt under generaldirektören (som kan bli fallet för större anläggningar, t. ex. centralverkstad eller lokal expedition för de administrativa organen), under annan sektion (t. ex. lokal expedition av utbildningssektionen) eller under annan grupp inom sektionen (t. ex. lokalförråd underordnat inköpsgruppen).

Planeringsgruppen skall planera för de materiella och de personella hjälpresursernas effektiva utnyttjande inom alla dessa tre administrativa enheter.

Såsom varande läroanstaltens speciella organ för ekonomiska kalkyler och organisationsfrågor avses planeringsgruppen aktivt delta i petitaberedningen inom läroanstalten. Den skall tillhandahålla institutionerna och de övriga enheterna ekonomiska data och beräkningar, så att dessa kan utföra sina bedömningar och förslag på en konkret grund. Gruppen skall därvid ge råd och rekommendationer till organisatoriska förändringar. I fakulteternas (sektionernas) petitaarbete skall samtliga sektioner inom den centrala administrationen, då fakulteterna (sektionerna) så önskar, medverka genom beredning och föredragning. Särskilt antas därvid planeringsgruppen bli utnyttjad.

På generaldirektörens uppdrag antas vidare planeringsgruppen bereda petitafrågorna för den centrala administrationen. Denna beredning bör ske i intimt samråd med övriga sektioner och grupper och bör omfatta samtliga de service-enheter, för vilka ej någon prefekt utsetts, och den rörliga biträdande personal, som kan finnas inom läroanstalten. Förslag till anslagsäskanden för de nu

nämnda delarna av läroanstalten skall enligt förslaget avges direkt till kanslerskollegiet av generaldirektören. Kollegiet förmodas regelmässigt remittera dessa förslag till universitetskanslersämbetet för beredning.

Förslag till anslagsäskanden för institutionerna och service-enheterna med prefekt skall enligt förslaget avges från den fakultet (sektion), där prefekten är ledamot, till vederbörande fakultetsberedning. Nödvändigtvis måste i det beredande arbetet härvid finnas ett intimt samarbete mellan fakulteterna (sektionerna) och ledningen för den centrala administrationen. Förutom att den centrala administrationen skall utgöra beredningsorgan åt fakulteterna (sektionerna) i detta avseende, har statskontoret även önskat trygga denna kontakt genom att ge generaldirektören rätt att själv delta eller låta sig representeras i behandlingen av petitafrågor inom fakulteterna (sektionerna) eller deras nämnder. Generaldirektören skall därvid ha skyldighet att foga sin mening till fakultetens (sektionens) förslag till anslagsäskanden.

Planeringsgruppens huvuduppgift bör vara att planera för tillgängliga och eventuellt tillkommande resursers utnyttjande för läroanstalten i dess helhet. Genom att petitaarbetet bedrivs inom varje institution och service-enhet för sig och beredningen är uppdelad fakultetsvis, kan önskvärd överskådlighet gå förlorad. Planeringsgruppen har därför en stor funktion att fylla genom att horisontellt samordna de materiella och personella hjälpresurserna. Planeringsgruppen bör därför få tillfälle att tillhandahålla sina ekonomiska beräkningar och organisatoriska idéer redan på ett tidigt stadium. Om så sker, bör nackdelarna av uppdelningen av anslagsäskandena — mellan å ena sidan den centrala administrationen och fakulteterna (sektionerna) och å andra sidan mellan de olika fakulteterna (sektionerna) — bli av mindre betydelse.

Planeringsgruppen skall inom sitt verksamhetsområde bereda anslagsfördelningsärenden.

Finner någon att det skulle vara ekonomiskt gynnsamt eller av andra skäl befogat att upprätta eller omorganisera en ny för flera institutioner gemensam servicecentral, bör utredningen därom komma till stånd genom samarbete mellan planeringsgruppen och de institutioner som skall betjänas av centralen. På vilket sätt medel till denna nya enhet skall äskas torde få avgöras från fall till fall. Har service-enheten uppgifter av allmän karaktär, är det naturligt att förslaget avlämnas av generaldirektören, i annat fall av någon fakultet (sektion). Beträffande behandlingen av petita- och fördelningsärenden se även bilaga 3.

Genom statskontorets förslag att samordna centrala administrationen till gemensamma administrativa organ för alla läroanstalter på samma ort kommer även samarbetet i form av sambruk över läroanstalternas gränser att underlättas. Förslaget om en planeringsgrupp inom de centrala administrationsorganen motiveras i väsentlig mån av behovet att tillvarata de ekonomiska fördelar, som kan uppkomma genom läroanstalternas förening i administrativt hänseende.

Planeringen av den biträdande personalens utnyttjande inbegriper även en anpassning av byggnationen och utrustningen till det sätt på vilket personalen

disponeras. Planeringsgruppen bör därför beredas möjlighet att delta i den ny- och ombyggnadsplanering, som ombesörjs av byggnadsstyrelsen. Likaledes bör gruppen kunna yttra sig över de utrustningsförslag som utarbetas av utrustningskommittén. Det lokala kontaktorganet inom läroanstalterna för byggnadsstyrelsen och utrustningskommittén avses således vara planeringsgruppen. Gruppen skall i detta samarbete utarbeta förslag i planeringen inom dess verksamhetsområde. Speciellt skall den avväga, om kostnadsbesparingar och höjd effektivitet kan uppnås genom upprättande av centrala service-enheter.

Planeringsgruppen bör tillsammans med byggnadsstyrelsen verkställa en årlig fastighetstillsyn och därutöver ha kontinuerlig tillsyn av fastigheter och utrustning. Tillhör byggnaderna byggnadsstyrelsens delfond av allmänna fastighetsfonden, skall denna tillsyn ske i samverkan med byggnadsstyrelsen. Gruppen skall därvid tillsammans med servicegruppen planera för underhålls- och reparationsverksamheten inom läroanstalten.

För närvarande kan vissa reparations- och underhållsarbetens utförande genom kontrakt med byggnadsstyrelsen vara ålagda läroanstalten. Där kontrakt finns, är dessa emellertid oenhetligt utformade och i vissa fall ej anpassade till nuläget. Statskontoret vill därför rekommendera en allmän översyn av detta område i samband med inrättandet av en ny universitets- och högskoleadministration.

Planeringsgruppen skall även ägna stor uppmärksamhet åt att fortlöpande studera de arbetsrutiner och det kommunikationssystem, som används inom läroanstalten. En stor del av dessa studier kommer att vara av kontorsteknisk natur. På grundval av sina studier skall gruppen genomarbeta förslag till förenklingar och kostnadsbesparingar. Gruppen skall även följa upp och kontrollera hur genomförda förslag utfallit.

Planeringsgruppen bör utarbeta informationsmaterial, rekommendationer och tillämpningsföreskrifter på sitt verksamhetsområde. Sådant material bör i samlad form göras tillgängligt för läroanstaltens befattningshavare.

I sitt arbete måste gruppen ha tillgång till en omfattande ekonomisk och annan statistik. Den bör därför i samråd med främst den kamerala sektionen lägga upp ett tillfredsställande registreringssystem, som underlättar uppfångandet av nödvändiga data.

I sin verksamhet bör planeringsgruppen stå i kontakt med sektionen för organisationsfrågor m. m. inom universitetskanslersämbetet.

I vissa fall kan planeringsgruppens tilltänkta åtgärder vara av så långsiktig art att de ej bör presenteras i de årliga förslagen till anslagsäskanden. Det material av denna typ, som utarbetas inom gruppen, skall kunna framläggas till kanslerskollegiet, fakultetsberedningarna eller universitetskanslersämbetet vid sidan av de årliga petitaskrivelseerna.

b) Inköpsgruppen. Vid den översyn av upphandlingsverksamheten vid universitet och högskolor som företagits uppvisades en stor oenhetlighet i

verksamhetens organisation. I huvudsak kan man tala om *tre typer av inköpsrutin*.

1. *Tandläkarhögskolan i Malmö*. Inköpsverksamheten är helt centraliserad. Intendenten fattar beslut i samråd med rektor respektive vederbörande avdelningschef i upphandlings-, reparations- och uthyrningsfrågor. Uppstår olika meningar eller är inköpsärendet av principiell natur, hänskjuts ärendet till förvaltningsnämndens avgörande.

All upphandling verkställs av intendentkontoret. För förbrukningsartiklar beräknas och meddelas årsbehovet av respektive avdelnings- och förrådsföreståndare. Behoven sammanställs och anbud infordras. De förbrukningsartiklar, vilka är gemensamma för de flesta avdelningarna, förvaras i särskilt centralförråd. Övriga artiklar levereras direkt till avdelningarna.

Centralförrådet förestås av en vaktmästare och omfattar ett sortiment på cirka 400 olika artiklar till ett genomsnittligt värde av i runt tal 100 000 kronor. Lagerregistreringen sker på viscardkort, på vilka förrådsbehållningen framräknas dag för dag mot de avlämnade rekvisitionssedlarna. Förutom lagerregistreringen finns en inköpsregistrering på kort. Kartoteket är upplagt med ett kort för varje varuslag. På detta kort antecknas leverantör, kvantitet och priser. Denna registrering utgör en grund för bedömningen av anbud. Förråden inventeras en gång om året. Varje år lämnar avdelningarna kompletterade inventarielistor till intendentkontoret, som lagrar dessa.

Kontorsmaskinparken sköts av intendentkontoret, hos vilket samtliga kontorsmaskiner finns registrerade i en särskild liggare. För varje maskin finns dessutom ett särskilt kort, på vilket priser och vidtagna åtgärder antecknas.

2. *Tekniska högskolan i Stockholm*. Tekniska högskolornas stadgar anger, att rektor i lämplig utsträckning skall verka för centralupphandling. Centralt upphandlas artiklar, som motsvarar utgifter av expenskaraktär. Vid högskolan finns ett centralt förråd för rengöringsmedel och kontorsmateriel. Övrig upphandling är decentraliserad till institutionerna och andra förbrukare. Genom att högskolan har en central kassaförvaltning kan genom dennas försorg en sakgranskning av fakturorna komma till stånd i efterhand med åtföljande tillrättlägganden.

Kamreraren, som verkställer eftergranskningen, fungerar även som konsult i inköpsfrågor och utformar direktiv för upphandlingsverksamheten. Särskilt har ålagts att upphandling om möjligt skall ske genom statliga upphandlingsorgan, generalpoststyrelsen, fångvårdsstyrelsen, arméintendenturförvaltningen, m. fl. Kamreraren utarbetar även vissa leveransavtal.

Institutionsföreståndarna är skyldiga att föra inventarielista. Kopia översänds mer sällan till kassakontoret.

3. *Flertalet läroanstalter*. Inköpsverksamheten är så gott som helt decentraliserad. Endast ett fåtal artiklar upphandlas centralt, såsom bränsle, rengöringsmedel och toalettpapper. I vissa fall förekommer centrala avtal rörande andra varor än de som redovisas under expensanslaget. Någon eftergranskning före-

kommer ej. Inom institutionen svarar skilda befattningshavare för de inköpsverkställande åtgärderna. I en del fall har flera institutioner slagit sig samman om ett förråd och/eller en intendent eller vaktmästare, vilken ombesörjer upphandlingen. Inköpen handläggs på mycket skiftande sätt från infordran av regelrätta anbud till spontana beställningar per telefon vid uppkommande behov.

Inventarieförteckning skall föras av institutions- eller annan föreståndare.

Finansieringen av inköpen vid universiteten och högskolorna sker genom användande av medel ur ett flertal källor.

- 1) Direkta statliga anslag till de enskilda läroanstalterna:
 - a) Omkostnader, förslagsanslag.
 - b) Materiel m. m., reservationsanslag.
 - c) Nyanskaffning av apparater m. m., reservationsanslag.
 - d) Bokinköp och bokbindning m. m., reservationsanslag.
 - e) Inredning och utrustning av nya lokaler, reservationsanslag.
 - f) Främjande av ograduerade forskares vetenskapliga verksamhet m. m., reservationsanslag.
 - g) Bidrag till speciella institut och kurser.
- 2) Direkta statliga anslag gemensamma för flera läroanstalter:
 - a) Extra utgifter, reservationsanslag.
 - b) För tandläkarhögskolorna: Lärarklinikerna, förslagsanslag.
- 3) Indirekta statliga anslag:
 - a) Statliga forskningsråd och nämnder, reservationsanslag.
 - b) Övriga statliga anslag som kan komma inköpsverksamheten vid universitet och högskolor till del.
- 4) Uppdrag från statliga eller halvstatliga inrättningar.
- 5) Uppdrag från det privata näringslivet.
- 6) Bidrag från enskilda personer och stiftelser till viss forskare eller forskningsuppgift.
- 7) Bidrag från utlandet, främst USA, till viss forskare eller forskningsverksamhet.
- 8) Allmänna gåvomedel.
- 9) Avkastning från fonder.

De direkta statliga anslagens användning är oenhetlig i avseende på de olika läroanstalterna. Sålunda kan materielanslaget användas, förutom till inköp av rena förbrukningsartiklar och resebidrag, till deltagande i exkursioner då så särskilt bestämts, täckande av resekostnader, telefonavgifter, kostnader för inköp av böcker och tidskrifter till institutionens handbibliotek, kostnader för inbindning av tidskrifter, lönekostnader för tillfälligt anställd personal (skrivhjälp, räknebiträden, m. fl.) och kostnader för underhåll av utrustning. Det är vidare svårt att avgöra exempelvis om kostnader för inköp av vissa instrument skall belasta materielanslaget eller anslaget till nyanskaffning av apparater m. m.

Departementschefen har i statsverkspropositionen 1962 (prop. 1962: VIII: 10 s. 331 f.) föreslagit en översyn av nuvarande anslagssystem: »Huvudsyftet med en dylik översyn bör givetvis vara att finna sådana anslagstekniska anordningar, varigenom skilda kostnadselement kan beräknas och bedömas på ett mera tillfredsställande sätt än det nuvarande systemet — mot bakgrunden av universitets- och högskoleväsendets expansion — tillåter.» Det påpekas också att universiteten saknar särskilda anslagsposter till expenser under omkostnadsstaten.

Eftersom universitetskanslern numera tillsatt en särskild utredning för att utreda hithörande frågor, har statskontoret inte funnit anledning till någon mer djupgående analys. Det har emellertid syntts angeläget att framlägga de kommentarer som undersökningarna föranlett.

Statskontoret föreslår att en renodling av materielanslaget kommer till stånd. Detta anslag bör endast omfatta direkta rörliga kostnader, som är beroende av forsknings- och undervisningsvolymen inom institutionerna samt volymen av den verksamhet, som bedrivs inom serviceenheter under ledning av särskild prefekt. Övriga anslag till förbrukningsmateriel bör innefattas i omkostnadsanslaget.

Omkostnadsstaten vid läroanstalterna bör i analogi med motsvarande anslag vid andra statliga myndigheter omfatta följande titlar:

1. Sjukvård m. m., förslagsvis.
2. Reseersättningar, förslagsvis.
3. Expenser, förslagsvis.
4. Publikationstryck, förslagsvis.
5. Övriga utgifter, förslagsvis.

Samtliga reseersättningar, vilka ej bestrids av särskilda resekostnadsanslag eller stipendier, bör utbetalas under delpost 2.

Posten expenser skall avse alla delar av läroanstaltens verksamhet. Expenser bör redovisas i följande titlar:

- a) bränsle, elektrisk ström, gas och vatten,
- b) renhållning och städning (inkluderar även löner för städning och viss parktillsyn m. m.),
- c) skrivmateriel, papper, blankettryck och dylikt,
- d) telegram, telefon och annonsering,
- e) inköp och underhåll av möbler, skriv- och räknemaskiner för rent kontorsbruk m. fl. inventarier,
- f) uppsamlingskonto för övriga expenser vilka ej kan hänföras till någon av titlarna a)—e).

Då redovisningsprinciperna är oenhetliga vid de olika läroanstalterna, har det inte varit möjligt vid organisationsundersökningarna att få en allmän översyn av kontorsmaterielkostnadernas storlek vid läroanstalterna. Som exempel kan emellertid nämnas att vid tekniska högskolan i Stockholm, där centralförråd

för dessa artiklar är upplagt, förrådets årsomsättning 1960/61 uppgick till cirka 300 000 kronor, varav 40 000 kronor för städmateriel. I de övriga 260 000 kronorna ingår inköp av kontorsmaskiner m. m., som skulle komma att ingå i expensanslaget enligt vad som ovan sagts. Nettoutgifterna för materiel m. m. uppgick samtidigt till drygt 2,5 miljoner kronor ur det direkta statliga anslaget. I de här angivna inköpen av kontorsmateriel ingår visserligen inköp för andra medel än de direkta statliga. Dessa torde emellertid vara obetydliga vad gäller denna kostnadspost. Ungefär 10 procent av de direkta statliga anslagen till materiel m. m. åtgår således på tekniska högskolan till kontorsmateriel.

Arbetet skulle underlättas väsentligt såväl vid anslagsframställan och anslagsfördelning som vid upphandling, förrådshållning och redovisning om denna mindre del av materielanslaget utbryts och läggs under ett för läroanstalten gemensamt expensanslag, enligt vad som ovan föreslagits. Detta anslag kommer då även att bestrida de kostnader för kontorsmateriel, som förorsakas av att forskning bedrivs vid läroanstalten för andra medel än statliga. Denna omständighet bör inte få hindra den föreslagna förenklingen.

Här föreslås att telefonkostnaderna bestrids ur gemensamt expensanslag. Förslaget motiveras av behovet av enkelhet i redovisningen och av de särskilda omständigheterna, när en central telefonväxel betjänar endast vissa enheter inom läroanstalten.

De kostnader för löner till mycket tillfälligt anställd personal, som nu bestrids av materielanslaget, bör i fortsättningen utgå från läroanstaltens avlöningsanslag, under rubriken »avlönningar till annan icke-ordinarie personal».

Anslagsandelen till inköp av böcker och tidskrifter samt övrig utrustning för institutionsbiblioteken, ävenså anslagsandelen till inbindning av tidskrifter, föreslås sortera under det gemensamma anslaget för bokinköp och bokbindning för respektive läroanstalt.

Resebidrag till exkursioner bör lämpligen upptas under ett särskilt anslag, vilket är fallet vid de tekniska högskolorna.

Det renodlade materielanslaget bör enligt detta förslag endast uppta medel till inköp av förbrukningsmateriel och ett visst bidrag till underhåll och utrustning.

Inköpsverksamheten vid de större läroanstalterna är redan i dag omfattande. Som exempel kan nämnas tekniska högskolan i Stockholm, där kassaförvaltningen är helt centraliserad så när som beträffande någon enda institutions utländska bidrag. Under budgetåret 1960/61 utgjorde där utgifterna till materiel och apparatanskaffning m. m. från de direkta statliga anslagen 5 669 000 kronor. Av statliga forskningsrådets och uppdragsverksamhetens medel och av gåvomedel och övriga bidrag användes 3 255 000 kronor till materiel och övrig utrustning (se även tabell 4!).

Denna betydande inköpsverksamhet (motsvarar cirka 7 000 fakturor i månaden) måste otvetydigt medföra en betydande administrativ arbetsbörda för den inköpsverkställande parten, d. v. s. i detta fall personalen på institutionerna.

Enligt både utrustningsnämndens för universitet och högskolor och riksrevisionsverkets jämförelsematerial uppnår de enskilda läroanstalterna i många fall ej de rabatter, de skulle kunna erhålla genom en affärsmässig bevakning av marknaden.

Genom en centralisering av inköpsarbetet uppnås större möjligheter till samordning, standardisering och koncentration av inköpen. En inköpscentral kan bättre och mer kontinuerligt studera marknaden. Den kan bedöma de enskilda leverantörerna mer ingående och kontrollera deras åtaganden. Den kan föra samlande register över varornas priser, notera tips, erbjudanden och förslag, snabbt hitta en leverantörs adress och kontaktman samt systematisera broschyrer och kataloger. Förhandlingarna med leverantörerna underlättas och kan genomföras med större tyngd, om läroanstalten uppträder som *en* inköpare. Leveransavtalen blir, om de uppgörs av en inköpscentral, uniforma för samtliga institutioner. En effektivare kontroll av de levererade varorna blir möjlig, reklamation kommer lättare till stånd och kan framför allt framföras med större kraft.

För att dessutom avlasta lärarna/forskarna det betungande administrativa arbete, den alltmer omfattande inköpsverksamheten orsakar, föreslås att denna centraliseras till en speciell *inköpsgrupp* inom läroanstaltens centrala administration. Gruppen skall ha till uppgift att med affärsmässiga hänsyn bedriva inköpsverksamheten vid läroanstalten. Inköpsgruppen föreslås i princip handlägga all upphandling inom läroanstalten. Den skall avlasta institutionerna det administrativa förfarandet vid inköpen men får inte diktera inriktningen av deras efterfrågan. Initiativet till inköpet förutses komma från institutionen. Denna meddelar sitt behov till inköpsgruppen, som undersöker marknaden och övertar de inköpsverkställande åtgärderna. Inköpsgruppen skall emellertid även själv kunna aktivt undersöka behoven inom sitt verksamhetsfält.

Beträffande upphandling av förbrukningsmateriel bör gruppen sträva efter en beräkning av årsbehoven och en koncentration av upphandlingen. I många fall kommer leveransavtalen därvid att kunna utformas som avropsavtal mellan läroanstalten och en leverantör, varvid beställningen kan ske antingen från läroanstaltens centrallager, när sådana finns inrättade, eller från institution eller enskild lärare/forskare. Det kan förutskickas att inrättande av centrallager kommer att vara ekonomiskt motiverat för vissa typer av artiklar.

Om inköpsverksamheten centraliseras vid de enskilda läroanstalterna, bör ett intimt samarbete upprättas mellan läroanstalternas inköpsgrupper och inköpssektionen i universitetskanslersämbetet. I vissa fall bör sålunda universitetskanslersämbetets inköpssektion upprätta köpavtal, som avser behov inom flera läroanstalter.

Här har medvetet ej dragits några gränser mellan de inköp, som bör ske från universitetskanslersämbetets inköpssektion, och de, som bör ske från läroanstal-

ternas inköpsgrupper. Detta synes obehövt om upphandlingsförfarandet centraliseras vid universiteten och högskolorna och kontakten mellan den lokala inköpsverksamheten och universitetskanslersämbetets inköpssektion därmed blir god. Vid inköp av dyrbarare utrustning skall det naturligt ingå i inköpsgruppens uppgifter att införskaffa erforderlig information från inköpssektionen inom universitetskanslersämbetet. Den senare kan i vissa fall åta sig upphandlingsförfarandet, om detta anses leda till det bästa inköpet. Personalen inom inköpsgruppen kan även tänkas få viss utbildning vid inköpssektionen.

I sin verksamhet är inköpsgruppen beroende av kontakten med den kamerala sektionen, vilken skall bevaka att föreskrivna betalningsvillkor hålls. Kan denna bevakning organiseras på ett tillförlitligt sätt, kan inköpsgruppen upprätta leveransavtal, vilka innebär betalning per 10 dagar. Inköpsarbetet bör i görligaste mån inriktas på att träffa dylika avtal. Den kamerala sektionen kommer vidare att föra reskontra och lagra de betalda fakturorna. Detta innebär att denna sektion kommer att förfoga över statistik, som inköpsgruppen måste ha tillgång till i sitt arbete. Inköpsgruppen kommer t. ex. att behöva utföra efterkontroll av inköpen och göra beräkningar av inköpens storlek från viss leverantör och/eller visst varuslag med utgångspunkt från kameralsektionens material.

En central inköpsgrupp måste för sin verksamhet ha översyn över läroanstaltens alla behov och resurser. Inköpsgruppen bör därför aktivt ta del i arbetet på att upprätta inventarieförteckningar för samtliga institutioner och lokaler. Inventarieförteckningarna skall årligen kompletteras.

På grundval av förteckningarna bör inköpsgruppen upplägga ett kartotek omfattande dyrbarare utrustning.

Samtliga inventarier bör inventeras en gång varje år. Denna kontroll bör göras av annan tjänsteman än den, som uppgjort inventarieförteckningarna. Vid denna översyn kan inköpsgruppen i viss utsträckning konstatera var överskottsresurser finns och tillvarata dessa genom att i samråd med berörda intressenter besluta om försäljning eller förflyttning.

Inköpsgruppen bör vidare minst en gång om året verkställa inventering av befintliga förråd. Behovet av dylik inventering är särskilt påkallat vid bedömning av inköpsstorleken för täckande av ett årsbehov.

Förrådshållningen torde komma att omfatta följande varusortiment:

- 1) För samtliga institutioner gemensamma artiklar, inköpta för medel ur expensanslaget, kontorsmateriel, städmateriel, el-materiel och dylikt.
- 2) Artiklar som endast innefattas i en eller några institutioners verksamhet, inköpta för medel ur materielanslaget och liknande bidrag, t. ex. kemikalier, laboratorieglass och fysikalisk förbrukningsmateriel.
- 3) Instrument och apparater.
- 4) Verkstads- och snickerimateriel samt verktyg.
- 5) Djurstallar och liknande inrättningar får även räknas som ett slags förråd.

Förrådens storlek och utplacering bör ej isolerat dikteras av affärsmässigheten i inköpsverksamheten. Förråden av artiklar inköpta för institutionernas materiellanslag och liknande medel måste i de flesta fall av servicehänsyn ligga inom rimligt avstånd från förbrukningsstället. Genom en alltför långt driven centralisering kan dessutom de interna transportkostnaderna komma att stiga i så hög grad att centrala förråd blir oekonomiska. Förråden skall i många fall innehålla artiklar speciella för en institutions verksamhet och bör då naturligt anslutas till denna.

Ett centralt förråd för artiklar inköpta för medel ur expensanslaget bör finnas direkt anslutet till inköpsgruppen. Statskontoret har i övrigt ej velat föreslå någon fastställd förrådsuppdelning, då problemet bör få en individuell lösning. Förrådshållningens organisation måste bedömas med hänsyn till varje läroanstalts geografiska betingelser, dess tillgång till lokaler och förbrukarens behov av närhet till förrådet samt resultaten av allmänna ekonomiska avvägningar.

Förrådshållningen bör skötas av därtill avdelad personal. Det centrala förrådet av artiklar motsvarande expensutgifter bör förestås av en förrådsman direkt sorterande under inköpsgruppen. Även en del av de övriga förråden kan tänkas sysselsätta en särskild förrådsman. Denne skall också sortera direkt under inköpsgruppen. För de förråd, som kommer att ligga i direkt anslutning till förbrukningslokalen, kan förrådsmanssysslan kombineras med någon annan sysselsättning inom den enhet, som förbrukar de lagrade artiklarna, t. ex. såsom institutionstekniker. I sin egenskap av ansvarig för förrådet bör förrådsmannen vara underställd inköpsgruppen. Den dagliga arbetsledningen utövas av chefen för vederbörande enhet.

Inköpsgruppen skall sammanfattningsvis främst ha till uppgift att i inköpsfrågor överta det administrativa förfarandet från lärarna/forskarna men däremot givetvis icke överta ansvaret för val av materiell utrustning, när vetenskapliga synpunkter på detta val måste vara utslagsgivande. Gruppen skall betraktas som ett serviceorgan, vilket föreslås inrättat för att en större affärsmässighet i universitetens och högskolornas expanderande inköpsverksamhet skall kunna uppnås.

c) *Servicgruppen*. Universitetens och högskolornas verksamhet fordrar allt större tillgång på vad som med en samlande benämning kan kallas biträdande personal¹ och speciellt sådan med teknisk inriktning.

Den dyrbara maskinella utrustning och instrumentuppsättning, som i dag används, måste omhänderhas av tekniskt högt utbildad personal, exempelvis forskningskemister och forskningsingenjörer, för att kunna effektivt utnyttjas och vårdas. Till forskarnas förfogande måste även finnas en stor stab laboratoriebiträden och motsvarande för hjälp med bl. a. provtagning, rutinavläsning av instrument, fotografering, rit- och räknearbeten. För den interna tillverkningen och

¹ All läroanstaltens personal, som inte är lärare/forskare.

reparationer av vetenskaplig utrustning måste dessutom finnas verkstäder samt personal av typen instrumentmakare, reparatörer och snickare. Den tekniska utrustningen, förråd, samlingar, lokaler, byggnader och dess omgivning fordrar daglig tillsyn och skötsel. Denna måste utföras av särskild personal, varav delvis med hög specialutbildning (t. ex. bibliotekarier, museiintendenter) och delvis med olika lägre utbildning (t. ex. institutionstekniker, hantverkare, maskinister, förrådsmän, djurvårdare, vaktmästare och städerskor). Vidare finns för allmän administrativ verksamhet befattningar med särskilda kvalifikationskrav inom den centrala administrationen och institutionerna. För skriv- och kontorsarbete är slutligen biträdespersonal inplacerad inom hela organisationen.

Denna biträdande personal kan inordnas i läroanstalternas organisation på varierande sätt. Någon allmängiltig lösning på hur den skall grupperas och disponeras existerar inte. Till följd av den tekniska utvecklingen och/eller läroanstalternas egna inre växlingar förändras oupphörligt determinanterna för den biträdande personalens rationella användning. Det har därför inte här varit möjligt att ange några definitiva slutsatser om denna personals utnyttjande och placering. Statskontoret har i stället valt att föreslå inrättande av olika funktioner inom läroanstalternas centrala administration med uppgifter på personalplaneringsområdet. Inom det nya universitetskanslersämbetet skall sådana uppgifter handhas av den ekonomisk-administrativa byrån. För läroanstaltens del skall den ekonomisk-administrativa sektionen ägna en betydande del av sitt arbete åt dessa personalfrågor. Planerings- och inköpsgruppernas verksamhet i detta hänseende har redan beskrivits. Därtill har statskontoret funnit behov av en grupp inom ekonomisk-administrativa sektionen med arbetsuppgifter enbart beträffande läroanstaltens biträdande personal. Denna grupp har benämnts servicegruppen.

Servicegruppen (chefen för servicegruppen eller den han utser) skall direkt leda de enheter eller den personal, som ej är underställd någon prefekt eller annan chef inom de administrativa organen. Till gruppen skall främst hänföras lägre biträdespersonal, laboratoriebiträden, expeditivsvakter och motsvarande. Den personal, som det här är fråga om, betecknas i fortsättningen som lägre biträdespersonal. Gruppen skall dessutom göra fortlöpande arbets- och metodstudier och i samråd med planeringsgruppen systematiskt planera för det effektiva utnyttjandet av all lägre biträdespersonal inom läroanstalten.

Den här behandlade personalen kommer i stor utsträckning att vara placerad i direkt anslutning till en institution eller en grupp av institutioner, som kan vara organiserade till en samfällighet i utnyttjandet av vissa nyttigheter. Kan en lärare/forskare t. ex. helt försörja ett kontorsbiträde eller ett laboratoriebiträde med arbetsuppgifter, bör ett sådant biträde i mån av tillgång på arbetskraft även stadigvarande ställas till hans förfogande. Statskontoret vill emellertid starkt understryka det ur rationell synvinkel olämpliga i att för all framtid binda en tjänst vid en viss institution eller annan särskild enhet. En ökad rörlighet inom läroanstalterna hos den biträdande personalen bör eftersträvas. Genom den bud-

get- och anslagsteknik, som skall tillämpas vid genomförandet av rapportens förslag, kommer den enda mer framträdande restriktionen på den förordade rörligheten hos den biträdande personalen att vara den, att all personal, som inte tillförs enheter underställda den centrala administrationen, i viss bemärkelse kan komma att räknas som fakultetsbunden.

Planerings- och servicegruppen kan genom sina studier samt diskussioner med berörda prefekter finna att viss biträdande personal kan utnyttjas effektivare — institutionernas behov kan tillfredsställas på ett bättre och billigare sätt — genom exempelvis inrättande av en för flera institutioner gemensam servicecentral.

Vissa sådana centraler måste ledas av en vetenskapsman. Såsom exempel på dylika kan nämnas gemensamt analyslaboratorium, matematikmaskincentral och atomreaktor, vilka alla kan utnyttjas av ett flertal forskare. I sådana fall bör generaldirektören utse en särskild prefekt att leda driften inom denna serviceenhet.

I andra fall utgör centralen en samling av allmänna hjälpresurser, såsom t. ex. skriv- eller räknecentral, anstalt för fotostatkopiering, ritkontor, central verkstad, förråd samt post- och budcentral. Den direkta ledningen av dessa enheter skall enligt förslaget utövas av servicegruppen.

Vid läroanstalterna kommer verksamheten sålunda att administreras inom tre olika typer av organ — de centrala administrativa organen, institutionerna och speciella service-enheter. Service-enheterna kommer i sin tur att utgöras av två typer; dels av allmän, dels av vetenskaplig karaktär.

En institutions eller en service-enhets biträdande personal kommer att omfatta flera olika kategorier, t. ex. mer eller mindre kvalificerad teknisk biträdespersonal, kontors- och räknebiträden, reparatörer och annan verkstadspersonal, expeditionsvakter och städerskor. Arbetsledningen av biträdande personal, som stadigvarande tillhör eller mer tillfälligt tilldelas en institution eller en serviceenhet för vilken prefekt utsetts, skall tillkomma prefekten eller den han anförtror denna ledning.

Biträdande personal placerad på en service-enhet utan prefekt avses ledas direkt av servicegruppen (chefen för servicegruppen eller den han utser). Så bör också vara fallet beträffande den biträdande personal, som samtidigt utför arbete åt två eller flera institutioner eller service-enheter i den mån inte även utövande av denna arbetsledning ankommer på viss prefekt eller chef inom de administrativa organen.

För att uppnå den önskvärda rörligheten hos den biträdande personalen bör alla i detta avsnitt berörda personalkategorier, såväl ordinarie som icke-ordinarie samt mer tillfälligt anställda tjänstemän, delvis tilldelas läroanstalten gemensamt — således utan anknytning till viss fakultet eller institution — och fördelas under medverkan av den centrala administrationens organ för personalplanering. Se även sammanställningen i bilaga 3!

Lokalsvårigheter lägger för närvarande betydande hinder i vägen för en rationellt uppbyggd verksamhet inom service-enheter av allmän karaktär. Uppsala universitet har t. ex., trots att medel anvisats för en skrivcentral med en föreståndare och tre biträden, inte kunnat upprätta denna på grund av lokalbrist. Planerings- och servicegrupperna måste därför förutom sin fortlöpande översyn tillsammans fullfölja en långsiktig planering och härvid samråda med byggnadsstyrelsen och utrustningskommittén.

Servicegruppen skall vidare verka för att tillfälliga toppar i arbetsbelastningen utjämnas. Gruppen skall också lösa de ersättningsproblem som uppstår vid sjukdomsfall eller annan bortovaro.

Statskontoret kan ej på grundval av hittills genomförda undersökningar ange i hur stor utsträckning service-enheter bör upprättas. Några mycket allmänna riktlinjer är det enda som utan mer specialiserade studier kan framläggas.

För flera institutioner gemensamma skrivcentraler bör i många fall med fördel kunna inrättas. Gemensamma skrivcentraler behöver inte endast tillkomma för enklare utskrifter utan kan även ges en specialiserad personal, som exempelvis kan utföra utskrifter på olika språk.

Andra verksamhetsområden som kan centraliseras är tillsynings-, tillverknings- och reparationsverksamheten. För närvarande är inom detta område den »grövre» verksamheten — omfattande tillsyn och reparationer av värme-, ventilations-, gas-, vatten-, avlopp- och el-systemet samt grovsnickier och husreparationer — i vissa fall centraliserad till gemensamma verkstäder och då i allmänhet i anslutning till en driftavdelning. De »finare» arbetena (som utförs t. ex. av glasblåsare, instrumentmakare och instrumenttekniker) verkställs däremot för närvarande i de flesta fall icke centralt. I flera fall förfogar dock flera institutioner över en gemensam verkstad. Verkstadspersonalen sorterar i dessa fall under den institution, i vars lokaler verkstaden är inhytt. Detta har i många fall medfört att verkstadens kapacitet i första hand och kanske helt har utnyttjats av moderinstitutionen.

Statskontoret föreslår, att läroanstalternas verkstäder i största möjliga utsträckning kommer att sortera under servicegruppen. Detta inordnande bör emellertid i ett flertal fall ses som ett övergångsstadium i en utveckling mot centralverkstäder, vilka bör ges en fristående ställning bland de administrativa organens underavdelningar. En centralisering av läroanstalternas verkstadsproduktion anses sålunda önskvärd, bl. a. därför att den medför möjlighet att skapa större bredd inom personalstyrkan och därvid inrätta särskilda konstruktionsavdelningar samt möjlighet att anskaffa och rationellt bruka en bättre verktygsutrustning och maskinpark. I framtiden bör övervägas inrättandet av en särskild teknisk sektion inom administrationen. Till en sådan sektion bör då hänföras vissa ärenden, som nu lagts på andra sektioner, främst den ekonomisk-administrativa.

I varje universitetsstad bör inrättas en transportexpedition. Denna kan exempelvis organiseras som vid tekniska högskolan i Stockholm, där en expedition

samtidigt fungerar som postexpedition och informationscentral samt ombesörjer högskolans såväl interna som externa transporter. Transportexpeditionen skall sörja för post- och godsdistributionen såväl genom regelbundna turer som genom sporadiska tjänster.

657. Personalsektion

Den anställda personalen vid universiteten och högskolorna kan indelas i följande huvudgrupper:

- 1) Forskande och undervisande personal, d. v. s.
 - a) ordinarie personal (professorer, laboratorer och motsvarande, universitetslektorer samt vissa motsvarande befattningshavare),
 - b) högre icke-ordinarie personal (docenter, forskarassistenter, extra universitetslektorer, utländska lektorer, biträdande lärare),
 - c) lägre icke-ordinarie personal (övningsassistenter, assistenter, amanuenser).
- 2) Biträdande personal, d. v. s. administrativ, teknisk och övrig personal (med olika anställningsformer — ordinarie, extra ordinarie, extra, mot arvode, enligt kollektivavtal och för s. k. arkivarbetare — samt i de fall personalen är löneplansplacerad, i olika lönegrader på såväl B- som A-planen).

Personalens olika sammansättning och arbetsuppgifternas ofta speciella karaktär har lett till att de personaladministrativa förhållandena regleras av ett stort antal föreskrifter och bestämmelser vid sidan av statens allmänna avlöningsreglemente — exempelvis i universitetsstatuterna och i särskilda stadgor. Medel till avlöningar erhålls icke bara över statliga avlöningsanslag utan också i betydande omfattning genom anslag från forskningsråd, privata forskningsanslag samt fondmedel. Med hjälp av sådana särskilda anslag kan således personal anställas och avlönas av forskare på institutionerna, utan att den centrala förvaltningen befattar sig därmed.

Den samlade, centralt avlönade, mer varaktigt anställda personalen (med bortseende från timanställd lärarpersonal) uppgick vårterminen 1962 enligt underhandsupplysningar i avrundade tal vid Uppsala universitet till 1 850, vid Lunds universitet till 1 550 och vid Stockholms universitet till 1 200 personer. Omfattningen av den timanställda lärarpersonalen är ytterligare en faktor av betydelse. Vid tekniska högskolan i Stockholm uppgick den exempelvis under oktober år 1961 till icke mindre än 528 personer.

Den nuvarande universitetsorganisationen har, vad beträffar personalärendens handläggning, enligt statskontorets mening speciellt tre påtagliga brister, nämligen dels de långa ärendevägarna överhuvudtaget, framför allt för de ärenden, som skall avgöras av Kungl. Maj:t, dels det omständliga förfarandet med kollegiala beslut samt dels den för ärendebehandlingen mindre rationella indelningen i kansli och rättekammare.

Statskontorets föreliggande förslag innebär, att — under förutsättning att läroanstalterna ges den föreslagna fasta administrativa ledningen — avgörandet i ett stort antal personaladministrativa ärenden skall decentraliseras från kanslers/överstyrelsenivån. Detta står i överensstämmelse med vad som tidigare sagts om att endast *en* instans skall behöva göra den formella prövningen och endast *en* den vetenskapliga. Enligt förslaget skall vidare personalfunktionen inom de administrativa organen ges sådana resurser att rutingöromål i och ansvaret för olika formaliteter i personalärenden skall kunna avlastas prefekterna och övriga lärare/forskare.

Den kollegiala handläggning, som nu förekommer inom universiteten beträffande personaladministrativa ärenden i det mindre konsistoriet och drätselnämnden, blir i regel obehövlig i den här föreslagna organisationen. För den vetenskapliga bedömningen av personaladministrativa ärenden skall i regel fakultetsorganen svara, då inte denna bedömning kan göras redan inom institutionen. För den formella prövningen föreslås inrättande av organ inom den centrala administrationen, vilka skall fylla liknande uppgifter, som motsvarande organ inom andra förvaltningsgrenar i handläggningen av personalärenden, och också bör ges ett motsvarande kompetensområde. Utvecklingen har gått därhän, att de kollegiala organens personalärenden nu ofta genom en omfattande delegation kan avgöras av en person. Möjligheten till delegation har utnyttjats i högst olika utsträckning av läroanstalterna. Som exempel på en långtgående delegation kan nämnas, att personalsekreteraren vid Lunds universitet (förste byråsekreterare i lönegrad A 23) äger fatta beslut på det mindre konsistoriets vägnar beträffande de ärenden som rör dels tjänstledighet, vikarieförordnande och entledigande av befattningshavare i högst lönegrad A 19, dels tillsättning av assistenter och amanuenser, dels förordnande av vissa arvodister (timlärare och liknande), dels antagande till extra ordinarie tjänstemän av befattningshavare i reglerad befördringsgång.

Genom att personalärenden i stor utsträckning bereds, föredras, beslutas, protokollförs och registreras i matriklar och personkort m. m. på *kanslisidan* och sedan därifrån kommuniceras till *räntekammaren* för olika åtgärder — löneuträkning, personalregistrering m. m. — blir ofta ärendegången fördröjd, behandlingen onödigt omständlig samt uppstår dubbelarbete.

Som exempel kan nämnas

- att om ett tjänstgöringsbetyg skall utfärdas vid Lunds universitet, uppgifter måste hämtas från såväl matrikel och personkort på kansliet som från lönekort och personalregistreringen på räntekammaren,
- att vid Stockholms universitet löneuträknaren på räntekammaren genom protokollskopior m. m. meddelas om beslut, som påverkar lönen och
- att i motsvarande fall vid Lunds universitet löneavdelningen inom räntekammaren får en uppställning från kansliet, s. k. meddelande till räntekammaren, till vilken är fogad beslutsavskrifter.

Mot bakgrunden av ovan i korthet berörda omständigheter — personalens storlek, varierande sammansättning och ofta komplicerade anställningsförhållanden samt bristerna i dagens organisation — föreslår statskontoret sålunda, att personalärenden skall behandlas inom en särskild administrativ funktion inom modelluniversitetets centrala förvaltning. För att denna personalfunktion skall bli så effektiv som möjligt, bör all personal, som är anställd vid institutionerna inom berörda läroanstalter i fortsättningen anställas vid respektive läroanstalt och avlönas från den centrala administrationen. Denna skall även ombesörja all personalredovisning. Detta betyder att även exempelvis personal, anställd med hjälp av anslag från forskningsråd eller andra bidragsgivare, i formellt hänseende skall vara anställd vid läroanstalten. Därigenom undviks dels att institutionerna måste avsätta personal för en egen personalfunktion, dels att tillämpningen av olika bestämmelser blir oenhetlig och inkorrekt. Institutionsprefekterna samt övriga lärare/forskare skall enligt förslaget visserligen befrias från ansvar för anställningsformaliteterna men däremot icke från ansvaret för personalurvalet.

För att handlägga och i största möjliga utsträckning avgöra personaladministrativa ärenden skall alltså finnas en *personalsektion*.

Behandlingen av personalärenden enligt statskontorets förslag ges en mer utförlig beskrivning i bilaga 3. Huvuddragen i förloppet återges här i fråga om vissa typiska ärendegrupper. Instansordningen fakultetsorganen—universitetskanslersämbetet—Kungl. Maj:t förekommer t. ex. vid tillsättningen av ordinarie lärartjänster enligt ett förfarande, som ansluter sig till den nuvarande ordningen. Ärenden om tillsättning av övriga ordinarie tjänster, vilka skall tillsättas av Kungl. Maj:t, skall befordras från modelluniversitetets administrativa organ direkt till Kungl. Maj:t. Instansordningen fakultetsorganen—modelluniversitetets administrativa organ förekommer t. ex. vid tillsättande av e. o. docent och vikarie för professor. Instansordningen institutionsprefekt—modelluniversitetets administrativa organ förekommer t. ex. vid förordnande av extra universitetslektor, forskarassistent, assistent och amanuens samt vid tillsättning eller förordnande avseende annan tjänst med placering inom viss institution. Samma instansordning skall tillämpas vid anställning av timlärare. Ärenden rörande den personal, som är underställd de administrativa organens sektioner, skall regelmässigt behandlas av vederbörande sektionschef.

De personalärenden, som enligt förslaget skall handläggas av universitetskanslersämbetet, skall icke regelmässigt förekomma till behandling inom universitetets administrativa organ. Personalsektionen skall emellertid vid behov biträda universitetets akademiska organ med beredning, föredragning och expedition av sådana ärenden — liksom övriga ärenden — för de fall att dessa uppgifter icke ombesörjs genom universitetets sekretariat eller annan facksektion.

De uppgifter, som enligt förslaget skall ombesörjas av *chefen för personalsektionen*, blir i stor utsträckning desamma, som vid exempelvis Stockholms och Lunds universitet nu åligger dels personalsekreteraren, dels i viss omfattning kamrerarna och vid Uppsala universitet »lönekamreraren». I vissa avseenden

kommer också en del av såväl akademisekreterarens som akademiräntmästarens arbetsområde att utgöra chefens för personalsektionen verksamhetsfält. Beträffande personalsektionens verksamhetsfält skall vidare endast erinras om decentraliseringen från kanslers/överstyrelsenivån och centraliseringen inom läroanstalten av personaladministrativa uppgifter i enlighet med statskontorets förslag.

De av de administrativa organens personaladministrativa ärenden, som generaldirektören själv skall besluta i eller yttra sig över (bl. a. de som skall gå vidare till Kungl. Maj:t), skall förberedande behandlas samt föredras av chefen för personalsektionen. Övriga personaladministrativa ärenden, som tillkommer de administrativa organen att behandla, skall avgöras av chefen för personalsektionen (eller annan av sektionens befattningshavare). Chefen för personalsektionen skall vidare ansvara för protokollskrivningen och expeditionen av här behandlade ärenden.

Chefen för personalsektionen skall enligt statskontorets förslag själv *besluta* i bl. a. följande ärenden:

- a) tillsättning, entledigande och vikarieförordnande avseende tjänstemän i högst lönegrad A 19,
- b) förordnande, entledigande, tjänstledighet, partiell tjänstebefrielse och vikarieförordnande avseende biträdande lärare, assistenter och amanuenser,
- c) förordnande att meddela timundervisning,
- d) tjänstledighet och semester avseende tjänstemän i högst lönegrad A 23,
- e) frågor avseende inplacering i reglerad befordringsgång, uppflyttning i löneklass, avlöningsförmåner under tjänstledighet eller partiell tjänstebefrielse samt att för uppflyttning i löneklass få tillgodoräkna viss tidigare tjänstgöring.

Beträffande de personaladministrativa ärenden, som sektionschefen skall *bereda* och *föredra* inför generaldirektören, ges här nedan en exemplifiering (vissa av dessa ärenden skall, i enlighet med vad nu gäller, avgöras av Kungl. Maj:t):

- a) tillsättningar, entlediganden, vikarieförordnanden för befattningshavare i lägst lönegrad A 20,
- b) tjänstledighet och semester för befattningshavare i lägst lönegrad A 24,
- c) ansökningar om tjänsteförening,
- d) inrättande av extra ordinarie och extra befattningar,
- e) förordnande och entledigande av e. o. docent, forskardocent, extra universitetslektor och utländsk lektor,
- f) docentförordnanden (docentkompetens),
- g) rätt att vara bosatt utom universitetsorten,
- h) disciplinärenden.

De personaladministrativa göromål, som enligt förslaget skall hänföras till personalsektionen, innefattar bl. a. att ledigkunga läroanstaltens tjänster, att handlägga skatte-, sjuk- och pensionsärenden samt att ombesörja matrikelföring och löneuträkning.

658. *Kameralsektion*

Enligt rapportens förslag avses drätselnämndens och drätselverkets arbetsuppgifter bli fördelade på olika organ. Den ekonomisk-administrativa sektionen skall överta vissa funktioner, exempelvis att vaka över att fastigheter och byggnader väl vårdas och brukas, samt att de fondmedel, som i framtiden kan komma att förvaltas av läroanstalterna, får en god placering. Personalsektionen skall bl. a. överta arbetet med löneuträkning och behandling av ärenden om löneklassuppflyttning samt inplacering i reglerad befordringsgång. Kameralsektionen skall i sin tur huvudsakligen komma att ombesörja två av det nuvarande drätselverkets uppgifter, nämligen kassaverksamheten och bokföringen. Därtill skall kameralsektionen överta några speciella arbetsuppgifter, såsom granskning av reseräkningar, behandling av frågor om flyttningssättning och utbetalning av statsstipendier.

Kameralsektionen kommer inom sitt verksamhetsområde att få mer omfattande arbetsuppgifter, än det nuvarande drätselverket har på motsvarande område, beroende på att enligt statskontorets förslag all kassarörelse och bokföring inom läroanstalterna skall centraliseras till denna sektion. För närvarande förekommer en betydande sådan verksamhet även inom institutionerna. Också de anslag och bidrag till ändamål inom institutionerna, som icke anvisats genom anslag på riksstaten till läroanstalten, skall förvaltas av sektionen. Den enskilda institutionen skall endast behöva omhänderha en mindre handkassa för småutlägg (porto, stadsbud och dylikt). Institutionernas arbete på detta område skall i övrigt kunna inskränkas till attestering av räkningar på mottagna varor.

Jämfört med drätselverket kommer också kameralsektionens verksamhet att bli mer omfattande på grund av den föreslagna centraliseringen av inköpsverksamheten.

Enligt det förslag, som framlagts i avsnitt 562 e), skall med den föreslagna utbyggnaden av den lokala administrationsapparaten bli möjligt att överflytta den del av forskningsrådets kamerala verksamhet, som avser bidragsmottagare inom universitet och högskolor, till de lokala kamerala organen. Kameralsektionen skall enligt statskontorets förslag sålunda svara för den kamerala granskningen av fakturor omfattande utlägg för forskningsrådsmedel samt regelbundet redovisa verifikationerna till råden. Sektionen skall vidare vara institutionspersonalen behjälplig med att rekvidrera medel från forskningsråden och övriga bidragsgivare. Genom den föreslagna centraliseringen av den ekonomiska förvaltningen torde forskningsråden kunna förskottera hela det tilldelade bidraget på en gång.

Tabell 5. Drättselnämndärenden vid Lunds universitet — ärendetyper och antal åren 1959, 1960, 1961 samt ärendegång

Ärendetyp	Antal			Ärendegång
	1959	1960	1961	
Riksstatsbyggnadsanslag (fördelningsförslag m m)	7	5	7	drättseln-kansler
Anslag fördelade av kansler (extra utgifter m fl)	80	99	105	drättseln-minus-kansler
Donationer och forskningsanslag (mottag av donation, formulering av gåvobrev m m)	31	34	34	drättseln-majus-kansler-KM:t
Akademihemman (kontrakt, byggn åtg m m)	78	30	19	drättseln
Lokalfrågor (förhyrning, upplåtelser m m)	27	16	36	drättseln
Byggnads- och markfrågor (godk av ritn m m)	29	24	31	drättseln-(majus)-byggnadsstyr
Reparations- och installationsfrågor (av principiell vikt)	2	1	5	drättseln
Personalfrågor (ersättningsfrågor, inplac-frågor, förordn av ek biträden, pensionsärenden för koll anst personal, bostadsfrågor m m)	38	52 ¹	24	drättseln (-minus betr inplac) (-pensionsanstalten betr pensionsärenden)
Remisser	6	4	14	drättseln-majus-kansler-KM:t
Petitaärenden	16	12	11	drättseln-majus-(byggnadsstyr)-kansler-KM:t
Upphandlings-, utanordnings- och medelsplaceringsfrågor	22	15	10	drättseln
Fastställande av stater för stiftelser, uts av ledamöter i styrelser m m	8	7	7	drättseln
Diverse: framställn avs överskridanden av max anslagsp, uts av led enl statuterna 32 §, inventering av värdehandl, omdisp av medel, stadgeförslag, tillstånd av olika slag, delegationsbemyndigande m m	29	22	25	drättseln-kansler eller endast drättseln
Summa ärenden	373	321	328	
= antal paragrafer i drättselnämndens protokoll	372	285	299	

Anm.: Ovanstående huvudgruppering är icke entydig, då vissa ärenden kan hänföras till flera rubriker. Petita är en typisk sådan dubbelgrupp i vilken vissa ärenden även kan föras till byggnadsfrågor och till riksstatsbyggnadsanslag. Tabblän upptar icke anmälningar och upplysningar, vilka protokollförs hos nämnden men ej föranleder någon drättselnämndens åtgärd.

¹ Vissa ärenden delegerades på räntmästaren år 1960.

Uppläggningsen av kassa- och bokföringsrutinerna bör ske i samråd med planeringsgruppen inom den ekonomisk-administrativa sektionen.

En större tidsmässig samordning av utanordningsbesluten än vad som nu är fallet bör eftersträvas. Attestering av räkningar bör kunna ske genom att dessa hopsamlas till exempelvis veckovisa och kontouppdelade attestlistor. Attest skall ske på anordning, vilken omfattar alla räkningar på mottagna och godkända varor inkomna under en vecka och vars inköpskostnader skall belasta ett och samma konto.

Genom den centrala inköpsverksamhetens samordning av inköpen torde antalet verifikationer kunna minskas betydligt. Räkningarna skall sändas en bestämd veckodag till den kamerala sektionen. Här siffergranskas räkningarna och rabatter avdras, varefter utgiftsposterna kontobokförs. Till varje institution (motsvarande) skall regelbundet saldobesked utsändas utvisande ställningen på institutionens konton. Vid överskridande av ett konto skall vederbörande meddelas omgående. Med denna uppläggning av redovisningen torde förbrukningsenheterna — institutionerna och service-enheterna — ej behöva någon som helst bokföring.

Kameralsektionen bör lägga upp ett reskontrasystem och svara för att räkningar betalas inom avtalad tid för undvikande av rabattförluster. En särskild bevakning av att attest omgående påskrivs och att betalning sker inom föreskriven tid bör ske rörande de räkningar, som skall betalas inom tio dagar.

Samtliga räkningar på inköpta varor skall sakgranskas av inköpsgruppen. Kameralsektionen bör tillse att inköpsgruppen lätt får tillgång till de inköpsdata, den behöver för sin verksamhet.

Vid uppläggning av kontoplan bör hänsyn tas till planeringsgruppens behov av primärmaterial och till de ekonomiska beräkningar, denna får i uppgift att utföra.

Vad gäller kassaverksamheten må framhållas, att gällande kassaföreskrifter bör göras till föremål för en allmän översyn, då de bl. a. saknar enhetlighet och i vissa stycken är föråldrade. Det kan härvid ifrågasättas, om inte samtliga universitet och högskolor kan ha gemensamma kassaföreskrifter.

Som tidigare nämnts är universitetens egendomsförvaltning under utredning. Resultatet av denna utredning kan medföra förändringar i läroanstaltens fondförvaltande uppgifter.

En kontorsteknisk översyn av det verksamhetsområde, som kameralsektionen skall omfatta, framstår som i särskilt hög grad önskvärd. På sina håll, exempelvis vid Stockholms universitet och karolinska mediko-kirurgiska institutet, inskränker sig den bokföringsmaskinella utrustningen till en med speciella tabulatorer och förlängd vals försedd skrivmaskin samt en fristående additionsmaskin. Med hänsyn till den storlek, som den kamerala verksamheten redan har, och de ökningar den kan förutses bli utsatt för de närmaste åren, är det angeläget att rationella arbetsmetoder och tekniska hjälpmedel kommer till användning. Särskilt i de fall, då kameralsektionen skall betjäna flera läroanstalter samtidigt,

krävs en modern teknisk utrustning. Möjligheterna att utnyttja mera avancerad databehandlingsteknik bör i dessa fall särskilt utredas. Vid den föreslagna kontorstekniska översynen bör också en enhetlig uppbyggnad av samtliga lokala organs kassa- och bokföringsorganisationer eftersträvas. Detta skulle underlätta både revisionsverksamheten och den jämförande kostnadskalkylering, som kan bli önskvärd.

De problem, som är förknippade med en för flera läroanstalter gemensam kammerral funktion och de särskilda arrangemang, som en sådan centralisering fordrar på de olika läroanstalterna, bör också ingå i den föreslagna översynens uppgifter att bedöma.

Den nuvarande drätselnämndens uppgifter framgår av tabell 5.

659. Informationssektion

Statskontorets förslag innefattar inrättande av en fristående informationssektion inom modelluniversitetets centrala administration. Sektionen skall ha om hand universitetets informationsverksamhet och dess publikationsverksamhet och kan vidare ombesörja uppgifter i samband med anordnande av akademiska högtider, representation, kontakter med utländska gäster samt andra näraliggande uppgifter. Sektionen bör vara en liten enhet med viss fast personal men bör därutöver efter behov mot arvode anlita hjälpkrafter för speciella uppdrag.

Uppgifter har inforrats från de olika universiteten och högskolorna om den publikationsverksamhet som för närvarande bedrivs. Denna utgivning kan indelas i följande huvudgrupper:

- 1) vetenskapliga skrifter, tillfälliga eller periodiska,
- 2) kataloger, studiehandböcker och övriga upplysningar om institutioner och undervisningens uppläggning och omfattning,
- 3) allmänna meddelanden, inbjudningsskrifter m. m.,
- 4) årsberättelser och
- 5) interna informationsskrifter och cirkulärmeddelanden.

Finansieringen av publikationsverksamheten sker dels genom statliga medel (särskilda anslag till publikationsverksamhet, omkostnadsanslag och materielanslag), dels genom särskilda anslag från enskilda bidragsgivare samt dels genom bidrag från studentkåren eller motsvarande organisationer. I arbetet med läroanstalternas publikationsverksamhet deltar befattningshavare efter hela lönegradsskalan.

Statskontoret har funnit det befogat att inrätta ett speciellt organ på lokal nivå för samordning och fackmässig översyn av den inom läroanstalterna existerande publikationsverksamheten. Informationssektionen bör ävenledes svara för översyn och redigering av den interna information, som kan förekomma i form av cirkulärskrivelser, tillämpningsföreskrifter och informationsskrifter.

Informationsverksamhet i utbildningsfrågor förekommer inom läroanstalterna i form av personlig studierådgivning eller upplysning under medverkan av undervisningsnämndssekreterare eller annan personal. Undersökningarna har gett vid handen, att läroanstalterna synes ha otillräckliga resurser för informationsverksamhet i utbildningsfrågor. Denna skall enligt förslaget i framtiden omhändertas av utbildningssektionen och informationssektionen gemensamt. Informationssektionens medverkan kan härvid ske genom att tillhandahålla kataloger, studiehandböcker och allmänt informationsmaterial, genom kontakter med massmedia och genom att besvara förfrågningar från myndigheter, organisationer och allmänheten.

Informationssektionen föreslås vidare även i övrigt omhänderta universitetets kontakter med massmedia och allmänheten. Den personal, som på universitetets vägnar skall ombesörja personlig studierådgivning och motsvarande kontaktverksamhet, skall enligt förslaget organisatoriskt hänföras till utbildningssektionen. Till denna personal skall informationssektionen tillhandahålla erforderlig extern information i arbetsmarknadsfrågor m. m., medan utbildningssektionen till denna personal skall tillhandahålla erforderlig information i undervisningsfrågor.

Under de senare åren har uppgifterna i samband med omhändertagande av besökande och tillfälligt stationerade utländska lärare/forskare och studerande vuxit betydligt. Dessa uppgifter föreslås åligga informationssektionen.

Informationssektionen föreslås även kunna ombesörja anordnandet av akademiska högtider samt övrig förekommande representationsskyldighet.

66. Institutionerna

661. Institutionernas ställning i stort

Institutionernas organisatoriska ställning måste anses för närvarande delvis oklar. Ett mer exakt angivande av institutionernas roll i universitetsförvaltningen har ansetts nödvändig för att klarlägga på vilkens ansvar, som de till institutionerna givna resurserna förvaltas. Vid undersökningarna har det sålunda visat sig kunna förekomma att dyrbar materiel, som genom enskilda bidrag ställts till förfogande för forskare, inte med säkerhet kunnat hänföras till att vara antingen forskarens egendom, läroanstaltens egendom eller institutionens egendom. En närmare reglering av institutionernas ställning har också visat sig nödvändig för institutionernas medverkan i handläggningen av förvaltningsärenden.

Enligt förslaget skall institutionerna organisatoriskt uppfattas som omedelbara delar av läroanstalten. De resurser, som getts för verksamheten inom institutionerna och inte är medarbetarnas privata egendom, skall vara läroanstaltens. Institutionerna skall ha till uppgift att förvalta läroanstaltens personella och materiella resurser.

Institutionerna skall utmärkas av att de är stationer för där verksamma forskares fritt valda och fritt bedrivna forskning samt förvaltningsenheter för fördelning och gemensamt utnyttjande av till institutionerna givna resurser samt arbetsledning av den personal, som tilldelats institutionerna och inte ställts till förfogande för enskild medarbetare. För utbildningens del skall institutionerna som sådana ha ansvar för anordnandet av den undervisning, handledning och examination, som i tjänsten utövas av dess befattningshavare, samt också svara för de övriga uppgifter i anslutning till utbildningen, som ålagts institutionen.

En institution skall organisatoriskt avgränsas genom att den ställs under styrelse av en administrativ chef, institutionens *prefekt*. En institution skiljer sig från en likartad typ av organisatorisk enhet, som rapporten räknar med, nämligen service-enheter med vetenskaplig karaktär och särskilt utsedd prefekt, därigenom att dess verksamhet gäller ett visst eller vissa ämnen i vilka undervisning i regel meddelas inom institutionen. De här framförda förslagen har utarbetats utan hänsyn till någon annan regel för institutionernas organisatoriska avgränsning och avses kunna gälla för institutioner av skiftande storlek och struktur.

662. Institutionernas styrelse

Vid utarbetandet av rapportens förslag har övervägts att överlämna ledningsfunktionen inom institutioner av en viss storlek till kollegiala organ. För ett kollegialt organ skulle enligt en grov uppdelning uppgifter kunna föreligga av väsentligen två slag, nämligen å ena sidan frågor innefattande en vetenskaplig bedömning samt å andra sidan frågor om administrativ verkställighet, där den vetenskapliga bedömningen spelar ingen eller en underordnad roll. För båda dessa huvudgrupper av uppgifter skulle inrättandet av kollegiala styrelseorgan på institutionsnivå kunna tillgodose och säkerställa ett medinflytande, som för närvarande kan saknas för den personal, vilken vid sidan av professorerna är verksam inom institutionerna. Även representanter för de studerande skulle kunna ingå i ett sådant organ. För institutioner, som är arbetsplats för flera professorer, skulle vidare ett kollegialt organ ge fasta former för deras samråd om institutionens angelägenheter. De frågor, som kan innefattas i de nyss nämnda huvudgrupperna, kan exemplifieras, vad avser frågor innefattande en vetenskaplig bedömning, med utarbetande av förslag till studieplan eller organisationsplan samt äskande eller fördelning av medel för den vetenskapliga verksamheten inom institutionen samt, vad avser frågor om administrativ verkställighet, handläggningen på institutionens vägnar av skiftande personaladministrativa ärenden.

Statskontoret har emellertid avvisat tanken på att överlämna ledningsfunktionen inom institutionerna till kollegiala organ. De frågor, som enligt det ovanstående innebär en vetenskaplig bedömning och som kunde handläggas av ett kollegialt organ inom institutionerna, utgörs i många fall av ärenden, som bereds inför fakultetsorganens behandling, såsom i fråga om petitaärenden, ärenden

om medelsfördelning samt ärenden inom undervisningsnämndernas verksamhetsfält. Att därvid förbinda beredningen på institutionsnivå skulle innebära en byråkratisering, som strider mot önskemålet, att institutionerna så långt möjligt skall utgöra informellt fungerande arbetsgemenskaper. Det medinflytande i dessa frågor, som kan finnas önskvärt för övrig personal inom institutionerna, tillgodoses eller kan tillgodoses inom fakultetsorganen.

Den arbetsfördelning, som bör äga rum mellan institutionerna och fakultetsorganen, kan illustreras med de olika uppgifter i samband med utbildningen, som enligt förslaget skall tillkomma de båda slagen av enheter — institutionerna skall ansvara för undervisningens praktiska genomförande, medan fakultetsorganen skall ansvara för dess planering i stort, vad beträffar innehåll och organisation, samt ansvara för att undervisning kommer till stånd. Man bör sålunda uppfatta en lärares deltagande i utarbetandet av förslag till studieplan som ett uppdrag från fakultetsorganen i deras akademiska angelägenheter, medan samma lärare fullgör uppdrag inom läroanstaltens administrativa verksamhet, när han handlägger institutionerna åvilande ärenden.

Bland frågor innebärande en vetenskaplig bedömning, som kunde lösas genom medverkan av ett kollegialt organ inom institutionerna, nämns fördelning av till institutionen givna resurser. På detta område, där kraven på medinflytande från yngre lärare/forskare kan göra sig starkt hörda, torde en lösning av grundproblemet, nämligen att säkerställa dispositionen av resurser för dessa personers vetenskapliga arbete, snarare böra sökas i att medel särskilt ställs till förfogande genom beslut från fakultetsorganen än att ett motsvarande förfarande äger rum genom omröstningar bland vissa av institutionens medarbetare.

För samråd i frågor om administrativ verkställighet, allmän ledning och arbetsledning är organ av typen företagsnämnd att föredra framför kollegiala organ. För att lösa uppgifter, motsvarande en företagsnämnds, särskilt på undervisningens område, skall enligt rapportens förslag vid alla läroanstalter och fakulteter finnas undervisningsnämnder, vilka dessutom självfallet kan arbeta på utskott.

Inrättande av samrådsorgan i anslutning till institutionerna skall enligt rapportens förslag således göras frivilligt. Att på institutionens vägnar behandla förekommande förvaltningsärenden bör tillkomma en *prefekt*. Hans skyldighet till samråd med övriga befattningshavare torde emellertid i särskilda fall kunna regleras. Till prefekt skall enligt förslaget kunna ifrågakomma ordinarie lärare vid institutionen.

Prefekten skall uppgöra institutionens förslag till anslagsäskanden. Prefekten skall kunna dela ansvaret för institutionens skötsel med en särskilt utsedd *underprefekt*. Prefekt och underprefekt skall enligt förslaget inte längre såsom vid universiteten utses av kanslern för rikets universitet utan av generaldirektören.

Till underprefekt kan enligt förslaget utses en ordinarie lärare inom institutionen. I undantagsfall torde även annan lärare inom institutionen kunna komma i fråga. Underprefekten avses fullgöra uppgifter inom det undervisnings- eller

personaladministrativa området eller vad som i övrigt befinns lämpligt att överlämna till denne befattningshavare. Underprefektens arbete skall dels bestå i att biträda prefekten i dennes åligganden som prefekt, dels att efter särskild föreskrift självständigt handlägga ärenden av visst slag eller rörande viss gren av institutionens förvaltning.

För den administrativa verksamheten inom institutionen skall vidare kunna finnas en *institutionsssekreterare*. Institutionsssekreteraren skall liksom underprefekten utnämnas av generaldirektören. Institutionsssekreterarens verksamhet skall bestå i att biträda prefekt eller underprefekt i frågor rörande bl. a. personal- och undervisningsadministration.

663. Institutionernas ekonomiska förvaltning m. m.

Inom vissa läroanstalter är en tämligen omfattande centralisering till läroanstaltens centrala administration av institutionernas ekonomiska förvaltning genomförd. Som exempel kan nämnas tekniska högskolan i Stockholm, där i princip alla för forskningsarbeten inom institutionerna anslagna medel från bidragsgivare utanför läroanstalten inbetalas till den centrala ekonomiavdelningen. Denna handhar för vederbörande anslagsmottagares räkning utbetalning, bokföring och redovisning. Vid Stockholms universitet handhar räntekammaren så gott som all kassaverksamhet och bokföring och institutionerna har där i regel endast en mindre handkassa på cirka 100 kronor.

Om sålunda vissa läroanstalter i stor utsträckning har koncentrerat förvaltningen till sina centrala kassaorgan, uppvisar andra åter, exempelvis Uppsala universitet, en långtgående decentralisering. En annan utformning har kommit till stånd vid Lunds universitet, där 29 eller ungefär en tredjedel av institutionerna erhåller förskott på materielanslaget, själva ombesörjer inköp, betalningar och bokföring samt redovisar halvårsvis till räntekammaren.

Då institutionerna själva sköter den ekonomiska förvaltningen för detta med sig, att personal måste engageras att sköta därmed sammanhängande uppgifter, att kassaverksamhet måste organiseras, att bokföringssystem måste uppläggas, att kontorsmaskinell utrustning eventuellt måste anskaffas.

Vid en av riksrevisionsverket företagen rutinrevision inom en läroanstalt förelåg vid 31 kontoavstämningar hos 16 institutioner 14 överskott och 2 underskott. Ur revisionssynpunkt måste man ställa sig tveksam till de system för medelsförvaltning, som ibland tillämpas vid en dylik decentraliserad ekonomisk förvaltning.

Det har konstaterats, att olika institutioner inom samma läroanstalt tillämpar helt skilda bokförings- och registreringssystem. Detta tyder på effektivitetsbrister i det nuvarande systemet för medelsförvaltning.

Undersökningarna har gett vid handen, att en genomgående centralisering av den ekonomiska förvaltningen är önskvärd, om man inte vill avstå från de

förvaltningsekonomiska fördelar, som utnyttjande av en tekniskt och personellt välutrustad kassa- och bokföringscentral innebär.

En centralisering av den ekonomiska förvaltningen skall enligt förslaget ske så, att alla anslag, som ges för finansiering av verksamheten inom läroanstalterna och således även särskilda forskningsanslag till institutionerna, skall ställas till vederbörande läroanstalts förfogande att disponeras för angivet ändamål. På motsvarande sätt bör förfaras med inkomsterna från institutionernas uppdragsverksamhet. Även den personal, som skall avlönas med särskilda forskningsanslag, kan sålunda anställas på samma sätt som övrig personal. Läroanstaltens personaladministrativa ärenden och inköpsärenden kan behandlas på enahanda sätt och slutligen kan all kassarörelse, bokföring och redovisning överflyttas till läroanstalternas centrala ekonomiförvaltning.

Systemet med förskott och förskottsredovisningar skall enligt förslaget upphöra. Med undantag för mindre handkassar på maximalt några hundra kronor bör alltså all kassaverksamhet, liksom även all bokföring, handhas av det centrala ekonomiorganet. Genom månads- eller kvartalsvis utsända kontoutdrag kan institutionsföreståndaren lätt hållas underrättad om anslagsförbrukningen. Vidare bör all personalredovisning (personalkort, tjänstgöringsbetyg, statistiska uppgifter rörande personal, m. m.), som tidigare nämnts, handhas av den föreslagna personalsektionen.

664. *Professorernas administrativa uppgifter*

För bedömningar rörande en ändamålsenlig personalorganisation har det framstått som önskvärt att få en större kunskap om arten och omfattningen av professorernas belastning med förvaltningsgöromål.

En undersökning av fördelningen av professorernas arbetsbelastning har nyligen gjorts inom Oslo universitet. Enligt denna undersökning åtgår inom samtliga fakulteter cirka 60 procent av arbetstiden till undervisning och forskning, medan genomsnittligt cirka 40 procent faller på administrations- och kontorsgöromål (vid teologiska fakulteten cirka 25 procent, vid juridiska fakulteten cirka 30 procent och vid odontologiska och medicinska fakulteterna cirka 50 procent). Den norska undersökningen anger som sin mening att den genomsnittliga tid, som skulle kunna frigöras till gagn för utbildning och forskning uppgår till omkring 5—7 procent av den totala arbetstiden.

Vid statskontorets undersökningar har endast gjorts ett försök till översiktlig uppskattning av omfattningen av professorernas administrativa arbetsuppgifter. I det följande återges en uppställning av administrativa uppgifter, som vanligtvis fullgörs av en professor.

A. *Undervisningsadministrativa uppgifter*

- a) utarbetande av förslag till undervisnings- och organisationsplaner,
- b) utarbetande av studieplaner,

- c) schemaläggning,
- d) studieregistrering och studiestatistik.

B. Personal-, lokal- och ekonomisk-administrativa uppgifter

(med undantag för under C angivna)

- a) 1) anställning av lärare m. fl.,
- 2) förordnanden, ledigheter, ansökningar,
- 3) tjänstgöringsbetyg (intyg), personalstatistiska uppgifter och dylikt,
- 4) övrig personaladministration,
- b) anskaffande, upprustning, inredning, reparation och underhåll av lokaler,
- c) 1) petitaberäkningar,
- 2) inköp (försäljning),
- 3) vård av inventarier, inventarieförteckningar,
- 4) kassafrågor (in- och utbetalningar m. m.),
- 5) bokförings- och redovisningsfrågor.

C. Administrativa uppgifter avseende statliga och icke-statliga forskningsanslag

- a) utarbetande av anslagsansökningar och rapporter,
- b) granskning av kontrakt och andra överenskommelser med det anslagsbeviljande organet,
- c) anställande av personal och inköp av apparatur, instrument och materiel,
- d) övrig personaladministration,
- e) kassa-, bokförings- och redovisningsuppgifter.

D. Övrigt

- a) korrespondens och telefonkontakter,
- b) studievägledning,
- c) public relations, utländska besök,
- d) övrigt (sammanträden av olika slag, sakkunnig- och andra uppdrag, redaktionsarbete m. m.).

Över lag har av de tillfrågade professorerna gjorts gällande, att dessa uppgifter tar en betydande del av deras arbetstid i anspråk, men några preciseringar har inte kunnat erhållas. Växlande önskemål har framförts om hjälpkrafter av olika slag för administrativt arbete (tekniska biträden, kvalificerade skrivbiträden, intendent, kamrer, byråsekreterare).

Både den norska undersökningen och de kunskaper, som vunnits vid statskontorets undersökningar, kan i förstone ge ett intryck av att professorernas uppgifter som administratörer nu blivit så omfattande, att man kan dra generella slutsatser om nödvändigheten av åtgärder för att minska de administrativa göromålens omfattning.

Det har emellertid ansetts omöjligt att över huvud dra några generella slutsatser om ändamålsenlig personalorganisation eller dylikt från de erhållna

uppgifterna. De administrativa uppgifter, som visat sig mest belasta professorerna, har också visat sig i hög grad vara uppgifter, som på ett naturligt sätt ingår i en vetenskapsmans verksamhet.

Därmed har den slutsatsen uppnåtts, att de förslag, som kan framläggas om organisationen av verksamheten i institutionerna, endast i en blygsam grad kan avlasta professorerna från administrativa uppgifter.

Genom förslagen om centralisering av ekonomi- och personalförvaltning har avsetts att minska en del av förvaltningsansvaret.

Enligt rapportens förslag skall vidare ansvaret för arbetsledning av tekniker, vaktmästare, biträden och annan personal på »underhållssidan» inom en läroanstalt i ökad omfattning kunna avlyftas professorerna/institutionsprefekterna.

En avlastning i institutionsprefektens ansvar som administrativ chef har kunnat förutses genom att uppgifter skall kunna överlämnas till underprefekt och institutionssekreterare.

Beträffande de personaladministrativa uppgifterna för institutionsprefekten — eller hans ersättare — föreslås att vissa (i annat sammanhang i denna rapport preciserade) tillsättningsärenden samt ledighetsärenden, som för närvarande behandlas inom fakultet eller sektion, i fortsättningen regelmässigt endast skall behandlas av institutionsprefekt och de föreslagna administrativa organen.

Beträffande undervisningsadministrativa angelägenheter finns främst inom de stora filosofiska institutionerna ett behov av att avlasta institutionsprefekten. Förslaget om de två nya befattningarna — underprefekt och institutionssekreterare — har även haft till syfte att tillvarata sådana ibland redan tillämpade anordningar, att exempelvis en universitetslektor med nedsättning i undervisningsskyldigheten som ett slags studierektor leder den lägre undervisningen.

67. Universitetsbiblioteken

Statskontorets undersökningar har endast helt obetydligt kunnat innefatta universitetsbibliotekens förhållanden. Universitetsbiblioteken har ansetts kunna jämföras med övriga service-enheter inom den föreslagna organisationen. Det kan anses motiverat att det akademiska konsistoriet ges ett överinseende över biblioteken på grund av arten av deras uppgifter. Om universitetsbibliotekens ställning i den här föreslagna organisationen lämnas emellertid intet förslag.

7. Samgående mellan läroanstalterna på en och samma ort om en gemensam administration

Redan har i denna rapport flera gången framhållits som önskvärt, att alla läroanstalter på en och samma ort går samman om en gemensam administrativ apparat. Motiven för detta förslag har också redan vid flera tillfällen berörts. På så sätt blir det möjligt att betjäna samtliga läroanstalter med en mer fullständigt utbyggd administrationsapparat innefattande de olika specialistorgan och den differentierade personalstab, som ansetts erforderlig. Därjämte skapas förutsättningar för en stordriftsbetingad utbyggnad av användningen av tekniska hjälpmedel. Genom en administrativ samordning förbättras dessutom förutsättningarna för ett sambruk mellan institutionerna inom skilda läroanstalter av personella och materiella resurser för utbildningen och forskningen.

Statskontorets förslag innebär endast ett samgående i administrativt avseende mellan läroanstalterna på en ort. Huruvida därvid alla nuvarande läroanstalter bör bestå som självständiga läroanstalter har icke prövats. Därför räknar rapporten med alla nuvarande läroanstalter och anvisar i sitt förslag akademiska styrelseorgan för dem. Helt allmänt framstår det dock som fördelaktigt, om ett ökat samarbete även i akademiska ärenden — åtminstone mellan de läroanstalter på en ort, som tillhör samma fakultetsberedning —, kunde komma till stånd. Vid övervägandena rörande formerna för ett eventuellt akademiskt samgående över läroanstaltsgränserna bör man emellertid inte bortse från att det i vissa fall har visat sig vara gynnsamt — åtminstone för utbildningen — med relativt små akademiska sammanslutningar. Detta förhållande har klart belysts vid undersökningarna. Den korporativa företagaranda, som finns i vissa små sammanslutningar, kan ofta inte bibehållas i en större och mer anonym församling.

Statskontoret har i enlighet med vad som tidigare sagts inte prövat frågan hur ett inordnande av de tre högskolorna under jordbruksdepartementet och handelshögskolan i Stockholm i den här föreslagna organisationen skall ske. Dessa har följaktligen varken inkluderats i fakultetsberedningsorganisationen eller inom det nya universitetskanslersämbetets verksamhetsfält och medtas inte heller i den lokala universitetsorganisation och den lokala samordning, som här föreslås. Ett inordnande av även dessa högskolor i ett större organisatoriskt sammanhang framstår emellertid som angeläget och kan åstadkommas utan några principiella ändringar i den här föreslagna totala organisationen för universitetsväsendet.

Det tilltänkta lokala administrativa samgåendet innebär, att det i landet — med nuvarande antal läroanstalter för högre undervisning och forskning och med nuvarande lokalisering av dessa läroanstalter — kommer att behöva inrättas

fem administrativa centra. (Antalet blir detsamma vare sig de fyra nämnda utanförstående läroanstalterna medtas eller ej.) Dessa fem är:

- 1) Uppsala universitets centrala administration,
- 2) Lunds och Malmös centrala universitetsadministration,
- 3) Göteborgs centrala universitetsadministration,
- 4) Stockholms centrala universitetsadministration och
- 5) Umeås centrala universitetsadministration.

Statskontoret har inte behandlat frågan om det lämpliga antalet akademiska läroanstalter och den lämpliga lokaliseringen av dessa läroanstalter men vill framhålla, att det med den föreslagna organisatoriska uppbyggnaden och med hänsyn till kostnaderna för läroanstalternas administrationsapparat är mest fördelaktigt om eventuella nya universitet och högskolor kan anknytas till något av dessa fem administrativa centra. Den gemensamma administrationen på en ort och de därtill hörande läroanstalterna benämns här universitetscentrum.

Uppsala universitets centrala administration skall betjäna Uppsala universitet.

Lunds och Malmös centrala universitetsadministration skall betjäna Lunds universitet, tandläkarhögskolan i Malmö och Lunds tekniska högskola.

Göteborgs centrala universitetsadministration skall betjäna Göteborgs universitet, Chalmers tekniska högskola och handelshögskolan i Göteborg.

Stockholms centrala universitetsadministration skall betjäna Stockholms universitet, karolinska mediko-kirurgiska institutet, tekniska högskolan i Stockholm, farmaceutiska institutet (om detta skall kvarbli i Stockholm) och tandläkarhögskolan i Stockholm.

Umeås centrala universitetsadministration skall betjäna den akademiska läroanstalten i Umeå (de medicinska och odontologiska fakulteter, som kan komma att inrättas).

De fyra förstnämnda av dessa administrativa centra skall enligt förslaget bestå av en administrationsapparat med den utformning, som angetts i kapitlet om modelluniversitetet. I Uppsala tillkommer funktioner för jordbruks-, skogs- och byggnadsförvaltning. För Umeås del är verksamhetens omfattning ännu inte av den storleksordningen att den kan uppbära en fullt utbyggd administration av det slag, som föreslagits för övriga orter. Idémässigt har dock Umeås centrala universitetsadministration i förslaget getts samma utformning som modelluniversitetets.

Inom varje universitetscentrum skall det enligt förslaget alltså finnas endast *en* administration och *en* administrativ chef. Till den centrala administrationen skall vidare på alla orter höra universitetsråd, ett för vart och ett av läroanstalterna. I exempelvis Göteborg skall till den centrala administrationen höra tre universitetsråd, Göteborgs universitets råd, Chalmers tekniska högskolas råd och handelshögskolans i Göteborg råd. Det är önskvärt att personalunioner mellan universitetsråden på en ort åstadkoms — speciellt i de fall då råden representerar läroanstalter med närbesläktade »ämnesområden».

Varje läroanstalt skall enligt förslaget ha sina egna akademiska organ och sin egen rektor. De akademiska organen skall gemensamt betjänas av sekretariatet och av administrationen i övrigt.

En central administration av det angivna slaget kan med fördel geografiskt läggas i närheten av någon av de läroanstalter, som tillhör dess verksamhetsområde, och då företrädesvis den största. På de övriga läroanstalterna måste i flertalet fall upprättas särskilda expeditioner. Vilka uppgifter dessa expeditioner skall fullgöra och vilken personalorganisation de erfordrar måste bedömas individuellt med hänsyn främst till läroanstaltens storlek, karaktär och geografiska belägenhet i förhållande till den centrala administrationen. Statskontoret har inte ansett det befogat att i detalj utarbeta förslag till hur dessa expeditioner skall organiseras och inte heller till hur kontorsrutiner och dylikt bör utformas, förrän förslagets principer prövats.

Av förslaget till personalorganisation i kapitel 8 och då särskilt av de till kapitlet hörande tabellerna (8—13) framgår något närmare hur förslagets fem universitetscentra tänkts uppbyggda.

8. Personalorganisation

81. Det framlagda förslaget personalorganisatoriska innebörd

De undersökningar, som statskontoret utfört inom universitetsväsendet och som här redovisas, har bl. a. enligt ett uttalande från universitetsutredningens sida avsetts resultera i ett förslag till personalorganisation, omfattande byråsekreterare och högre tjänstemän. Detta utredningens önskemål har som tidigare framhållits väl överensstämt med den breda uppläggning och inriktning på principiella organisatoriska problem, som undersökningarna getts. Här framläggs också ett förslag till den fasta personalorganisationen med angiven begränsning (lönegraderna A 19 och uppåt). Utöver de här föreslagna tjänsterna i den fasta personalorganisationen bör extra och arvodesanställda tjänstemän liksom hittills utnyttjas i arbetet för att därigenom medge en smidig anpassning till skiftande behov.

I vissa fall medför de föreslagna förändringarna i organisationen krav på tämligen omfattande revideringar av personalorganisationen. Med hänsyn till svårigheterna att exakt mäta arbetsmängden i de fall, där organisationen skall utföra »nya» uppgifter, och med hänsyn till att framdeles en mer detaljerad kontorsteknisk och annan översyn har ansetts böra göras, föreslås att den här framlagda personalorganisationen under viss tid prövas, innan den slutgiltigt fastställs. Under denna prövotid blir det då också möjligt att utföra olika metodstudier och vidta intern personalutbildning.

Vid en omorganisation enligt förslaget kommer en del nuvarande befattningar att utgå. Då de tjänstemän, som härvid blir berörda, inte innehar den kompetens, som erfordras för de nya befattningarna, synes främst i avvaktan på en naturlig avgång vissa dubbleringar mellan den nuvarande och den föreslagna personalorganisationen kunna tillgripas. Däremot bör sådana personalorganisatoriska problem inte lämpligen lösas genom ett frångående från de kompetenskrav, som uttryckligen eller implicit uppställts i rapporten.

Förslaget till den fasta personalorganisationen redovisas i fortsättningen i tabblåerna 8—13. Tablå 8 omfattar universitetskanslersämbetet och de övriga fem tabblåerna var sitt universitetscentrum. De förslag till personalorganisation, som redovisas i dessa tabblåer, bör snarare uppfattas som diskussionsvis framförda alternativ än som definitiva normer. Några särskilda kommentarer till tabblåerna har inte ansetts nödvändiga. I den fortsatta texten behandlas emellertid de riksomfattande planerande organens personalorganisation, vilken inte lämpat sig för att åskådliggöra i tablåform. Som jämförelse återges i tablå 6: 1 och 2 i

Tablå 6:1. DE HÖGRE LÄROANSTALTERNAS NUVARANDE

Uppsala Universitet		Lunds Universitet		Göteborgs Universitet		Stockholms	
1 rektor	B 3 + arv 3.840:—	1 rektor	B 3 + arv 3.840:—	1 rektor	B 3 + arv 3.000:—	1 rektor	B 3
<i>Kansli</i>	<i>Drätselverk Räntekam</i>	<i>Kansli</i>	<i>Drätselverk (= räntek o byggnk)</i>	<i>Kansli</i>	<i>Drätselverk (= räntek)</i>	<i>Kansli</i>	
1 ak sekr A 26	1 ak räntm B 1	1 ak sekr A 26	1 ak räntm A 26	1 ak sekr A 26	1 ak räntm A 26	1 ak sekr A 26	
1 1:e bs A 23	(+arv 6.000:—)	2 1:e bs A 23	1 ak kamr A 21	1 1:e bs A 21	1 kassör A 13	1 1:e bs A 23	
1 1:e bs A 21	1 ak ombm A 24	1 1:e bs A 21	1 byggning A 21	1 kanslist A 13	1 kanslisk A 10	1 1:e bs A 21	
1 am r b 1	1 ass arv	1 am r b 1	1 am A 19	1 kanslisk A 10	2 kanslib A 7	3 am r b	
1 kanslist r b 1	1 kont A 9	1 kanslisk A 10	1/2 am arv	1 kanslib A 7	2 kontb A 5	1/2 kontsk A 15	
1 kanslisk A 10	3 kanslib A 7	1 bitr arv	1 kassör A 12	= 5	1/2 arkivarb arv	1 kontsk A 13	
1 kanslib A 7	1 telef r b	(= åt rektor)	1 kanslisk A 10		= 7 1/2	1 kont A 9	
1 kontb r b	= 6	1 kanslib A 7	1 kont A 9	undervnsekr +		6 kanslib A 7	
= 8	<i>Akadem kont</i>	1 kontb r b	2 1/2 kanslib arv	bitr för fil o		1 bitr arv	
1 undervs arv	1 ak kamr A 23	1 expv A 7	1 telef r b	med fak:		5/7 bitr arv	
1/2 undervs arv	1 ak kamr A 21	= 10	1/2 kontb r b	= 2 (ca) arv		= 16 (avr)	
1/2 undervs arv	1 ak kamr A 19	1 undervs arv	1 kontb			2 undervs arv	
1 kanslib A 7	1 kontsk A 13	1/2 undervs arv	= 15 1/2	<i>Fakultetsbitr</i>		<i>Skrivcentr</i>	
= 3	1 kassör A 10	1/2 undervs arv		2 kont A 9		1 kanslib A 7	
<i>Fakultetsbitr</i>	1 kanslisk A 10	1 bitr arv	= 3	1 kontb r b		1/2 kanslib A 7	
1 kont A 9	3 kanslib A 7	<i>Fakultetsbitr</i>		= 3		1/2 kanslib A 7	
2 kontb r b	= 12	a) inom centrad		<i>Gemensam personal</i>		1 bitr A 5	
= 3	<i>Jordbruksförv</i>	3 kont A 9		1 1:e expv A 9		3 kontb r b	
<i>Vaktmästare</i>	1 ak fogde B 1	1/2 kont arv		2 expv A 7		5/7 bitr arv	
för kansliet	1 ass A 21	1 kontb r b		= 3		1/2 bitr arv	
1 1:e expv A 9	1 byggning A 21	b) för juristerna		(+7.000 kr för förstärkning av		= 7 (avr)	
1 expv A 7	2 byggning arv	1 kont A 9		bitr. personal)		<i>Fakultetsbitr</i>	
1 portv A 7	1 kont	1 kanslib A 7				för juristerna	
för drätselv	= 6	2 kontb r b				5/7 kont A 9	
1 expv A 7	<i>Skogsförv</i>	1/2 bitr arv				2 kanslib A 7	
= 4	1 skogsförv B 1	c) för teologerna				5/7 kanslib A 7	
	1 ass A 21	1 kanslib A 7				1/2 kontb r b	
	1 ass(21) arv	= 10				1 bitr arv	
	1 kont A 9					= 5 (avr)	
	1 kontb r b					<i>Gemensam</i>	
	= 5					1 1:e expv	
	<i>Byggnkont</i>					2 expv	
	1 byggning A 21					= 3	
	2 byggning arv						
	1 kontb r b						
	= 4						
Totalt = 51 + rektor		Totalt = 38 + rektor		Totalt = 20 1/2 + rektor		Totalt =	

Anm.: Någon helt konsekvent avgränsning av vad som hör till den centrala administrationen eller ej går ej att göra. Från personal med renodlade maskinist- och städningsuppgifter har bortsetts.

CENTRALA ADMINISTRATIVA PERSONALORGANISATION

[illegible]

Tablå 6:2. DE HÖGRE LÄROANSTALTERNAS NUVARANDE

Tekniska högskolan i Stockholm				Chalmers tekniska högskola				Lunds tekn högskola	Handelshögsk i Göteborg	Medicinska högsk i Umeå
Rektor B 3 + arv 3.840:—				Rektor B 3 + arv 3.000:—				Org kom	Rektor B 3 + 3.000:—	ordf arv 2.300:—
<i>Kansli</i>				<i>Kansli</i>				<i>Kansli</i>	<i>Kansli- och ekonomiavd</i>	<i>Administra- tionen</i>
<i>Ekonomiavd Pers o räkkont</i>				<i>Ekonomiavd</i>						
1 byrådir A 26	1 byrådir A 26	1 byrådir A 26	1 byrådir A 26	1 byrådir A 26	1 byrådir A 26	1 byrådir A 26	1 byrådir A 26	1 sekr mistlön	1 1:e bs A 23	1 byrådir A 26
1 kanslist r b	1 kamr A 21	1 kanslist r b	1 kamr A 21	1 kanslist r b	1 kamr A 19	1 kanslist r b	1 kamr A 19	ss bd + kom arv	1 kont A 9	1 kanslist r b
1 1:e kanslisk A 12	2 kassörer A 12	1 1:e kanslisk A 12	2 kassörer A 12	1 1:e kanslisk A 12	1 kont A 9	1 1:e kanslisk A 12	1 kont A 9	(1 kamr å KTH arv 3.000:—)	1 1:e expv A 9	1 kassör A 10
1 kanslisk A 10	1 kanslisk A 10	1 kanslisk A 10	1 kanslisk A 10	2 kanslib A 7	2 kanslib A 7	2 kanslib A 7	2 kanslib A 7	1 expv 3.000:—	1 expv A 7	1 kanslib A 7
1 kont A 9	1/2 kont A 9	1 kont A 9	1/2 kont A 9	1 kont A 9	1 kont A 9	1 kont A 9	1 kont A 9	1 kanslist r b	1 kanslib A 7	1 kontb r b
9 kanslib A 7	5 kanslib A 7	9 kanslib A 7	5 kanslib A 7	1 uppsm A 7	1 uppsm A 7	1 uppsm A 7	1 uppsm A 7	1 kanslib A 7	1/2 kontb r b	1 expv A 7
	6 kontb r b		6 kontb r b	2 kontb r b	2 kontb r b	2 kontb r b	2 kontb r b	1 expv A 7	= 5 1/2	= 6
= 14	= 16 1/2			= 9	= 9			= 4		
	<i>Förrådskont</i>									
	2 expv A 7									
	<i>Informations-, post- och gods- expedition</i>									
	1 kont A 9									
	4 expv A 7									
	= 5									
	<i>Yttre tjänsten</i>									
	1 uppsm A 10									
	1 expv A 7									
	= 2									
<i>Gemensam personal</i>										
2 expv A 7										
Totalt = 41 1/2 + rektor				Totalt = 18 + rektor				Totalt = 4	Totalt = 5 1/2 + rektor	Totalt = 6 + ordf

Anm.: Någon helt konsekvent avgränsning av vad som hör till den centrala administrationen eller ej går ej att göra. Från personal med renodlade maskinist- och städningsuppgifter har bortsetts.

grova drag den nuvarande¹ personaluppsättningen för läroanstalternas centrala administrationsorgan.

Vad beträffar läroanstalternas akademiska organ, har inte utöver vad som tidigare sagts i framställningen gjorts något försök till precisering av deras antal eller form. De förslag till akademiska organ som framläggs i tablåerna är därför endast att betrakta som en tänkbar lösning i enlighet med tidigare angivna riktlinjer. Särskilt synes utformningen av fackhögskolornas akademiska organ ytterligare behöva övervägas.

¹ Avser läget vårterminen 1962.

CENTRALA ADMINISTRATIVA PERSONALORGANISATION

Farmaceutiska institutet	Veterinärhögskolan	Skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut	Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök
Rektor B 3 + arv 1.500: —	Rektor B 3 + arv 1.500: — <i>Ekonomiavd</i> Chef 1 byrådir A 24	Rektor B 3 + arv 1.500: —	Rektor B 3 + arv 3.000: — 1 överinspektör B 4 1 ekonomidir B 1 1 försöksgförest A 24
<i>Kansli</i> 1 1:e bs A 21 1 kanslisk A 10 ½ kanslib A 7 2 kontb r b 1 expv A 7 = 5½	<i>Kansli</i> 1 kanslisk A 10 1 kont A 9 ½ kont A 9 = 2½ <i>Gemensam personal</i> 1 1:e expv A 9	<i>Kassak</i> 1 kassör A 10 1 kanslib A 7 1 kontb r b = 3 <i>Skogsh</i> 1 byrådir A 24 1 kont A 9 2½ kanslib A 7 ½ kont r b 1 telef r b 1 1:e expv A 9 1 expv A 7 = 9 (inkl rektors sekr)	<i>Skogsf inst</i> 1 byrådir A 24 1 kassör A 13 1 kanslisk A 10 3 kanslib A 7 5 kontb r b ½ kontb arv 1 1:e expv A 9 2 expv A 7 = 14½ <i>Kansli</i> 1 sekr A 23 1 bs A 19 1 ass A 17 1 kontorssk A 13 1 kont A 9 1 kanslib A 7 2 expv A 7 2 kontb r b = 10 <i>Överinsp exp</i> 1 bs A 19 1 kont A 9 1 kontb r b = 3
Totalt = 5½ + rektor	Totalt = 7½ + rektor	Total = 23½ + rektor	Totalt = 24 + rektor

82. Personal för de riksomfattande planerande organen

De riksomfattande planerande organ, som behandlas i detta avsnitt, är kanslerskollegiet, de fem fakultetsberedningarna samt de utbildningsråd och motsvarande organ, som kan komma att inrättas på riksnivå.

Av avgörande betydelse för fakultetsberedningarnas och kanslerskollegiets personalorganisation är i vilken grad de bör vara organisatoriskt fristående från universitetskanslersämbetet. Enligt här tidigare framförda förslag skall fakultetsberedningarna arbeta i nära förbindelse med universitetskanslersämbetet och skall universitetskanslersämbetet biträda fakultetsberedningarna och kanslerskollegiet i deras arbete. Vid petitabehandlingen liksom för ekonomiska bedömningsfrågor avses personal ur universitetskanslersämbetets ekonomisk-administra-

tiva byrå kunna inträda för beredningsuppgifter. För sådan verksamhet inom de planerande organ, som kan komma att beröra utbildningens angelägenheter, skall akademiska byrån kunna användas som beredningsorgan.

För att underlätta ett aktivt handlande av fakultetsberedningarna i planeringssammanhang, har det dessutom ansetts önskvärt att sekreterarpersonal ställs till direkt förfogande för var och en av fakultetsberedningarna. Med hänsyn till osäkerheten om arten och omfattningen av fakultetsberedningarnas verksamhet har det dock inte ansetts böra ingå bland de i första hand erforderliga personalorganisatoriska åtgärderna att inrätta fasta tjänster vid fakultetsberedningarna. På kort sikt bör fakultetsberedningarnas personalbehov i stället tillgodoses med arvodesanställd personal. Det har emellertid syntts rimligt att var och en av fakultetsberedningarna skall kunna disponera över en heltidsanställd sekreterare.

Kanslerskollegiet har ansetts kunna få sitt behov av tjänstemannapersonal tillgodosett genom att dess ordförande, kanslern för rikets universitet, inom sin myndighet kan låta ombesörja förekommande tjänstemannauppgifter.

Om personalbehovet för de utbildningsråd och motsvarande organ på riksnivå, som kan komma att inrättas och arbeta i nära förbindelse med fakultetsberedningarna, har ingen bedömning ansetts böra göras. För dessa organ torde ett nära samgående med den fakultetsberedning, som respektive organ »tillhör», vara önskvärd i fråga om resurser för organens verksamhet. Eventuella personalbehov kan tillgodoses med hjälp av medel från vederbörande fakultetsberedning, för den händelse att fakultetsberedningens egen personal icke kan komma i fråga.

En utbyggnad av personalorganisationen för de planerande organen genom inrättande av fasta tjänster kan i framtiden visa sig önskvärd med hänsyn till arten och omfattningen av organens arbete. Tills vidare bör förutsättas att de planerande organen i första hand bör söka biträde för sitt arbete inom universitetskanslersämbetet, när detta har för ifrågavarande uppgifter särskilt lämpad personal eller beredningarnas sekreterare inte har tillfälle att utföra uppgifterna. En utbyggnad med fasta tjänster hos de planerande organen torde icke böra ske så, att den arbetsfördelning och de samarbetsformer, som här föreslås, rubbas i stort.

Vad som heller inte bör rubbas är den enhet i den personaladministrativa verksamheten, som behandlats i avsnittet om universitetskanslersämbetets kanslibyrå. Fasta tjänster i de planerande organen skall tillhöra universitetskanslersämbetet i den meningen, att tjänsterna uppförs på universitetskanslersämbetets personalstat, men att arbetsledningen tillkommer fakultetsberedningarna ensamma.

83. Personal för institutionsadministrationen

Enligt vad som tidigare anförts i rapporten bör den biträdande personal, som erfordras för uppgifter inom institutionerna, till viss del tillfälligt tilldelas en institution. I detta avsnitt skall behandlas denna tillfälligt tilldelade personal i

förhållande till en mer permanent avdelad personal. Vidare skall prefektens, underprefektens och institutionssekreterarens arbetsförhållanden närmare behandlas.

För vissa institutionsprefekter har belastningen av administrativa göromål tillvuxit särskilt under de senaste åren. Som främsta exempel på nytillkommande administrativa göromål kan nämnas uppgifter i samband med tilldelning av lärarkrafter för de filosofiska fakulteternas ämnen och därvid t. ex. arbetet med att upprätta undervisningsplan eller petitaplan. I flesta fall är det nödvändigt att vederbörande institutionsprefekt erhåller biträde i en eller annan form för att rätt iaktta gällande bestämmelser eller för att genomföra nödvändigt beräkningsarbete. För arbetsuppgifter i samband med tilldelningen av lärarkrafter kan biträde för närvarande oftast lämnas dels av personal utanför institutionerna och därvid främst av undervisningsnämndernas sekreterare, dels av institutionernas personal, t. ex. av en inom institutionen särskilt utsedd universitetslektor, assistent eller amanuens.

Vid undersökningarna har prövats huruvida institutionerna, för de fall att deras administrativa göromål tillväxer starkt såsom t. ex. genom nya uppgifter i samband med tilldelning av lärarkrafter, borde utrustas med administrationspersonal, exempelvis i byråsekreterarkarriären, med tillfällig eller mer varaktig tjänstgöring vid en eller flera institutioner.

Undersökningarna ger emellertid vid handen, att institutionernas administrativa göromål endast i undantagsfall bör ombesörjas av biträdande personal med stadigvarande tjänstgöring vid institutionerna. Denna ståndpunkt motiveras med att institutionerna endast tidvis synes efterfråga de kvalificerade tjänster, som skulle kunna föranleda inrättande av institutionsbundna befattningar eller att befattningshavare ur den centrala administrationen stadigvarande avdelas.

Statskontorets förslag innebär, att administrativa göromål inom institutionerna i regel skall ombesörjas dels av institutionernas lärare och assistenter/amanuenser samt den vid institutionen tjänstgörande lägre biträdespersonalen, dels av personal, som är underställd den centrala administrationens sektioner. Denna sistnämnda personal skall kunna mer tillfälligt avdelas för att ombesörja administrativa göromål inom en viss eller vissa institutioner och skall vidare kunna avdelas att mer stadigvarande tjänstgöra som kontaktmän inom den centrala administrationen för vissa institutioner. Sålunda skall exempelvis undervisningsplaner och motsvarande handlingar, som används i samband med tilldelningen av lärarkrafter, kunna upprättas i samarbete mellan institutionspersonal och personal ur utbildningssektionen. Formerna för att ställa sektionspersonal till disposition för institutionernas behov torde böra avgöras lokalt.

Statskontorets undersökningar har vidare sökt fastställa behovet av att prefekten skall kunna överlämna administrativa uppgifter till personal inom institutionen med vetenskapliga kvalifikationer. Undersökningarna har visat, att flera förfaranden nu används för utnyttjande av annan vetenskaplig personal att

avlasta en institutionsföreståndare alltför stor arbetsbörda. Inom universiteten förekommer det i ämnen med flera professurer att professorerna växelvis tjänstgör som prefekt för en gemensam institution eller att en lärare ensam leder en avgränsad del av en gemensam institution. Vidare förekommer att en prefekt särskilt anlitar en universitetslektor att ansvara för den lägre undervisningen och uppgifter i samband därmed eller särskilt anlitar en assistent eller amanuens för att fullgöra t. ex. uppgifter i samband med tilldelning av lärarkrafter.

Undersökningarna har inte gett vid handen, att det skulle existera en universallösning på problemet att under lämpliga former avlasta administrativa göromål från prefekten till annan vetenskaplig personal inom institutionen. Det har snarare ansetts lämpligt att anvisa flera vägar härför. Som tidigare föreslagits skall befattningar som underprefekt eller institutionssekreterare kunna inrättas för institutionerna. Underprefekten och institutionssekreteraren skall fullgöra de uppgifter varom särskilt föreskrivs.

För varje institution skall enligt förslaget finnas en prefekt. Finns inom institutionen en särskild avdelning, vars ledning utövas av en annan av institutionens lärare ensam, kan denne förordnas som underprefekt för att på institutionens vägnar handlägga de personaladministrativa och andra ärenden, som berör lärarens avdelning. Vidare kan den lärare, som har ledningen över viss del av institutionens verksamhet, t. ex. viss undervisning, utses till underprefekt och då på institutionens vägnar handlägga de ärenden, som berör denna verksamhet.

Underprefekten skall vara ordinarie lärare. I undantagsfall torde även annan lärare inom institutionen kunna komma i fråga. Underprefekten utses liksom prefekten av generaldirektören, varvid närmare föreskrivs om hans uppgifter. Underprefekten kan naturligtvis även efter delegation från prefekten handlägga denne eljest tillkommande ärenden.

Inom institutionerna skall vidare kunna finnas en institutionssekreterare. Denne skall enligt förslaget inte behöva vara ordinarie lärare. Liksom underprefekten skall institutionssekreteraren enligt beslut av den tillsättande myndigheten (generaldirektören) handlägga vissa ärendegrupper på institutionens vägnar. För denna befattning bör anlitas personal, som eljest skulle kunnat tjänstgöra som assistent eller amanuens vid institutionen. Förslaget ansluter sig till den nuvarande ordningen, såtillvida att en prefekt redan nu kan anlita en person inom gruppen assistenter och amanuenser vid institutionen för administrativa göromål, men skiljer sig från den nuvarande ordningen därigenom att förslaget åsyftar en arvodesbefattning. Arbetsuppgifterna torde främst böra bestå i att handlägga ärenden inom undervisnings- och personaladministrationen.

34. Utbildningssektionens personal

För att lösa utbildningssektionens uppgifter torde det vara nödvändigt att förvärva personal med skiftande anställningsform och kvalifikationer. Vid sidan av innehavarna av de fasta tjänster, som förslaget upptar, torde det vara önskvärt

att anlita t. ex. studerande eller assistent/amanuens-personal för att mot arvo-
desersättning fullgöra uppgifter inom studierådgivning m. m. Härvid skall således
den konstruktionen vara möjlig, att flera tjänstemän arbetar med olika uppgifter,
som gäller samma undervisningsnämnds verksamhetsfält. Fastän undersökning-
arna anvisar ett behov av korttidsanställd personal vid utbildningssektionen och
förslaget förutsätter, att detta behov kan tillgodoses vid sidan av inrättandet av
de fasta tjänsterna, ligger det utanför organisationsförslagets syfte att härvid
närmare ange arten och omfattningen av önskvärda korttidsanställningar.

9. Vidare undersökningar samt förslagets genomförande

91. Allmänt om det framlagda förslaget

Som redan framhållits i de inledande kapitlen, är det av statskontoret här framlagda förslaget att betrakta som ett principförslag — utformat som riktlinjer och med fastläggande av vissa mål för universitetsväsendets framtida organisation. De undersökningar, på vilka förslaget baserats, har ej annat än undantagsvis omfattat några detaljerade och systematiska studier av arbetsmängd, arbetsrutiner och kommunikationssystem. Fältstudierna har i huvudsak begränsats till en problem- och funktionsinventering samt till att ge en översiktlig kännedom om verksamhetens omfattning med avseende på de olika administrativa funktionerna. Till grund för förslaget ligger vidare ett försök att bedöma de krav, som den framtida utvecklingen inom universitetsväsendet kommer att ställa på organisationen.

Statskontorets förslag har, enligt vad som i det föregående motiverats, utformats som en principiell lösning av universitetsväsendets totala organisation. Den beskrivning av verksamheten inom de olika administrativa organen, som här återgetts, är i första hand att hänföra till ett tänkt modelluniversitet. Den givna utformningen är alltså ej direkt applicerbar på någon speciell nuvarande läroanstalt men kan med förhållandevis små modifikationer anpassas till läroanstalter av varierande storlek. En administrativ apparat, som utformas med uteslutande hänsynstagande till förhållandena inom en enskild läroanstalt, kan däremot tänkas få en så individuell utformning, att svårigheter uppstår i fråga om koordination, kommunikation och samarbete.

Statskontorets förslag innebär dels en decentralisering av viss ärendehandläggning från de riksomfattande organen till de lokala, vars ansvarsområde och arbetsmängd sålunda utvidgas, dels en centralisering av vissa funktioner inom den enskilda läroanstalten, vilket medför en förskjutning av arbetsmängder från institutionerna till de centrala administrativa organen. De decentraliserande åtgärderna motiveras i huvudsak av att statskontoret funnit det angeläget att förenkla den administrativa proceduren genom en förkortning av ärendevägarna. Den centralisering, som har föreslagits, har i sin tur föranletts av statskontorets strävan efter att i största möjliga utsträckning söka avlasta institutionerna rent teknisk-administrativa göromål till gagn för deras primära uppgifter — utbildning och forskning.

Förslaget innebär vidare en utökning av den lokala administrationens verksamhetsområde genom tillskapande av nya, organisatoriskt sammanhållna funk-

tioner inom de utbildnings- och ekonomisk-administrativa områdena. Denna organisationslösning skapar större möjligheter för universitetet respektive högskolan att få tillgång till den administrativa specialisthjälp och övriga service, som lärarna/forskarna behöver i sitt arbete. Den gör det möjligt att utnyttja tillgängliga personella och materiella resurser på ett rationellt sätt.

Utökningen av arbetsvolym och verksamhetsfält vad gäller läroanstalternas administration påfordrar en förstärkning av den redan för närvarande i många fall underdimensionerade personalorganisationen. Studierna av den nuvarande organisationen har visat, att den planerande och initiativtagande delen av den centrala administrationens arbete i stor utsträckning har skjutits åt sidan, för att behandlingen av de allt mer tidskrävande löpande arbetsuppgifterna skall medhinnas. Högt kvalificerade tjänstemän har i allt för stor utsträckning nödgats engagera sig i rutinbetonat arbete. Statskontoret har därför i sitt förslag till organisation av universitetens centrala administration ansett det angeläget att även organisatoriskt utskilja planerande och initiativtagande uppgifter, t. ex. i förslaget om inrättande av en särskild planeringsgrupp. Övriga arbetsuppgifter inom den centrala administrationen, som till väsentlig del består i att gå institutionerna till handa, har ansetts innefatta sådana krav på kvalificerad behandling, som kan uppfyllas endast av en organisation med »fackspecialister». Mot denna bakgrund har statskontoret föreslagit en organisatorisk funktionsuppdelning inom den centrala administrationsapparaten.

Att genomföra den föreslagna organisatoriska funktionsuppdelningen inom administrationsapparaten vid var och en av de existerande läroanstalterna skulle emellertid medföra en alltför kostnadskrävande uppsättning av kvalificerade tjänstemän. Vid de mindre läroanstalterna skulle ett effektivt utnyttjande av personalen ej kunna komma till stånd. Man skulle vara tvungen att uppge funktionsuppdelningen och anvisa en mindre välutrustad personalorganisation, varvid organisationen, enligt vad som framhållits ovan, skulle förlora i effektivitet. Statskontoret har bl. a. av denna anledning funnit det önskvärt att sammanslå den centrala administrationen för samtliga läroanstalter inom en och samma ort. Genom en sammanslagning uppnår administrationen en sådan storlek, att den föreslagna funktionsindelningen kan genomföras. Möjligheter ges att inrätta tjänster för kvalificerade fackmän inom varje funktion. Organisationen erhåller även en viss flexibilitet och möjlighet att anpassa sig till en kvantitativ utveckling utan genomgripande organisatoriska förändringar av den centrala administrationens struktur. Den storlek, som administrationen uppnår genom en sammanslagning, bör även ge tillfälle till anskaffande och lönsamt utnyttjande av mera avancerad kontorsteknisk utrustning.

Statskontoret lämnar i enlighet med universitetsutredningens intentioner, förslag till personalorganisationer omfattande lönegrad A 19 och uppåt. Enligt statskontorets mening är fördelningen av tjänster i olika löneställning inom personalorganisationerna, inom vissa gränser, oberoende av arbetsvolymen och

Administrativt organ	Antal tjänster					
	i A 19 och högre			i A 24 och högre		
	nuläge	enligt förslag	ökning	nuläge	enligt förslag	ökning
Riksomfattande organ ¹	16½	19	2½	8	12	4
Central administration i:						
Uppsala	14	19	5	5	8	3
Lund/Malmö	9	14	5	2	6	4
Göteborg	7	14	7	4	6	2
Stockholm	13	19	6	6	6	0
Umeå	1	3	2	1	1	0
Summa	60½	88	27½	26	39	13

¹ Omfattar beträffande nuläget: Universitetskanslersämbetet (arvodesanställd kansler inräknad), överstyrelsen för de tekniska högskolorna samt utrustningsnämnden för universitet och högskolor. Omfattar beträffande förslaget: Universitetskanslersämbetet och fakultetsberedningarnas sekretariat (fem sekreterare i lönegrad A 24 eller högre).

i första hand bestämd av de kvalitativa krav arbetet ställer på de olika befattningshavarna.

Förslagen till personalorganisationer kan sägas innebära en konkretisering av förslaget till modelluniversitet. Organisationen i Umeå avviker i viss mån från modelluniversitetets men är så konstruerad, att den lätt kan utbyggas enligt de i rapporten angivna principerna i takt med verksamhetens utvidgning.

I kapitel 8 (tablåerna 7—12) presenteras statskontorets förslag till den fasta personalorganisationen för universitetskanslersämbetet och de centrala administrativa organen inom respektive universitetscentrum. Den nuvarande administrativa personalorganisationen inom läroanstalterna redovisas i tablåerna 6:1 och 6:2. Ovan görs en tabellarisk jämförelse mellan nuläget och förslaget vad beträffar tjänsterna i lönegrad A 19 och högre.

Tabellen visar en utökning av antalet berörda tjänster med 27½ stycken. Av de nya utgörs så gott som hälften av tjänster i lönegrad A 24 och högre. Denna senare förstärkning beror i sin tur på tillskapandet av 12 tjänster på B-planen (varav fem generaldirektörstjänster). Förslaget innebär således, vad beträffar de högre tjänsterna, en mycket betydande förstärkning av de administrativa organen jämfört med nuläget.

92. Kostnadsberäkning

En kostnadsberäkning av den föreslagna centrala administrationens årliga förvaltningskostnader och de initialkostnader, dess genomförande förorsakar, kan självfallet inte utföras enbart på grundval av det här framlagda princip-

Tablå 7. Personalorganisation för kungliga universitetskanslersämbetet. Förslag

TABLÅ 7

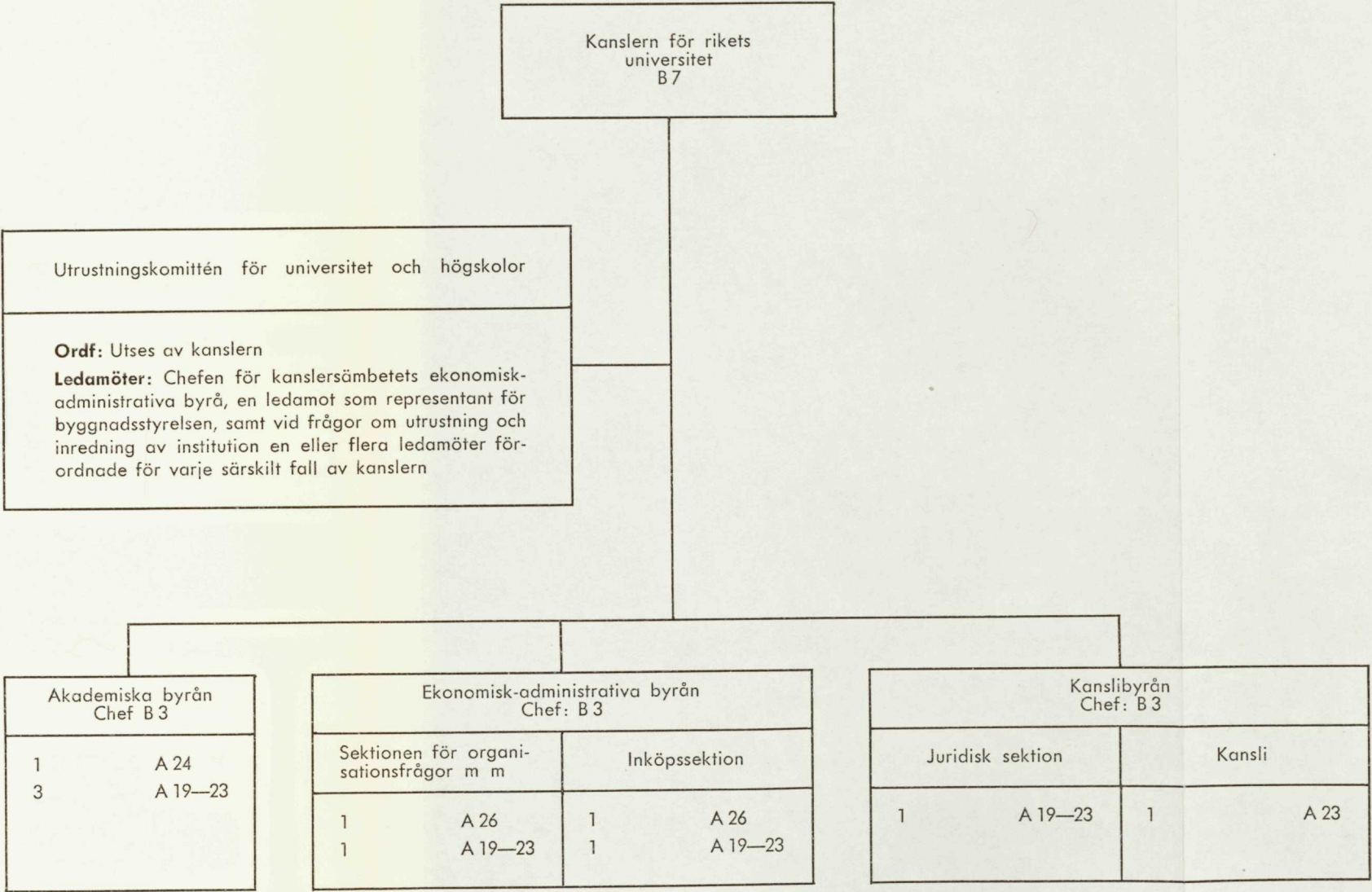
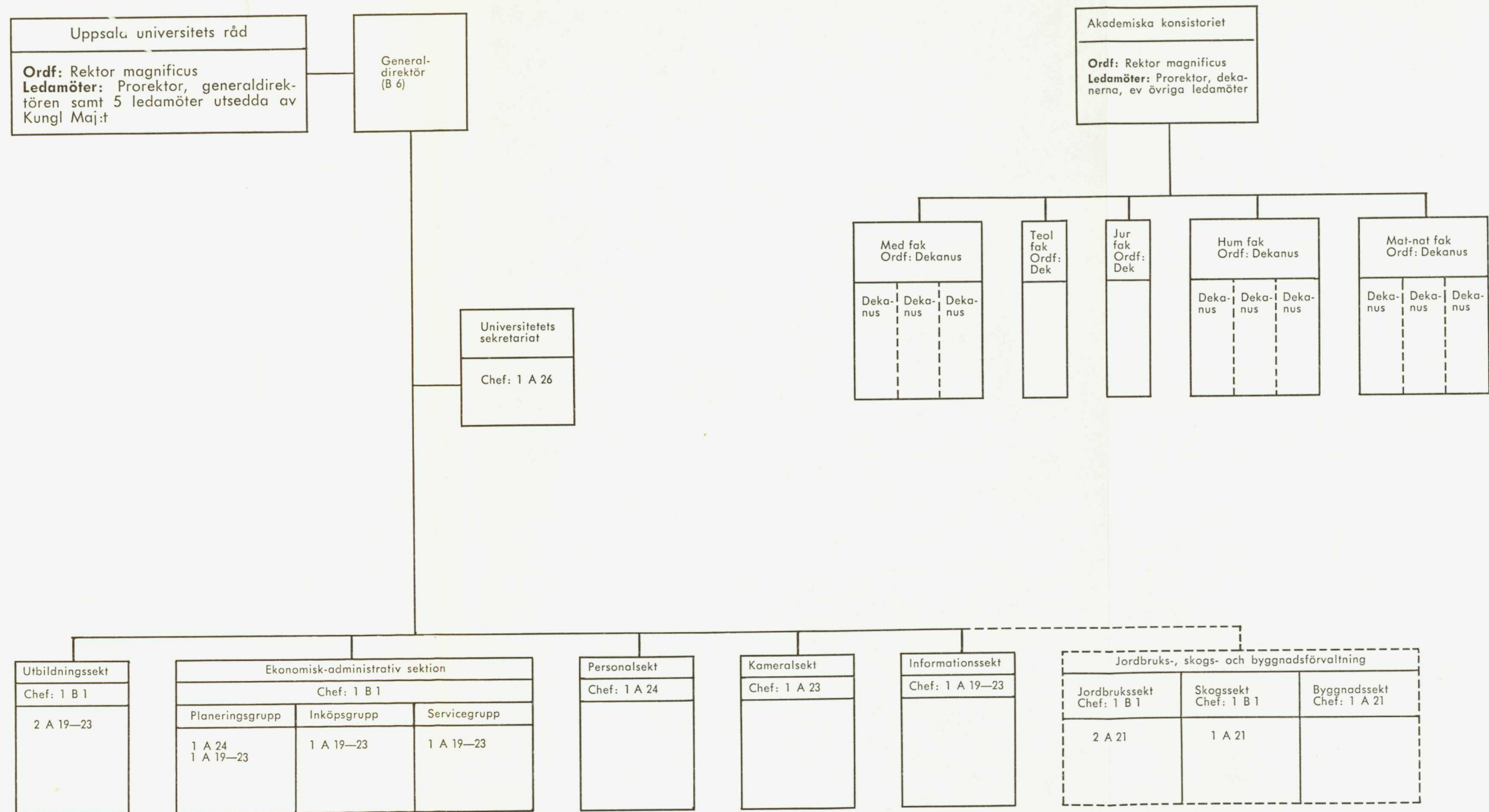

Table 1. Summary of the results of the analysis of variance for the different factors.

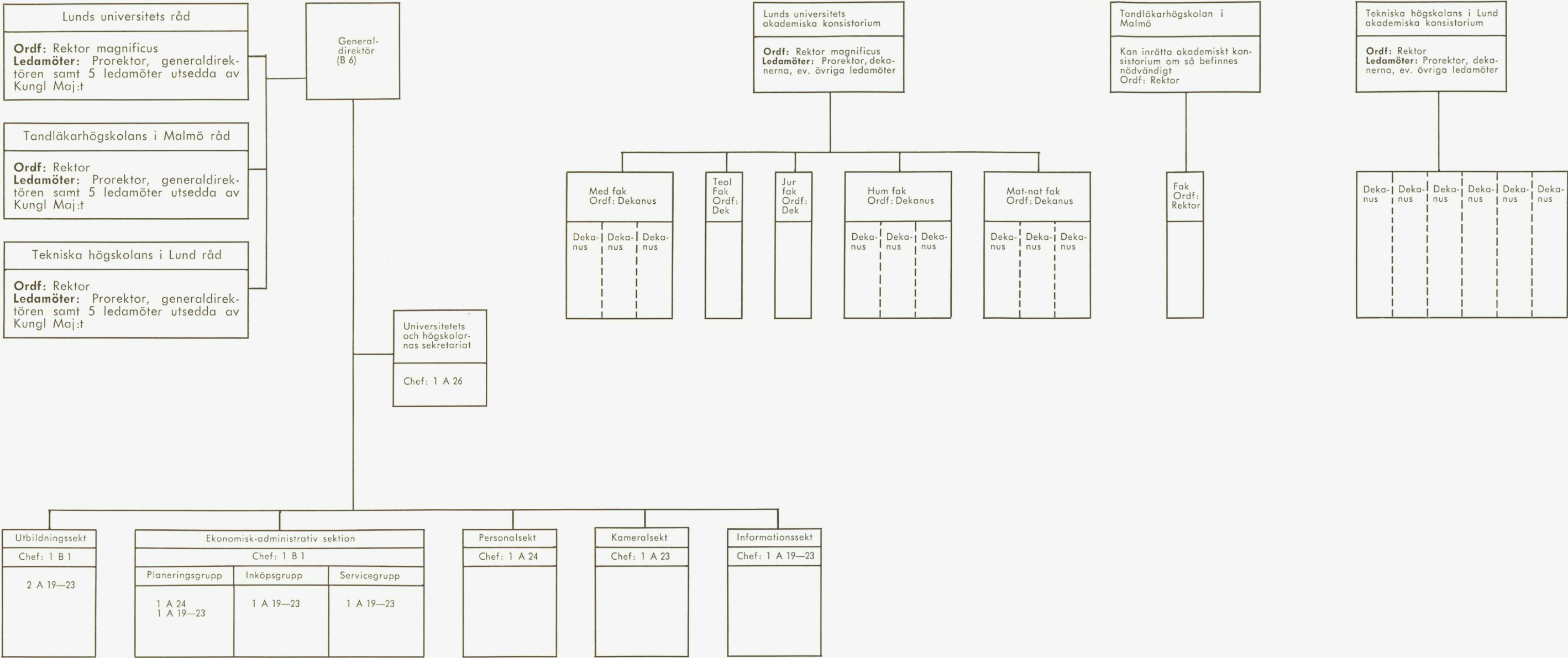
Source of Variation				Sum of Squares				Mean Square				F Value				Probability			

TABLE 8

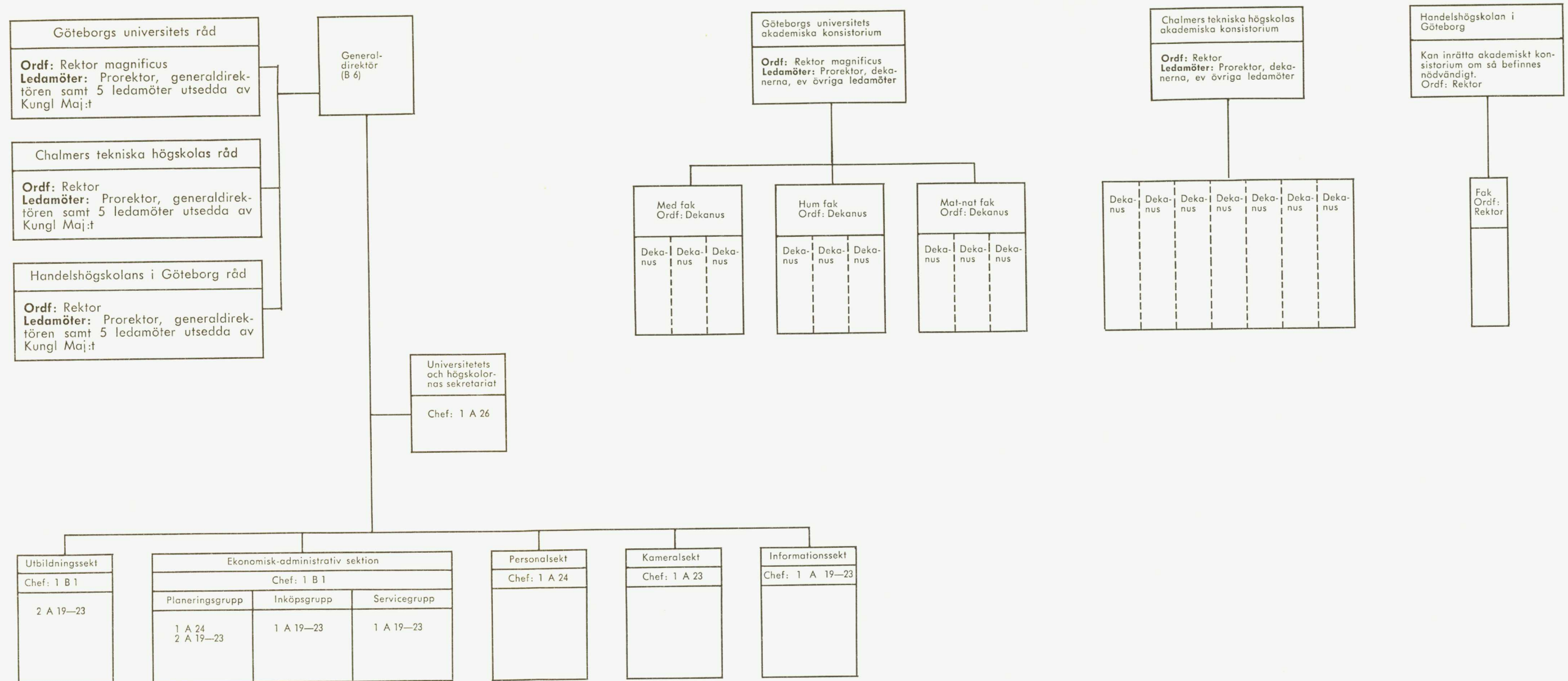
Tablå 9. Personalorganisation för Lunds och Malmös akademiska läroanstalters styrelseorgan. Förslag

TABLÅ 9

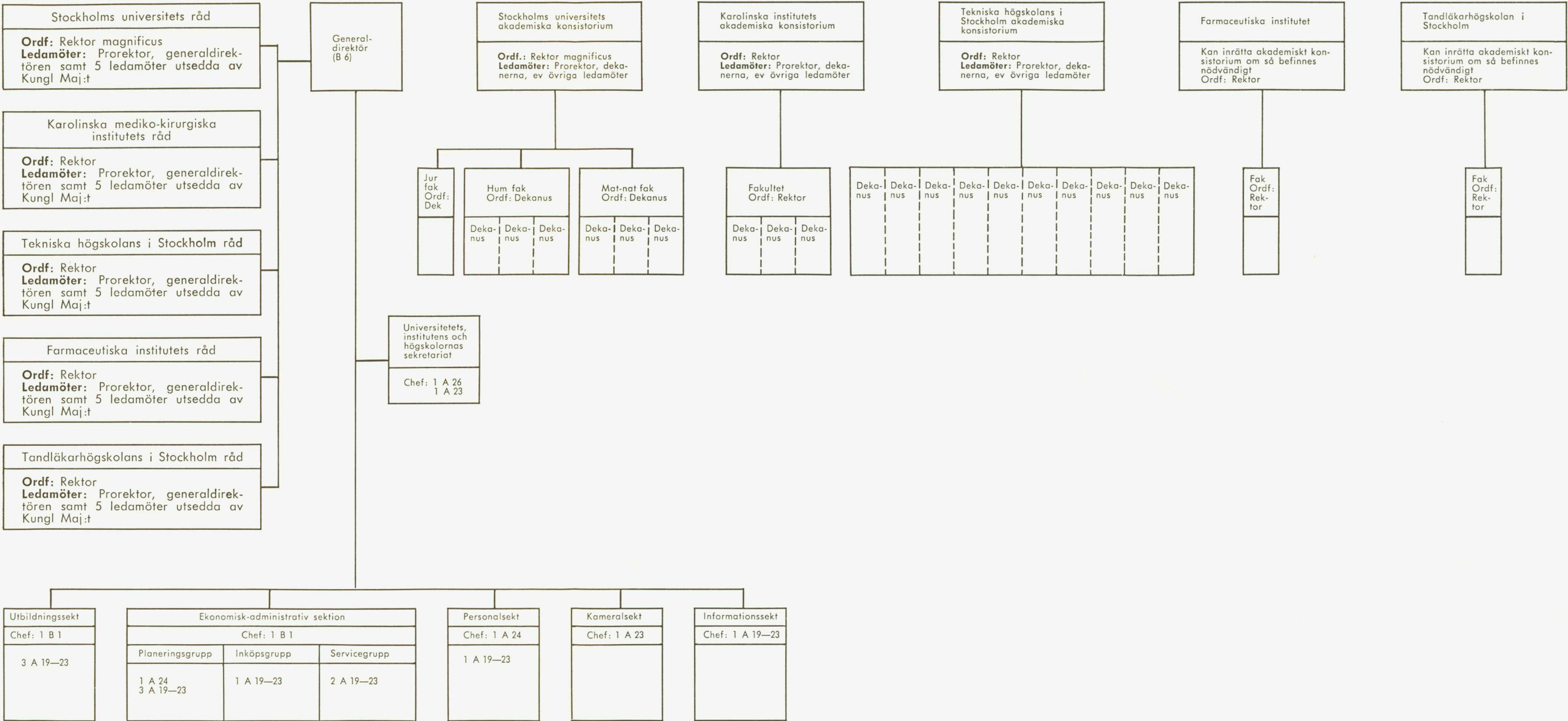

Tablå 10. Personalorganisation för Göteborgs akademiska läroanstalters styrelseorgan. Förslag

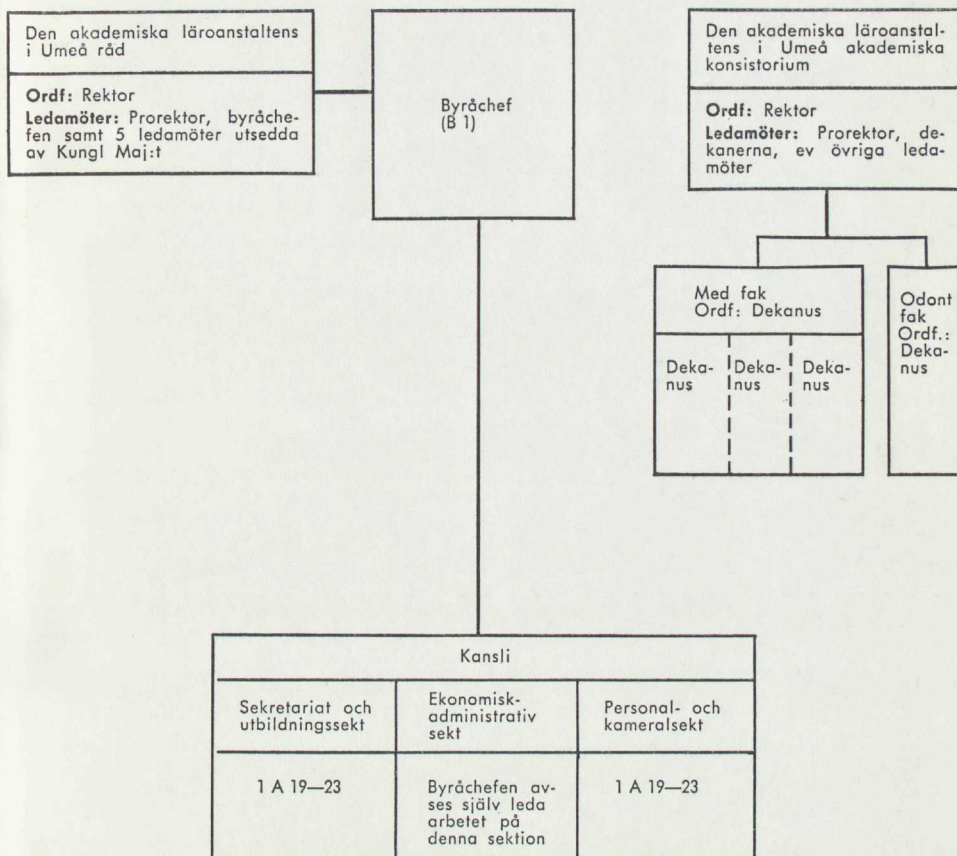
TABLA 10

Tablå 11. Personalorganisation för Stockholms universitets, Karolinska mediko-kirurgiska institutets, Tekniska högskolans i Stockholm, Farmaceutiska institutets och Tandläkarhögskolans i Stockholm styrelseorgan. Förslag

Tablå 12. Personalorganisation för den akademiska läroanstaltens i Umeå styrelseorgan. Förslag

Tabell 12. Personellorganisation för den akademiska läroanstalten i Umeå universitets system för utbildning

förslaget. Härtill fordras en uppskattning av det totala personalbehovet samt en bedömning av vilken kontorsteknisk utrustning, som bör ifrågakomma, och vilka lokalutrymmen, som anses erforderliga. Avgörande i dessa frågor kan ej fattas förrän de vidareundersökningar, som närmare berörs nedan, har genomförts.

I fortsättningen skall dock diskuteras de kostnadspåverkande faktorer och möjliga rationaliseringsvinster, som det framlagda förslaget innesluter.

Det presenterade förslaget innebär sådana strukturella förändringar, att en bedömning av den nya organisationens förvaltningskostnader jämfört med nuläget vore av ringa värde. Att betrakta exempelvis behovet av biträdande personal — gemensam eller institutionstilldelad — som uteslutande beroende av antalet studenter eller antalet lärare/forskare torde vara oriktigt. Behovet måste avvägas från gång till annan, grundas på tillfredsställande faktiska beräkningar och ej fastläggas en gång för alla i vissa normtal. Förutom att behoven måste faktiskt beräknas och bedömas, måste olika alternativ att tillfredsställa behoven vägas mot varandra för att den minst kostnadskrävande lösningen skall nås. Härvid måste ställning tas t. ex. till vilken grad av centralisering, som kan anses allmänt lämplig för arbetet inom en viss funktion, vilka krav som skall ställas på den personella och materiella utrustningen och i vilken grad maskinell bearbetning skall tas i anspråk i stället för manuell bearbetning. Vad beträffar personalbehovet kommer även arbetsmarknadsläget att ha en avgörande betydelse. Vid arbetskraftbrist måste andra lösningar tillgripas än en utökning av personalstaben — större övergång till maskinell bearbetning, övertidsarbete och dylikt.

Statskontoret har funnit det angeläget att tillskapa organ inom det egna systemet, som skall vara behjälpliga vid dessa beräkningar och fortlöpande arbete för de tillgängliga resursernas optimala utnyttjande.

De osäkra faktorerna i resursfördelningen och i arbetsmängdsfördelningen omöjliggör en beräkning av förvaltningskostnaderna för en följd av år. Förslagets genomförande fordrar dock en beräkning av dels de initialkostnader det medför, dels en beräkning av förvaltningskostnaderna för det första året.

En realistisk bedömning av de årliga förvaltningskostnaderna och initialkostnaderna för systemets genomförande måste vara grundad på en jämförelse mellan alternativa organisationslösningar och dessutom måste kostnaderna ställas i relation till vilken effekt ett visst organisationsalternativ utövar på systemet i dess helhet. En av statskontorets vägledande principer vid utarbetande av det nu framlagda förslaget har varit att i största möjliga utsträckning avlasta lärarna/forskarna det teknisk-administrativa arbetet, som för närvarande i allt för hög grad upptar deras tid. En del av de administrativa arbetsuppgifter, som nu löses inom institutionerna, har därför överflyttats till den centrala administrationen. Härigenom kommer lärarnas/forskarnas tid att i större utsträckning kunna tas i anspråk för undervisning och forskning. Denna vinstgivande effekt kan inte kostnadsmässigt mätas. Likaledes kan inte de kostnads-sänkningar mätas, som i framtiden kan uppnås genom t. ex. bättre utnyttjande

av läroanstalternas personella och materiella resurser eller lägre inköpskostnader.

Sammanfattningsvis kan konstateras att förvaltningskostnaderna enligt förslaget kommer att stiga, främst beroende på nuvarande underdimensionering i förhållande till särskilt framtidens krav. Förslaget innebär inrättande av ett flertal nya och i många fall löneplansmässigt högre placerade tjänster. Kostnaderna härför har dock kunnat begränsas genom ortsvis sammanslagning av administrationsapparaten. Kostnadsstegringen får också ses mot bakgrunden av att, såsom ovan påpekats, vissa rationaliseringsvinster bör kunna uppnås.

Universitetsväsendets upprustning och expansion kommer förmodligen även att medföra en utökning av övrig biträdande personal och teknisk utrustning. Den nya administrationen skapar emellertid goda möjligheter att begränsa kostnaderna härför genom en samordnad och systematisk planering. Förslagets genomförande medför dessutom vissa initialkostnader för anskaffning av nya kontorstekniska hjälpmedel och administrationslokaler. Storleken av dessa kostnader kan dock ej fastställas utan en fullständigt genomförd organisationsundersökning.

93. Ytterligare undersökningar

Den nu företagna undersökningen utvisar, som tidigare framhållits, dels en stor oenhetlighet mellan de olika läroanstalterna i utformandet av det teknisk-administrativa systemet, dels en i många hänseenden outvecklad och omodern kontorsteknik. En kompletterande kontorsteknisk undersökning synes därför angelägen.

Den strukturella förändring och förskjutning av arbetsmängden, som rapportens förslag innebär, understryker ytterligare behovet av en detaljerad organisationsundersökning.

Den föreslagna centraliseringen kommer att ställa stora anspråk på effektiv kommunikation mellan systemets interna organ och i förhållande till externa organ. Vid en fortsatt systemanalys bör därför uppmärksamhet ägnas åt informationsflöden. Speciellt bör kommunikationerna mellan ett universitetscentrums administration och institutioner å ena sidan och å andra sidan det nya universitetskanslersämbetet analyseras. Vid detaljutformningen av arbetsrutinerna bör enhetlighet mellan läroanstalternas centrala administrationer eftersträvas. Uniforma system har fördelen att underlätta slutlig kanalisering av information och data till de gemensamma riksomfattande organen samt att underlätta jämförelser i olika avseenden mellan skilda läroanstalter.

Kompletterande undersökningar bör vidare omfatta ett fullständigt av personalbehovsberäkningarna, både i fråga om personalens storlek och kvalifikationer. Därvid bör ställning tas till frågan huruvida den centrala administrationen på en ort är i behov av lokala expeditioner på de enskilda läroanstalterna. Vidare bör i detta sammanhang utredas i detalj institutionernas behov av ad-

ministrativ biträdespersonal och då med särskilt beaktande av den avlastning av administrativt arbete från institutioner till centrala organ, som enligt förslaget skall ske.

Även de administrativa funktionernas lokalbehov kräver närmare utredning.

94. Förslagets genomförande

Inför universitetsväsendets fortsatta expansion och mot bakgrund av de i det föregående påtalade bristerna hos den nuvarande organisationen synes det angeläget att den föreslagna organisationen snarast genomförs.

Det framlagda förslagets genomförande kan tänkas tillgå enligt något av följande tre huvudalternativ.

- 1) Förslaget — personalorganisationen — genomförs i den utsträckning det här är presenterat genast efter det att beslut har fattats i frågan. Organisationen detaljutföras av de inom den nya organisationen befintliga ekonomisk-administrativa organen.
- 2) Förslaget genomförs etappvis, så att de riksomfattande organen införs i en första etapp. De nya lokala organen upprättas först efter det att det teknisk-administrativa systemet har utbyggt så att det i sin helhet kan fungera.
- 3) Efter det att beslut har fattats om organisationens principiella utformning, igångsätts fortsatta utredningar. Först när resultat från dessa föreligger införs organisationen.

Enligt de två förstnämnda alternativen skulle en betydande tidsvinst ernås för tillämpningen av förslagets principiella delar. Ett genomförande enligt det första alternativet skulle emellertid medföra att de nya högre befattningshavarna, vilkas tjänster är funktionsbundna, skulle komma att disponera över en äldre basorganisation bestående av personella och tekniska resurser, vilka i vissa fall kommer att vara underdimensionerade och ej anpassade till den funktionsindelade förvaltningen.

Vidare medför alternativet, att stora risker kommer att föreligga, för att den önskvärda uniformiteten i ärendehantering går förlorad. De lokala administrativa systemen kan komma att utvecklas isolerade från varandra. Om förvaltningsapparaten införs i etapper — funktion för funktion — försvåras dessutom uppbyggnaden av ett helt integrerat teknisk-administrativt system.

Ett genomförande av förslaget enligt alternativ 2 skulle visserligen öppna möjlighet att erhålla en integrerad förvaltningsapparat. Alternativet medför emellertid en ny riksomfattande topporganisation ovanpå en lokal äldre organisation, vars struktur ej överensstämmer med den nya funktionsindelade topporganisationen. Kommunikationen mellan de olika organen kommer att försvåras. En överdimensionering inom vissa organ och en väsentlig underdimensionering inom andra kommer att uppstå under övergångstiden. Problemet kan visserligen

lösas genom dubbling av vissa tjänster, men denna lösning torde medföra icke oväsentliga merkostnader.

Av det föregående har framgått att ett genomförande av förslaget enligt något av de två förstnämnda alternativen skulle medföra betydande övergångssvårigheter — organisationen skulle brista väsentligt i effektivitet under övergångsperioden. Vidare skulle stora bestående brister i den nya organisationen kunna uppstå. Statskontoret har därför velat förordna ett genomförande av förslaget i linje med det ovanstående huvudalternativ 3. Ett sådant genomförande skulle innebära, att först ett principbeslut fattas på grundval av det här framlagda förslaget. Sedan startas snarast möjligt de i avdelning 93 behandlade vidareundersökningarna. Dessa torde lämpligen böra handhas av en därtill särskilt utsedd kommitté. Resultatet av kommitténs arbete — omfattande förslag till det teknisk-administrativa systemets uppbyggnad, beräkning av behovet av personella och materiella resurser samt kostnadsberäkningar — läggs därefter till grund för ett slutligt beslut om organisationens genomförande.

Den särskilda kommitté, som kan komma att tillsättas för de fortsatta undersökningarna, bör även behandla frågan om behovet av övergångsbestämmelser. Vidare bör kommittén lämna förslag om den omskolning och interna vidareutbildning av arbetskraften, som erfordras.

Det torde slutligen vara oundvikligt, att det helt nya teknisk-administrativa systemet prövas under en viss tid, varvid ett visst mått av dubbelarbete måste förekomma. Under provotiden kan metodstudier göras och personalen tränas på de nya arbetsrutinerna.

Rörande användningen av rapportens organisationstabläer

De organisationstabläer, som brukas i redogörelsen, är inte helt tillförlitliga vare sig de används deskriptivt eller normativt. De skall endast uppfattas som hjälpmedel för läsarens orientering. Däremot förmår de icke uttrycka ens elementära administrativa förlopp, förvaltningssystemets kommunikationsvägar eller »befälslinjer». Användningen av organisationstabläerna motiveras av en önskan att på ett enkelt sätt redogöra för hur skilda organ hör samman eller bör höra samman. Sammanbindningarna av skilda organ och organens plats i organisationstabläerna skall på ett översiktligt sätt beskriva, hur vissa organs verksamhet i vissa hänseenden bestämmer det administrativa beteendet i andra organ, så att en viss helhetsbild uppnås hos läsaren.

Några data om det nuvarande universitetskanslersämbetet

Det nuvarande universitetskanslersämbetet har 17 anställda — kanslern, 1 kanslichef (B 4), 3 byrådirektörer (A 26), 4 förste byråsekreterare (A 23 eller arvode motsvarande löneklass 23), 2 förste byråsekreterare (A 21) samt 5 biträden och en expeditivsvakt. Avlöningsanslaget uppgår innevarande budgetår till 590 000 kronor och omkostnadsanslaget till 58 000 kronor.

Antal diarieförda ärenden:

1954	3 270	1958	3 310
1955	3 606	1959	3 487
1956	3 334	1960	3 921
1957	3 400	1961	4 313

(Toppmänader är maj, juni och december.)

Hur ärendena för år 1961 fördelar sig på olika huvudgrupper framgår av följande uppställning:

	Antal		Antal
<i>Allmänt:</i>		Tjänstledigheter	85
Dispenser	762	Partiella tjänstebefrielser	171
Studieplaneärenden	118	Förordnanden	129
Organisationsplaneärenden	114	Övrigt, exempelvis tjänsteförening, tillstånd till utlandsvistelse	106
Lärarkraftstildelning	118		
Examinatorsförordnanden	98	<i>Docenter (oavlönade):</i>	
Undervisningsärenden	198	Förordnanden	185
Besvär	29	Entlediganden	4
Stipendieärenden	49	Övrigt	10
Remisser avseende betänkanden m. m.	65		
Statuter, reglementen, instruktioner		<i>Docenttjänster (avser tiden 1/1—30/6 1961):</i>	
o. dyl.	114	Förordnanden	108
Begäran om anslag ur tillgängliga medel	103	Entlediganden	10
Petita	120	Ledigheter	76
Regleringsbrev	8	Undervisningsskyldighet m. m.	33
Anslagsfördelning	50	Övriga frågor	29
Resekostnadsanslag	52		
Extra utgifter	75	<i>Forskardocenttjänster:</i>	
Reservfonden	59	Förordnanden	10
Överskridanden m. m.	16	Övrigt	7
Ersättningsfrågor m. m.	74		
Donationsärenden	84	<i>Universitetslektorat:</i>	
Fastighetsärenden	28	Tillsättningar	33
Byggnadsfrågor	56	Tjänstledigheter	8
Lönefrågor (löneklassplacering m. m.)	84	Förordnanden m. m.	131
Ämnes- och fakultetskonferenser	15	Undervisningsskyldighet	23
Allmänt administrativa ärenden (exempelvis anmälan om utseende av dekanus, anstånd med kungörande av tjänst)	143		
Div. beslut m. m. från departementen	73	<i>Övriga lärartjänster:</i>	
<i>Ordinarie lärartjänster (bortsett från universitetslektor):</i>		Utländska lektorat	47
Tillsättningar	76	Övrigt	8
Avsked	20	Ledigheter	19
		Förordnanden	76

	Antal		Antal
<i>Forskartjänster:</i>		Tillsättning av vissa tjänster (arkivarier	
Tillsättningar m. m.	16	m. fl.)	37
Ledigheter	2	Förordnanden å vissa tjänster (arkiva-	
Övrigt	6	rier m. fl.)	57
		Tjänstledigheter	36
<i>Övriga tjänster:</i>		Tjänstgöringsskyldighet	8
Tillsättning av bibliotekarier	18	Entlediganden	9
Förordnande å bibliotekarietjänst	15		
		Summa ärenden	4 313

(Härtill kommer 1 050 diarietförda ansökningar till medicinska och odontologiska studier.)

Anm.: Siffran 4 313 avser antalet diarietförda ärenden. Antalet ärenden är i själva verket något större, då följdbeslut avseende ett ärende ofta får samma diarienummer (exempelvis förordnanden vid partiella tjänstledigheter).

Exempel inom universitetsväsendets ärendehantering

Föreliggande bilaga avhandlar vissa förlopp inom ärendehantering i syfte att beskriva samspelet mellan de föreslagna organen. De ärendegrupper, som avhandlas i bilagan, har inte ansetts mer betydelsefulla än andra. Bilagan utgör inte heller en fullständig sammanfattning av rapportens förslag beträffande ärendehantering.

I rapporten har sagts att en ärendehantering omfattande två led kommer att bli regel för de ärenden, som kräver både en vetenskaplig och en teknisk-administrativ bedömning. Endast ett fåtal av dessa ärenden har ansetts vara av en sådan beskaffenhet, att den teknisk-administrativa bedömningen är helt oväsentlig och att det slutliga avgörandet utan tvekan således bör kunna hänföras till de akademiska organen. I rapporten förekommer intet försök till avgränsning av dessa ärenden. Den ifrågavarande ärendehantering i två led har i stället gjorts till regel — även för de fall fakultetsorganen nu ensamma avgör läroanstaltens ärenden — i medvetande om de delegationsmöjligheter, som bör finnas. Att i bestämmelser utforma undantag från denna regel torde vidare vara en uppgift för Kungl. Maj:t.

När i rapporten står talat om de akademiska organens beslut, innebär det sagda således inte ett ställningstagande om att ifrågavarande ärenden skall kunna slutligt avgöras inom de akademiska organen.

A. Avgivande av förslag till anslagsäskanden

I den tidigare framställningen har i samband med de olika organens uppgifter behandlats formerna för avgivande av förslag till anslagsäskanden. I det följande skall dels ges exempel på de problem, som för närvarande föreligger i petitaarbetet, dels ges en sammanfattning av ärendegången enligt statskontorets förslag.

Beredningen av petita sker för närvarande enligt skilda mönster vid de olika typerna av akademiska läroanstalter. Skiljaktigheter förekommer således mellan läroanstalterna dels beträffande vilka slag av organ som deltar i beredningsarbetet, dels beträffande petitaframställningarnas tekniska utformning. Dessutom råder olikheter beträffande det sätt, varpå den centrala administrationen är de akademiska organen behjälpliga i petitaarbetet. Vid en del läroanstalter är det i huvudsak drätselnsidan, som utför sådant arbete, vid andra är det i huvudsak kanslisidan.

Den längsta ärendegången vid behandlingen av förslag till anslagsäskanden förekommer vid universiteten:

institution→(fakultetens petitakommitté)→fakultet

→mindre konsistorium→större konsistorium→kansler

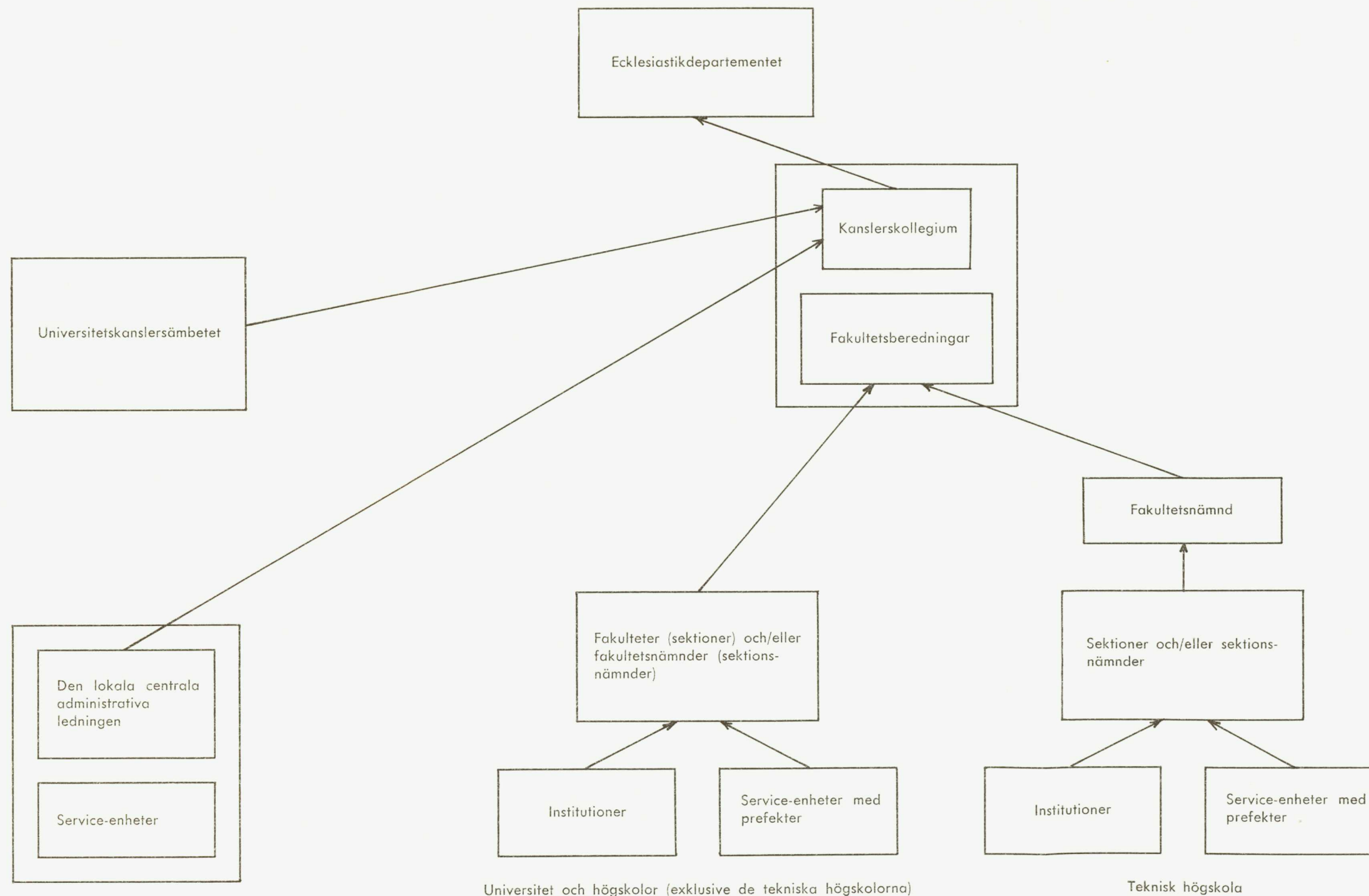
bibliotek→kansli/drätselverk

I huvudsak gör det petitaavgivande organet (större konsistoriet, kollegienämnden, lärarkollegiet eller styrelsen) en sammanfattning av de beredande organens (fakulteternas, avdelningarnas, förvaltningsnämndens) förslag till anslagsäskanden, vilka vidarebefordras i form av bilagor. Dessa utgör i sin tur en sammanfattning av förslag till anslagsäskanden från institutionerna. Petitaframställningarna omfattar ofta sammanfattande tablåer eller dylikt, som i allmänhet utarbetats av den centrala administrationen. Det arbete, som läggs ned på utarbetande av normtal för vissa anslagsäskanden, införande av besparingar inom de ursprungliga förslagen och angelägenhetsgradering av förslagen, är mycket varierande mellan de olika läroanstalterna. Normtal, som i en instans använts för att beräkna behoven, kan helt åsidosättas i nästa instans, vilken kan beräkna medelsbehoven på ett helt annat schablonmässigt sätt. Detta gäller framför allt vid äskanden, som gäller materielanslag och motsvarande anslagstyper.

Petitahantering inom universitetsväsendet är för närvarande tungrodd och tidsödande genom de långa ärendevägarna och det stora arbete, som läggs ned på omskrivning och omräkning av förslagen inom varje instans. För institutionernas del utgör petitahantering ofta en stor arbetsbörda, då det ankommer på dessa att framlägga primärmaterialet till förslagen till anslagsäskanden med utförligt utarbetade motiveringar och beräkningar.

En av målsättningarna vid utformandet av statskontorets organisationsförslag har varit att söka effektivisera petitaarbetet, att förkorta ärendevägarna samt att medverka till att kvalificerade

Tablå 13. Avgivande av anslagsüskanden (schematisk framställning)

hjälpkrafter finns för petitabehandlingen inom de olika instanserna. Förslaget innebär, att en i stort enhetlig behandlingsgång kommer till stånd beträffande petitaärendena vid de olika läroanstalterna. Behandlingsgången vid de tekniska högskolorna avviker från den, som enligt förslaget skall äga rum inom övriga läroanstalter och närmare beskrivs nedan.

En schematisk framställning av ärendevägar på petitaavlämnandet enligt förslaget återfinns i tabell 13. Prefekterna för institutioner och service-enheter utarbetar förslag till anslagsäskanden avseende de enheter, där de utövar den administrativa ledningen. Framställningarna överlämnas till den fakultet (sektion), till vilken prefekten hör, för vidare beredning. Det är statskontorets mening att det i regel bör finnas en fakultetsnämnd (sektionsnämnd) eller särskild petitanämnd, till vilken fakulteten (sektionen) kan överlämna beredningen av petitaärenden. Det är vidare statskontorets mening att en sådan nämnd skall kunna ha befogenhet att på fakultetens (sektionens) vägnar slutbehandla ifrågakommande petitaärenden. Fakulteten (sektionen) föreslås överlämna petitaframställningarna direkt till den fakultetsberedning dit ärendet hör. Om delegation från fakulteten (sektionen) kommer till stånd enligt ovanstående, kommer regeln att bli, att fakultetsnämnden (sektionsnämnden) eller motsvarande organ avlämnar petitaframställningarna till vederbörande fakultetsberedning.

För vissa uppgifter skall ämnesgrupper kunna bildas med de bestämmelser därom, som i stort motsvarar de nuvarande universitetsstatuternas. Enligt statskontorets förslag skall ämnesgrupp emellertid ej kunna lämna petita direkt till någon av fakultetsberedningarna; denna framställning bör i stället passera något av de fasta fakultetsorganen.

Vid de tekniska högskolorna kommer enligt förslaget förfarandet att bli något annorlunda. Institutionernas petita behandlas först av sektionerna (nuvarande avdelningarna) eller av sektionsnämnd eller motsvarande organ.¹ Därefter överlämnas förslagen till fakultetsnämnden (motsvarande kollegienämnden) för en samberedning av samtliga sektioners petita. Fakultetsnämnden avlämnar sedermera högskolans petita till fakultetsberedningen för de tekniska disciplinerna. Denna ordning har föreslagits, då det kan anses vara av stort värde, att petita från sektionerna inom de tekniska högskolorna samordnas före behandlingen på riksnivå, bl. a. därför att undervisningen för en utbildningslinje kan omspänna flera sektioners verksamhetsfält.

Petita för den centrala administrationen samt för de service-enheter, vilka ej leds av prefekt, bereds av planeringsgruppen och avlämnas av generaldirektören direkt till kanslerskollegiet. Dessa petitaframställningar omfattar även läroanstaltens (läroanstaltens) omkostnadsstat.

Beredningen på riksnivå av petitaärenden skall kunna ske gemensamt inför sammanträdesbehandlingen i fakultetsberedning och kanslerskollegium. Det förutsätts, att kanslerskollegiet för behandlingen av dessa ärenden kan sammanträda regelbundet och arbeta samtidigt med fakultetsberedningarna.

Kanslerskollegiets petitaskrivelser kommer således att i stort omfatta alla verksamhetsgrenar inom universitetsväsendet och upprättas på grundval av framställningar från fakultetsberedningarna (även avseende deras egna behov), den administrativa ledningen inom respektive universitetscentrum, universitetskanslersämbetet (avseende dess egna behov) samt forskningsråden med uppgifter inom kanslerskollegiets verksamhetsfält.

Vid utarbetande av petita inom institutionerna samt service-enheterna av vetenskaplig karaktär bör den centrala administrationens — främst utbildningssektionens och den ekonomisk-administrativa sektionens — tjänster tas i anspråk redan på ett tidigt stadium. Administrationsapparatus sektioner skall kunna tillhandahålla kostnadsberäkningar, sammanställa personaltabläer m. m. och utarbeta förslag till rationella förändringar av den existerande organisationen. Detta material kommer väsentligen att utarbetas eller sammanställas av planeringsgruppen. Denna skall göra överväganden rörande de personella och materiella hjälpresursernas effektiva utnyttjande. Speciellt skall övervägas om rationaliseringsvinster kan uppnås genom centralisering av vissa hjälpfunktioner till service-enheter gemensamma för flera institutioner.

Petita för service-enheter av allmän karaktär utarbetas av planeringsgruppen i samråd med servicegruppen. Planeringsgruppen utarbetar även petita för läroanstaltens omkostnadsstat samt för den övriga delen av den centrala administrationen.

¹ Förslagets beskrivning av petitabehandlingen inom de tekniska högskolorna har utarbetats i anslutning till ett inom universitetsutredningen diskuterat förslag. Benämningen sektion liksom övriga för de tekniska högskolorna nya benämningar har övertagits från detta förslag.

Det är av stor betydelse, att den centrala administrationens resurser även utnyttjas vid den fortsatta beredningen på fakultetsnivå, liksom att den administrativa ledningens uppfattningar kan komma till uttryck i samband med fakultetsorganens petita. Det senare behovet tillgodoses som tidigare föreslagits genom att generaldirektören bereds möjlighet att delta i fakulteternas (sektionernas) sammanträden behandlande petitaärenden och där yttra sig samt ges skyldighet att i förekommande fall låta anteckna till protokollet en mot beslutet avvikande mening. I analogi härmed skall enligt förslaget generaldirektören även kunna delta i petitabehandlingen inom de nämnder, som har fakultetens (sektionens) uppdrag att ensamma behandla fakultetens (sektionens) petita. Generaldirektören bör kunna överlämna sina rättigheter och skyldigheter vid fakultetsorganens petitabehandling till den han utser.

Universitetskanslersämbetets byråer, därvid främst den ekonomisk-administrativa byrån och inom denna sektionen för organisationsfrågor m.m., kommer att särskilt medverka vid fakultetsberedningarnas budgetarbete genom att svara för större delen av all kostnads kalkylering.

När kanslerskollegiet mottar petitaframställningarna från den administrativa ledningen i respektive universitetscentra, skall kollegiet som regel remittera dessa till universitetskanslersämbetet. Beredningen görs därvid i regel av sektionen för organisationsfrågor m.m.

Statskontoret föreslår i avsnitt 543 d), att en viss begynnande samordning bör komma till stånd mellan universitetsväsendets planerande organ och de forskningsråd, som finansierar forskning inom kanslerskollegiets ämbetsområde. Kanslerskollegiet bör således enligt förslaget även beredas tillfälle att yttra sig över petita från dessa forskningsråd. Beredningen av dessa petita-ärenden bör såsom eljest ske inom universitetskanslersämbetet.

Beträffande forskningsrådets förvaltningskostnader gäller att enligt förslaget kostnaden för kansliorganisationen ej längre — förutom sekreterare och biträdande sekreterare — kommer att ingå i forskningsrådets petita, emedan kansliorganisationen föreslås samordnad med det nya universitetskanslersämbetet. I konsekvens därmed äskas medel härför genom universitetskanslersämbetets försorg.

Vid sidan av de här behandlade anslagsäskandena avlämnar byggnadsstyrelsen och utrustningskommittén petita rörande universitetsväsendets verksamhet. Dessa petita omfattar fastställande av kostnadsramar för vissa uppdrags genomförande. Angående uppdragen finns redan principbeslut fattade. Utrustningskommittén skall enligt förslaget avlämna sina petita genom universitetskanslersämbetet till Kungl. Maj:t.

Det här behandlade förslaget till avgivande av förslag till anslagsäskanden innebär jämfört med nuläget

- 1) en förkortning av ärendevägen. Petita avlämnas av fakulteten (sektionen) direkt till vederbörande fakultetsberedning — beredning på konsistorienivå behöver i regel ej förekomma. Det föreslås dessutom, att fakultetsnämnder eller motsvarande organ må bemyndigas att avlämna petitaframställningar till beredningarna, utan att de först föredras i fakultet (sektion). Vidare avges en del anslagsäskanden direkt generaldirektören — kanslerskollegiet;
- 2) en vertikal uppdelning av petitabehandlingen på flera parallellt arbetande organ. Dels har en uppdelning på de fem fakultetsberedningarna kommit till stånd, dels har en del av petitaärendena hänförs till behandling av den centrala administrationen;
- 3) de administrativa hjälpresurserna har förstärkts. Inom universitetskanslersämbetet och den lokala centrala administrationen har tillskapats organ, som kan vara fakultetsorganen och institutionerna behjälpliga vid petitaberedningen;
- 4) genom fakultetsberedningarna/kanslerskollegiet har möjlighet getts att utarbeta rullande långtidsplaner, till vilka den kortsiktiga budgetberedningen kan anpassas;
- 5) de planerande och akademiska organen har fått hjälpkrafter i en permanent organisation och förutsätts under året kontinuerligt göra studier och beräkningar, vilka kan tjäna som förarbeten till petitaarbetet.

Statskontorets förslag innebär, att läroanstalternas petitaframställningar skall avges på följande sätt.

Universiteten m. m.

Avlöningar, förslagsanslag. Viss del av anslaget föreslås komma att äskas av fakultetsorganen. Denna del omfattar samtliga befattningar som lärare/forskare samt biträdande personal med stadigvarande tjänstgöring inom institutionerna och de service-enheter, för vilka prefekt är utsedd,

samt den personal, som är avsedd för en fakultet gemensamt. Övrig del av anslaget föreslås komma att äskas av den lokala administrativa ledningen.

Omkostnader, förslagsanslag. Anslaget föreslås komma att äskas av den lokala administrativa ledningen.

Materiel m. m. och nyanskaffning av apparater m. m. (motsvarande), reservationsanslag. Anslagen föreslås komma att äskas genom fakultetsorganen.

Anm.: Förslaget innebär att medel för skrivmateriel och annan motsvarande materiel inkluderas i omkostnadsanslaget (se 656 b).

Resebidrag till studerande. (Anslaget förekommer för närvarande endast vid de tekniska högskolorna.) Anslaget föreslås komma att äskas av fakultetsorganen.

Bokinköp och bokbindning, reservationsanslag. Statskontoret har inte framlagt något förslag om universitetsbibliotekens ställning och därför inte heller om formerna för deras petitaavgivande.

Gemensamt för universitet och högskolor

Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer, förslagsanslag.

Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden, förslagsanslag.

Resestipendier åt lärare m. fl., reservationsanslag.

Gästföreläsningar, reservationsanslag.

Extra utgifter vid universitet och högskolor, reservationsanslag.

Samtliga dessa anslag föreslås komma att äskas av den lokala administrativa ledningen efter förslag av det akademiska konsistoriet.

Vissa forskningsändamål

Främjande av graduerade forskares vetenskapliga verksamhet m. m., reservationsanslag.

Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier, reservationsanslag.

Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar, förslagsanslag.

Samtliga dessa anslag föreslås komma att äskas fakultetsvis.

Inredning och utrustning av nya lokaler, reservationsanslag. Anslagsäskandet föreslås komma att beredas inom utrustningskommittén och avges till Kungl. Maj:t av universitetskanslersämbetet.

Främjande av internationellt-kulturellt samarbete, reservationsanslag. Detta anslag föreslås komma att äskas av den lokala administrativa ledningen efter förslag av det akademiska konsistoriet.

Anm.: Beträffande behandlingen av de anslagsäskanden, som enligt förslaget skall avges av den lokala administrativa ledningen efter förslag av det akademiska konsistoriet, förutsätts att de administrativa organen skall ha möjlighet att delegera sin myndighet till det akademiska konsistoriet. Att den administrativa ledningen i dessa fall får tillfälle att behandla konsistoriets petita, korresponderar med förslaget om generaldirektörens närvarorätt i fakultetsorganen.

B. Anslagsfördelning, per anslagsrubrik

Nedanstående sammanställning har upprättats i syfte att anvisa hur fördelningen av vissa anslag med nu förekommande rubricering och ändamål kommer att tillgå. När det därför nedan talas om statskontorets förslag, bör detta i sammanhanget uppfattas som en kortsiktig lösning, som icke tar hänsyn till de förändringar i anslagens rubricering och ändamål, vilka kan komma att föranledas av den här föreslagna reformen inom budgetarbetet och således främst innebära, att ytterligare medel görs fakultetsbundna.

Universiteten m. m.

Avlöningar, förslagsanslag.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän.

Den del av anslaget, som ej fördelas på institution eller annan inrättning enligt av Kungl. Maj:t fastställd personalförteckning jämte anmärkningar, föreslås skola fördelas av den lokala administrativa ledningen. Denna del bör omfatta viss del av den biträdande personalen.

2. Arvoden och särskilda ersättningar.

Anslaget fördelas av Kungl. Maj:t.

3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal.

- a) Löner och arvoden till universitetslektorer, biträdande lärare, assistenter, övningsassistenter, amanuenser m. fl. I den utsträckning medlens fördelning ej bestäms av beslut fattade av Kungl. Maj:t, såsom t. ex. genom särskilda bestämmelser rörande tilldelning av lärarkrafter m. m. i ämnen inom filosofisk fakultet, men som medlen är fakultetsbundna, föreslås att fakultetsorganen skall lämna förslag angående fördelningen. Är befattningar som lärare/forskare avsedda gemensamt för en läroanstalt (forskardocenttjänster), skall dessa enligt förslaget tillsättas på förslag av det akademiska konsistoriet.

- b) Avlöningar till annan icke-ordinarie personal.

Anslaget har tidigare fördelats av kanslern för rikets universitet. Rätten att besluta om fördelning föreslås delegerad till den lokala administrativa ledningen.

Materiel m. m. och nyanskaffning av apparater m. m. (motsvarande), reservationsanslag, samt resebidrag till studerande.

Anslagen föreslås skola fördelas av den lokala administrativa ledningen efter beredning av fakultetsorganen.

Bokinköp och bokbindning, reservationsanslag.

Enligt förslaget omfattar anslaget alla bokinköp och all bokbindning inom respektive läroanstalt. Anslaget föreslås skola fördelas av överbibliotekarien.

Gemensamt för universitet och högskolor

Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer, förslagsanslag.

Ersättningar åt sakkunniga i befordringsärenden, förslagsanslag.

Inanspråktagande av dessa båda anslag föreslås skola ske genom beslut av den lokala administrativa ledningen.

Resestipendier åt lärare m. fl., reservationsanslag.

Stipendierna föreslås skola utdelas av universitetskanslersämbetet efter ansökan och efter ärendets beredning i vederbörande akademiska konsistorium.

Gästföreläsningar, reservationsanslag.

Anslaget föreslås skola fördelas per fakultet (sektion) av universitetskanslersämbetet.

Extra utgifter vid universitet och högskolor, reservationsanslag.

Den del av anslaget, som kan komma att tilldelas läroanstalt, fördelas efter förslag av det akademiska konsistoriet. Beträffande de delar av anslaget, som kan komma att disponeras av Kungl. Maj:t eller universitetskanslersämbetet, skall enligt förslaget framställningar om medel från läroanstalternas sida beredas av vederbörande akademiska konsistorium.

Vissa forskningsändamål

Främjande av ograduerade forskares vetenskapliga verksamhet m. m., reservationsanslag.

Anslaget föreslås skola fördelas av den lokala administrativa ledningen efter beredning inom fakultetsorganen.

Anm.: Rapportens förslag, som tar upp ett inom universitetsutredningen diskuterat förslag, innebär att även delposten Biträdeshjälp m. m. åt docenter kommer att uppdelas fakultetsvis i regleringsbrev.

Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier, reservationsanslag.

Anslaget skall enligt förslaget fördelas av fakultetsorganen.

Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar, förslagsanslag.

Anslaget utbetalas och disponeras av statskontoret.

Inredning och utrustning av nya lokaler, reservationsanslag.

Anslaget föreslås skola utbetalas och disponeras av universitetskanslersämbetet.

Främjande av internationellt-kulturellt samarbete, reservationsanslag.

Resebidrag för fördelning inom en läroanstalt skall enligt förslaget fördelas efter förslag av det akademiska konsistoriet.

C. Personaladministrativ ärendebehandling

Flertalet personaladministrativa ärenden såsom tillsättning av lägre tjänster, förordnanden, beslut om ledigheter m. m., avses enligt rapportens förslag gå direkt från institution till personalsektionen för beslut eller beredning. I de fall de här ifrågavarande ärendena inte avgörs inom personalsektionen, föredras de för generaldirektören, vilken beslutar.

Tillsättningen av en kanslibiträdestjänst i lönegrad Ao 7 skall enligt förslaget tillgå på följande sätt:

1. Institutionsprefekten uttalar sina önskemål om befattningshavarens kvalifikationer samt till vilken tidpunkt tjänsten bör besättas.
2. Personalsektionen kungör tjänsten till ansökan ledig dels i Post- och inrikes tidningar, dels genom anslag på läroanstaltens anslagstavla, dels eventuellt genom annonsering i dagspressen.
3. Ansökningar inkommer till universitetet och tillställs personalsektionen. Sektionschefen låter uppgöra erforderliga sammanställningar över de sökande och deras meriter samt begär eventuellt personlig inställelse av till tjänsten ifrågakommande sökande.
4. Ansökningshandlingarna översänds till institutionsprefekten.
5. Institutionsprefekten går igenom ansökningshandlingarna och utväljer, eventuellt efter personlig kontakt, den sökande han anser bör ifrågakomma.
6. Ansökningshandlingarna återsänds till personalsektionen, varvid institutionsprefekten uttalar sitt förslag.
7. Sektionschefen fattar anställningsbeslut och låter utfärda konstitutorial med generaldirektörens underskrift.
8. Skulle institutionsprefekten och sektionsschefen vara av olika uppfattning om vem som bör antas till tjänsten, hänskjuts ärendet till generaldirektören.

Tillsättning av assistenter och amanuenser skall enligt förslaget ske på följande sätt:

1. På grundval av fastställd anslagsram utväljer institutionsprefekten till befattningarna lämpliga personer.
2. Skriftliga förslag tillställs personalsektionen, vars chef utreder de formella förhållandena och därvid bl. a. tillser att fastslagen anslagsram ej överskrids. Visar det sig att medel ej finns tillgängliga för att anställa berörd personal i önskad omfattning, vidtas erforderliga åtgärder efter underhandskontakt mellan sektionsschefen och prefekten.
3. Finns inga formella hinder, fattar sektionsschefen beslut om anställning i enlighet med prefektens förslag samt inplaceras vederbörande i reglerad befordringsgång efter vidtagen utredning rörande tillgodoräknande av tidigare tjänstgöring.
4. Institutionsprefekten meddelas om beslutet.

Anställning av lärare för timarvoderad lektorsundervisning skall enligt förslaget tillgå på följande sätt:

1. På grundval av fastställd anslagsram utväljer institutionsprefekten för arbetsuppgiften lämplig person. (Disponeras medel för timarvoderad lektorsundervisning under sammanlagt minst 396 timmar, äger han att föreslå innehavare till extra lektorstjänst.)
2. Skriftligt förslag om anställningen tillställs personalsektionen, vars chef undersöker att formaliteterna iakttas och att fastställd anslagsram ej överskrids. Visar det sig att medel ej finns tillgängliga för att anställa berörd personal i önskad omfattning, vidtas erforderliga åtgärder efter underhandskontakt mellan sektionsschef och prefekten.
3. Finns inga formella hinder, fattar sektionsschefen beslut om anställning i enlighet med prefektens förslag.
4. Institutionsprefekten meddelas om beslutet.

Anm.: Statskontorets förslag innebär, att generaldirektören — inte som hittills kanslern för rikets universitet — skall äga att a) bevilja universitetslektor nedsättning av undervisningsskyldigheten, b) medge att lektorsundervisning och professorsundervisning, tillsammans motsvarande minst 396 timmar lektorsundervisning, utbyts mot extra tjänst som universitetslektor, om minst 300 timmar ingår i lektorstjänsten. Dylika ärenden bör gå från institutionsprefekten via personalsektionsschefen till generaldirektören.

Tillsättning av professur skall enligt förslaget äga rum på följande sätt.

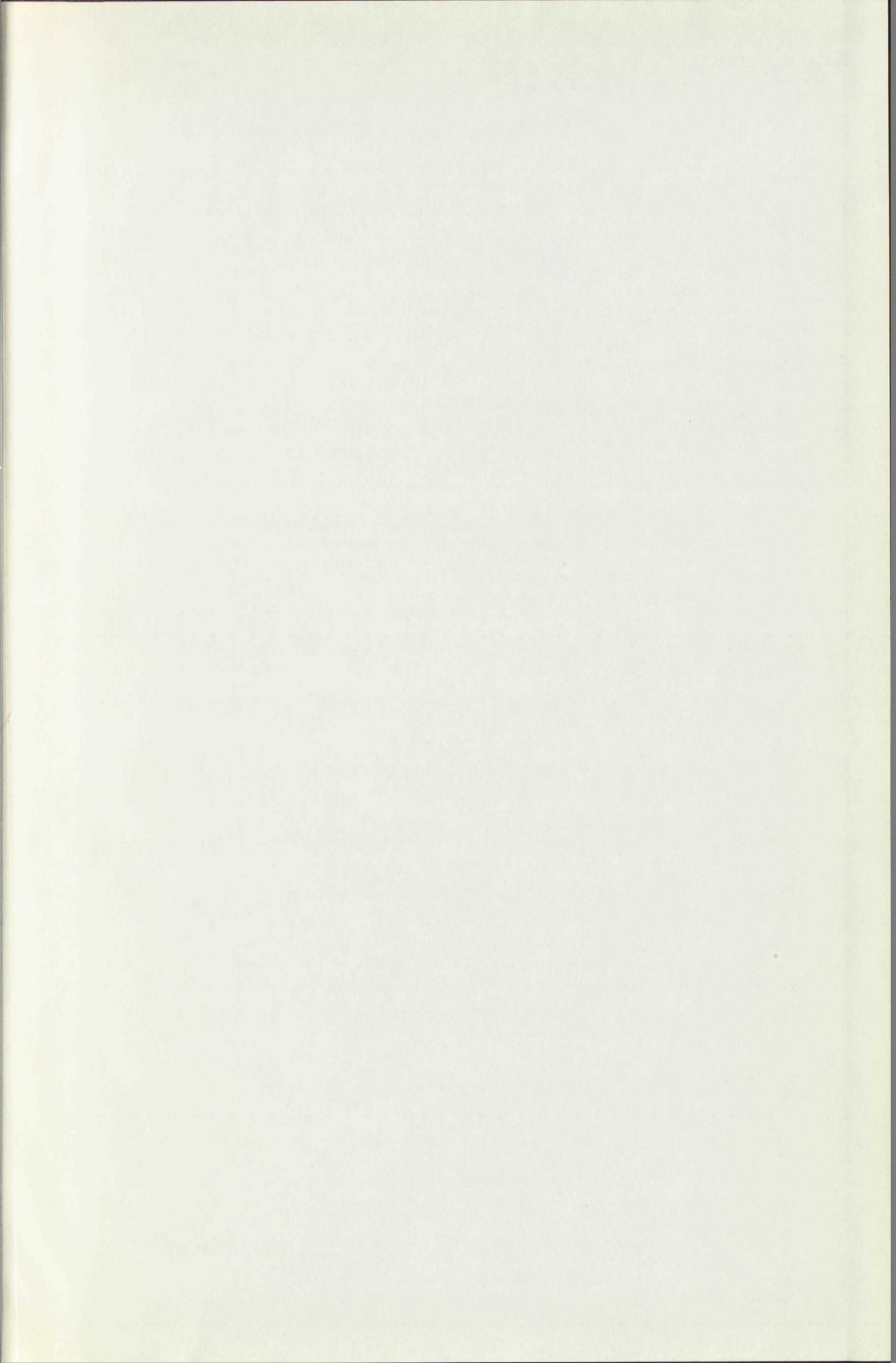
1. Generaldirektören låter genom personalsektionen ledigkunga tjänsten.
2. Generaldirektören underrättar universitetskanslersämbetet respektive fakultet eller sektion härom.
3. Sökande har att inom föreskriven tid inlämna sina ansökningshandlingar till generaldirektören.
4. Generaldirektören skall underrätta samtliga röstberättigade ledamöter inom vederbörande fakultetsorgan om vilka som sökt tjänsten och när kallelseförslag senast må väckas.
5. Väckes kallelseförslag, skall dekanus anmäla detta hos generaldirektören.

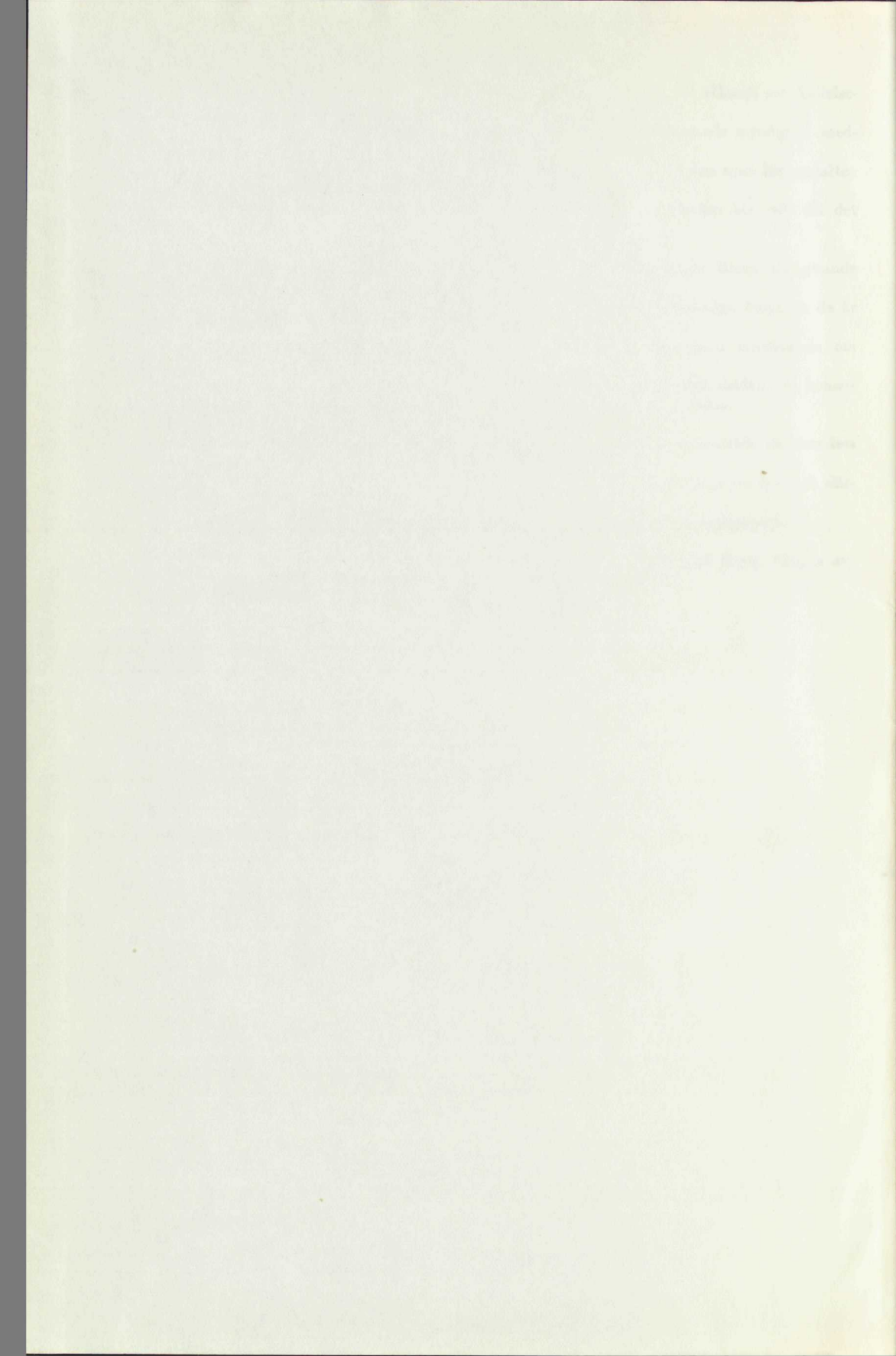
6. Generaldirektören skall tillställa ifrågakommande läroanstalter uppgift om sökande och kallelseförslag.
7. Inom dessa läroanstalter skall respektive fakultet, sektion eller motsvarande myndighet meddelas härom.
8. Sistnämnda organ skall liksom vederbörande fakultet eller sektion vid den egna läroanstalten avge förslag å sakkunniga.
9. Förslagen skall insändas till den administrativa myndighet, vartill tjänsten hör, och till det akademiska konsistoriet.
10. Det akademiska konsistoriet utser de sakkunniga.
11. Om fler än tre sakkunniga skall utses, skall universitetskanslersämbetet lämna medgivande därtill.
12. Det akademiska konsistoriet skall inhämta besked från de utsedda sakkunniga, huruvida de är oförhindrade att åta sig uppdraget.
13. Dekanus skall till de sakkunniga översända ansökningshandlingarna samt meddelande om kallelseförslag.
14. Eventuella förslag å specialsakkunnig skall avges av de sakkunniga till det akademiska konsistoriet, som efter medgivande från universitetskanslersämbetet äger utse sådan.
15. De sakkunniga skall inom föreskriven tid avge utlåtande till dekanus.
16. Dekanus skall låta tillkännagiva utlåtandenas innehåll samt utsätta sammanträde för ärendets slutliga behandling i fakulteten eller sektionen.
17. Fakultetens eller sektionens röstberättigade ledamöter skall envar för sig avge sin röst och där-
efter skall beslut fattas.
18. Tillkännagivande om beslutet skall ofördröjligen anslås på läroanstaltens anslagstavla.
19. Handlingarna i ärendet skall insändas till universitetskanslersämbetet.
20. Universitetskanslersämbetet skall med eget utlåtande hänskjuta ärendet till Kungl. Maj:ts av-
görande.
21. Kungl. Maj:t avgör.

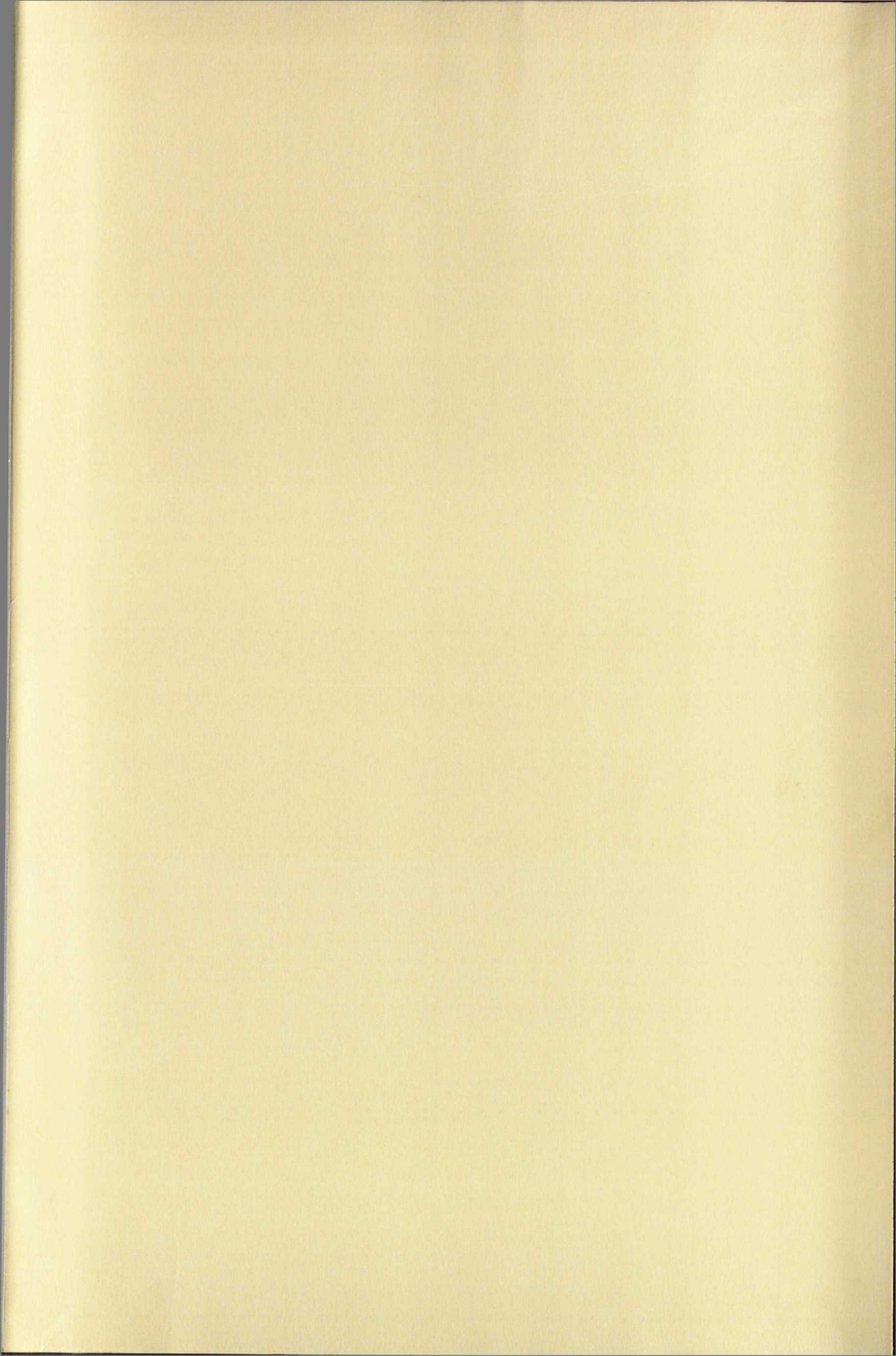
KUNGL BIBL.

15 MRS 1893

STUDIOR

STATENS

OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1963

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen)

Justitiedepartementet

Utlännings tillträde till offentlig tjänst. [7]

Utrikesdepartementet

Utrikesförvaltningens organisation och personalbehov. [3]
Administrativ organisation inom utrikesförvaltningen. [4]

Försvarsdepartementet

Försvarskostnaderna budgetåren 1963/67. [5]

Finansdepartementet

Preliminär nationalbudget för år 1963. [8]

Ecklesiastikdepartementet

En teknisk institution inom Stockholms universitet. [1]
1955 års universitetsutredning VII. 1. Universitetens och högskolornas organisation och förvaltning. [9]. 2. Universitetsväsendets organisation. [10]

Inrikesdepartementet

Kommunalförbundens lånerätt. [2]
Indelnings- och samarbetsfrågor i Göteborgs- och Malmöområdena. [5]